

รายงานศึกษาระเบียบการลงทุน/การทำธุรกิจ
ในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ (ฉบับสมบูรณ์)

โครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อศึกษาระเบียบการลงทุน/การทำธุรกิจ
ในสหพันธ์สาธารณรัฐไนจีเรีย สาธารณรัฐคิริกีซ สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ
และสาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน ปีงบประมาณ 2558

เสนอต่อ

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

โดย

บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด

ตุลาคม 2558

**โครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อศึกษาระเบียบการลงทุน/การทำธุรกิจ
ในสหพันธ์สาธารณรัฐไนจีเรีย สาธารณรัฐคีร์กีซ สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ
และสาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน ปีงบประมาณ 2558
ตุลาคม 2558**

การปฏิเสธข้อเรียกร้อง

รายงานฉบับนี้ได้รับการจัดทำขึ้น เพื่อการนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเท่านั้น นอกจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนแล้ว ห้ามบุคคลอื่นใดนำรายงานฉบับนี้ไปใช้ไม่ว่าด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการถูกนำไปใช้ แจกจ่าย เผยแพร่ เปิดเผย หรือ ถือเอาประโยชน์ในทางอื่นใด ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน แก่บุคคลอื่นใดนอกจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ไม่ว่าด้วยวัตถุประสงค์ใดก็ตาม ทั้งนี้ บริษัทที่ปรึกษาขอปฏิเสธโดยแจ้งชัดต่อการเรียกร้องให้รับผิดชอบใดๆ ในความสูญเสีย หรือเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ว่าในทางใดจากการที่บุคคลที่สามได้นำเนื้อหาของรายงานฉบับนี้ไปใช้ ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วนก็ตาม

ข้อมูลทั้งหลายที่ได้ระบุไว้ในรายงานฉบับนี้ได้นำมาจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่งที่เชื่อถือได้ ทั้งส่วนที่เป็นของราชการ และหน่วยงานระหว่างประเทศ และส่วนที่ได้จากการสัมภาษณ์ และระดมความคิดเห็น ซึ่งข้อมูลทั้งหมดเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ 19 ตุลาคม 2558

อนึ่ง รายงานฉบับนี้ได้ทำขึ้นโดยอาศัยการตั้งสมมติฐาน พฤติการณ์แวดล้อมต่างๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นหรือมีอยู่ ณ วันที่ออกรายงาน เหตุการณ์ต่างๆ หรือการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายที่เกิดขึ้นในภายหลังอาจจะทำให้จำเป็นต้องปรับปรุงข้อสมมติฐานและข้อสรุปต่างๆ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมแวดล้อมนั้น นอกจากนี้ ข้อเสนอในเชิงนโยบายเป็นการวิเคราะห์ของบริษัท มิได้เป็นข้อผูกพันในการกำหนดนโยบายสำหรับรัฐบาลแต่อย่างใด

**โครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อศึกษาระเบียบการลงทุน/การทำธุรกิจ
ในสหพันธ์สาธารณรัฐไนจีเรีย สาธารณรัฐคีร์กีซ สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ
และสาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน ปีงบประมาณ 2558
ตุลาคม 2558**

คณะผู้จัดทำการศึกษา

1.	นางมัลลิกา	ภูมิวาร	ผู้อำนวยการโครงการ
2.	ดร. รัชดา	เจียสกุล	ผู้จัดการโครงการ
3.	รศ. ดร. อลิส	ซาร์ป	ที่ปรึกษาโครงการ
4.	นางสาวทิพพร	เหล่าสุนทร	ที่ปรึกษาโครงการ
5.	นายวีระศักดิ์	ชุนหรั่งโรจน์	ที่ปรึกษาโครงการ
6.	ดร. ศรุต	วิทยารุ่งเรืองศรี	นักวิจัยหลัก
7.	ดร. กรวิกา	พิมุขมนัสกิจ	นักวิจัยหลัก
8.	นางสาวพัชฎฐิญา	ดาวแจ้ง	นักวิจัยหลัก
9.	นางสาวณัฐริกา	วรศิริ	ผู้ประสานงานโครงการ
10.	นายณัฐชาติ	วิรุพหัตถ์	ผู้ช่วยวิจัย/เจ้าหน้าที่วิเคราะห์
11.	นายปัทมวัฒน์	กุลวานิช	ผู้ช่วยวิจัย/เจ้าหน้าที่วิเคราะห์

สารบัญ

บทที่ 1 สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศและความน่าสนใจในฐานะประเทศตลาดใหม่ . 1-1	
1.1. นิยามกลุ่มประเทศตลาดใหม่	1-1
1.2. สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศและความน่าสนใจในฐานะประเทศ ตลาดใหม่	1-16
1.2.1. ความน่าสนใจในประเด็นด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุน	1-17
1.2.2. ความน่าสนใจในประเด็นด้านอื่นๆ.....	1-21
1.3. บทสรุป	1-28
บทที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ..... 2-1	
2.1. บทนำ	2-1
2.2. ประวัติศาสตร์โดยสังเขป	2-4
2.3. รายละเอียดทางภูมิศาสตร์.....	2-7
2.3.1. ลักษณะภูมิประเทศ	2-7
2.3.2. ลักษณะภูมิอากาศ	2-9
2.3.3. เขตการปกครอง และเมืองสำคัญ	2-9
2.4. สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และศาสนา	2-12
2.4.1. สภาพทางเศรษฐกิจ.....	2-12
2.4.2. สภาพทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม และศาสนา.....	2-15
2.5. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน	2-21
2.5.1. โครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม.....	2-21
2.5.2. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน	2-25
2.6. นโยบายเศรษฐกิจ นโยบายการค้า และนโยบายการต่างประเทศ	2-30
2.6.1. นโยบายเศรษฐกิจ	2-30
2.6.2. นโยบายการค้า.....	2-31
2.6.3. นโยบายการต่างประเทศ.....	2-35
2.7. สิ่งที่ต้องรู้เกี่ยวกับการเข้าไปลงทุนในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ	2-36
2.7.1. หน่วยงานสำคัญที่เกี่ยวข้องกับด้านการค้าและการลงทุน	2-36
2.7.2. เวลาติดต่อราชการ	2-37
2.7.3. วันหยุดราชการ/วันหยุดนักขัตฤกษ์.....	2-38
2.7.4. ธรรมเนียมปฏิบัติในการติดต่อธุรกิจ	2-38
2.7.5. พฤติกรรมผู้บริโภค.....	2-39

สารบัญ (ต่อ)

2.8. ภาพรวมการค้า และการลงทุนของสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ.....	2-40
2.8.1. ภาพรวมการค้าสินค้า.....	2-40
2.8.2. ภาพรวมการค้าบริการ.....	2-48
2.8.3. ภาพรวมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ.....	2-53
บทที่ 3 นโยบาย กฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ด้านการลงทุนของ	
สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ	3-1
3.1. นโยบายด้านการลงทุน	3-1
3.2. กฎหมายและกฎระเบียบด้านการลงทุน.....	3-3
3.2.1. กฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศ	3-3
3.2.2. กฎหมายแรงงาน.....	3-6
3.2.3. กฎหมายที่ดินและอสังหาริมทรัพย์	3-11
3.2.4. ระบบภาษีในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ	3-15
3.2.5. การจัดตั้งธุรกิจในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ	3-16
3.3. สิทธิประโยชน์ทางการลงทุน (Investment Incentives).....	3-20
3.3.1. สิทธิประโยชน์ทั่วไป	3-21
3.3.2. สิทธิประโยชน์ในเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone)	3-27
3.4. สรุปต้นทุนการประกอบธุรกิจ (Cost of Doing Business) ในสาธารณรัฐประชาชน	
บังกลาเทศ.....	3-29
บทที่ 4 โอกาสและศักยภาพการลงทุนไทย ในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ.....	4-1
4.1. ภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่สำคัญของสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ	4-4
4.2. ภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่น่าสนใจ (Attractive Sector) ของ	
สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ.....	4-4
4.2.1. การพิจารณาอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่น่าสนใจ (Attractive Sector)	4-5
4.2.2. สรุปอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่น่าสนใจ (Attractive Sector) ของ	
สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ	4-8
4.3. การวิเคราะห์เชิงลึกอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่น่าสนใจของ	
สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ.....	4-11

สารบัญ (ต่อ)

4.3.1. การวิเคราะห์เชิงลึกในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปของ สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ	4-11
4.3.2. การวิเคราะห์เชิงลึกในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของ สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ	4-27
4.3.3. การวิเคราะห์เชิงลึกในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรมของ สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ	4-43
4.4. โอกาสและศักยภาพของนักลงทุนไทยในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ	4-55
4.4.1. อุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูป.....	4-55
4.4.2. อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	4-62
4.4.3. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม	4-68
4.5. บทสรุป	4-71
บรรณานุกรม.....	บ-1

สารบัญภาพ

ภาพที่ 2-1 ข้อมูลพื้นฐานของสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ	2-3
ภาพที่ 2-2 แผนที่ประเทศบังกลาเทศ	2-8
ภาพที่ 2-3 แผนที่ประเทศบังกลาเทศ แบ่งตามเขตการปกครอง	2-10
ภาพที่ 2-4 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ของประเทศบังกลาเทศ ปี 2547-2561f.....	2-13
ภาพที่ 2-5 สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ (GDP) ของประเทศบังกลาเทศ ปี 2557.....	2-14
ภาพที่ 2-6 ระดับรายได้ต่อหัว (GDP per capita) ของประเทศบังกลาเทศ ปี 2547-2561f	2-15
ภาพที่ 2-7 โครงสร้างประชากรของประเทศบังกลาเทศ ปี 2558.....	2-17
ภาพที่ 2-8 ประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันของประเทศบังกลาเทศ.....	2-20
ภาพที่ 2-9 เส้นทางถนนในประเทศบังกลาเทศ	2-22
ภาพที่ 2-10 เส้นทางรางรถไฟในประเทศบังกลาเทศ	2-23
ภาพที่ 2-11 สนามบิน/ท่าอากาศยานที่สำคัญในประเทศบังกลาเทศ	2-24
ภาพที่ 2-12 เขตส่งเสริมการส่งออกในประเทศบังกลาเทศ	2-29
ภาพที่ 2-13 มูลค่าการส่งออกสินค้าของประเทศบังกลาเทศทั้งหมด ปี 2552-2557	2-41
ภาพที่ 2-14 สัดส่วนการส่งออกของประเทศบังกลาเทศ ไปยังตลาดส่งออกสินค้าสำคัญ ปี 2557	2-42
ภาพที่ 2-15 ตลาดส่งออกสินค้าที่สำคัญของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557.....	2-43
ภาพที่ 2-16 มูลค่าการนำเข้าสินค้าของประเทศบังกลาเทศทั้งหมด ปี 2552-2557 จำแนกตามแหล่งนำเข้าสำคัญ.....	2-45
ภาพที่ 2-17 สัดส่วนการนำเข้าของประเทศบังกลาเทศจากแหล่งนำเข้าสำคัญในปี 2552-2557	2-46
ภาพที่ 2-18 แหล่งนำเข้าสินค้าที่สำคัญของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557.....	2-47
ภาพที่ 2-19 มูลค่าการส่งออกบริการของประเทศบังกลาเทศทั้งหมด ปี 2552-2557 จำแนกเป็นประเภทบริการ	2-49
ภาพที่ 2-20 สัดส่วนประเภทบริการที่ประเทศบังกลาเทศส่งออกเฉลี่ยปี 2552-2557	2-50
ภาพที่ 2-21 มูลค่าการนำเข้าบริการของประเทศบังกลาเทศทั้งหมด ปี 2552-2557 จำแนกเป็นประเภทบริการ	2-51
ภาพที่ 2-22 สัดส่วนประเภทบริการที่ประเทศบังกลาเทศนำเข้าเฉลี่ยปี 2552-2557	2-52
ภาพที่ 2-23 ข้อมูลการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557 .	2-53

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่ 4-1 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของประเทศบังกลาเทศ	4-3
ภาพที่ 4-2 ห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารของประเทศบังกลาเทศ	4-14
ภาพที่ 4-3 มูลค่าการส่งออกทั้งหมดสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูป ของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557.....	4-17
ภาพที่ 4-4 ตลาดส่งออกสำคัญสินค้าเกษตรและอาหารของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557	4-18
ภาพที่ 4-5 มูลค่าการนำเข้าทั้งหมดสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูป ของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557.....	4-20
ภาพที่ 4-6 แหล่งนำเข้าสำคัญสินค้าเกษตรและอาหารแปรรูปของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557	4-21
ภาพที่ 4-7 ห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศบังกลาเทศ.....	4-29
ภาพที่ 4-8 มูลค่าการส่งออกทั้งหมดสินค้าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ของประเทศ บังกลาเทศ ปี 2552-2557	4-32
ภาพที่ 4-9 ตลาดส่งออกสำคัญสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557	4-33
ภาพที่ 4-10 มูลค่าการนำเข้าทั้งหมดของสินค้าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557.....	4-35
ภาพที่ 4-11 แหล่งนำเข้าสำคัญสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557	4-36
ภาพที่ 4-12 แผนการลงทุนของกลุ่มธุรกิจสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจากต่างประเทศ	4-38
ภาพที่ 4-13 ห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศบังกลาเทศ.....	4-46
ภาพที่ 4-14 แผนที่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญในบังกลาเทศ	4-47
ภาพที่ 4-15 มูลค่าการส่งออกการบริการท่องเที่ยวของประเทศบังกลาเทศ ปี 2548 - 2556 ...	4-48
ภาพที่ 4-16 มูลค่าการนำเข้าการบริการท่องเที่ยวของประเทศบังกลาเทศ ปี 2548 - 2556	4-49
ภาพที่ 4-17 ที่ตั้งของกรุงเทพฯ ประเทศบังกลาเทศ	4-59
ภาพที่ 4-18 ที่ตั้งของเมืองจิตตะกอง ประเทศบังกลาเทศ.....	4-61

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1-1 ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย	1-3
ตารางที่ 1-2 ประเทศคู่ลงทุนที่สำคัญของประเทศไทย	1-4
ตารางที่ 1-3 ประเทศคู่ค้าอื่นๆ ของประเทศไทย	1-6
ตารางที่ 1-4 ประเทศคู่ลงทุนอื่นๆ ของประเทศไทย	1-15
ตารางที่ 1-5 ตัวเลขดัชนีทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศตลาดใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้.....	1-19
ตารางที่ 1-6 อัตราการเติบโตของประชากรในประเทศตลาดใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้ และ คาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคต	1-22
ตารางที่ 1-7 จำนวนแรงงาน ค่าจ้างขั้นต่ำ และผลิตผลของแรงงานในประเทศตลาดใหม่ใน ภูมิภาคเอเชียใต้	1-24
ตารางที่ 1-8 ความสามารถทางการแข่งขันโดยเปรียบเทียบ ของประเทศตลาดใหม่ใน ภูมิภาคเอเชียใต้	1-25
ตารางที่ 1-9 เสถียรภาพทางการเมือง การควบคุมปัญหาคอร์รัปชัน และปัจจัยธรรมชาติต่างๆ ของประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้.....	1-27
ตารางที่ 2-1 ข้อมูลพื้นฐานด้านประชากรของประเทศบังกลาเทศ	2-17
ตารางที่ 2-2 รายชื่อธนาคารในประเทศบังกลาเทศ	2-27
ตารางที่ 2-3 ความตกลงการค้าเสรีของประเทศบังกลาเทศและประเทศคู่ภาคี.....	2-33
ตารางที่ 2-4 โครงสร้างอัตราภาษีนำเข้าของประเทศบังกลาเทศ.....	2-34
ตารางที่ 2-5 โครงสร้างอัตราภาษีนำเข้าของประเทศบังกลาเทศ จำแนกตามประเภทสินค้า ...	2-34
ตารางที่ 2-6 ที่อยู่สำหรับติดต่อของหน่วยงานสำคัญด้านการค้าและการลงทุนของ ประเทศบังกลาเทศ	2-37
ตารางที่ 2-7 วันหยุดราชการของประเทศบังกลาเทศ	2-38
ตารางที่ 2-8 สินค้าส่งออกสำคัญ 5 อันดับแรกของประเทศบังกลาเทศ	2-44
ตารางที่ 2-9 สินค้านำเข้าที่สำคัญ 5 อันดับแรกของประเทศบังกลาเทศ.....	2-48
ตารางที่ 3-1 ประเภทธุรกิจ/กิจการที่ต้องได้รับการอนุญาตพิเศษ ก่อนการเริ่มดำเนินกิจการใน บังกลาเทศ	3-3
ตารางที่ 3-2 แนวทางการจำแนกอุตสาหกรรมตามที่ข้อกำหนดเรื่องค่าแรงขั้นต่ำ สำหรับธุรกิจหรือ กิจการในเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone).....	3-9
ตารางที่ 3-3 ค่าแรงขั้นต่ำในอุตสาหกรรมกลุ่มที่ 1 ที่ดำเนินกิจการใน เขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone).....	3-9

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ 3-4 ค่าแรงขั้นต่ำในอุตสาหกรรมกลุ่มที่ 2 ที่ดำเนินกิจการ ในเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone).....	3-10
ตารางที่ 3-5 ค่าแรงขั้นต่ำในอุตสาหกรรมกลุ่มที่ 3 ที่ดำเนินกิจการ ในเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone).....	3-10
ตารางที่ 3-6 ค่าแรงขั้นต่ำในอุตสาหกรรมกลุ่มที่ 4 ที่ดำเนินกิจการ ในเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone).....	3-10
ตารางที่ 3-7 ขั้นตอนการโอนกรรมสิทธิ์อสังหาริมทรัพย์ในบังกลาเทศ	3-13
ตารางที่ 3-8 อัตราภาษีเงินได้ทางธุรกิจในประเทศบังกลาเทศ	3-15
ตารางที่ 3-9 อัตราภาษีหัก ณ ที่จ่าย สำหรับการจ่ายเงินปันผล	3-16
ตารางที่ 3-10 วิธีการจัดตั้งบริษัทจำกัดในประเทศบังกลาเทศ	3-17
ตารางที่ 3-11 สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ธุรกิจ ในเขตเศรษฐกิจที่ 1.....	3-22
ตารางที่ 3-12 สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ธุรกิจ ในเขตเศรษฐกิจที่ 2.....	3-22
ตารางที่ 3-13 สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ธุรกิจ ในเขตส่งเสริมการส่งออกกรุงเทพฯ เมืองโคมิลลา เมืองอะตามจี และเมืองคาร์นาพูลี	3-23
ตารางที่ 3-14 สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ธุรกิจ ในเขตส่งเสริมการส่งออกเมืองมอလာ เมืองอิซารวดี และเมืองอุตตารา.....	3-23
ตารางที่ 3-15 สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ธุรกิจ สำหรับการลงทุนในอุตสาหกรรม พลังงาน	3-24
ตารางที่ 3-16 สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ธุรกิจ สำหรับการลงทุนเกี่ยวกับโครงสร้าง พื้นฐาน.....	3-25
ตารางที่ 3-17 รายชื่อเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone) ในบังกลาเทศและ ค่าธรรมเนียมการขอใช้พื้นที่โดยเฉลี่ย	3-28
ตารางที่ 3-18 ต้นทุนทางการดำเนินธุรกิจในประเทศบังกลาเทศ	3-29
ตารางที่ 4-1 อุตสาหกรรม/เกษตรกรรมบังกลาเทศที่มีความสามารถในการส่งออกสูง 10 อันดับแรก	4-5
ตารางที่ 4-2 อุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่สำคัญของประเทศบังกลาเทศ	4-9
ตารางที่ 4-3 ความสำคัญของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารบังกลาเทศ	4-12
ตารางที่ 4-4 ปริมาณการผลิตข้าว สัตว์น้ำ และการปศุสัตว์ของประเทศบังกลาเทศ ปี 2553-2557	4-16

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ 4-5 สินค้าเกษตรและอาหารแปรรูปที่ส่งออก 5 อันดับแรกของประเทศบังกลาเทศ....	4-19
ตารางที่ 4-6 สินค้าเกษตรและอาหารแปรรูปที่นำเข้า 5 อันดับแรกของประเทศบังกลาเทศ.....	4-22
ตารางที่ 4-7 มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศจำแนกตามภาคการผลิต ของประเทศบังกลาเทศ ปี 2555-2557.....	4-23
ตารางที่ 4-8 ผู้เล่นรายสำคัญในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารประเทศบังกลาเทศ.....	4-23
ตารางที่ 4-9 SWOT ของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปบังกลาเทศ.....	4-26
ตารางที่ 4-10 ความสำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศ.....	4-27
ตารางที่ 4-11 สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่ส่งออก 5 อันดับแรกของประเทศบังกลาเทศ.....	4-34
ตารางที่ 4-12 สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่นำเข้า 5 อันดับแรกของประเทศบังกลาเทศ.....	4-37
ตารางที่ 4-13 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม บังกลาเทศ	4-42
ตารางที่ 4-14 ความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวบังกลาเทศ.....	4-44
ตารางที่ 4-15 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวบังกลาเทศ	4-54
ตารางที่ 4-16 ผู้ประกอบการรายสำคัญในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปของกรุงธากา.....	4-60
ตารางที่ 4-17 ผู้ประกอบการรายสำคัญในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร ของเมืองจิตตะกอง ประเทศบังกลาเทศ	4-62
ตารางที่ 4-18 รายชื่อประเทศที่ได้รับสิทธิในการยกเว้นการตรวจลงตราวีซ่า หรือได้รับสิทธิ การขอทำวีซ่า ณ ประเทศบังกลาเทศ	4-69

บทที่ 1

สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ และความน่าสนใจในฐานะประเทศตลาดใหม่

1.1. นิยามกลุ่มประเทศตลาดใหม่

เมื่อกล่าวถึงกลุ่มประเทศตลาดใหม่สำหรับประเทศไทยแล้ว ความหมายของกลุ่มประเทศดังกล่าวสามารถตีความได้หลากหลาย นัยหนึ่ง กลุ่มประเทศตลาดใหม่อาจหมายถึงกลุ่มประเทศที่ประเทศไทย (ในที่นี้หมายถึงผู้ส่งออก ผู้นำเข้า นักลงทุน และ/หรือผู้ประกอบการในประเทศ ทั้งรายใหญ่และรายย่อย) ยังไม่เคยมีความสัมพันธ์ หรือมีการทำกิจกรรมทางด้านการค้า และการลงทุนด้วยเลย และอีกนัยหนึ่ง กลุ่มประเทศดังกล่าวอาจหมายถึงกลุ่มประเทศที่ประเทศไทยมีการทำการค้าหรือมีการลงทุนระหว่างกันด้วยแล้ว หากแต่ปริมาณหรือมูลค่าการค้าและการลงทุนดังกล่าวอยู่ในปริมาณหรือมูลค่าที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่เป็นประเทศคู่ค้าคู่ลงทุนหลักของไทย

สาเหตุที่กลุ่มประเทศตลาดใหม่ดังกล่าวเป็นกลุ่มประเทศที่ไทยอาจไม่เคยมีการค้า และ/หรือการลงทุนระหว่างกันด้วยเลย และ/หรือมีการค้าและการลงทุนด้วยแล้ว แต่ปริมาณและมูลค่าการค้าและการลงทุนดังกล่าวยังต่ำอยู่นั้น อาจเป็นเพราะประเทศดังกล่าวเป็นประเทศขนาดเล็กที่มีได้มีการทำการค้ากับประเทศอื่นมากนัก อาจเป็นเพราะประเทศดังกล่าวอยู่ห่างไกลจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้ทำการค้าหรือการลงทุนระหว่างกันเป็นไปได้ยาก อาจเป็นเพราะประเทศดังกล่าวมิได้มีการเพาะปลูกหรือการผลิตสินค้าเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมที่ตลาดของประเทศไทยมีความต้องการ อาจเป็นเพราะประเทศไทยเองก็มิได้มีการเพาะปลูกหรือการผลิตสินค้าเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมที่ตลาดของประเทศไทยมีความต้องการ นอกจากนี้ ยังเป็นไปได้ว่าสาเหตุอาจมาจากการที่ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า นักลงทุน และ/หรือผู้ประกอบการไทยเองยังไม่มีข้อมูลที่จำเป็น หรือมีข้อมูลเพียงเล็กน้อย และไม่เพียงพอสำหรับการเข้าไปทำธุรกิจ หรือเข้าไปลงทุนในประเทศดังกล่าวได้ จึงทำให้ในท้ายที่สุด กลุ่มประเทศดังกล่าวจึงเป็นประเทศที่ไทยมีการค้าและการลงทุนด้วยน้อยหรือยังไม่เคยมีการติดต่อสัมพันธ์ด้านการค้า และการลงทุนเลย

กระนั้นก็ตาม หากพิจารณาถึงความเป็นไปได้ และ/หรือโอกาสในการที่ประเทศไทยและกลุ่มประเทศตลาดใหม่จะมีการทำการค้าหรือการลงทุนระหว่างกันแล้ว อาจมีได้หมายความว่าความเป็นไปได้นั้นจะน้อยมากหรือไม่มีอยู่เลย และอีกนัยหนึ่ง อาจเป็นไปได้ว่าโอกาสในการทำการค้าหรือการลงทุนระหว่างกันของประเทศไทยและกลุ่มประเทศตลาดใหม่อาจมีอยู่มาก หรืออาจเป็นโอกาสที่น่าสนใจ หากแต่สำหรับในมุมมองของนักลงทุนและผู้ประกอบการ การที่ขาดซึ่งข้อมูลที่จำเป็น หรือมีความรู้ความเข้าใจเชิงลึกของกลุ่มประเทศตลาดใหม่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น กลายเป็นอุปสรรคสำหรับประเทศไทยในการทำการค้าหรือการลงทุนระหว่างกันกับกลุ่มประเทศตลาดใหม่

ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดก็คือการศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็น รวมถึงวิเคราะห์โอกาสและทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มประเทศตลาดใหม่ เพื่อเพิ่มการรับรู้ของผู้ประกอบการและนักลงทุนไทย พร้อมไปกับการสร้างโอกาสสำหรับทั้งสองประเทศ คือ ระหว่างประเทศไทยและกลุ่มประเทศตลาดใหม่ ในการทำการค้าและการลงทุนระหว่างกันที่มากยิ่งขึ้นในอนาคต

ตารางที่ 1-1 แสดงกลุ่มประเทศ/ประเทศที่เป็นประเทศคู่ค้าสำคัญของประเทศไทย โดยประเทศเหล่านั้นประกอบด้วยประเทศสมาชิกอาเซียน จีน สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย กลุ่มความร่วมมืออ่าวอาหรับ (Gulf Cooperation Council : GCC) อินเดีย เกาหลีใต้ ตลาดร่วมแห่งอเมริกาใต้ (Southern Common Market: Mercosur) ใต้หวัน แอฟริกาใต้ เม็กซิโก สมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (European Free Trade Association : EFTA) แคนาดา และเยเมน โดยประเทศไทยมีการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 91.82 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศ และมีการนำเข้าจากกลุ่มประเทศดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 95.57 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดของประเทศ

ตารางที่ 1-2 แสดงกลุ่มประเทศ/ประเทศที่เป็นประเทศคู่ลงทุนสำคัญของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยญี่ปุ่น ประเทศสมาชิกอาเซียน สหภาพยุโรป จีน สหรัฐอเมริกา สวิตเซอร์แลนด์ เกาหลีใต้ ใต้หวัน ฮองกง ออสเตรเลียหมู่เกาะเคย์แมน รัสเซีย อินเดีย หมู่เกาะบริติช เวอร์จิน มาร์ริเทียส และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ โดยกลุ่มประเทศดังกล่าวเข้ามาลงทุนในประเทศไทยคิดเป็นร้อยละ 81.09 ของมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศทั้งหมดของประเทศ และประเทศไทยมีการเข้าไปลงทุนในกลุ่มประเทศดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 80.96 ของมูลค่าการลงทุนไปยังต่างประเทศทั้งหมดของประเทศไทย

ตารางที่ 1-1 ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ

การส่งออกของไทย					การนำเข้าของไทย				
อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการส่งออกรวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการส่งออก ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการส่งออก ปี 2552-2557	อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการนำเข้ารวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการนำเข้า ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการนำเข้า ปี 2552-2557
โลก	โลก	1,262.28	8.34%	100.00%	โลก	โลก	1,270.86	11.25%	100.00%
1	อาเซียน	306.60	12.83%	24.29%	1	ญี่ปุ่น	231.41	7.37%	18.21%
2	จีน	222.33	8.04%	17.61%	2	อาเซียน	215.05	10.68%	16.92%
3	สหภาพยุโรป	132.27	5.12%	10.48%	3	จีน	195.51	16.17%	15.38%
4	สหรัฐอเมริกา	128.61	7.51%	10.19%	4	กลุ่ม GCC	152.86	13.01%	12.03%
5	ญี่ปุ่น	127.77	6.76%	10.12%	5	สหภาพยุโรป	106.14	9.92%	8.35%
6	ออสเตรเลีย	55.36	1.62%	4.39%	6	สหรัฐอเมริกา	75.08	11.71%	5.91%
7	กลุ่ม GCC	41.39	8.08%	3.28%	7	เกาหลีใต้	49.25	9.51%	3.88%
8	อินเดีย	29.08	11.75%	2.30%	8	ไต้หวัน	42.50	9.33%	3.34%
9	เกาหลีใต้	24.90	9.90%	1.97%	9	สมาคมการค้าเสรียุโรป (EFTA)	39.32	11.18%	3.09%
10	สมาคมการค้าเสรียุโรป (EFTA)	22.82	-6.76%	1.81%	10	ออสเตรเลีย	33.97	7.41%	2.67%
11	ไต้หวัน	20.16	12.26%	1.60%	11	รัสเซีย	20.69	16.99%	1.63%
12	กลุ่ม Mercosur	17.08	13.48%	1.35%	12	อินเดีย	16.73	11.96%	1.32%
13	แอฟริกาใต้	13.20	10.21%	1.05%	13	กลุ่ม Mercosur	16.53	11.20%	1.30%
14	แคนาดา	8.99	2.43%	0.71%	14	แอฟริกาใต้	7.58	23.70%	0.60%
15	เม็กซิโก	8.50	22.33%	0.67%	15	เยเมน	7.18	2.53%	0.56%
	อื่น ๆ	103.22	N/A	8.18%		อื่น ๆ	56.27	N/A	4.43%

ที่มา: บริษัท โบลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจาก International Trade Centre

ตารางที่ 1-2 ประเทศคู่ลงทุนที่สำคัญของประเทศไทย

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของประเทศไทย					การลงทุนโดยตรงไปยังต่างประเทศของประเทศไทย				
อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการลงทุนรวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการลงทุน ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการลงทุน ปี 2552-2557	อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการลงทุนรวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการลงทุน ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการลงทุน ปี 2552-2557
โลก	โลก	308,472.48	-38.81%	100.00%	โลก	โลก	357,463.52	-46.09%	100.00%
1	ญี่ปุ่น	66,302.45	-43.63%	21.49%	1	อาเซียน	98,381.23	-32.74%	27.52%
2	อาเซียน	41,544.47	-53.26%	13.47%	2	ญี่ปุ่น	33,053.70	-43.95%	9.25%
3	สหภาพยุโรป	33,629.52	-50.91%	10.90%	3	สหรัฐอเมริกา	32,347.35	-38.68%	9.05%
4	จีน	30,404.54	21.16%	9.86%	4	จีน	30,213.70	-54.23%	8.45%
5	สหรัฐอเมริกา	25,585.97	-39.63%	8.29%	5	สหภาพยุโรป	26,134.00	-44.79%	7.31%
6	สวีตเซอร์แลนด์	12,016.70	-66.09%	3.90%	6	ฮ่องกง	17,845.71	-33.61%	4.99%
7	เกาหลีใต้	8,240.57	-18.32%	2.67%	7	ออสเตรเลีย	11,128.05	-58.03%	3.11%
8	ฮ่องกง	7,043.29	-39.83%	2.28%	8	หมู่เกาะเคย์แมน	8,509.35	-77.57%	2.38%
9	ไต้หวัน	6,885.11	-13.84%	2.23%	9	เกาหลีใต้	7,547.71	-33.34%	2.11%
10	ออสเตรเลีย	5,533.73	-41.58%	1.79%	10	มอริเชียส	5,938.59	-46.84%	1.66%
11	หมู่เกาะเคย์แมน	3,317.04	-78.27%	1.08%	11	อินเดีย	5,561.34	-52.01%	1.56%
12	รัสเซีย	3,134.46	-19.30%	1.02%	12	ไต้หวัน	3,569.52	-48.62%	1.00%
13	อินเดีย	2,654.13	-14.28%	0.86%	13	สวีตเซอร์แลนด์	3,293.72	-66.57%	0.92%
14	หมู่เกาะบริติช เวอร์จิน	2,267.22	-84.43%	0.73%	14	สหรัฐอเมริกาหรับเอมิเรตส์	3,090.90	-33.43%	0.86%
15	มอริเชียส	1,581.47	-93.81%	0.51%	15	หมู่เกาะบริติช เวอร์จิน	2,734.23	-64.50%	0.76%
	อื่น ๆ	58,331.82	N/A	18.91%		อื่น ๆ	68,114.44	N/A	19.05%

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจากธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand)

จากตารางที่ 1-1 และ 1-2 จะเห็นได้ว่า กลุ่มประเทศที่ไทยมีการค้าและการลงทุนระหว่างกันด้วยเป็นอย่างมาก ก็คือกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป จีน และสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีการค้าและการลงทุนกับเกาหลีใต้ ออสเตรเลีย ฮังการี ใต้หวัน อินเดีย รัสเซีย สวิตเซอร์แลนด์ รวมถึงประเทศหลายๆ ประเทศจากหลายภูมิภาค

ตารางที่ 1-3 ได้แสดงกลุ่มประเทศที่ประเทศไทยมีการค้าด้วย ทั้งการส่งออกและการนำเข้าในมูลค่าที่ไม่สูงมากนัก ตั้งแต่อันดับ 16 เป็นต้นมา ซึ่งจำนวนประเทศในกลุ่มดังกล่าว มีสูงถึงเกือบ 160 ประเทศ โดยการค้าระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศดังกล่าว คิดเป็นเพียงร้อยละ 8.18 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของไทย และคิดเป็นเพียงร้อยละ 4.43 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดของไทย ส่วนในตารางที่ 2-4 แสดงกลุ่มประเทศที่ประเทศไทยมีการลงทุนด้วยในมูลค่าที่ไม่สูงมากนัก โดยการลงทุนระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 18.91 ของมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทย และคิดเป็นร้อยละ 18.37 ของมูลค่าการลงทุนไปยังต่างประเทศทั้งหมดของไทย

ตารางที่ 1-3 ประเทศคู่ค้าอื่นๆ ของประเทศไทย

หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ

การส่งออกของไทย					การนำเข้าของไทย				
อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการส่งออกรวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการส่งออก ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการส่งออก ปี 2552-2557	อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการนำเข้ารวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการนำเข้า ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการนำเข้า ปี 2552-2557
โลก	โลก	1,262.28	8.34%	100.00%	โลก	โลก	1,270.86	11.25%	100.00%
	กลุ่มประเทศตลาดส่งออกหลักของไทย 15 ประเทศ	1,159.06	N/A	91.82%		กลุ่มประเทศแหล่งนำเข้าหลักของไทย 15 ประเทศ	1,209.79	N/A	95.19%
16	Turkey	6.23	9.52%	0.49%	16	Azerbaijan	6.11	35.83%	0.48%
17	Russian Federation	5.83	24.33%	0.46%	17	Canada	5.50	6.44%	0.43%
18	New Zealand	5.62	17.96%	0.45%	18	New Zealand	3.39	19.59%	0.27%
19	Bangladesh	5.20	6.79%	0.41%	19	Mexico	3.20	21.74%	0.25%
20	Pakistan	5.11	5.17%	0.40%	20	Algeria	3.01	14.43%	0.24%
21	Egypt	5.08	13.02%	0.40%	21	Israel	2.71	5.65%	0.21%
22	Nigeria	5.00	0.99%	0.40%	22	Nigeria	2.61	83.60%	0.21%
23	Israel	4.07	9.07%	0.32%	23	Ukraine	2.17	-11.27%	0.17%
24	Iran, Islamic Republic of	3.53	-17.72%	0.28%	24	Chile	1.76	14.84%	0.14%
25	Iraq	3.41	3.21%	0.27%	25	Turkey	1.42	16.50%	0.11%
26	Chile	3.06	35.64%	0.24%	26	Peru	1.09	25.35%	0.09%
27	Sri Lanka	2.54	6.61%	0.20%	27	Marshall Islands	1.04	73.30%	0.08%
28	Peru	2.05	37.21%	0.16%	28	Angola	0.93	247.68%	0.07%
29	Benin	1.97	7.36%	0.16%	29	Vanuatu	0.81	-9.04%	0.06%
30	Côte d'Ivoire	1.96	0.89%	0.16%	30	Iran, Islamic Republic of	0.78	-32.90%	0.06%
31	Colombia	1.77	2.30%	0.14%	31	Pakistan	0.66	4.30%	0.05%

หน่วย : ล้านดอลลาร์

การส่งออกของไทย					การนำเข้าของไทย				
อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการส่งออกรวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการส่งออก ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการส่งออก ปี 2552-2557	อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการนำเข้ารวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการนำเข้า ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการนำเข้า ปี 2552-2557
32	Ecuador	1.75	13.06%	0.14%	32	Papua New Guinea	0.64	10.48%	0.05%
33	Ghana	1.74	7.72%	0.14%	33	Congo	0.54	28.20%	0.04%
34	Libya	1.56	0.17%	0.12%	34	Morocco	0.46	2.98%	0.04%
35	Algeria	1.47	8.36%	0.12%	35	Sri Lanka	0.44	-1.01%	0.03%
36	Yemen	1.46	2.98%	0.12%	36	Panama	0.39	-0.11%	0.03%
37	Jordan	1.32	6.17%	0.10%	37	Belarus	0.36	60.80%	0.03%
38	Panama	1.31	14.16%	0.10%	38	Costa Rica	0.36	13.74%	0.03%
39	Angola	1.18	15.23%	0.09%	39	Colombia	0.33	40.38%	0.03%
40	Lebanon	1.07	8.11%	0.08%	40	Zambia	0.32	25.22%	0.03%
41	Kenya	1.04	10.24%	0.08%	41	Bangladesh	0.29	5.97%	0.02%
42	Papua New Guinea	1.00	7.74%	0.08%	42	Libya	0.25	-47.56%	0.02%
43	Syrian Arab Republic	0.98	-15.50%	0.08%	43	Cayman Islands	0.24	80.13%	0.02%
44	Senegal	0.98	-4.62%	0.08%	44	Ecuador	0.23	73.03%	0.02%
45	Mozambique	0.96	2.23%	0.08%	45	Maldives	0.23	16.06%	0.02%
46	Cameroon	0.91	17.70%	0.07%	46	Botswana	0.23	-9.47%	0.02%
47	Tunisia	0.89	5.43%	0.07%	47	Egypt	0.22	-16.07%	0.02%
48	Morocco	0.89	-4.99%	0.07%	48	Uzbekistan	0.21	14.99%	0.02%
49	Afghanistan	0.86	-19.81%	0.07%	49	Iraq	0.20	10.64%	0.02%
50	Togo	0.76	13.27%	0.06%	50	Burkina Faso	0.19	9.89%	0.01%
51	Sudan (North + South)	0.74	17.44%	0.06%	51	Timor-Leste	0.18	-37.64%	0.01%

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ

การส่งออกของไทย					การนำเข้าของไทย				
อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการส่งออกรวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการส่งออก ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการส่งออก ปี 2552-2557	อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการนำเข้ารวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการนำเข้า ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการนำเข้า ปี 2552-2557
52	Madagascar	0.73	-34.28%	0.06%	52	Kiribati	0.18	35.12%	0.01%
53	Ukraine	0.67	8.70%	0.05%	53	Equatorial Guinea	0.17	N/A	0.01%
54	Guatemala	0.64	18.07%	0.05%	54	Ghana	0.17	4.78%	0.01%
55	Tanzania, United Republic of	0.63	13.15%	0.05%	55	Micronesia, Federated States of	0.16	-13.42%	0.01%
56	Mauritius	0.58	2.87%	0.05%	56	Sudan (North + South)	0.15	-47.49%	0.01%
57	Trinidad and Tobago	0.58	17.80%	0.05%	57	Trinidad and Tobago	0.15	169.97%	0.01%
58	Dominican Republic	0.58	13.26%	0.05%	58	Bahamas	0.15	127.87%	0.01%
59	Costa Rica	0.58	28.30%	0.05%	59	Jordan	0.14	54.33%	0.01%
60	Congo	0.55	7.62%	0.04%	60	Mali	0.13	26.71%	0.01%
61	Honduras	0.43	17.55%	0.03%	61	Kazakhstan	0.13	-21.09%	0.01%
62	Maldives	0.42	11.02%	0.03%	62	Dominican Republic	0.13	12.36%	0.01%
63	Nepal	0.39	-5.82%	0.03%	63	Tanzania, United Republic of	0.13	6.14%	0.01%
64	Ethiopia	0.35	12.02%	0.03%	64	Zimbabwe	0.12	-20.65%	0.01%
65	Fiji	0.35	1.11%	0.03%	65	Solomon Islands	0.12	0.19%	0.01%
66	New Caledonia	0.33	7.91%	0.03%	66	Korea, Democratic People's Republic of	0.10	6.61%	0.01%
67	Korea, Democratic People's Republic of	0.33	28.66%	0.03%	67	Côte d'Ivoire	0.10	74.02%	0.01%
68	Kazakhstan	0.30	9.38%	0.02%	68	Kenya	0.10	10.12%	0.01%

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ

การส่งออกของไทย					การนำเข้าของไทย				
อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการส่งออกรวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการส่งออก ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการส่งออก ปี 2552-2557	อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการนำเข้ารวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการนำเข้า ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการนำเข้า ปี 2552-2557
69	Nicaragua	0.28	32.56%	0.02%	69	Cameroon	0.09	27.91%	0.01%
70	Gabon	0.28	2.70%	0.02%	70	Swaziland	0.08	-15.92%	0.01%
71	El Salvador	0.26	28.26%	0.02%	71	Liberia	0.08	193.55%	0.01%
72	Djibouti	0.25	13.32%	0.02%	72	Rwanda	0.08	14.02%	0.01%
73	Mauritania	0.22	-8.20%	0.02%	73	Mozambique	0.07	-8.51%	0.01%
74	Jamaica	0.21	10.72%	0.02%	74	Seychelles	0.06	14.27%	0.01%
75	Bolivia	0.21	59.15%	0.02%	75	Guinea	0.06	17.01%	0.00%
76	Georgia	0.19	11.93%	0.01%	76	Benin	0.06	0.07%	0.00%
77	Niger	0.18	31.66%	0.01%	77	Netherlands Antilles	0.06	-35.63%	0.00%
78	Belarus	0.16	15.44%	0.01%	78	Fiji	0.06	21.31%	0.00%
79	United States Minor Outlying Islands	0.16	-11.74%	0.01%	79	Tunisia	0.06	18.98%	0.00%
80	Guinea	0.16	30.63%	0.01%	80	Tuvalu	0.05	-4.60%	0.00%
81	French Polynesia	0.15	-2.83%	0.01%	81	El Salvador	0.05	16.80%	0.00%
82	Gambia	0.13	7.04%	0.01%	82	Ethiopia	0.05	50.46%	0.00%
83	Timor-Leste	0.13	57.97%	0.01%	83	Serbia	0.05	14.72%	0.00%
84	Liberia	0.12	-18.21%	0.01%	84	Senegal	0.05	0.26%	0.00%
85	Suriname	0.12	6.86%	0.01%	85	Mauritius	0.04	-5.15%	0.00%
86	Uganda	0.10	17.07%	0.01%	86	Haiti	0.04	51.49%	0.00%
87	Haiti	0.10	5.87%	0.01%	87	Greenland	0.03	-13.27%	0.00%

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ

การส่งออกของไทย					การนำเข้าของไทย				
อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการส่งออกรวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการส่งออก ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการส่งออก ปี 2552-2557	อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการนำเข้ารวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการนำเข้า ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการนำเข้า ปี 2552-2557
88	Somalia	0.09	7.48%	0.01%	88	Guatemala	0.03	18.91%	0.00%
89	Serbia	0.09	-7.47%	0.01%	89	Bolivia	0.03	0.74%	0.00%
90	Sierra Leone	0.08	9.88%	0.01%	90	Togo	0.03	15.24%	0.00%
91	Mayotte	0.08	0.49%	0.01%	91	Gabon	0.03	-15.12%	0.00%
92	Bhutan	0.08	-11.05%	0.01%	92	Namibia	0.02	-1.67%	0.00%
93	Burkina Faso	0.08	-1.09%	0.01%	93	Armenia	0.02	32.03%	0.00%
94	Azerbaijan	0.07	13.52%	0.01%	94	Honduras	0.02	1.34%	0.00%
95	Zimbabwe	0.07	-3.52%	0.01%	95	Georgia	0.02	14.14%	0.00%
96	Armenia	0.07	62.61%	0.01%	96	Lebanon	0.02	-8.28%	0.00%
97	Swaziland	0.07	24.42%	0.01%	97	Guyana	0.02	11.74%	0.00%
98	Uzbekistan	0.07	9.81%	0.01%	98	Malawi	0.02	-21.37%	0.00%
99	Mongolia	0.07	31.62%	0.01%	99	Belize	0.01	25.04%	0.00%
100	Eritrea	0.07	218.29%	0.01%	100	Uganda	0.01	-9.19%	0.00%
101	Zambia	0.06	27.13%	0.00%	101	Mauritania	0.01	13.22%	0.00%
102	Barbados	0.06	17.66%	0.00%	102	Gambia	0.01	17.81%	0.00%
103	Netherlands Antilles	0.06	7.92%	0.00%	103	French Polynesia	0.01	21.56%	0.00%
104	Solomon Islands	0.06	9.70%	0.00%	104	Faroe Islands	0.01	-34.19%	0.00%
105	Samoa	0.06	13.11%	0.00%	105	Barbados	0.01	75.47%	0.00%
106	Seychelles	0.05	3.08%	0.00%	106	Jamaica	0.01	33.48%	0.00%
107	Vanuatu	0.05	11.66%	0.00%	107	Republic of Moldova	0.01	123.48%	0.00%

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ

การส่งออกของไทย					การนำเข้าของไทย				
อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการส่งออกรวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการส่งออก ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการส่งออก ปี 2552-2557	อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการนำเข้ารวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการนำเข้า ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการนำเข้า ปี 2552-2557
108	Guyana	0.05	-1.27%	0.00%	108	Mongolia	0.01	79.61%	0.00%
109	Cabo Verde	0.05	12.25%	0.00%	109	Madagascar	0.01	5.47%	0.00%
110	Albania	0.04	-3.89%	0.00%	110	Cuba	0.01	10.38%	0.00%
111	Namibia	0.04	10.00%	0.00%	111	Chad	0.01	-25.43%	0.00%
112	Turkmenistan	0.04	17.25%	0.00%	112	Kyrgyzstan	0.01	-55.34%	0.00%
113	Bosnia and Herzegovina	0.04	8.94%	0.00%	113	British Virgin Islands	0.01	44.52%	0.00%
114	Mali	0.04	-12.33%	0.00%	114	Turkmenistan	0.01	63.72%	0.00%
115	Equatorial Guinea	0.03	25.54%	0.00%	115	Cook Islands	0.01	58.38%	0.00%
116	Botswana	0.03	-34.86%	0.00%	116	Bosnia and Herzegovina	0.01	89.41%	0.00%
117	Saint Lucia	0.03	6.65%	0.00%	117	Tajikistan	0.01	-64.00%	0.00%
118	Guinea-Bissau	0.03	-37.91%	0.00%	118	Antigua and Barbuda	0.01	101.25%	0.00%
119	Malawi	0.02	3.56%	0.00%	119	Nicaragua	0.01	57.18%	0.00%
120	Montenegro	0.02	-5.80%	0.00%	120	Andorra	0.01	-30.31%	0.00%
121	Macedonia, The Former Yugoslav Republic of	0.02	5.65%	0.00%	121	Sierra Leone	0.01	15.74%	0.00%
122	Rwanda	0.02	47.24%	0.00%	122	Mayotte	0.01	341.05%	0.00%
123	Dominica	0.02	13.01%	0.00%	123	Suriname	0.00	4.91%	0.00%
124	Bahamas	0.02	15.15%	0.00%	124	Syrian Arab Republic	0.00	75.16%	0.00%
125	Aruba	0.02	19.51%	0.00%	125	Nepal	0.00	8.49%	0.00%

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ

การส่งออกของไทย					การนำเข้าของไทย				
อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการส่งออกรวมปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการส่งออกปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการส่งออกปี 2552-2557	อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการนำเข้ารวมปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการนำเข้าปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการนำเข้าปี 2552-2557
126	Cuba	0.02	9.58%	0.00%	126	United States Minor Outlying Islands	0.00	-0.26%	0.00%
127	Belize	0.02	7.46%	0.00%	127	Saint Vincent and the Grenadines	0.00	N/A	0.00%
128	Comoros	0.02	-14.02%	0.00%	128	Tokelau	0.00	84.41%	0.00%
129	British Virgin Islands	0.02	58.15%	0.00%	129	Samoa	0.00	-35.11%	0.00%
130	Micronesia, Federated States of	0.02	11.34%	0.00%	130	Albania	0.00	33.71%	0.00%
131	Kiribati	0.02	30.38%	0.00%	131	Central African Republic	0.00	161.59%	0.00%
132	Chad	0.01	0.13%	0.00%	132	Grenada	0.00	39.59%	0.00%
133	Tonga	0.01	-0.73%	0.00%	133	Macedonia, The Former Yugoslav Republic of	0.00	39.97%	0.00%
134	Kyrgyzstan	0.01	14.57%	0.00%	134	Saint Lucia	0.00	89.60%	0.00%
135	Democratic Republic of the Congo	0.01	104.20%	0.00%	135	Falkland Islands (Malvinas)	0.00	-43.90%	0.00%
136	Bermuda	0.01	-1.22%	0.00%	136	Cabo Verde	0.00	41.47%	0.00%
137	Grenada	0.01	15.75%	0.00%	137	Somalia	0.00	-38.15%	0.00%
138	Antigua and Barbuda	0.01	19.51%	0.00%	138	Dominica	0.00	17.00%	0.00%
139	Burundi	0.01	-13.90%	0.00%	139	Aruba	0.00	38.87%	0.00%
140	Tajikistan	0.01	27.16%	0.00%	140	Nauru	0.00	41.88%	0.00%

หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ

การส่งออกของไทย					การนำเข้าของไทย				
อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการส่งออกรวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการส่งออก ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการส่งออก ปี 2552-2557	อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการนำเข้ารวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการนำเข้า ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการนำเข้า ปี 2552-2557
141	Marshall Islands	0.01	-2.08%	0.00%	141	Montenegro	0.00	92.99%	0.00%
142	Palestine, State of	0.01	N/A	0.00%	142	Norfolk Island	0.00	N/A	0.00%
143	Northern Mariana Islands	0.01	-6.16%	0.00%	143	Afghanistan	0.00	-27.25%	0.00%
144	Cook Islands	0.01	14.60%	0.00%	144	Burundi	0.00	42.19%	0.00%
145	Saint Kitts and Nevis	0.01	35.66%	0.00%	145	Bhutan	0.00	-12.17%	0.00%
146	Central African Republic	0.00	-29.54%	0.00%	146	New Caledonia	0.00	-32.37%	0.00%
147	Cayman Islands	0.00	0.80%	0.00%	147	Sao Tome and Principe	0.00	-4.36%	0.00%
148	Wallis and Futuna Islands	0.00	8.74%	0.00%	148	Cocos (Keeling) Islands	0.00	46.87%	0.00%
149	Palau	0.00	-0.27%	0.00%	149	Djibouti	0.00	29.40%	0.00%
150	Republic of Moldova	0.00	8.12%	0.00%	150	Lesotho	0.00	-17.10%	0.00%
151	Andorra	0.00	-14.65%	0.00%	151	Niger	0.00	148.10%	0.00%
152	Sao Tome and Principe	0.00	57.94%	0.00%	152	French South Antarctic Territories	0.00	N/A	0.00%
153	Saint Vincent and the Grenadines	0.00	35.70%	0.00%	153	Guinea-Bissau	0.00	-65.87%	0.00%
154	Lesotho	0.00	45.91%	0.00%	154	Turks and Caicos Islands	0.00	-20.81%	0.00%
155	Gibraltar	0.00	21.72%	0.00%	155	Democratic Republic of the Congo	0.00	N/A	0.00%
156	Tuvalu	0.00	68.02%	0.00%	156	Eritrea	0.00	-54.15%	0.00%
157	Tokelau	0.00	23.81%	0.00%	157	Pitcairn	0.00	124.48%	0.00%

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ

การส่งออกของไทย					การนำเข้าของไทย				
อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการส่งออกรวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการส่งออก ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการส่งออก ปี 2552-2557	อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการนำเข้ารวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการนำเข้า ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการนำเข้า ปี 2552-2557
158	Western Sahara	0.00	N/A	0.00%	158	Saint Helena	0.00	86.40%	0.00%
159	Saint Helena	0.00	-20.05%	0.00%	159	Gibraltar	0.00	14.87%	0.00%
160	French South Antarctic Territories	0.00	18.20%	0.00%	160	Comoros	0.00	36.08%	0.00%
161	Nauru	0.00	N/A	0.00%	160	Montserrat	0.00	9.86%	0.00%
162	Greenland	0.00	-10.67%	0.00%	162	British Indian Ocean Territories	0.00	0.00%	0.00%
163	Turks and Caicos Islands	0.00	22.22%	0.00%	163	Saint Kitts and Nevis	0.00	N/A	0.00%
164	Norfolk Island	0.00	74.83%	0.00%	164	Bermuda	0.00	-8.97%	0.00%
165	Montserrat	0.00	24.90%	0.00%	165	Anguilla	0.00	0.79%	0.00%
166	British Indian Ocean Territories	0.00	-27.10%	0.00%	166	Niue	0.00	80.20%	0.00%
167	Falkland Islands (Malvinas)	0.00	N/A	0.00%	167	Northern Mariana Islands	0.00	-34.02%	0.00%
168	Faroe Islands	0.00	-22.33%	0.00%	168	Wallis and Futuna Islands	0.00	N/A	0.00%
169	Cocos (Keeling) Islands	0.00	67.03%	0.00%	169	Western Sahara	0.00	N/A	0.00%
170	Niue	0.00	43.10%	0.00%	170	Palau	0.00	-100.00%	0.00%
171	Christmas Islands	0.00	N/A	0.00%	171	Christmas Islands	0.00	43.10%	0.00%
172	Anguilla	0.00	31.95%	0.00%	172	Tonga	0.00	N/A	0.00%
173	St. Pierre and Miquelon	0.00	-100.00%	0.00%	173	Palestine, State of	0.00	N/A	0.00%
174	Pitcairn	0.00	N/A	0.00%	173	St. Pierre and Miquelon	0.00	N/A	0.00%
174	Serbia and Montenegro	0.00	N/A	0.00%					

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจาก International Trade Centre

ตารางที่ 1-4 ประเทศคู่ลงทุนอื่น ๆ ของประเทศไทย

หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของประเทศไทย					การลงทุนโดยตรงไปยังต่างประเทศของประเทศไทย				
อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการลงทุนรวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการลงทุน ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการลงทุน ปี 2552-2557	อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการลงทุนรวม ปี 2552-2557	อัตราการเติบโตของการลงทุน ปี 2552-2557	ส่วนแบ่งการลงทุน ปี 2552-2557
โลก	โลก	308,472.48	-38.81%	100.00%	โลก	โลก	357,463.52	-46.09%	100.00%
	กลุ่มประเทศนักลงทุนหลักในไทย 15 ประเทศ	250,140.67	N/A	81.09%		กลุ่มประเทศแหล่งลงทุนหลักของไทย 15 ประเทศ	289,349.08	N/A	80.95%
16	Middle East /1	515.69	-69.34%	0.17%	16	Canada	2,289.92	-73.00%	0.64%
17	Samoa	303.56	-89.85%	0.10%	17	Bangladesh	105.79	-67.15%	0.03%
18	Bermuda	151.86	-69.04%	0.05%	18	Egypt	37.04	72.84%	0.01%
19	Panama	103.16	-86.51%	0.03%		อื่น ๆ	65,681.69	-56.25%	18.37%
20	Bahamas	91.36	13412.47%	0.03%					
21	New Zealand	34.28	-63.09%	0.01%					
22	Liechtenstein	21.97	-29.92%	0.01%					
	อื่น ๆ	57,109.95	-7.90%	18.51%					

หมายเหตุ : /1 Middle East หรือกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ประกอบด้วยอิหร่าน คูเวต โอมาน กาตาร์ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลางอื่นๆ

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจากธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand)

จากตารางที่ 1-3 และ 1-4 อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มประเทศตลาดใหม่ หรือกลุ่มประเทศที่ไทยอาจไม่เคยมีการค้าและการลงทุนระหว่างกันด้วย และ/หรือมีการค้าและการลงทุนด้วยแล้ว แต่ปริมาณและมูลค่าการค้าและการลงทุนยังน้อยอยู่ ซึ่งรวมกันเกือบ 160 ประเทศ และส่วนใหญ่เป็นประเทศในทวีปแอฟริกา เช่น ไนจีเรีย เบนิน กานา เคนยา เซเนกัล โมซัมบิก แคเมอรูน เป็นต้น ทวีปอเมริกากลางและอเมริกาใต้ เช่น ชิลี เปรู โคลอมเบีย เอกวาดอร์ ปารากวัย ปานามา เป็นต้น และทวีปเอเชียในกลุ่มประเทศอดีตสหภาพโซเวียต กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียกลาง กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้หลายประเทศ รวมถึงกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง เช่น คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน คีร์กีซ ทาจิกิสถาน อัฟกานิสถาน ยูเครน ปากีสถาน บังกลาเทศ ศรีลังกา อิสราเอล อิหร่าน อิรัก จอร์แดน ซีเรีย เยเมน เลบานอน เป็นต้น

1.2. สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศและความน่าสนใจในฐานะประเทศตลาดใหม่

สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ หรือประเทศบังกลาเทศ เป็นประเทศตลาดใหม่หนึ่งที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียใต้ โดยในประเทศภูมิภาคเดียวกัน¹ ประกอบไปด้วยสาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน รัฐอิสลามอัฟกานิสถาน ราชอาณาจักรเนปาล ราชอาณาจักรภูฏาน สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ และสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา

ในที่นี้ คณะผู้วิจัยจะพิจารณาความน่าสนใจของประเทศบังกลาเทศ โดยพิจารณาองค์ประกอบและปัจจัยของความน่าสนใจหลายๆ ด้าน เช่น ความน่าสนใจในด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน และความน่าสนใจจากประเด็นด้านอื่นๆ ที่นอกเหนือจากด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน ซึ่งความน่าสนใจดังกล่าวอาจเป็นผลจากปัจจัยต่างๆ ของประเทศ อาทิ ประวัติศาสตร์ของประเทศ ทำเลที่ตั้ง สภาพภูมิศาสตร์ จำนวนประชากร ทรัพยากรในประเทศ หรือปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยคณะผู้วิจัยจะทำการพิจารณาเปรียบเทียบปัจจัยหรือองค์ประกอบต่างๆ ของประเทศตลาดใหม่ที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันซึ่งมีระดับการพัฒนาหรือภาพรวมของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ฯลฯ ที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้การเปรียบเทียบความน่าสนใจของประเทศตลาดใหม่นั้น มีความเหมาะสม และสามารถพิจารณาเปรียบเทียบพร้อมกันได้หมดทุกประเทศที่ทำการพิจารณา²

¹ ไม่รวมประเทศอินเดีย

² การพิจารณาเปรียบเทียบปัจจัยหรือองค์ประกอบต่างๆ ของประเทศตลาดใหม่พร้อมกันหมดทุกประเทศ โดยมีได้พิจารณาว่าประเทศดังกล่าวมีความแตกต่างในระดับการพัฒนาหรือภาพรวมของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มากน้อยเพียงใด (ซึ่งมักเกิดขึ้นกับการเปรียบเทียบประเทศข้ามพื้นที่/ภูมิภาค) อาจทำให้ผลการเปรียบเทียบมีความโน้มเอียง โดยเฉพาะการโน้มเอียงไป

รายละเอียดการพิจารณาเปรียบเทียบความน่าสนใจในแต่ละประเด็น เป็นดังนี้

1.2.1. ความน่าสนใจในประเด็นด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุน

คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกประเทศตลาดใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้ เพื่อทำการพิจารณาเปรียบเทียบความน่าสนใจในประเด็นด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน ทั้งสิ้น 5 ประเทศ ได้แก่ ปากีสถาน บังกลาเทศ ศรีลังกา อัฟกานิสถาน และเนปาล

ตารางที่ 1-5 แสดงตัวเลขดัชนีทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศตลาดใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้ โดยประเทศบังกลาเทศเป็นประเทศตลาดใหม่ที่มีขนาดของระบบเศรษฐกิจที่ใหญ่เป็นอันดับต้นๆ ของภูมิภาค โดยในปี 2557 บังกลาเทศมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ GDP เท่ากับ 186.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยมีขนาดของระบบเศรษฐกิจรองจากประเทศปากีสถานเท่านั้น ในขณะเดียวกัน ก็มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ในประเทศเป็นจำนวนมาก กล่าวคือ มีประชากรอาศัยในบังกลาเทศราว 166.3 ล้านคน ทั้งนี้ บังกลาเทศมีการเติบโตของเศรษฐกิจในปี 2557 อยู่ที่ร้อยละ 6.2 มีมูลค่าการส่งออกสินค้าอยู่ที่ 31.20 พันล้านเหรียญสหรัฐ มีมูลค่าการนำเข้าสินค้าเท่ากับ 38.50 พันล้านเหรียญสหรัฐ มีอัตราเงินเฟ้อในประเทศเท่ากับร้อยละ 7.0 และมีอัตราการว่างงานเท่ากับร้อยละ 5.0

เมื่อพิจารณาประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกัน พบว่า บังกลาเทศถูกจัดอยู่ในอันดับ 109 ของโลก ในการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขัน (Global Competitiveness Index : GCI) ของ World Economic Forum (WEF) โดยอันดับดังกล่าวสูงกว่าปากีสถาน แต่ยังต่ำกว่าศรีลังกา หรือเนปาลอยู่ ส่วนอันดับดัชนีความยากง่ายในการประกอบธุรกิจ หรือ Doing Business Index ซึ่งจัดทำโดย World Bank นั้น พบว่า บังกลาเทศอยู่ในอันดับ 173 ของโลก ซึ่งสูงกว่าเพียงอัฟกานิสถานเท่านั้น

ในส่วนของกฎหมายและกฎระเบียบภายในประเทศ บังกลาเทศมีอันดับดัชนี Rule of Law Index ในอันดับ 93 ของโลก โดยอันดับดังกล่าวสูงกว่าปากีสถานและอัฟกานิสถาน แต่ยังต่ำกว่าศรีลังกาหรือเนปาล ขณะที่การจัดการและการควบคุมปัญหาคอร์รัปชันในประเทศ บังกลาเทศถูกจัดอันดับ Corruption Perception Index อยู่ในอันดับ 145 ของโลก จากอันดับทั้งสอง สะท้อนให้เห็นว่าบังกลาเทศยังมีการบังคับใช้กฎหมายและกฎระเบียบในประเทศที่ไม่เข้มครัดนัก หาก

ยังประเทศที่มีระดับการพัฒนาหรือภาพรวมขององค์ประกอบที่สูงกว่ามากๆ ซึ่งอาจนำไปสู่การละเลยในบางบริบทความน่าสนใจของประเทศที่ถูกมองข้ามไปได้

เปรียบเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาค เช่นเดียวกับการจัดการปัญหาคอร์รัปชันของประเทศ ก็ยังมีประสิทธิภาพในการดำเนินการที่ค่อนข้างต่ำ หากเปรียบเทียบกับหลายประเทศในกลุ่มเดียวกัน อย่างศรีลังกา หรือปากีสถาน หรือเนปาล

ในด้านการพัฒนาของระบบโครงสร้างพื้นฐานในประเทศ บังกลาเทศมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่ค่อยดีนัก โดยมีอันดับ Logistic Performance Index (LPI) อยู่ในอันดับ 108 ของโลก ซึ่งใกล้เคียงกับเนปาล (แต่สูงกว่าอัฟกานิสถาน) และมีอันดับ Network Readiness Index (NRI) อยู่ในอันดับ 109 ของโลก ซึ่งใกล้เคียงกับทั้งปากีสถานและเนปาล

นอกจากนี้ ในด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศ บังกลาเทศมีอันดับ Human Capital Index (HCI) และ Human Development Index (HDI) อยู่ที่อันดับ 99 และ 142 ของโลก ซึ่งใกล้เคียงกับปากีสถานและเนปาลเช่นกัน

กล่าวโดยสรุป บังกลาเทศเป็นประเทศขนาดใหญ่ที่มีทั้งขนาดของระบบเศรษฐกิจและจำนวนประชากรในประเทศที่มาก โดยแม้ว่าในการเปรียบเทียบอันดับความสามารถทางการแข่งขัน หรืออันดับความยากง่ายในการประกอบธุรกิจของบังกลาเทศจะมีได้สูงนัก อีกทั้งในด้านกฎหมายและกฎระเบียบ หรือการจัดการกับปัญหาคอร์รัปชันในประเทศ รวมไปถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ จะถูกจัดอันดับที่ไม่สูงมาก หากแต่ในแง่ของการลงทุน ประเทศบังกลาเทศยังคงมีความน่าสนใจอยู่เช่นกัน โดยเฉพาะในด้านของปัจจัยแรงงานในประเทศ หรือขนาดตลาดในประเทศ

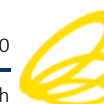
ตารางที่ 1-5 ตัวเลขดัชนีทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศตลาดใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้

Indicators		Pakistan	Bangladesh	Sri Lanka	Afghanistan	Nepal
Economic Indicators	Gross Domestic Product (GDP) 2014 (billion USD)	232.8	186.6	71.6	21.7	19.6
	Gross Domestic Product at PPP 2014 (billion USD)	884.2	535.6	217.1	61.7	66.9
	Real GDP Growth 2014 (%)	4.1	6.2	7.0	3.2	5.5
	Value of Exports 2014 (billion USD)	25.11	31.20	11.88	2.79	1.12
	Value of Imports 2014 (billion USD)	45.07	38.50	19.24	6.39	7.28
	Population 2014 (million persons)	196.2	166.3	21.9	31.8	31.0
	GDP per capita 2014 (USD)	1,275	1,179	3,631.0	666.3	698.3
	Inflation rate 2014 (%)	8.6	7.0	3.3	4.6	8.4
	Unemployment Rate 2014 (%)	6.8	5.0	4.2	35.0	46.0
Important Global Indices	Global Competitiveness Index (GCI) 2015 (Rank of 144 countries)	129	109	73	N/A	102
	Doing Business Index 2015 (Rank of 189 countries)	128	173	99	183	108
	Rule of Law Index 2015 (Rank of 102 countries)	98	93	58	101	48
	Corruption Perceptions Index (CPI) 2014 (Rank of 174 countries)	126	145	85	172	126
	Economic Freedom Index 2015 (Rank of 178 countries)	121	131	101	N/A	152
	Logistic Performance Index (LPI) 2014 (Rank of 144 countries)	72	108	89	158	105

Indicators		Pakistan	Bangladesh	Sri Lanka	Afghanistan	Nepal
	Network Readiness Index (NRI) 2015 (Rank of 143 countries)	112	109	65	N/A	118
	Human Capital Index (HCI) 2015 (Rank of 124 countries)	113	99	60	N/A	106
	Human Development Index (HDI) 2014 (Rank of 187 countries)	146	142	73	169	145

ที่มา : บริษัท โบลีเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจาก World Bank, IMF, CIA Factbook, WEF, The Heritage Foundation, Transparency International และ UNDP

1.2.2. ความน่าสนใจในประเด็นด้านอื่น ๆ

สำหรับความน่าสนใจของประเทศตลาดใหม่ในประเด็นอื่น ๆ คณะผู้วิจัยได้หยิบยกประเด็นเรื่องจำนวนประชากรในประเทศและการเติบโตของประชากรภายในประเทศซึ่งบ่งบอกถึงขนาดตลาดในปัจจุบันและโอกาสในการทำการค้าและธุรกิจในอนาคต ประเด็นเรื่องจำนวนแรงงาน ต้นทุนค่าจ้าง และประสิทธิภาพของแรงงาน ซึ่งสะท้อนขนาดตลาดแรงงานในประเทศ ความยากง่ายในการสรรหาแรงงานเข้าสู่ภาคธุรกิจ คุณภาพของแรงงาน และต้นทุนค่าจ้างของประเทศนั้น ประเด็นความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ อันแสดงถึงภาพรวมของขีดความสามารถ ศักยภาพ และองค์ประกอบสำคัญต่าง ๆ ของประเทศที่มีผลต่อการค้า การลงทุน และการทำธุรกิจในประเทศ และประเด็นเรื่องความมั่นคงทางการเมือง เสถียรภาพของรัฐบาล และกฎหมายและกฎระเบียบในประเทศ ซึ่งประเด็นดังกล่าวมักเป็นหนึ่งในหัวข้อที่ได้รับความสนใจและถูกให้ความสำคัญจากนักลงทุนและธุรกิจต่างชาติจำนวนมาก โดยเฉพาะกับนักลงทุนและธุรกิจต่างชาติที่ต้องการขยายฐานการผลิต หรือย้ายฐานการผลิตไปยังต่างประเทศ

1.2.2.1. อัตราการเติบโตของประชากรในประเทศตลาดใหม่และการคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคต

ตารางที่ 1-6 แสดงอัตราการเติบโตของประชากรในประเทศตลาดใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้ รวมถึงแสดงตัวเลขคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคตของประเทศดังกล่าวในปี 2558 (2015) 2563 (2020) 2568 (2025) และ 2593 (2050) โดยจะพบว่า ในปี 2557 บังกลาเทศเป็นประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับ 2 ในกลุ่มประเทศตลาดใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้ที่ทำการพิจารณา โดยมีประชากรอาศัยอยู่ในประเทศ 166.3 ล้านคน ในขณะที่ประเทศที่มีจำนวนประชากรในประเทศมากกว่านั้น คือ ปากีสถาน (199.6 ล้านคน)

ทั้งนี้ อัตราการเติบโตของประชากรในประเทศบังกลาเทศอยู่ที่ร้อยละ 1.60 โดยในปี 2558 จำนวนประชากรในประเทศบังกลาเทศจะเพิ่มขึ้นเป็น 168.96 ล้านคน โดยแม้ว่าอัตราการเติบโตดังกล่าวจะมีได้สูงที่สุดในกลุ่ม หากแต่เมื่อพิจารณาถึงการเติบโตของประเทศในระยะยาวพบว่า บังกลาเทศในอีกประมาณ 35 ปีข้างหน้า (ปี 2593) ประชากรในประเทศจะเท่ากับ 250.2 ล้านคน (คิดเป็นประมาณ 1.50 เท่าจากประชากรในปี 2558) ส่วนของประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคปากีสถานยังคงเป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในปี 2593 ส่วนประเทศที่มีประชากรน้อยที่สุดในกลุ่มประเทศ คือ ศรีลังกา

**ตารางที่ 1-6 อัตราการเติบโตของประชากรในประเทศตลาดใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้
และคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคต**

Indicators	Pakistan	Bangladesh	Sri Lanka	Afghanistan	Nepal
Population 2014 (million persons)	196.2	166.3	21.9	31.8	31.0
Rank of Population 2014	7	9	57	41	42
Forecast Population in 2015 (million persons)	199.09	168.96	22.05	32.56	31.55
Rank of Population 2015	6	8	56	40	41
Population Growth 2015 (%)	1.47	1.60	0.68	2.39	1.77
Forecast Population in 2020 (million persons)	213.7	183.1	22.9	36.6	34.2
Rank of Population 2020	5	8	56	38	41
Forecast Population in 2025 (million persons)	228.4	197.7	23.6	41.1	36.6
Rank of Population 2025	6	8	61	37	40
Forecast Population in 2050 (million persons)	290.8	250.2	25.2	63.8	46.0
Rank of Population 2050	6	7	68	29	42

ที่มา : บริษัท โพลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจาก US Consensus, CIA Factbook และ UN

1.2.2.2. จำนวนแรงงาน ค่าจ้างขั้นต่ำ และผลิตผลของแรงงานในประเทศตลาดใหม่

ตาราง 1-7 แสดงจำนวนแรงงาน ค่าจ้างขั้นต่ำ และผลิตผลของแรงงานในประเทศตลาดใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้ โดยพบว่า บังกลาเทศเป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรในประเทศเท่ากับ 166.3 ล้านคน โดยเป็นแรงงานเท่ากับ 80.27 ล้านคน (คิดเป็นร้อยละ 48.27 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในประเทศ)

สำหรับแรงงานในประเทศบังกลาเทศนั้น ประกอบด้วยแรงงานที่อยู่ในภาคการเกษตร ร้อยละ 47 ของแรงงานทั้งหมดในประเทศ แรงงานในภาคบริการ ร้อยละ 40 และแรงงานในภาคบริการ ร้อยละ 13

เมื่อพิจารณาในตัวเลขประสิทธิผลการทำงานของแรงงานในประเทศ หรือ Labour Productivity จะพบว่า แรงงานชาวบังกลาเทศสามารถสร้างผลผลิตได้ 2.32 เหรียญสหรัฐต่อแรงงาน 1 คน โดยตัวเลขดังกล่าวถือว่าไม่สูงมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มเดียวกัน โดยตัวเลขสูงกว่าเพียงเนปาล และอัฟกานิสถาน

ในด้านอัตราค่าจ้างแรงงาน ประเทศบังกลาเทศเป็นประเทศที่มีอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ (Minimum Wage) น้อยที่สุดในกลุ่ม โดยมีอัตราค่าจ้างเท่ากับ 68.19 เหรียญสหรัฐต่อเดือน หรือคิดเป็น 3.10 เหรียญสหรัฐต่อวัน

จากข้อมูลข้างต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า บังกลาเทศเป็นประเทศที่มีตลาดแรงงานขนาดใหญ่ในประเทศ โดยแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรและบริการ ส่วนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยังมีอยู่ไม่มากเท่ากับใน 2 ภาคส่วนข้างต้น ทั้งนี้ ด้วยจำนวนแรงงานในประเทศที่มากและอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในประเทศ ทำให้ประเทศบังกลาเทศมีความน่าสนใจในประเด็นที่ทำการศึกษานี้อยู่พอสมควร

ตารางที่ 1-7 จำนวนแรงงาน ค่าจ้างขั้นต่ำ และผลิตผลของแรงงานในประเทศตลาดใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้

Indicators	Pakistan	Bangladesh	Sri Lanka	Afghanistan	Nepal
Population 2014 (million persons)	196.2	166.3	21.9	31.8	31
Labor Force 2014 (million persons)	62.42	80.27	8.92	7.51	14.76
% of Labor Force to Total Population 2014 (%) /1	31.81	48.27	40.73	23.62	47.61
Occupation (% to Total Labor Force)					
Agriculture	44	47	31.8	78.6	75
Industry	22	13	25.8	5.7	7
Services	33	40	42.4	15.7	18
Unemployment Rate 2014 (%)	6.8	5	4.2	35	46
Area (Km ²)	796,095	143,998	65,610	652,230	147,181
Population Density (persons per Km ²) /1	0.000246	0.001155	0.000334	0.000049	0.000211
Minimum monthly wage (USD)	94.66	68.19	N/A	88.98	80.83
Minimum daily wage (USD) /1	4.30	3.10	N/A	4.04	3.67
Gross Domestic Product (GDP) 2014 (billion USD)	232.8	186.6	71.6	21.7	19.6
Labor Productivity					
GDP per Labor Force 2014 (USD per person) /1	3.73	2.32	8.03	2.89	1.33

หมายเหตุ : /1 ประมวลโดยคณะผู้วิจัย

ที่มา :บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจาก CIA Factbook และการประมวลโดยคณะผู้วิจัย

1.2.2.3. ความสามารถทางการแข่งขันโดยเปรียบเทียบ

ตารางที่ 1-8 แสดงการเปลี่ยนแปลงของอันดับความสามารถทางการแข่งขันของประเทศตลาดใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้ โดยพิจารณาจาก Global Competitiveness Index (GCI) ในปี 2553 (2010) 2554 (2011) 2555 (2012) 2556 (2013) 2557 (2014) และ 2558 (2015) รวม 6 ปี โดยจะพบว่า ในปี 2558 บังกลาเทศเป็นประเทศที่มีความสามารถทางการแข่งขันอยู่ในอันดับสูงที่สุด (อันดับ 73) ส่วนบังกลาเทศเป็นประเทศที่มีอันดับ GCI อยู่ที่อันดับ 109 ของโลก โดยหากพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วง 6 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2553 จะพบว่าอันดับดังกล่าวของบังกลาเทศกลับมีแนวโน้มที่ลดลงเล็กน้อย (ลดลงจากอันดับ 106 ในปี 2553 เป็นอันดับ 109 ในปี 2558)

ตารางที่ 1-8 ความสามารถทางการแข่งขันโดยเปรียบเทียบ
ของประเทศตลาดใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้

Country	2553 (2010)	2554 (2011)	2555 (2012)	2556 (2013)	2557 (2014)	2558 (2015)
Pakistan	101	123	118	124	133	129
Bangladesh	106	107	108	118	110	109
Sri Lanka	79	62	52	68	65	73
Afghanistan	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Nepal	125	130	125	125	117	102

ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจาก WEF

1.2.2.4. เสถียรภาพทางการเมือง การควบคุมปัญหาคอร์รัปชัน และปัจจัยธรรมาภิบาล ต่าง ๆ ของประเทศ

ตารางที่ 1-9 แสดงปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านธรรมาภิบาล³ ของประเทศตลาดใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้ อันได้แก่ อิสรภาพในการออกเสียง (Voice and Accountability) เสถียรภาพ

³ คะแนนปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านธรรมาภิบาล (Worldwide Governance Indicators Score: WGI) เป็นคะแนนซึ่งธนาคารโลก (World Bank) จัดทำขึ้น เพื่อใช้ประเมินและเปรียบเทียบระดับความเป็นธรรมาภิบาลของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกในประเด็น 6 ประเด็น โดยคะแนนของประเทศส่วนใหญ่จะมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่างช่วง -2.50 คะแนน ถึง 2.50 คะแนน (แต่สามารถมีค่าน้อยกว่าหรือสูงกว่าช่วงดังกล่าวได้) โดยยิ่งคะแนนต่ำหรือติดลบมาก แสดงว่าประเทศดังกล่าวมีปัจจัยในประเด็นนั้นต่ำ และยิ่งคะแนนสูงหรือเป็นบวกมาก ก็แสดงว่าประเทศดังกล่าวมีปัจจัยในประเด็นนั้นสูง ตัวอย่างเช่น ในประเด็นการควบคุมปัญหาคอร์รัปชัน ประเทศที่ได้คะแนนปัจจัยดังกล่าวติดลบมาก แสดงว่าประเทศดังกล่าวมีการควบคุมปัญหาคอร์รัปชันในประเทศที่ต่ำ/ขาดประสิทธิภาพ ขณะที่ประเทศที่ได้คะแนนปัจจัยดังกล่าวเป็นบวกมาก แสดงว่าประเทศดังกล่าวมีการควบคุมปัญหาคอร์รัปชันในประเทศที่สูง/มีประสิทธิภาพ

ทางการเมืองและการปราศจากความรุนแรง/ปัญหาก่อการร้าย (Political Stability and Absence of Violence (or Terrorism)) ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการของภาครัฐ (Government Effectiveness) การออกกฎหมายเพื่อเอื้ออำนวยภาคเอกชน (Regulatory Quality) การบังคับใช้กฎหมาย (Rule of Law) และการควบคุมปัญหาคอร์รัปชัน (Control of Corruption) โดยพบว่า ประเทศบังกลาเทศเป็นประเทศที่ได้รับอิสรภาพในการออกเสียงมากที่สุด ซึ่งได้คะแนนอยู่ที่ -0.42 คะแนน

ส่วนในประเด็นอื่น ประเทศบังกลาเทศได้รับคะแนนดัชนีที่ใกล้เคียงกับประเทศอื่นในภูมิภาคเดียวกัน โดยจัดอยู่ในกลุ่มที่ไม่ได้มีคะแนนด้านใดดี (เป็นบวกมาก) หรือแย่ (เป็นลบมาก) เป็นพิเศษ ยกเว้นกรณีของคะแนนด้านอิสรภาพในการออกเสียงที่กล่าวมาข้างต้นเท่านั้น

ส่วนประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียใต้ด้วยกัน พบว่า ศรีลังกาเป็นประเทศซึ่งได้คะแนนในประเด็นต่างๆ อยู่ในเกณฑ์ที่ดีกว่าประเทศอื่นพอสมควร ส่วนปากีสถานและอัฟกานิสถาน เป็นประเทศที่ได้รับคะแนนการปราศจากความรุนแรง/ปัญหาก่อการร้ายน้อยที่สุดในกลุ่ม

ตารางที่ 1-9 เสถียรภาพทางการเมือง การควบคุมปัญหาคอร์รัปชัน และปัจจัยธรรมาภิบาลต่าง ๆ ของประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้

Country	Pakistan	Bangladesh	Sri Lanka	Afghanistan	Nepal
Voice and Accountability	-0.83	-0.42	-0.62	-1.29	-0.57
Political Stability and Absence of Violence (or Terrorism)	-2.59	-1.61	-0.61	-2.47	-1.14
Government Effectiveness	-0.80	-0.82	-0.23	-1.43	-0.93
Regulatory Quality	-0.71	-0.93	-0.16	-1.21	-0.87
Rule of Law	-0.88	-0.83	-0.27	-1.67	-0.76
Control of Corruption	-0.93	-0.89	-0.23	-1.43	-0.68

ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจาก WEF

1.3. บทสรุป

จากการประเมินความน่าสนใจในประเด็นต่างๆ ของประเทศตลาดใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้ พบว่า ประเทศบังกลาเทศเป็นประเทศตลาดใหม่ที่มีขนาดของระบบเศรษฐกิจที่ใหญ่ และมีจำนวนประชากรและแรงงานในประเทศอยู่เป็นจำนวนมาก

ทั้งนี้ ในด้านความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ พบว่า บังกลาเทศมีอันดับ Global Competitiveness Index ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้อื่นที่ทำการพิจารณา โดยมีอันดับ GCI ในปี 2558 อยู่ที่อันดับ 109 ของโลก (จากการจัดอันดับทั้งหมด 144 ประเทศทั่วโลก) อีกทั้งยังมีแนวโน้มการปรับตัวลดลงเล็กน้อยของอันดับดังกล่าวเมื่อเทียบกับช่วง 6 ปีก่อนหน้านี้ ส่วนในประเด็นความยากง่ายในการประกอบธุรกิจเอง บังกลาเทศก็มีอันดับ Doing Business Index ที่ค่อนข้างต่ำ โดยในกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ที่ทำการพิจารณา บังกลาเทศมีอันดับดังกล่าวต่ำกว่าปากีสถาน ศรีลังกา หรือเนปาล

ส่วนในประเด็นความน่าสนใจอื่นๆ พบว่า บังกลาเทศเป็นประเทศที่มีอิสรภาพในการออกเสียงที่ดีที่สุดในกลุ่มประเทศ นอกจากนี้ ยังมีประสิทธิภาพของการบริหารจัดการของภาครัฐ การออกกฎหมายเพื่อเอื้ออำนวยภาคเอกชน การบังคับใช้กฎหมาย หรือการควบคุมปัญหาคอร์รัปชัน อยู่ในระดับปานกลาง

บทที่ 2

ข้อมูลพื้นฐานของสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

2.1. บทนำ

สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ (People's Republic of Bangladesh) หรือประเทศบังกลาเทศ ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียใต้ เป็นประเทศที่มีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบและที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำไหลผ่านอยู่หลายสาย และทางตอนเหนือของประเทศเป็นที่ราบสูง โดยชายแดนทางทิศตะวันตก ทิศเหนือ ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ไปจนถึงทิศตะวันออกของประเทศติดกับอินเดีย ส่วนชายแดนทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดกับเมียนมา และทางทิศใต้ของประเทศเป็นอ่าวเบงกอล

ประเทศบังกลาเทศมีภูมิอากาศร้อนชื้น โดยอุณหภูมิเฉลี่ยของประเทศมีความแตกต่างกันไม่มากนัก สินค้าทางการเกษตรที่สำคัญของประเทศ ได้แก่ ข้าว ข้าวสาลี อ้อย ฝ้าย และปอกระเจา โดยพื้นที่เพาะปลูกสำคัญจะอยู่ทางตอนกลางลงไปจนถึงตอนใต้ของประเทศ นอกเหนือจากภาคการเกษตรซึ่งสร้างรายได้และการจ้างงานให้กับประเทศบังกลาเทศแล้ว อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ถือเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญที่สุดของประเทศ โดยบังกลาเทศเป็นฐานการผลิตสิ่งทออันดับต้นๆ ของภูมิภาคเอเชีย

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเชิงลึกของประเทศบังกลาเทศ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพ โอกาส และลู่ทางด้านการลงทุนในประเทศดังกล่าว ซึ่งบทเรียนสำคัญสำหรับนักลงทุนและผู้ประกอบการไทยที่มีความสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ในการดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมการลงทุนของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

จากภาพที่ 2-1 ซึ่งแสดงข้อมูลพื้นฐานของประเทศบังกลาเทศ พบว่า ประเทศบังกลาเทศมีพื้นที่ 143,998 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 28 ของพื้นที่ของประเทศไทย มีขนาด GDP ในปี 2557 เท่ากับ 186.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ (น้อยกว่าขนาด GDP ของประเทศไทยในปีเดียวกันซึ่งอยู่ที่ 380.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ) แต่หากพิจารณาขนาด GDP at PPP จะพบว่า มีขนาดเท่ากับ 535.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งคิดเป็นอันดับที่ 36 ของโลก ในส่วนของอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือ Real GDP Growth พบว่า ประเทศบังกลาเทศมีการเติบโตทางเศรษฐกิจในปี 2557 เทียบกับปี 2556 อยู่ที่ร้อยละ 6.2 ประชากรในประเทศมีรายได้

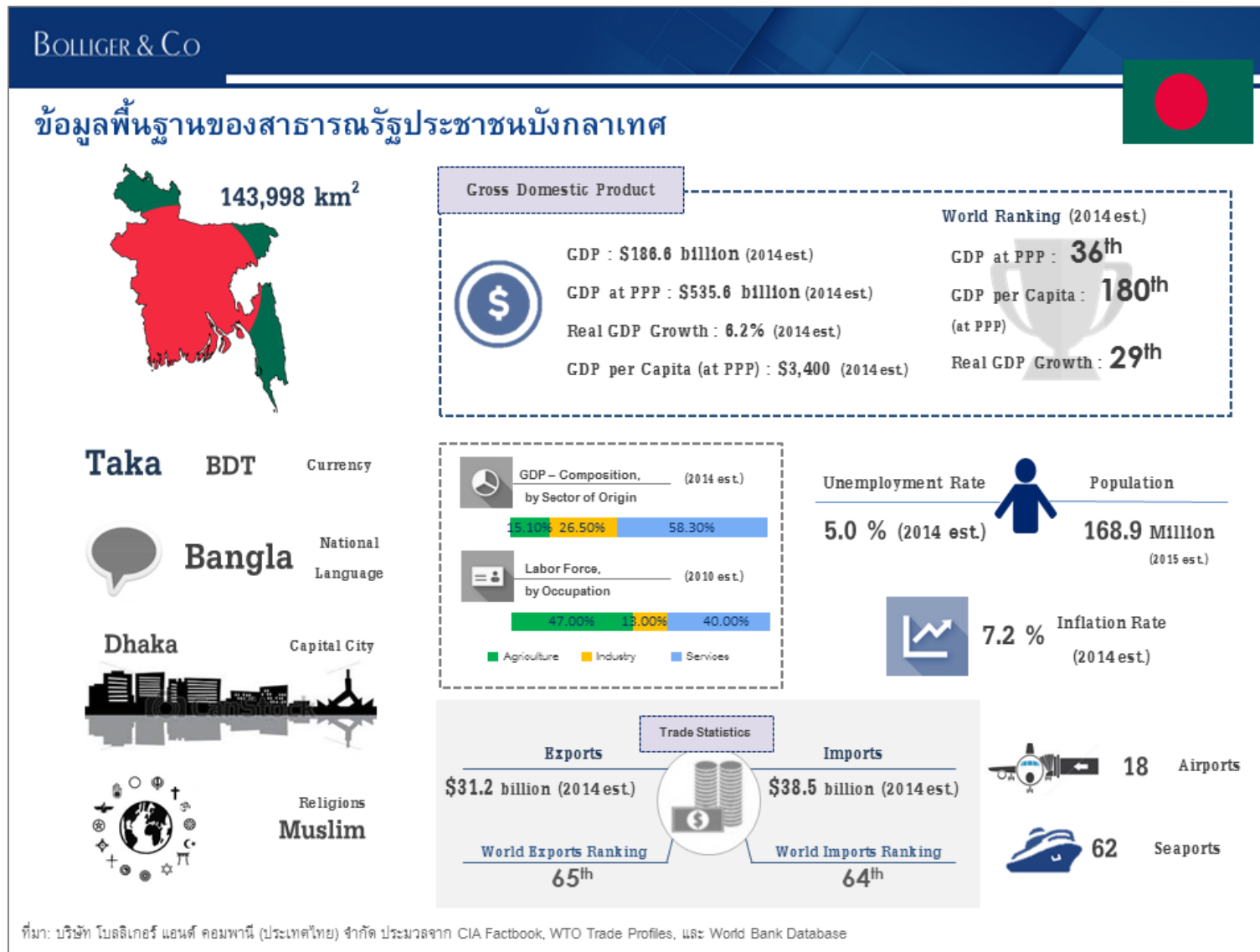
เฉลี่ยต่อหัวอยู่ที่ 1,200 เหรียญสหรัฐ (และมี GDP per capita at PPP เท่ากับ 3,400 เหรียญสหรัฐ) ตัวเลขขนาดเศรษฐกิจ หรือ GDP ของประเทศข้างต้น สามารถแบ่งออกเป็นสัดส่วนของภาคการเกษตรเท่ากับร้อยละ 15.2 ภาคอุตสาหกรรมเท่ากับร้อยละ 26.5 และภาคบริการเท่ากับร้อยละ 58.3 สำหรับตัวเลขอัตราเงินเฟ้อของประเทศอยู่ที่ร้อยละ 7.2 ตัวเลขอัตราการว่างงานอยู่ที่ราวร้อยละ 5.0 นอกจากนี้ ในด้านการค้าระหว่างประเทศ ประเทศบังกลาเทศมีการส่งออกและนำเข้าในปี 2557 คิดเป็นมูลค่า 31.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ และ 38.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ตามลำดับ ส่งผลให้ประเทศบังกลาเทศเป็นประเทศผู้ส่งออกในอันดับที่ 65 ของโลก และเป็นประเทศผู้นำเข้าในอันดับที่ 64 ของโลก

ประเทศบังกลาเทศมีประชากรจำนวนทั้งสิ้นราว 168.9 ล้านคน ในขณะที่จำนวนแรงงานในระบบเศรษฐกิจมีจำนวนประมาณ 80.27 ล้านคน แบ่งออกเป็นแรงงานในภาคการเกษตรร้อยละ 47 ของแรงงานทั้งหมด แรงงานในภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 13 และแรงงานในภาคบริการ ร้อยละ 40 ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศพูดภาษาบังกลา (รวมถึงภาษาอังกฤษ) ในการติดต่อทางราชการและทางธุรกิจ นอกจากนี้ ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศนับถือศาสนาอิสลาม

เมืองหลวงของประเทศบังกลาเทศ คือกรุงธากา (Dhaka) โดยมีสนามบินทั้งหมดในประเทศอยู่ 18 แห่ง และมีท่าเรือในประเทศอยู่ 62 แห่ง

ภาพที่ 2-1 ข้อมูลพื้นฐานของสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

2.2. ประวัติศาสตร์โดยสังเขป

ในอดีต ดินแดนที่เป็นพื้นที่ของประเทศบังกลาเทศในปัจจุบัน มีการค้นพบหลักฐานว่ามีผู้คนอาศัยอยู่ในดินแดนดังกล่าวในช่วงราว 700 ปี ก่อนคริสตกาล ซึ่งตรงกับช่วงเวลาเดียวกับยุคสมัยของอินเดียโบราณ โดยผู้คนที่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าวคือกลุ่มคนในอาณาจักรอังคะ (Anga Kingdom) ซึ่งเป็น 1 ใน 16 อาณาจักรโบราณของภูมิภาคเอเชียใต้ โดยผู้คนเหล่านี้จะพูดภาษาดราวิเดียน (Dravidian) และภาษาทิเบต-เบอร์มัน (Tibeto-Burman) มีลักษณะสีผิวคล้ำและผมหยิก ซึ่งเป็นเค้าโครงที่ใกล้เคียงกับชาวบังกลาเทศในปัจจุบัน

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ดินแดนดังกล่าวได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของแคว้นมคธ อาณาจักรอินเดียโบราณ เป็นระยะเวลาหนึ่ง จนกระทั่งมีอาณาจักรต่างๆ เข้ามารุกราน เริ่มต้นตั้งแต่อาณาจักรของชาวเปอร์เซีย อาณาจักรมาเซโดเนียแห่งโรมัน อาณาจักรอินเดีย อาณาจักรอาหรับ จักรวรรดิมองโกล ไปจนถึงจักรวรรดิอังกฤษ (อาณานิคมของสหราชอาณาจักร)

ทั้งนี้ ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 325 ดินแดนแห่งนี้มีความโดดเด่นในด้านการค้าทางทะเลเป็นอย่างมาก และตกอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรอินเดียหลายร้อยปี จนกระทั่งในปีคริสต์ศตวรรษที่ 750 จักรวรรดิปาละ (Pala Empire) ได้เข้ามามีอำนาจเหนืออาณาจักรอินเดียเป็นครั้งแรก และถือเป็นจุดเริ่มต้นของอาณาจักรเบงกอล หรือก็คืออาณาจักรบังกลาเทศในปัจจุบัน

ราชวงศ์ปาละและราชวงศ์อื่นๆ ยังคงปกครองดินแดนอาณาจักรเบงกอลแห่งนี้ต่อไปอีกราว 400 ปี โดยในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ ศาสนาพุทธมีความรุ่งเรืองอย่างมากในอาณาจักรเบงกอล มีการก่อสร้างวัดและศิลปะต่างๆ ด้านศาสนาขึ้นเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ศาสนาอื่นๆ ก็มีการเผยแพร่เข้ามาในดินแดนอาณาจักรเบงกอลในช่วงเวลาดังกล่าว กล่าวคือ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้เริ่มเข้ามาในช่วงราชวงศ์เซนา (Sena Dynasty) และแพร่อำนาจออกไปทั่วบังกลาเทศ ส่งผลทำให้ในช่วงยุคดังกล่าว การนับถือศาสนาพราหมณ์เป็นศาสนาประจำชาติอย่างชัดเจน ส่วนศาสนาอิสลามนั้นได้เริ่มเข้ามาในดินแดนอาณาจักรเบงกอลแห่งนี้ ตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ 7 โดยพ่อค้าชาวอาหรับ และเริ่มมีอิทธิพลมากขึ้นเรื่อยๆ เหนือศาสนาพุทธและศาสนาอื่นในดินแดนแห่งนี้

ราวปี 1745 (1202) กองทัพอาหรับได้เข้ารุกรานพื้นที่ดินแดนเบงกอล และส่งผลทำให้อิทธิพลของศาสนาอิสลามมีเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ศาสนาพุทธและศาสนาอื่นๆ ถูกอิทธิพลจากศาสนาอิสลามกลืนหายไป หลังจากนั้น ดินแดนแห่งนี้ได้กลายเป็นดินแดนของศาสนาอิสลาม เกิดการ

ลงทุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่น มอส สุเหร่า เป็นต้น เพื่อสนับสนุนการขยายตัวของศาสนาอิสลาม

ในช่วงปี 2118 (1575) จักรวรรดิโมกุลเป็นผู้มีอำนาจในดินแดนบังกลาเทศแห่งนี้ กรุงธากา (Dhaka) กลายเป็นเมืองหลวงของจักรวรรดิโมกุลในดินแดนอาณาจักรเบงกอล และได้มีการดำเนินการเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขึ้นมากมายในประเทศ ซึ่งรวมถึงระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ภายในประเทศ

โปรตุเกสเป็นชาติตะวันตกชาติแรกที่เข้ามาทำความสัมพันธ์ติดต่อกับดินแดนอาณาจักรเบงกอลแห่งนี้ โดยเริ่มจากการทำการค้าและเผยแพร่ศาสนา และมีการจัดตั้งบริษัทการค้าขึ้นในเมืองจิตตะกอง อย่างไรก็ตาม พระเจ้าซูบาดาร์ (Subahdar) แห่งจักรวรรดิโมกุล ซึ่งถูกส่งมาให้ปกครองในดินแดนแห่งนี้ ได้ขับไล่ชาวโปรตุเกสออกไป

ในปี 2300 (1757) สหราชอาณาจักร (อังกฤษ) ได้เข้ามาในดินแดนเอเชียใต้ และทำการขับไล่จักรวรรดิต่างๆ ในดินแดนแห่งนี้ ชัยชนะของจักรภพได้นำไปสู่การปกครองดินแดนเอเชียใต้ในฐานะอาณานิคม โดยปกครองเป็นระยะเวลาเกือบ 200 ปี จนกระทั่งในปี 2490 (1947) ประเทศอังกฤษได้ให้เอกราชกับประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ โดยหลังจากการได้รับเอกราช ดินแดนอาณาจักรเบงกอล ซึ่งเป็นดินแดนของประเทศบังกลาเทศในปัจจุบัน ถูกจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศปากีสถาน โดยเรียกว่าปากีสถานตะวันออก (East Pakistan)

หลังจากที่ได้รับเอกราช ประเทศปากีสถานได้มีการจัดตั้งสาธารณรัฐปากีสถานขึ้น โดยมีนายไลควัต อาลี คาน (Liaquat Ali Khan) ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศ และจัดตั้งรัฐบาลชุดแรกขึ้นหลังจากที่ได้รับเอกราชจากอังกฤษ อย่างไรก็ตาม ในช่วงระหว่างปี 2490 จนถึง 2514 (1947-1971) ถือเป็นช่วงที่การเมืองของประเทศปากีสถานมีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก

ในปี 2492 (1949) ชาวเบงกอลได้มีการจัดตั้งพรรคสันนิบาตอวามิ (Awami League: AL) เพื่อเป็นตัวแทนชาวเบงกอลในการปกป้องผลประโยชน์ทางการเมือง ซึ่งถูกรัฐบาลกลางในปากีสถานตะวันตก (ประเทศปากีสถานปัจจุบัน) แสวงหาประโยชน์และปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียม โดยนายชีค มุจิบูร์ ราห์แมน (Sheikh Mujibur Rahman) ได้ขึ้นเป็นหัวหน้าพรรค (ซึ่งต่อมาพรรคดังกล่าวจะมีบทบาทอย่างมากในการแยกตัวเป็นอิสระจากประเทศปากีสถานตะวันตก)

เหตุการณ์สำคัญหนึ่งในประวัติศาสตร์ของทั้งสองฝ่าย (ปากีสถานตะวันตกและปากีสถานตะวันออก) เกิดขึ้นในปี 2495 (1952) โดยเกิดสงครามกลางเมืองขึ้นในปีดังกล่าว ในเมืองต่างๆ ในหลายจังหวัดของปากีสถานตะวันออก ทั้งนี้ สาเหตุของเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นผลจากการที่ตำรวจ ซึ่งเป็นชาวปากีสถานตะวันตก ได้ไปยิงผู้ประท้วงที่เป็นชาวเบงกอลเสียชีวิต (การประท้วงดังกล่าวเป็นการประท้วงเรียกร้องการที่รัฐบาลปากีสถานได้มีการประกาศให้ภาษาอูรดูเป็นภาษาประจำชาติ ซึ่งสร้างความไม่พอใจต่อประชาชนในจังหวัดเบงกอล (ปากีสถานตะวันออก) ซึ่งใช้ภาษาเบงกาลี (Bengali) เป็นหลัก เป็นอย่างมาก)

สงครามการเมืองครั้งดังกล่าวได้นำไปสู่การแตกตื่นตัวทางการเมืองอย่างมากสำหรับชาวเบงกอลและชาวปากีสถานตะวันออก โดยการเลือกตั้งในเดือนธันวาคม 2513 (1970) ซึ่งพรรค AL ได้ครองที่นั่งในรัฐสภาของเขตปากีสถานตะวันออกทั้งหมด รัฐบาลทหาร นำโดยนายพลยาห์ยา คาน (Yahya Khan) ได้พยายามที่จะเลื่อนการจัดตั้งรัฐสภาออกไป ส่งผลให้เกิดความพอใจอย่างมากจากประชาชนปากีสถานตะวันออก

ในวันที่ 2 มีนาคม 2514 (1971) กลุ่มนักศึกษาได้มีการรวมตัวกันออกมาเดินประท้วงและเรียกร้องให้ นายซิด มูจิบูร์ ราห์แมน หัวหน้าพรรค AL ประกาศอิสรภาพจากปากีสถานตะวันตก ต่อมาในวันที่ 7 มีนาคม ปีเดียวกัน นายซิด มูจิบูร์ ราห์แมน ได้ออกมาแถลงการณ์ต่อหน้าผู้ชุมนุม โดยถึงแม้แถลงการณ์ดังกล่าวจะมีได้มีการพูดถึงการประกาศเอกราชโดยตรง แต่ใจความของแถลงการณ์ได้ปลุกกระดมให้ประชาชนเตรียมพร้อมทำสงครามกับรัฐบาลปากีสถานตะวันตก เพื่อแยกตัวเป็นเอกราช

ในวันที่ 26 มีนาคม ปีเดียวกัน รัฐบาลทหารของนายพลยาห์ยา คาน ได้ใช้กำลังทหารและตำรวจบุกเข้าไปเพื่อจับกุมนายซิด มูจิบูร์ ราห์แมน แกนนำทางการเมืองของปากีสถานตะวันออกส่วนหนึ่งได้หลบหนีเข้าไปยังประเทศอินเดีย ในขณะที่เดียวกัน ก่อนที่นายซิด มูจิบูร์ ราห์แมน จะถูกจับกุม เขาได้ทำการยื่นประกาศอิสรภาพของประเทศ (Bangladeshi Declaration of Independence) ส่งต่อไปให้กับกลุ่มผู้ชุมนุม ซึ่งต่อมา นายพลซาอูร์ ราห์แมน (Ziaur Rahman) ซึ่งเป็นนายพลของกองทัพเบงกอล ได้ทำการบุกเข้ายึดสถานวิทยุในเมืองจิตตะกอง และได้มีการอ่านประกาศอิสรภาพดังกล่าวขึ้นในวันที่ 27 มีนาคม และข้อความดังกล่าวถูกเผยแพร่ไปยังสื่อต่างๆ ในประเทศ รวมถึงสื่อต่างๆ ทั่วโลก

การสู้รบระหว่างทั้ง 2 ประเทศเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งในเดือนธันวาคม 2514 (1971) ปากีสถานจึงประกาศยอมแพ้ โดยระหว่างช่วงการสู้รบดังกล่าว ทหารปากีสถานเป็นฝ่าย

โจมตีกองทัพและประชาชนชาวบังกลาเทศอย่างหนัก ส่งผลทำให้ประชาชนบังกลาเทศบางส่วนต้องหลบหนีเข้าไปในพื้นที่ทางตอนเหนือของประเทศอินเดีย โดยทางฝั่งอินเดีย ได้ยินดีให้ความช่วยเหลือแก่ชาวบังกลาเทศที่อพยพเข้ามา สร้างความไม่พอใจต่อกองทัพปากีสถานเป็นอย่างมาก ซึ่งต่อมา ในวันที่ 3 ธันวาคม ปีเดียวกัน กองทัพปากีสถานได้โจมตีทางอากาศใส่พื้นที่ทางตอนเหนือของประเทศอินเดียที่เป็นที่ตั้งของค่ายผู้อพยพจากบังกลาเทศ รัฐบาลอินเดียจึงได้ทำการตอบโต้โดยการประกาศสงครามกับปากีสถาน ในวันถัดมาทันที

ระหว่างวันที่ 3-16 ธันวาคม 2514 (1971) การสู้รบระหว่างทั้ง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายปากีสถาน และฝ่ายอินเดีย-บังกลาเทศ เป็นไปโดยฝ่ายอินเดียเป็นผู้ได้เปรียบ และในวันที่ 16 ธันวาคม นั้นเอง ปากีสถานได้ประกาศยอมแพ้สงคราม และส่งผลทำให้ประเทศบังกลาเทศ หรือปากีสถานตะวันออกสามารถแยกตัวจากปากีสถาน (ปากีสถานตะวันตก) ได้เป็นผลสำเร็จ

ภายหลังจากได้รับเอกราช ได้มีการจัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ (People's Republic of Bangladesh) ขึ้น โดยปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตยที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุข และมีนายซิด มูจิบูร ราห์แมน ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี

อย่างไรก็ตาม หลังจากเหตุการณ์ลอบสังหาร นายซิด มูจิบูร ราห์แมน ในปี 2518 (1969) สถานการณ์ทางการเมืองของประเทศบังกลาเทศเกิดความวุ่นวาย และมีการก่อรัฐประหารโดยทหารหลายต่อหลายครั้งตลอดช่วงเวลากว่า 20 ปี และสถานการณ์ทางการเมืองเริ่มกลับมาสู่ปกติอีกครั้ง เมื่อได้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นในปี 2538 (1991) และมีการจัดการเลือกตั้งขึ้นจากรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้โดยไม่มีการรัฐประหารแต่อย่างใด

2.3. รายละเอียดทางภูมิศาสตร์

2.3.1. ลักษณะภูมิประเทศ

ประเทศบังกลาเทศมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งมีพรมแดนทิศตะวันตก ทิศเหนือ ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ไปจนถึงทิศตะวันออกของประเทศติดกับอินเดีย พรมแดนตะวันตกเฉียงใต้ติดกับเมียนมา ส่วนพรมแดนทางทิศใต้ติดกับอ่าวเบงกอล (Bay of Bengal) โดยพรมแดนระหว่างบังกลาเทศ-อินเดีย มีความยาวประมาณ 4,053 กิโลเมตร และพรมแดนระหว่างบังกลาเทศ-เมียนมา มีความยาว 193 กิโลเมตร ดังแสดงในภาพที่ 2-2

ภาพที่ 2-2 แผนที่ประเทศบังกลาเทศ

ที่มา: Nations Online (<http://www.nationsonline.org>)

ประเทศบังกลาเทศมีพื้นที่ทั้งหมด 143,998 ตารางกิโลเมตร แบ่งออกเป็นพื้นดิน 130,170 ตารางกิโลเมตร และพื้นน้ำ 18,290 ตารางกิโลเมตร โดยพื้นที่เกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่ราบลุ่มและพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ซึ่งมีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านเป็นจำนวนมาก และมีพื้นที่ราบสูงอยู่ทางตอนเหนือของประเทศ

2.3.2. ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของประเทศบังกลาเทศมีลักษณะร้อนชื้น ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการที่ประเทศตั้งอยู่บริเวณเส้นศูนย์สูตร ประกอบกับเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ทำให้อุณหภูมิมีความแตกต่างกันไม่มากนักในแต่ละภูมิภาคของประเทศ

ฤดูกาลในประเทศบังกลาเทศแบ่งออกเป็น 3 ฤดูกาล ได้แก่ ฤดูร้อน ซึ่งเริ่มตั้งแต่ช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน ฤดูฝน/ฤดูมรสุม ซึ่งเริ่มตั้งแต่ช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนพฤศจิกายน และฤดูหนาว ซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ทั้งนี้ ช่วงที่ร้อนที่สุดจะอยู่ในช่วงเดือนเมษายน (อุณหภูมิเฉลี่ยอาจสูงถึง 38-41 องศาเซลเซียส) ส่วนเดือนที่อุณหภูมิลดลงต่ำสุดจะอยู่ในช่วงเดือนมกราคม (อุณหภูมิเฉลี่ยจะอยู่ระหว่าง 16-20 องศาเซลเซียส)

สำหรับพื้นที่ทางภาคตะวันออกของประเทศ โดยทั่วไปมักจะมีอากาศร้อนชื้นตลอดทั้งปี และอุณหภูมิในแต่ละฤดูไม่ค่อยแตกต่างกันมาก ส่วนพื้นที่ทางภาคตะวันตกและตอนกลางของประเทศ อากาศจะร้อนสลับกับแห้ง และอุณหภูมิในแต่ละฤดูจะมีความแตกต่างกันมากกว่า สำหรับทางตอนเหนือของประเทศ ซึ่งมีภูมิอากาศกึ่งร้อนและฝนตกชุก ฤดูหนาวจะไม่หนาวจัด ส่วนฤดูร้อนจะอบอุ่นถึงร้อน

2.3.3. เขตการปกครอง และเมืองสำคัญ

2.3.3.1. เขตการปกครอง

ประเทศบังกลาเทศแบ่งเขตการปกครองออกเป็นแคว้น 7 แคว้น อันประกอบด้วยแคว้นธากา (Dhaka Division) แคว้นจิตตะกอง (Chittagong Division) แคว้นขุลนา (Kulna Division) แคว้นแบริซาล (Barisal Division) แคว้นรังปุระ (Rangpur Division) แคว้นสิเลฏฐ (Sylhet Division) และแคว้นราชชาฮี (Rajshahi Division)

ภาพที่ 2-3 แผนที่ประเทศบังกลาเทศ แบ่งตามเขตการปกครอง

ที่มา: Nations Online (<http://www.nationsonline.org>)

2.3.3.2. เมืองสำคัญ

➤ กรุงธากา

กรุงธากา (Dhaka) เป็นเมืองหลวงของแคว้นธากา และเป็นเมืองหลวงของประเทศบังกลาเทศ ตั้งอยู่ทางตอนกลางของประเทศ โดยกรุงธากาเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศบังกลาเทศ มีขนาดพื้นที่ราว 302 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยประมาณ 14.4 ล้านคน (คิดเป็นร้อยละ 8.7 ของจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศ)

กรุงธากาเป็นที่ตั้งของรัฐบาลบังกลาเทศ หน่วยงานภาครัฐต่างๆ และเป็นศูนย์กลางทางการค้า การเงิน และการลงทุนของประเทศบังกลาเทศ ในขณะเดียวกัน ก็ยังเป็นเมืองหลวงด้านศาสนาและวัฒนธรรมของประเทศ เนื่องจากเป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรมของประเทศ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ (Bangladesh National Museum) โดยในอดีต กรุงธากาเคยเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรเบงกอล ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรโมกุล จนกระทั่งศตวรรษที่ 17 จึงตกอยู่ภายใต้การปกครองของสหราชอาณาจักรในฐานะอาณานิคม

ในปัจจุบัน เมืองดังกล่าวเป็นเมืองขนาดใหญ่เมืองหนึ่งในภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว จนทำให้ประสบปัญหาหลายประการ อาทิ มลพิษ อาชญากรรม ความแออัดของประชากร รวมไปถึงความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค โดยเฉพาะระบบน้ำประปาซึ่งประชากร 1 ใน 3 ของเมืองยังไม่สามารถเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคดังกล่าวได้

➤ เมืองจิตตะกอง

เมืองจิตตะกอง (Chittagong) เป็นเมืองหลวงของแคว้นจิตตะกองและเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 2 ของประเทศ รองจากกรุงธากา มีขนาดพื้นที่ประมาณ 168 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ราว 6.5 ล้านคน (คิดเป็นร้อยละ 3.9 ของจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศ) โดยเมืองดังกล่าวตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศ บริเวณปากแม่น้ำกานาปური (Kanarphuri Reiver)

เมืองจิตตะกองถือเป็นเมืองท่าขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งทางทะเลของประเทศบังกลาเทศ ในขณะเดียวกันยังเป็นเมืองสำคัญทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม โดยเมืองดังกล่าวเป็นแหล่งที่ตั้งของธุรกิจและบริษัทขนาดใหญ่ของประเทศ เป็นที่ตั้งของเขตอุตสาหกรรมที่สำคัญ อาทิ เขตส่งเสริมการส่งออกจิตตะกอง (Chittagong Export Processing Zone) และเขตส่งเสริมการส่งออกกานาปური (Kanarphuli Export Processing Zone) ซึ่งมีภาคอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และอุตสาหกรรมหลักของประเทศลงทุนอยู่ อาทิ อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมยา อุตสาหกรรมปิโตรเลียม อุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ และอุตสาหกรรมแยกชิ้นส่วนเรือ

➤ เมืองซุลนา

เมืองซุลนา (Kulna) เป็นเมืองหลวงของแคว้นซุลนา และเป็นเมืองขนาดใหญ่อันดับ 3 ของประเทศบังกลาเทศ โดยตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศ มีขนาดพื้นที่ประมาณ 80 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ราว 1.5 ล้านคน (คิดเป็นร้อยละ 0.9 ของจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศ)

เมืองซุลนาเป็นเมืองท่าแม่น้ำเก่าแก่ที่ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำรุษซา (Rupsa River) ซึ่งเป็นที่ตั้งของท่าเรือมองลา (Port of Mongla) ซึ่งเป็นท่าเรือขนาดใหญ่อันดับ 2 ของประเทศ นอกจากนี้ เมืองซุลนายังเป็นเมืองที่ตั้งอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศอีกเมืองหนึ่ง โดยอุตสาหกรรมอาหารและอาหารแปรรูป อุตสาหกรรมประมง และอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์

2.4. สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และศาสนา

2.4.1. สภาพทางเศรษฐกิจ

ด้วยระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัว (GDP per Capita) ของประชากรในประเทศอยู่ที่เท่ากับ 1,200 เหรียญสหรัฐ ส่งผลทำให้ประเทศบังกลาเทศถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่อยู่ในกลุ่มที่มีการพัฒนาน้อย (Least Developed Countries: LDC)

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศ จะพบว่า เศรษฐกิจของประเทศบังกลาเทศมีการเติบโตที่รวดเร็ว โดยมีภาคการเกษตรและภาคการผลิตอย่าง อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เป็นภาคส่วนเศรษฐกิจที่สำคัญและสร้างการจ้างงานและรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมากในแต่ละปี

สินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศบังกลาเทศ ได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องหนัง ปลา และอาหารทะเลแช่แข็ง ส่วนสินค้านำเข้าหลัก ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักร เคมีภัณฑ์ เหล็กและเหล็กกล้า สิ่งทอ อาหาร ผลิตภัณฑ์จากปิโตรเลียม และปูนซีเมนต์ ทั้งนี้ ประเทศบังกลาเทศมีการส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมากที่สุด โดยคิดเป็นมูลค่าประมาณร้อยละ 90 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศ ในขณะที่มีการนำเข้าสินค้าอาหารแปรรูป เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เคมีภัณฑ์ น้ำมันดิบ รวมถึงสินค้าสิ่ง

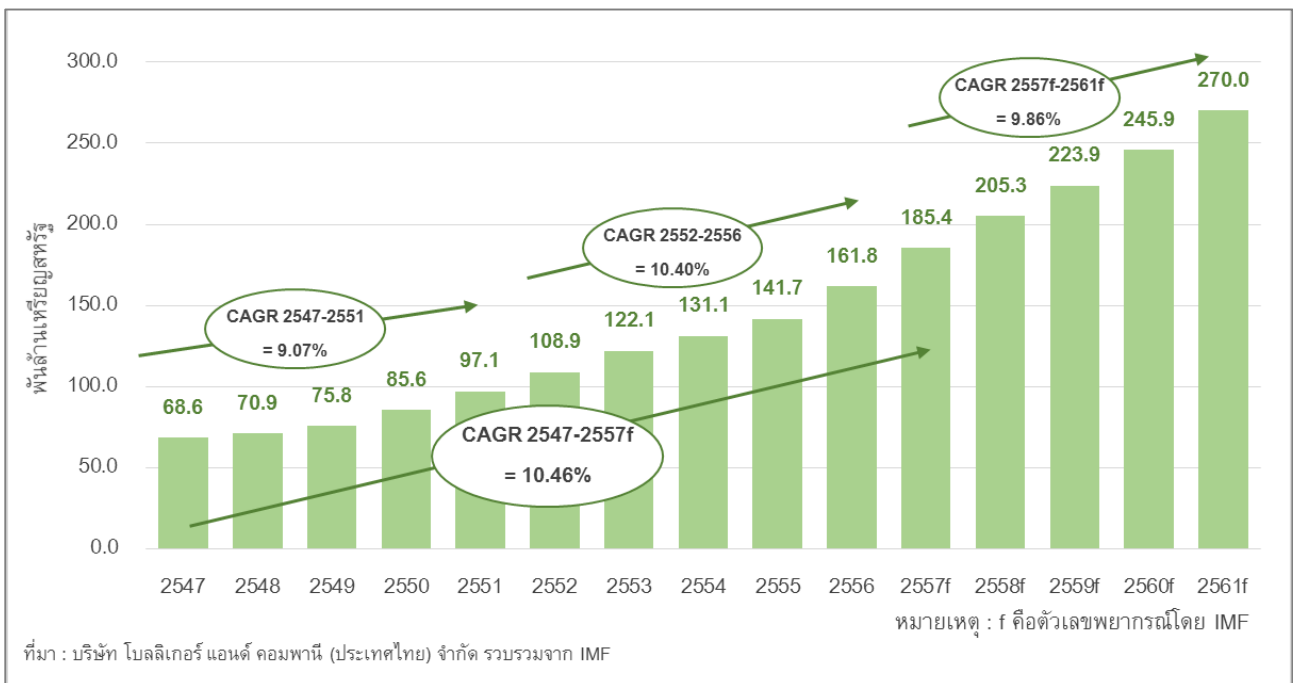

ทอและเครื่องนุ่งห่มเอง มากที่สุด รวมมูลค่าคิดเป็นประมาณร้อยละ 70 ของมูลค่าการนำเข้าของทั้งประเทศ

จากข้อมูลของ International Monetary Fund (IMF) การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศบังกลาเทศในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา มีการเติบโตที่ค่อนข้างสูง อันเห็นได้จากตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ซึ่งมีการขยายตัวจากมูลค่า 68.6 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 2547 มาอยู่ที่ 185.4 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2557 คิดเป็นอัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปี (Compound Annual Growth Rate หรือ CAGR¹) เท่ากับร้อยละ 10.46 (ภาพที่ 2-4)

ภาพที่ 2-4 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ของประเทศบังกลาเทศ ปี 2547-2561f

¹ อัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปี (CAGR) เป็นอัตราการเติบโตที่เสมือนว่าการเติบโตเกิดขึ้นเท่าๆ กันทุกปี โดยวัดจากมูลค่าในปีแรกและปีสุดท้าย ซึ่งมีสูตรการคำนวณดังต่อไปนี้

$$CAGR(t_0, t_n) = \left(\frac{V(t_n)}{V(t_0)} \right)^{\frac{1}{t_n - t_0}} - 1$$

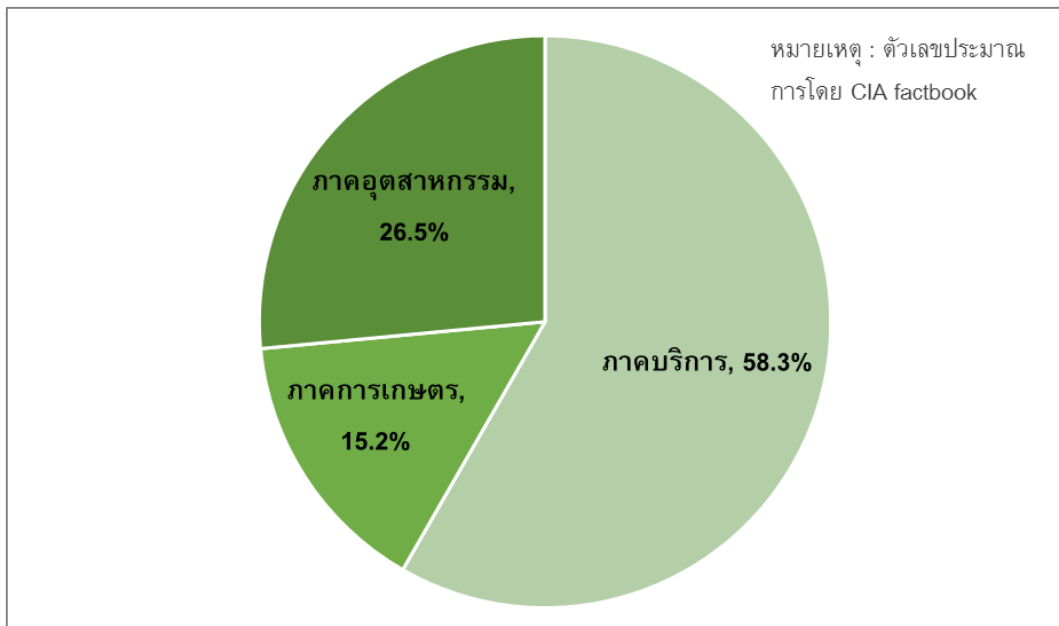
โดย $V(t_0)$ คือ มูลค่าของปีที่เริ่มคำนวณ
 $V(t_n)$ คือ มูลค่าของปีที่สิ้นสุดการคำนวณ
 $(t_n - t_0)$ คือ ปีที่สิ้นสุดคำนวณด้วยปีที่เริ่มคำนวณ

ยกตัวอย่างเช่น สมมติว่ามูลค่าส่งออกในปี 2544 = 11,217.97 ล้านบาท และมูลค่าการส่งออกในปี 2554 = 35,735.77 ล้านบาท ดังนั้น อัตราการเติบโตเฉลี่ยที่จะทำให้มูลค่าการส่งออกในปี 2544 โตจนถึงมูลค่าการส่งออกในปี 2554 คือร้อยละ 12.28 เป็นต้น

โดยสัดส่วนมูลค่า GDP ของประเทศบังกลาเทศ ในปี 2557 ส่วนหนึ่งมีมูลค่าจากภาคบริการ คิดเป็นร้อยละ 58.3 ของมูลค่า GDP ทั้งหมดของประเทศ ส่วนภาคอุตสาหกรรม มีมูลค่าคิดเป็นร้อยละ 26.5 และภาคการเกษตร มีมูลค่าคิดเป็นร้อยละ 15.2 ดังแสดงในภาพที่ 2-5

ภาพที่ 2-5 สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ (GDP) ของประเทศบังกลาเทศ ปี 2557

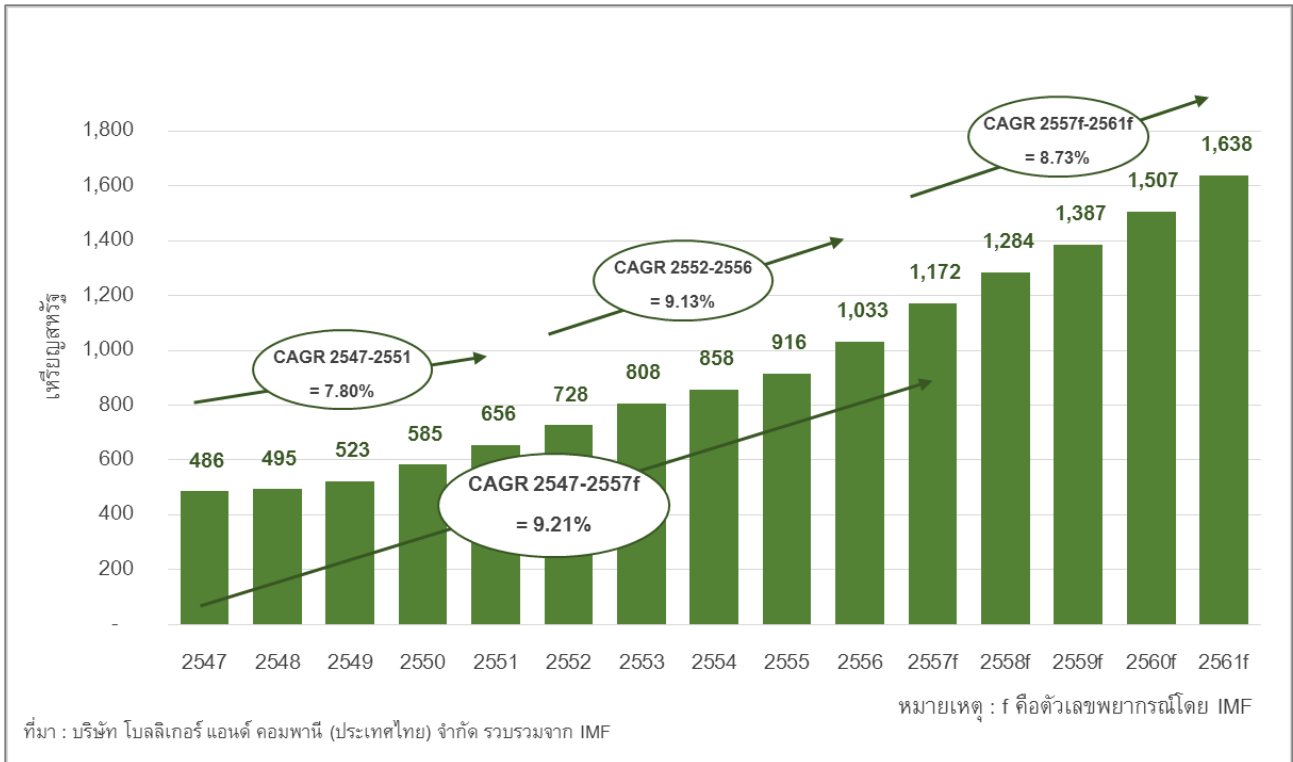
ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจาก CIA Factbook

นอกจากนี้ สำหรับระดับรายได้ของประชากรในประเทศ พบว่า ระดับรายได้ของประชากรในประเทศบังกลาเทศเพิ่มสูงขึ้นในช่วงปี 2547-2557 โดยจากภาพที่ 2-6 ระดับรายได้ต่อหัว (GDP per capita) เพิ่มขึ้นจาก 486 เหรียญสหรัฐในปี 2547 เป็น 1,172 เหรียญสหรัฐในปี 2557 คิดเป็นอัตราการเติบโตแบบ CAGR เท่ากับร้อยละ 9.21

ภาพที่ 2-6 ระดับรายได้ต่อหัว (GDP per capita) ของประเทศบังกลาเทศ ปี 2547-2561f

2.4.2. สภาพทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม และศาสนา

2.4.2.1. สภาพทางสังคม

➤ ประชากร

ชาวบังกลาเทศในปัจจุบัน เป็นมนุษย์ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากชาวดราวิเดียน (Dravidian) และชาวทิเบต-เบอร์มัน (Tibeto-Burman) ซึ่งอาศัยอยู่ในอาณาจักรอังกะ และต่อมา ดินแดนซึ่งเป็นพื้นที่ของประเทศบังกลาเทศในปัจจุบัน ได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรอินเดียโบราณ อาณาจักรของชาวเปอร์เซีย อาณาจักรมาเซโดเนียแห่งโรมัน อาณาจักรอินเดีย อาณาจักรอาหรับ จักรวรรดิมองโกล เรื่อยมาจนในส่วนของ การปกครองโดยจักรวรรดิอังกฤษที่เข้ามาล่าอาณานิคมในภูมิภาคเอเชียใต้

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงชาติพันธุ์ของชาวบังกลาเทศในปัจจุบัน จะพบว่า ลักษณะของผู้คน (สีผม สีผิว รูปร่างหน้าตา ฯลฯ) ยังคงใกล้เคียงกับชาวดราวิเดียน (Dravidian) และชาวทิเบต-เบอร์มัน (Tibeto-Burman) ที่อาศัยอยู่อย่างมาก และมีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

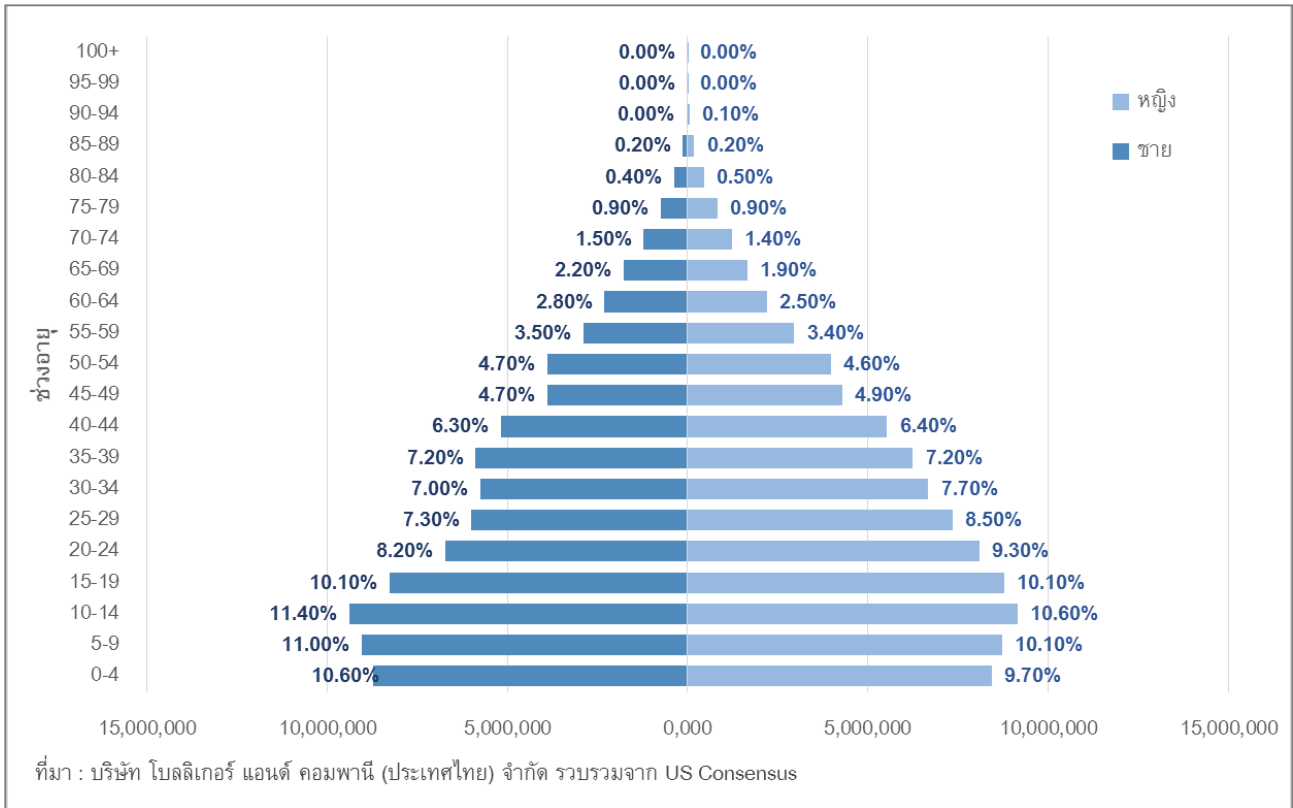
โดยปัจจุบัน ประชากรชาวบังกลาเทศมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 168,957,745 คน และประกอบด้วยชาวบังกลาเทศ (ชาวเบงกาลี (Bengali)) ประมาณร้อยละ 98.0 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และประชากรส่วนที่เหลือประมาณร้อยละ 2.0 เป็นประชากรสัญชาติอื่นๆ

จากภาพที่ 2-7 โครงสร้างประชากรของประเทศบังกลาเทศในปี 2558 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศบังกลาเทศอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 0-19 ปี โดยคิดเป็นสัดส่วนราวร้อยละ 41.7 ของจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศ ส่วนกลุ่มประชากรในกลุ่มอื่นๆ พบว่า กลุ่มประชากรที่มีอายุในช่วงตั้งแต่ 20 ปีจนถึงวัย 39 ปี มีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 31.3 กลุ่มประชากรที่มีอายุในช่วงตั้งแต่ 40 ปีจนถึงวัย 59 ปี มีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 19.3 และกลุ่มประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนคิดเป็นราวร้อยละ 7.8 ของประชากรทั้งหมดของประเทศ

ทั้งนี้ อัตราการเติบโตของประชากรชาวบังกลาเทศในปี 2558 อยู่ที่ร้อยละ 1.6 โดยมีการคาดการณ์ว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า กล่าวคือ ปี 2568 ประเทศบังกลาเทศจะมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็นราว 197.674 ล้านคน โดยสาเหตุหนึ่งก็เพราะอายุขัยโดยเฉลี่ยของประชากรเพิ่มสูงขึ้นในขณะเดียวกัน อัตราการเสียชีวิตของเด็กทารกมีแนวโน้มลดต่ำลง (ตารางที่ 2-1)

ภาพที่ 2-7 โครงสร้างประชากรของประเทศบังกลาเทศ ปี 2558

ตารางที่ 2-1 ข้อมูลพื้นฐานด้านประชากรของประเทศบังกลาเทศ

ตัวเลขดัชนีที่สำคัญ	2538 (1995)	2548 (2005)	2558 (2015)	2568 (2025)
จำนวนประชากร (ล้านคน)	121.442	144.139	168.958	197.674
อัตราการเติบโต (ร้อยละ)	1.6	1.7	1.6	1.4
อัตราการเกิดใหม่ (ต่อผู้หญิง 1 คน)	3.8	3.1	2.4	2.1
จำนวนเด็กเกิดใหม่ (ต่อประชากร 1,000 คน)	32	28	21	18
อัตราการเสียชีวิตของเด็กแรกเกิด (ต่อประชากร 1,000 คน)	92	62	44	31
อัตราการตาย (ต่อประชากร 1,000 คน)	9	6	6	6
อายุขัย (ปี)	61	68	71	74

ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจาก US Consensus

➤ การศึกษา

ระบบการศึกษาของประเทศบังกลาเทศมีลักษณะคล้ายคลึงกับระบบการศึกษาในปากีสถาน โดยแบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 6 ระดับ คือ ระดับชั้นอนุบาล (Pre-Primary School) เริ่มเรียนตั้งแต่อายุ 2 ปีครึ่ง ถึง 5 ปี ระดับการชั้นประถมศึกษา (Primary School) แบ่งเป็นชั้น 1

ถึง 5 (Grade 1-5) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (Junior Secondary School) แบ่งเป็นชั้น 6 ถึง 8 (Grade 6-8) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนกลาง (Secondary School) แบ่งเป็นชั้น 9 ถึง 10 (Grade 9-10) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (Higher Secondary School) แบ่งเป็นชั้น 11 ถึง 12 (Grade 11-12) และระดับอุดมศึกษา (Graduate School) และมีการกำหนดระยะเวลาของการศึกษาภาคบังคับเอาไว้ โดยกำหนดไว้เท่ากับ 12 ปี ตั้งแต่ช่วงอายุ 3 ปี ถึง 16 ปี (จากระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย)

โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาของประเทศบังกลาเทศ ได้แก่ กระทรวง-ศึกษาธิการ (Ministry of Primary and Mass Education: MOPME) ซึ่งกำกับดูแลสถานศึกษาทั่วประเทศ พร้อมกับเป็นผู้ดำเนินการและวางแผนนโยบายการศึกษาในระดับประเทศ National Curriculum and Textbook Board (NCTB) ซึ่งเป็นผู้จัดทำหลักสูตรการศึกษาและหนังสือแบบเรียนของประเทศ และ Local Government Engineering Department (LGED) ซึ่งดำเนินการจัดสร้างสถานศึกษาทุกระดับชั้นในประเทศที่เป็นของภาครัฐ

ทั้งนี้ ถึงแม้ระบบการศึกษาในบังกลาเทศจะมีแบบแผนมาจากปากีสถาน หากแต่ระดับการพัฒนาและความพร้อมในระบบการศึกษาทั้งระบบยังถือว่ามียุ่่น้อย จำนวนสถานศึกษาในประเทศอยู่ในภาวะขาดแคลน เช่นเดียวกับจำนวนบุคลากรด้านการศึกษา หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนในประเทศ

➤ การแพทย์และสาธารณสุข

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับระบบการแพทย์และสาธารณสุขของประเทศบังกลาเทศมีลักษณะที่คล้ายกับปัญหาที่เกิดขึ้นในภาคการศึกษาของประเทศ กล่าวคือ ประชากรยังเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการแพทย์และสาธารณสุขของประเทศได้ไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและชุมชนห่างไกล ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมายาวนาน และถึงแม้ภาครัฐของบังกลาเทศจะมีการจัดสรรงบประมาณจำนวนมากเพื่อจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ สถานพยาบาล อย่างไรก็ตาม ทั้งบริการด้านการแพทย์ดังกล่าวยังคงไม่สามารถเข้าถึงประชากรได้ทั่วถึงมากนัก ในขณะที่ในด้านของคุณภาพของการบริการ หากมิใช่โรงพยาบาลขนาดใหญ่หรือสถานพยาบาลที่อยู่ในตัวเมืองแล้ว บริการและประสิทธิภาพในการรักษาก็ยังอยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก

นอกจากนี้ ค่าใช้จ่ายในด้านการพยาบาลและสาธารณสุขของประเทศเอง เมื่อเทียบกับระดับรายได้ของประชาชนในประเทศแล้ว ยังถือว่าค่อนข้างสูง โดยมีการประมาณการว่า ร้อยละ 66 ของประชากรทั้งประเทศ ไม่มีกำลังทรัพย์เพียงพอที่จะจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้กับตนเองหรือครอบครัว หากมิได้รับการสนับสนุนเงินช่วยเหลือจากรัฐบาล (Islam and Biswas, 2014)

2.4.2.2. สภาพทางการเมือง

ประเทศบังกลาเทศปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศ และมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร โดยตามรัฐธรรมนูญของบังกลาเทศ คณะรัฐมนตรีจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี

ในระยะแรก บังกลาเทศปกครองโดยระบอบประธานาธิบดี โดยมีนายชีค มุจิบูร์ ราห์แมน เป็นประมุขของรัฐและฝ่ายบริหารคนแรก (Father of the Nation) ต่อมานายชีค มุจิบูร์ ราห์แมน ถูกลอบสังหารเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2518 โดยฝีมือนายทหารกลุ่มหนึ่ง ส่งผลทำให้ในช่วงเวลาดังกล่าว เกิดรัฐประหารอยู่หลายครั้ง รวมถึงมีการลอบสังหารประธานาธิบดีจนเสียชีวิตหลายคน

สถานการณ์ทางการเมืองของบังกลาเทศตกอยู่ในสภาวะระส่ำระสาย และเป็นการปกครองโดยผู้นำทางทหารตลอดมากกว่า 20 ปี จนกระทั่งในสมัยของพลโทฮัสเซน โมฮัมมัด เออร์ชาด (Hussain Mohammad Ershad) ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี เขาถูกฝ่ายค้านกดดันให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อถ่ายโอนอำนาจการบริหารจากประธานาธิบดีไปให้นายกรัฐมนตรี

หลังจากนั้นในปี 2533 บังกลาเทศได้มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขขึ้นเป็นครั้งแรก โดยผลการเลือกตั้งปรากฏว่า พรรคเอกราชแห่งบังกลาเทศ (Bangladesh Nationalist Party: BNP) นำโดยนางคาลิดา เซีย (Khaleda Zia) ได้รับชัยชนะ และเมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปอีกครั้งในปี 2535 นางคาลิดา เซีย ก็ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกสมัยหนึ่ง

ในปี 2539 เกิดการประท้วงของพรรคฝ่ายค้าน ซึ่งประกอบด้วยพรรคสันนิบาตอวามี, พรรคจาทียา (Jatiya Party: JP) และพรรคจาแมท อี อิสลามี (Jamaat-e-Islami: JI) ขึ้น โดยต้องการให้นางคาลิดา เซีย นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าพรรคเอกราชแห่งบังกลาเทศ (BNP) ลาออกจากตำแหน่ง ส่งผลทำให้มีการประกาศยุบสภาและจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปอีกครั้ง ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า พรรคฝ่ายค้านได้รับชัยชนะและนางชีค ฮาสินา (Sheikh Hasina) หัวหน้าพรรคสันนิบาตอวามี (บุตรสาวของอดีตประธานาธิบดี ชีค มุจิบูร์ ราห์แมน) ได้ดำรงตำแหน่ง

นายกรัฐมนตรี ภายใต้รัฐบาลผสมครั้งแรกของบังกลาเทศ ระหว่างพรรคสันนิบาตอวามี และพรรคชาติยา ที่มีพลโทเออร์ชาด อดีตประธานาธิบดีเป็นหัวหน้าพรรค

ปัจจุบัน ผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีบังกลาเทศ คือ นายอับดุล ฮามิด (Abdul Hamid) และมีนางชีค ฮาสินา (Ms. Sheikh Hasina) ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ภาพที่ 2-8 ประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันของประเทศบังกลาเทศ

ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด

2.4.2.3. วัฒนธรรมและศาสนา

➤ วัฒนธรรม

วัฒนธรรมของประเทศบังกลาเทศ เกิดจากการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมในแบบฉบับอินเดีย เข้ากับวัฒนธรรมที่ได้รับในขณะที่ดินแดนบังกลาเทศตกอยู่ภายใต้อาณาจักรผู้รุกราน โดยการพัฒนาของวัฒนธรรมดังกล่าวเห็นได้เด่นชัดจากอิทธิพลของศาสนาต่างๆ ที่แพร่ขยายเข้ามาในประเทศบังกลาเทศ ได้แก่ ศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดู ศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์

แนวคิด วิถีชีวิต พิธีกรรม ศิลปกรรม ดนตรีและนาฏศิลป์ หัตถกรรม สถาปัตยกรรม หรือแม้แต่วรรณกรรมและปรัชญาของบังกลาเทศ มีการหลอมรวมระหว่างวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมและ

วัฒนธรรมอื่นอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้ ในด้านดนตรีและนาฏศิลป์ของประเทศบังกลาเทศ มีการรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมอินเดียอยู่ในบางส่วน ในด้านวิถีชีวิตและพิธีกรรม ศาสนาอิสลามซึ่งกลายเป็นศาสนาประจำชาติ กลายเป็นปัจจัยที่กำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิตหรือกิจกรรมต่างๆ ในประเทศบังกลาเทศ อันเห็นได้จากวันหยุดราชการ วันหยุดทางศาสนา พิธีกรรมการแต่งงาน ฯลฯ

➤ ภาษา

ภาษาบังกลา (Bangla) เป็นภาษาประจำชาติบังกลาเทศ ซึ่งถูกใช้ภาษาทางราชการและใช้ในการติดต่อทางธุรกิจ นอกจากภาษาดังกล่าว ยังมีการใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อทางธุรกิจเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ประชากรส่วนใหญ่มักจะใช้ภาษาบังกลามากกว่า และผู้ที่สามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ ส่วนใหญ่มักเป็นกลุ่มคนที่มีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นมา

➤ ศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศบังกลาเทศ นับถือศาสนาอิสลามเป็นหลัก โดยคิดเป็นประมาณร้อยละ 83 ของประชากรทั้งหมดในประเทศ และในส่วนของผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ผู้นับถือศาสนาฮินดูเป็นกลุ่มคนที่มีสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 16 ของประชากรทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ผู้ที่นับถือในศาสนาอื่น ๆ จึงมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น โดยคิดเป็นประมาณร้อยละ 1 ของประชากรทั้งหมด

2.5. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน

2.5.1. โครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม

2.5.1.1. การคมนาคมทางถนน

ภูมิประเทศของบังกลาเทศเป็นที่ราบลุ่มและมีแม่น้ำเป็นจำนวนมาก ทำให้มักเกิดอุทกภัยขึ้นเป็นประจำในฤดูมรสุม ส่งผลต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางถนน ทำได้ยากลำบาก ทั้งนี้ ประเทศบังกลาเทศมีถนนสายหลักและสายรองยาว 201,182 กิโลเมตร แต่มีเพียงประมาณ 19,112 กิโลเมตร (ราวร้อยละ 10) ที่เป็นถนนลาดยาง เนื่องจากมีแม่น้ำจามูนา (Jamuna) ไหลผ่านตัดกลาง

ประเทศ ส่งผลทำให้สะพานอเนกประสงค์จามูนา (Jamuna Multipurpose Bridge) ซึ่งเชื่อมต่อระหว่างภาคตะวันออกและตะวันตกของบังกลาเทศเป็นเส้นทางการขนส่งที่สำคัญ นอกจากนี้รัฐบาลบังกลาเทศยังมีแผนที่จะจัดสร้างสะพานอเนกประสงค์พัดมา (Padma Bridge) เพื่อข้ามแม่น้ำพัดมา (Padma River) ในแคว้นราชชาอีอีกแห่ง เพื่อเป็นเส้นทางในการคมนาคมขนส่งอีกหนึ่งเส้นทาง

ภาพที่ 2-9 เส้นทางถนนในประเทศบังกลาเทศ

ที่มา: Nations Online (<http://www.nationsonline.org>)

2.5.1.2. การคมนาคมทางรถไฟ

บังกลาเทศมีทางรถไฟยาวรวมกันทั้งสิ้น 2,745 กิโลเมตร โดยทางรถไฟจะเชื่อมต่อเมืองท่าการขนส่งหลักๆ ของประเทศจากท่าเรือเมืองจิดตะกองไปยังกรุงธากา และไปยังภาคเหนือของประเทศ และมีการเชื่อมโยงไปยังเมืองขุลนา (Khulna) และเมืองราชชาอี (Rajshahi) นอกจากนี้

ในเดือนเมษายน 2551 รัฐบาลบังกลาเทศ ได้เริ่มก่อสร้างทางรถไฟเชื่อมต่อระหว่างประเทศในเส้นทางกรุงธากาไปยังเมืองโกลกาตา ประเทศอินเดียด้วย (Dhaka-Kolkata)

ภาพที่ 2-10 เส้นทางรางรถไฟในประเทศบังกลาเทศ

ที่มา: Nations Online (<http://www.nationsonline.org>)

2.5.1.3. การคมนาคมทางอากาศ

ประเทศบังกลาเทศมีความพยายามที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมการบินเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและภาคธุรกิจ โดยในปัจจุบัน บังกลาเทศมีสนามบินลาดยางจำนวน 16 แห่ง² และเป็นสนามบินนานาชาติ 2 แห่งในเมืองจิตตะกองและกรุงธากา ทั้งนี้ มีสนามบินเซีย (Zia International Airport) ในกรุงธากา เป็นสนามบินที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ

² นอกจากนี้ บังกลาเทศยังมีสนามบินที่ไม่ได้ลาดยางอีก 2 แห่ง รวมมีสนามบินในประเทศทั้งสิ้น 18 แห่ง (ข้อมูลจาก CIA Factbook ณ ปี 2558)

ภาพที่ 2-11 สนามบิน/ท่าอากาศยานที่สำคัญในประเทศบังกลาเทศ

ที่มา: Nations Online (<http://www.nationsonline.org>)

2.5.1.4. การคมนาคมทางน้ำ

การคมนาคมทางน้ำเป็นการขนส่งที่สำคัญของบังกลาเทศ โดยเฉพาะในช่วงฤดูมรสุม ซึ่งประเทศจะประสบปัญหาน้ำท่วม ซึ่งส่งผลให้เส้นทางอื่นๆ หลายสายของประเทศไม่สามารถเดินทางหรือขนส่งได้ และจำเป็นต้องใช้เส้นทางทางน้ำในการสัญจรหรือขนส่งแทน

ในบังกลาเทศ มีท่าเรือน้ำลึกด้วยกัน 2 แห่งที่เมืองจิตตะกอง (Chittagong Port) และเมืองมงลา (Mongla Port) มีท่าเรือขนส่งอีก 2 แห่ง³ ได้แก่ Port of Kulna และ Port of Chalna รวมถึงท่าเรือขนาดเล็กอีกหลายแห่งซึ่งถูกใช้ในการคมนาคมขนส่ง (ท่าเรือข้ามฟาก) หรือขนถ่ายสินค้าทางแม่น้ำ โดยท่าเรือที่สำคัญและใหญ่ที่สุดคือท่าเรือจิตตะกอง ซึ่งปัจจุบัน รองรับการส่งออกและนำเข้าประมาณร้อยละ 75-80 ของประเทศ

นอกจากนี้ บังกลาเทศยังมีท่าขนส่งทางบก (Dry Port/Land Port) ราว 20 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ในหลายพื้นที่ของประเทศ⁴ เช่น Jessore (Benapole Land Port), Lalmonirhat (Burimari Land Port), Brahmnbaria (Akhaura Land Port), Chapai Nawabganj (Sonamosjid Land Port), Dinajpur (Hili Land Port), Panchagarh (Banglabandha Land Port), Cox's Bazar (Teknaf Land Port), Comilla (Bibirbazar Land Port), Dinajpur (Birol Land Port) เป็นต้น

2.5.2. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน

2.5.2.1. ระบบไฟฟ้า

ประเทศบังกลาเทศเป็นประเทศหนึ่งที่ประสบปัญหาในการพัฒนาระบบไฟฟ้าของประเทศ โดยกำลังการผลิตที่ความสามารถในการผลิตกระแสไฟฟ้าที่จะผลิตได้อยู่ที่ 10,289 เมกะวัตต์ หากแต่สามารถใช้กำลังการผลิตได้เพียงแค่ร้อยละ 75 ของกำลังการผลิตทั้งหมดเท่านั้น ซึ่งปัญหาหลักของการพัฒนาการผลิตไฟฟ้าคือการคอร์รัปชันในประเทศ นอกจากนี้ ประสิทธิภาพของโรงผลิตไฟฟ้าต่ำ และการเลื่อนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าใหม่ ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาระบบไฟฟ้าในประเทศ

ในปัจจุบัน มีประชาชนเพียงร้อยละ 62 ที่เข้าถึงไฟฟ้า ในขณะที่กระแสไฟฟ้าที่ผลิตได้ทั้งหมด ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของการใช้ไฟฟ้าได้เช่นกัน ส่งผลทำให้ประสบปัญหา ไฟฟ้าดับบ่อยอยู่บ่อยครั้งในหลายเมืองและหลายพื้นที่ของประเทศ

³ ข้อมูลจาก www.ports.com

⁴ ข้อมูลจาก Bangladesh Land Port Authority

2.5.2.2. ระบบประปา

เนื่องด้วยรัฐบาลบังกลาเทศขาดแคลนเงินทุนทั้งสำหรับสร้างโครงสร้างพื้นฐานใหม่ และการดูแลรักษาโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ ส่งผลทำให้ระบบประปาในประเทศบังกลาเทศยังอยู่ต่ำกว่ามาตรฐาน และมีความครอบคลุมไม่ทั่วทั้งประเทศ ทั้งนี้ น้ำประปาในบังกลาเทศมีสารปนเปื้อนที่สูงเกินมาตรฐานในหลายพื้นที่ (Islam and Biswas, 2014)

2.5.2.3. ระบบโทรคมนาคมและการสื่อสาร

สำหรับระบบการสื่อสารในประเทศบังกลาเทศ เนื่องด้วยภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำไหลผ่านหลายสาย ส่งผลทำให้การพัฒนา ระบบโทรคมนาคมอย่างโทรศัพท์บ้าน (Fixed-line) ทำได้ยากลำบาก ทำให้จำนวนครัวเรือนที่ใช้โทรศัพท์บ้านจึงมีจำนวนที่ค่อนข้างน้อยมาก (น้อยกว่า 1 ล้านครัวเรือนในปี 2555) เช่นเดียวกับจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศ อย่างไรก็ตาม สำหรับระบบโทรคมนาคมไร้สาย มีการเติบโตอย่างรวดเร็วมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยจากตัวเลขสถิติ พบว่า ในปี 2554 จำนวนโทรศัพท์มือถือที่มีการใช้ มีจำนวนทั้งสิ้น 97.18 ล้านเครื่อง และในปี 2557 จำนวนดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็น 120.4 ล้านเครื่อง

2.5.2.4. ระบบการเงินและการธนาคาร

ประเทศบังกลาเทศเป็นประเทศหนึ่งที่ระบบการเงินและการธนาคารยังอยู่ในระหว่างการพัฒนาอย่างมาก โดยหลังจากที่รับเอกราชจากสหราชอาณาจักร การกำกับดูแลธนาคารในปากีสถานตะวันออก เป็นการกำกับดูแลโดยธนาคารกลางปากีสถาน (State Bank of Pakistan) ต่อมา หลังจากที่ปากีสถานตะวันออกแยกตัวเป็นอิสระจากปากีสถานตะวันตก และจัดตั้งเป็นประเทศบังกลาเทศ การกำกับดูแลในระบบการเงินและการธนาคารของประเทศบังกลาเทศตกอยู่ภายใต้การดูแลของธนาคารบังกลาเทศ (Bangladesh Bank) ซึ่งเป็นธนาคารแห่งชาติของประเทศบังกลาเทศ

ปัจจุบัน มีธนาคารอยู่ในประเทศบังกลาเทศ 60 ธนาคาร แบ่งออกเป็นธนาคารภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารบังกลาเทศ (Scheduled Bank) 56 ธนาคาร และธนาคารที่ถูกจัดตั้งขึ้นโดยวัตถุประสงค์จำเพาะ ซึ่งไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารบังกลาเทศ (Non-Scheduled Bank) 4 ธนาคาร

ตารางที่ 2-2 รายชื่อธนาคารในประเทศบังกลาเทศ

ลำดับ	ธนาคาร/สถาบันการเงิน	ประเภท	เว็บไซต์
1	AB Bank Limited	Scheduled Bank	http://www.abbl.com
2	Agrani Bank Limited		http://www.agranibank.org
3	Al-Arafah Islami Bank Limited		http://www.al-arafahbank.com/
4	Bangladesh Commerce Bank Limited		http://www.bcbl-bd.com
5	Bangladesh Development Bank Limited		http://www.bdbl.com.bd
6	Bangladesh Krishi Bank		http://www.krishibank.org.bd
7	Bank Al-Falah Limited		http://www.bankalfalah.com
8	Bank Asia Limited		http://www.bankasia-bd.com
9	BASIC Bank Limited		http://www.basicbanklimited.com
10	BRAC Bank Limited		http://www.bracbank.com
11	Citibank N.A		http://www.citi.com/domain/index.htm
12	Commercial Bank of Ceylon Limited		http://www.combankbd.com
13	Dhaka Bank Limited		http://www.dhakabank.com.bd
14	Dutch-Bangla Bank Limited		http://www.dutchbanglabank.com
15	Eastern Bank Limited		http://www.ebl-bd.com
16	EXIM Bank Limited		http://www.eximbankbd.com
17	First Security Islami Bank Limited		http://www.fsibld.com
18	Habib Bank Ltd.		http://www.habibbankltd.com
19	ICB Islamic Bank Ltd.		http://www.icbislamic-bd.com/
20	IFIC Bank Limited		http://www.ificbankbd.com
21	Islami Bank Bangladesh Ltd		http://www.islamibankbd.com
22	Jamuna Bank Ltd		http://www.jamunabankbd.com
23	Janata Bank Limited		http://www.janatabank-bd.com
24	Meghna Bank Limited		http://www.meghnabank.com.bd
25	Mercantile Bank Limited		http://www.mblbd.com
26	Midland Bank Limited		http://www.midlandbankbd.net/
27	Modhumoti Bank Ltd.		http://modhumotibankltd.com/
28	Mutual Trust Bank Limited		http://www.mutualtrustbank.com
29	National Bank Limited		http://www.nblbd.com
30	National Bank of Pakistan		http://www.nbp.com.pk
31	National Credit & Commerce Bank Ltd		http://www.nccb.com.bd
32	NRB Bank Limited		http://www.nrbbankbd.com
33	NRB Commercial Bank Limited		http://www.nrbcommercialbank.com/
34	NRB Global Bank Limited		http://www.nrbglobalbank.com

ลำดับ	ธนาคาร/สถาบันการเงิน	ประเภท	เว็บไซต์	
35	One Bank Limited		http://www.onebankbd.com	
36	Premier Bank Limited		http://www.premierbankltd.com	
37	Prime Bank Ltd		http://www.prime-bank.com	
38	Pubali Bank Limited		http://www.pubalibangla.com	
39	Rajshahi Krishi Unnayan Bank		http://www.rakub.org.bd	
40	Rupali Bank Limited		http://www.rupali-bank.com	
41	Shahjalal Islami Bank Limited		http://www.shahjalalbank.com.bd	
42	Social Islami Bank Ltd.		http://www.siblbd.com	
43	Sonali Bank Limited		http://www.sonalibank.com.bd	
44	South Bangla Agriculture & Commerce Bank Limited		http://www.sbacbank.com/	
45	Southeast Bank Limited		http://www.sebankbd.com	
46	Standard Bank Limited		http://www.standardbankbd.com	
47	Standard Chartered Bank		http://www.standardchartered.com/bd	
48	State Bank of India		http://www.statebankofindia.com	
49	The City Bank Ltd.		http://www.thecitybank.com	
50	The Farmers Bank Ltd		http://www.farmersbankbd.com	
51	The Hong Kong and Shanghai Banking Corporation. Ltd.		http://www.hsbc.com.bd	
52	Trust Bank Limited		http://www.trustbank.com.bd	
53	Union Bank Limited		http://www.unionbank.com.bd/	
54	United Commercial Bank Limited		http://www.ucbl.com	
55	Uttara Bank Limited		http://www.uttarabank-bd.com	
56	Woori Bank		http://www.wooribank.com	
57	Ansar VDP Unnayan Bank		Non-Scheduled Bank	
58	Karmashangosthan Bank,			
59	Probashi Kollyan Bank			
60	Jubilee Bank			

ที่มา : Bangladesh Bank (ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2558)

2.5.2.5. เขตเศรษฐกิจพิเศษ/เขตปลอดอากร/เขตส่งเสริมการส่งออก

ในประเทศบังกลาเทศ มีเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone: EPZ) ด้วยกัน 8 เขต ได้แก่

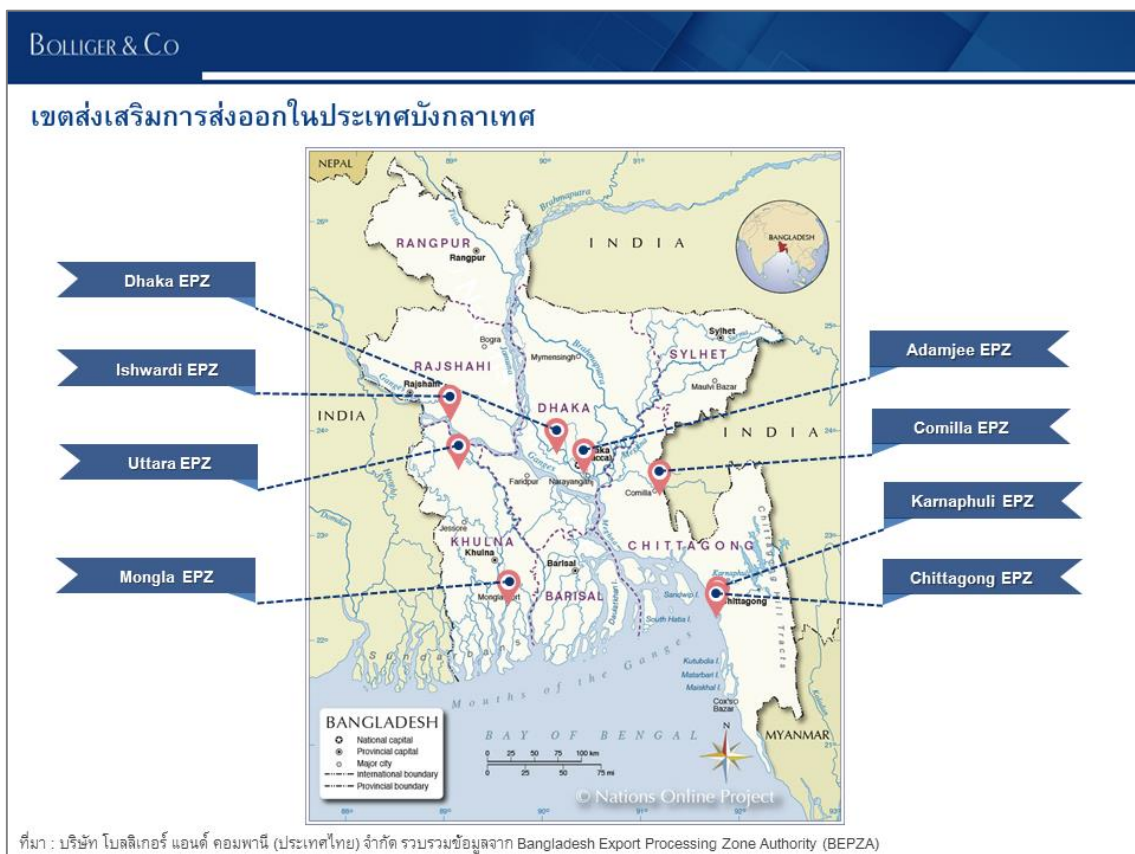

- เขตส่งเสริมการส่งออกอะตามจี (Adamjee EPZ)
- เขตส่งเสริมการส่งออกจิตตะกอง (Chittagong EPZ)
- เขตส่งเสริมการส่งออกโคมิลลา (Comilla EPZ)
- เขตส่งเสริมการส่งออกธากา (Dhaka EPZ)
- เขตส่งเสริมการส่งออกอิซฮาวดี (Ishwardi EPZ)
- เขตส่งเสริมการส่งออกคาร์นาพูลี (Karnaphuli EPZ)
- เขตส่งเสริมการส่งออกมองลา (Mongla EPZ)
- เขตส่งเสริมการส่งออกอุตตารา (Uttara EPZ)

ภาพที่ 2-12 แสดงตำแหน่งของเขตส่งเสริมการส่งออก (EPZ) แต่ละแห่งในประเทศบังกลาเทศ

ภาพที่ 2-12 เขตส่งเสริมการส่งออกในประเทศบังกลาเทศ

นอกจากนี้ ในปี 2555 รัฐบาลบังกลาเทศได้มีแผนจะจัดตั้งเขตส่งเสริมเศรษฐกิจ (Economic Zone: EZ) โดยวางแผนที่จะจัดตั้งเขตส่งเสริมเศรษฐกิจทั้งสิ้น 13 แห่ง กระจายไปยัง

แคว้นต่าง ๆ ของประเทศ ทั้งนี้ ปัจจุบัน เขตส่งเสริมเศรษฐกิจที่ได้รับการอนุมัติแล้วนั้นมีด้วยกันทั้งหมด 5 แห่ง (ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน 2557) ได้แก่

- เขตส่งเสริมเศรษฐกิจมองลา (Mongla) แคว้นขุลนา
- เขตส่งเสริมเศรษฐกิจสิราชกันจ์ (Sirajganj) แคว้นราชชาฮี
- เขตส่งเสริมเศรษฐกิจอะโนวารา (Anowara) แคว้นจิตตะกอง
- เขตส่งเสริมเศรษฐกิจมิเรอร์ชอโร Mirershorai แคว้นจิตตะกอง
- เขตส่งเสริมเศรษฐกิจมัลวีบาร์ซาร์ (Maulvibazar) แคว้นสิเลฏ

2.6. นโยบายเศรษฐกิจ นโยบายการค้า และนโยบายการต่างประเทศ

2.6.1. นโยบายเศรษฐกิจ

หน่วยงานหลักซึ่งรับผิดชอบดูแลและเป็นศูนย์กลางการวางแผนให้กับประเทศบังกลาเทศ คือ กระทรวงการวางแผน (Ministry of Planning) ซึ่งจะวางยุทธศาสตร์ในระยะสั้นและระยะกลาง ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของแผนระยะยาวในด้านเศรษฐกิจและสังคม สำหรับแผนงานอื่นๆ ผู้กำหนดนโยบายของประเทศบังกลาเทศ ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ (Ministry of Commerce) ร่วมกับกระทรวงการคลัง (Ministry of Finance) ในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจและการค้า สำหรับธนาคารบังกลาเทศ (Bangladesh Bank) จะสังกัดกระทรวงการคลังบังกลาเทศ ไม่ได้เป็นองค์กรอิสระแต่อย่างใด มีหน้าที่กำหนดนโยบายการเงินของประเทศ (Monetary and Currency Policy)

รัฐบาลบังกลาเทศกำหนดแผนวิสัยทัศน์ 2021 (Vision 2021) เพื่อนำบังกลาเทศไปสู่การเป็นประเทศรายได้ปานกลางภายในปี 2564 (2021) โดยกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ดังนี้ (1) ยุทธศาสตร์แห่งชาติเพื่อลดความยากจน (National Strategy for Accelerated Poverty Reduction) และ (2) 6th Five-Year Plan 2011-2015 และ 7th Five-Year Plan 2016-2020 การเป็นประเทศที่มีรายได้ระดับปานกลางนั้น ประเทศบังกลาเทศจำเป็นต้องเพิ่มการเติบโตของ GDP ให้สูงถึงร้อยละ 10 ภายในปี 2560 ซึ่งบังกลาเทศจะต้องพึ่งพารายได้จากการส่งออกเงินส่งกลับจากต่างประเทศ (Overseas Remittances) และการลงทุนจากต่างประเทศและภายในประเทศ ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยังต้องได้รับปรับปรุงของบังกลาเทศคือ การขาดแคลนพลังงานและความไม่พร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้น รัฐบาลบังกลาเทศจึงได้

เพิ่มกำลังการผลิตไฟฟ้า และให้การสนับสนุนภาคเอกชนภายใต้ความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน (Public-Private Partnership: PPP) โดยการจัดตั้ง Bangladesh Infrastructure Finance Fund Ltd. เพื่ออำนวยความสะดวกด้านเงินทุนให้กับบริษัทที่ลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานภายใต้ความร่วมมือ PPP

สำหรับการดำเนินแผน 6th Five-Year Plan 2011-2015 และ 7th Five-Year Plan 2016-2020 จะอยู่ภายใต้กรอบแนวคิด The Perspective Plan of Bangladesh 2010-2021 ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวจัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาด้านมนุษย์และวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายในการดำเนินงานดังนี้ (1) ลดจำนวนประชากรที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ (2) ลดความเหลื่อมล้ำทางเพศในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะเด็กและผู้หญิง (3) ขยายและสร้างความหลากหลายของการผลิตในภาคอุตสาหกรรม (4) ลดจำนวนประชากรยากจน และ (5) สร้างความแข็งแกร่งให้กับระบบข้อมูลสารสนเทศ

ทั้งนี้ การสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบบสารสนเทศของบังกลาเทศ เชื่อมโยงกับแนวความคิด Nation's Digital Bangladesh Vision 2021 กล่าวคือ รัฐบาลบังกลาเทศต้องการปฏิรูปการใช้จ่ายด้วยเงินสด โดยรัฐบาลบังกลาเทศได้ร่วมมือกับ Better Than Cash Alliance ในการจัดทำยุทธศาสตร์อย่างยั่งยืนเพื่อขยายการเข้าถึงการบริการทางการเงินของประชาชน และสนับสนุนให้ประชาชนใช้จ่ายผ่านระบบดิจิทัลมากขึ้น โดยรัฐบาลบังกลาเทศมุ่งหวังว่าการพัฒนาไปสู่การเป็น Bangladesh Digital จะนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเชื่อมต่อสื่อสารระหว่างประชาชน การให้บริการโดยภาครัฐทางอินเทอร์เน็ต และการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยความร่วมมือและการปฏิบัติตามนโยบายของภาคส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายด้านโทรคมนาคม (โทรศัพท์และบรอดแบนด์) และนโยบายด้านความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน ซึ่งเศรษฐกิจดิจิทัลจะเกิดขึ้นได้นั้น ต้องอาศัยการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเทคโนโลยีของประชาชน รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานที่จะเอื้ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงเทคโนโลยีของประชาชน

2.6.2. นโยบายการค้า

2.6.2.1. ภาพรวมนโยบายการค้า

ในด้านการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (Ministry of Commerce) ร่วมกับกระทรวงการคลัง (Ministry of Finance) ถือเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายที่

เกี่ยวข้องกับการค้าของประเทศ และการสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าในระดับทวิภาคี พหุภาคี และระดับภูมิภาค อีกทั้งยังเป็นตัวแทนของบังกลาเทศที่ประสานงานกับองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ทั้งนี้ เนื่องจกนโยบายการค้าถือเป็นนโยบายหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจของบังกลาเทศ ในการกำหนดนโยบายการค้าจึงมีความเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงอุตสาหกรรม (Ministry of Industries) สำนักนายกรัฐมนตรี (Prime Minister's Office) และสำนักงานส่งเสริมการลงทุนบังกลาเทศ (BOI)

สำหรับดุลการค้าของบังกลาเทศ แม้ว่าในหลายปีที่ผ่านมาบังกลาเทศจะมีดุลการค้าเกินดุล แต่เนื่องจากบังกลาเทศพึ่งพาการนำเข้าสินค้าสำคัญ อาทิ อาหาร พลังงานเชื้อเพลิง และสินค้าประเภททุน เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการนำไปใช้ดำเนินธุรกิจ ทำให้มูลค่าการนำเข้าเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น รัฐบาลบังกลาเทศจึงได้มีการปฏิรูปนโยบายการค้า โดยการจัดทำนโยบายการนำเข้าใหม่ (The New Import Policy Order) เพื่ออำนวยความสะดวกและลดอัตราภาษีนำเข้าสินค้าที่มีเทคโนโลยีใหม่ที่ใช้ในการผลิต สำหรับนโยบายด้านการส่งออก จะเน้นในการส่งออกสินค้าที่มีความหลากหลายมากขึ้น รวมถึงสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูง และใช้การตลาดเข้ามาช่วยในการเพิ่มการส่งออก ทั้งนี้ ภายใต้แผน 6th Five-Year Plan 2011-2015 ได้ให้ความสำคัญในการส่งออกสินค้าที่มีความหลากหลายว่าจะสามารถทำให้บังกลาเทศกลายเป็นศูนย์กลางห่วงโซ่อุปทานของภูมิภาคเอเชียใต้ โดยได้มีการกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมาย (Thrust Manufacturing Sectors) ได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป (Ready-Made Garments) สิ่งทอ รองเท้าและเครื่องหนัง ยา อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซอฟต์แวร์ และผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลสารสนเทศ ฯลฯ

2.6.2.2. การเจรจาความตกลงการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA)

ประเทศบังกลาเทศได้ทำความตกลงทางการค้ากับกลุ่มประเทศต่าง ๆ ในระดับภูมิภาค และได้มีการเจรจาระดับทวิภาคี (Bilateral Trade Agreement) กับประเทศต่าง ๆ เนื่องจากบังกลาเทศเป็นประเทศด้อยพัฒนา (Least Developed Country) จึงมักได้รับสิทธิพิเศษในความตกลงทางการค้าต่าง ๆ เช่น ภายใต้ความตกลง BIMSTEC FTA การใช้กฎถิ่นกำเนิดสินค้า ที่อนุญาตให้มีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มในประเทศเพียงร้อยละ 30 ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาจะต้องมีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มในประเทศร้อยละ 35 ทั้งนี้ มีเพียง 6 ประเทศ/กลุ่มประเทศ ที่บังกลาเทศได้เจรจาการค้าในรูปแบบความตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement) ดังแสดงในตารางที่ 2-3

ประเทศบังกลาเทศได้ทำความตกลงด้านเศรษฐกิจกับประเทศในแถบเอเชียใต้ กล่าวคือ การรวมกลุ่ม South Asian Association for Regional Co-operation (SAARC) ซึ่งเป็นการ

ยกระดับความร่วมมือทางเศรษฐกิจจากการความตกลง SAFTA นอกจากนี้ SAARC ยังครอบคลุมถึงความร่วมมือทางการค้าบริการอีกด้วย

ตารางที่ 2-3 ความตกลงการค้าเสรีของประเทศบังกลาเทศและประเทศคู่ภาคี

ความตกลงการค้าเสรี	ประเทศคู่ภาคี	สถานะการเจรจา
South Asian Free Trade Area (SAFTA)	บังกลาเทศ - ปากีสถาน- ภูฏาน - อินเดีย - มัลดีฟส์ - เนปาล - ศรีลังกา	มีผลบังคับใช้ 1 มกราคม 2549 (2006)
Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation Free Trade Area (BIMSTEC FTA)	บังกลาเทศ - เมียนมา - ภูฏาน - อินเดีย - ไทย - เนปาล - ศรีลังกา	ยังไม่บังคับใช้
Pakistan-Bangladesh Free Trade Agreement	บังกลาเทศ - ปากีสถาน	ยังไม่บังคับใช้
Trade Preferential System of the Organization of the Islamic Conference (TPS-OIC)	บังกลาเทศ - อัฟกานิสถาน - อียิปต์ - อินโดนีเซีย - ไนจีเรีย - ตุรกี - บรูไน - โอมาน - กาตาร์ - สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	มีผลบังคับใช้ ตุลาคม 2545 (2002)
Asia-Pacific Trade Agreement (APTA)	บังกลาเทศ - ลาว - จีน - อินเดีย - เกาหลีใต้ - ศรีลังกา	มีผลบังคับใช้ 17 มิถุนายน 2519 (1976)
Developing-8 group of countries (D-8)	ปากีสถาน - บังกลาเทศ - อียิปต์ - อินโดนีเซีย - อิหร่าน - มาเลเซีย - ไนจีเรีย - ตุรกี	ยังไม่บังคับใช้

ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจาก WTO Trade Policy Review และ Asia Regional Integration Center

2.6.2.3. โครงสร้างอัตรากำหนดนำเข้า

โครงสร้างอัตรากำหนดนำเข้าของประเทศบังกลาเทศ แสดงไว้ในตารางที่ 2-4 และ 2-5 โดยจะพบว่า อัตรากำหนดนำเข้าที่ใช้จริง (MFN Applied Rate) เฉลี่ยของประเทศบังกลาเทศอยู่ที่ร้อยละ 13.9 โดยในกลุ่มสินค้าเกษตรจะมีอัตรากำหนดสูงกว่าในกลุ่มสินค้าที่มีใช้สินค้าเกษตร โดยเมื่อพิจารณาแยกตามรายประเภทสินค้า สินค้าที่มีอัตรากำหนดนำเข้าที่ใช้จริงเฉลี่ยสูงที่สุดของประเทศจะอยู่ในกลุ่มสินค้าเครื่องดื่มและยาสูบ (Beverages & tobacco) โดยอัตรากำหนดเฉลี่ยอยู่ที่ระดับร้อยละ 25.0 ส่วนกลุ่มสินค้าที่มีอัตรากำหนดนำเข้าที่ใช้จริงเฉลี่ยสูงรองลงมา ได้แก่ สินค้าในกลุ่มเครื่องนุ่งห่ม (Clothing) และสินค้าในกลุ่มประมงและผลิตภัณฑ์ (Fish & fish products) (อัตรากำหนดนำเข้าที่ใช้จริงเฉลี่ยของสินค้าทั้งสองกลุ่มอยู่ที่ร้อยละ 24.4 และ 23.9 ตามลำดับ)

ตารางที่ 2-4 โครงสร้างอัตราภาษีนำเข้าของประเทศบังกลาเทศ

Tariffs	Product Groups		
	Total	Agricultural	Non-Agricultural
Simple average final bound	169.2	192.0	37.3
Simple average MFN applied	13.9	16.8	13.4
Trade weighted average	N/A	N/A	N/A

ที่มา : รวบรวมจาก WTO Tariff Profile 2014

ตารางที่ 2-5 โครงสร้างอัตราภาษีนำเข้าของประเทศบังกลาเทศ จำแนกตามประเภทสินค้า

Product Groups	Final bond duties				MFN applied duties			Imports	
	AVG	Duty-free in %	Max	Binding in %	AVG	Duty-free in %	Max	Share in %	Duty-free in %
Animal products	192.6	0	200	100	19.3	6.8	25	N/A	N/A
Dairy products	157.5	0	200	100	23.5	0	25	N/A	N/A
Fruit, vegetables, plants	193.2	0	200	100	20.3	2.7	25	N/A	N/A
Coffee, tea	187.5	0	200	100	21.3	0	25	N/A	N/A
Cereals & preparations	196.3	0	200	100	13.7	15.4	25	N/A	N/A
Oilseeds, fats & oils	193.7	0	200	100	9.5	34.1	25	N/A	N/A
Sugars and confectionery	190.6	0	200	100	18.5	0	25	N/A	N/A
Beverages & tobacco	200	0	200	100	25.0	0	25	N/A	N/A
Cotton	200	0	200	100	3.5	30.0	5	N/A	N/A
Other agricultural products	190	0	200	100	11.6	14.7	25	N/A	N/A
Fish & fish products	106	0	200	4.6	23.9	3.3	25	N/A	N/A
Minerals & metals	35.6	12.5	50	0.9	12.7	3.7	25	N/A	N/A
Petroleum	-	-	-	0	15.7	0	25	N/A	N/A
Chemicals	34.3	0	125	2.1	9.9	5.3	25	N/A	N/A
Wood, paper, etc.	40.9	0	50	4.4	15.5	8.8	25	N/A	N/A
Textiles	37.5	0	50	0.7	19.4	0.2	25	N/A	N/A
Clothing	-	-	-	0	24.4	0	25	N/A	N/A
Leather, footwear, etc.	3	0	3	0.7	14.4	0.6	25	N/A	N/A
Non-electrical machinery	48.6	0	125	5.7	4.7	0.9	25	N/A	N/A
Electrical machinery	26.5	0	50	0.8	12.7	0.3	25	N/A	N/A
Transport equipment	20.1	0	50	9.8	11.6	11.8	25	N/A	N/A
Manufactures, n.e.s.	22.1	0	50	6.0	12.6	3.5	25	N/A	N/A

ที่มา : รวบรวมจาก WTO Tariff Profile 2014

2.6.3. นโยบายการต่างประเทศ

สำหรับบุคคลที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดทำที่และนโยบายการต่างประเทศของประเทศไทย ได้แก่ นายกรัฐมนตรีของประเทศ และหน่วยงานหลักที่ดำเนินนโยบายการต่างประเทศดังกล่าว ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ (Ministry of Foreign Affairs)

ในภาพรวมของนโยบายการต่างประเทศ พบว่า แต่เดิมประเทศไทยมีนโยบายการต่างประเทศที่มุ่งพัฒนาความร่วมมือและความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียกลาง ภูมิภาคตะวันออกกลาง และประเทศมุสลิม โดยเห็นได้จากการดำเนินการเจรจาความตกลงระดับทวิภาคี (Bilateral Agreements) กับประเทศดังกล่าว ต่อมาประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจเศรษฐกิจโลก เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา แคนาดา จีน ญี่ปุ่น และประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาทิ เมียนมาและไทย เป็นต้น โดยเห็นได้จากการเข้าร่วมเป็นสมาชิก ASEAN Regional Forum (ARF) และบังกลาเทศยังได้ลงนามในสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation: TAC)

นอกจากนี้ บังกลาเทศยังได้เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยการส่งกำลังทหารเข้าร่วมกองกำลังรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ (United Nation: UN) และแรงงานบังกลาเทศยังได้เดินทางข้ามประเทศเพื่อไปทำงาน และส่งเงินกลับประเทศ (Remittance) กว่าร้อยละ 9 ของ GDP ในปี 2556 ประกอบกับแผนวิสัยทัศน์ 2021 ของบังกลาเทศที่ต้องพึ่งพาการส่งออกเพื่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ จึงเห็นได้ว่า บังกลาเทศค่อนข้างพึ่งพาและใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของตน

สำหรับประเทศไทย ได้มีการเจรจาความตกลงร่วม Twinning Arrangement (MOU) ระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทยและธนาคารบังกลาเทศ (Bangladesh Bank) ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านเทคโนโลยี (Technical Assistance) ที่แต่ละประเทศชำนาญระหว่างกัน นอกจากนี้ประเทศไทยและประเทศบังกลาเทศยังเป็นภาคีร่วมกันภายใต้ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ หรือ BIMSTEC FTA

2.7. สิ่งที่ต้องรู้เกี่ยวกับการเข้าไปลงทุนในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

2.7.1. หน่วยงานสำคัญที่เกี่ยวข้องกับด้านการค้าและการลงทุน

- **Board of Investment** – สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนบังกลาเทศ (BOI บังกลาเทศ) เป็นหน่วยงานภาครัฐของประเทศบังกลาเทศหน่วยงานหนึ่ง ถูกจัดตั้งขึ้นในปี 2532 (1989) เพื่อเป็นองค์กรสำหรับสนับสนุนการลงทุนของประเทศบังกลาเทศในการกำกับดูแล และสนับสนุนการลงทุนของประเทศ ผ่านการเอื้ออำนวยและให้การช่วยเหลือ นักลงทุนท้องถิ่นและต่างชาติในด้านการลงทุน รวมไปถึงการสร้างบรรยากาศการลงทุนในประเทศเพื่อดึงดูดการลงทุนจากทุกภาคส่วนเข้ามาในบังกลาเทศ
- **Ministry of Commerce (MOC)** – กระทรวงพาณิชย์บังกลาเทศเป็นหน่วยงานกระทรวงด้านเศรษฐกิจที่สำคัญของบังกลาเทศ มีบทบาทหน้าที่หลักในการกำหนดสนับสนุนและดำเนินนโยบายด้านการค้าของประเทศ ในขณะเดียวกัน MOC ยังทำหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแลตลาดการค้าของประเทศ อันได้แก่ การรักษาระดับราคาสินค้าในประเทศ การตรวจตราและขจัดการผูกขาดในตลาด ตลอดจนจรรยาบรรณการค้าและการเพื่อรองรับผลกระทบจากนโยบายด้านการค้าของภาครัฐ
- **The Metropolitan Chamber of Commerce and Industries (MCCI)** – MCCI หรือสภาหอการค้าและอุตสาหกรรมแห่งเมืองหลวง เป็นหน่วยงานภาคเอกชนซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของหน่วยงาน/องค์กร/บริษัทเอกชนจากภาคส่วนต่างๆ ของประเทศ โดยหน้าที่หลักของ MCCI คือ การให้คำปรึกษาด้านการลงทุน การเผยแพร่ข้อมูลการค้าการลงทุนแก่นักลงทุน การออกใบอนุญาตต่างๆ ให้กับผู้ประกอบการ เช่น ใบอนุญาตรับรองมาตรฐานสินค้า และขณะเดียวกัน ก็คอยเป็นเสมือนหน่วยงานที่เป็นกระบอกเสียงให้กับภาคเอกชนในการนำเอาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ จากผู้ประกอบการส่งต่อไปยังหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้ MCCI เป็นหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของนโยบาย มาตรการ หรือกฎหมายและกฎระเบียบด้านการค้าและการลงทุนของประเทศหน่วยงานหนึ่ง
- **The Federation of Bangladesh Chamber of Commerce and Industries (FBCCI)** – FBCCI หรือสหพันธ์สภาหอการค้าและอุตสาหกรรมบังกลาเทศ เป็นหน่วยงานภาคเอกชนซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของสภาหอการค้าต่างๆ รวมถึงหน่วยงาน/องค์กรภาคเอกชนที่

เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การค้าและการลงทุน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 426 องค์กร โดยหน้าที่หลักของ FBCCI คือ การให้คำปรึกษาด้านการลงทุนแก่นักลงทุนและผู้ประกอบการในประเทศ และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการออกหรือดำเนินนโยบายของรัฐบาลบังกลาเทศ เพื่อปกป้องผลประโยชน์แก่สมาชิก และพัฒนาบรรยากาศทางธุรกิจของประเทศให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ หน้าที่หลักอีกประการของ FBCCI คือการรับฟังและรวบรวมความคิดเห็นจากภาคเอกชน เพื่อนำเสนอแก่รัฐบาลบังกลาเทศ

ตารางที่ 2-6 ที่อยู่สำหรับติดต่อของหน่วยงานสำคัญด้านการค้าและการลงทุนของประเทศบังกลาเทศ

หน่วยงาน	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์และอีเมลติดต่อ
Board of Investment, Bangladesh	Jiban Bima Tower (19th Floor) 10 Dilkusha C/A Dhaka 1000 Bangladesh	Tel: +880 2 957 7271-2 Fax: +880 2 956 2312 E-mail: service@boi.gov.bd Website: http://www.boi.gov.bd/
Ministry of Commerce, Bangladesh	-	Tel: - Fax: +880 2 957 3666 E-mail: mincom@intechworld.net Website: www.mincom.gov.bd
The Metropolitan Chamber of Commerce and Industries (MCCI)	Chamber Building 122-124, Motijheel CA Dhaka-1000, Bangladesh	Tel: +880 2 – 9565208-10 Fax: +880 2 – 9565211-12 E-mail: info@mccibd.org Website: /www.mccibd.org
The Federation of Bangladesh Chamber of Commerce and Industries (FBCCI)	60, Motijheel C/A, Dhaka, Bangladesh.	Tel: +880 2 9560102-3 Fax: +880 2 9567621 E-mail: fbcci@bol-online.com Website: www.fbcci-bd.org

ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมข้อมูลจากแต่ละหน่วยงาน

2.7.2. เวลาติดต่อราชการ

ในการติดต่อทางราชการ หน่วยงานราชการของประเทศบังกลาเทศเริ่มทำการตั้งแต่ 8.00 น. – 14.30 น. และทำการตั้งแต่วันอาทิตย์ถึงวันพฤหัสบดี ส่วนหน่วยงานภาคเอกชนทั่วไปสามารถติดต่อได้ในช่วงเวลา 9.00 น. – 17.00 น. โดยสำหรับบางหน่วยงาน อาจมีเวลาปิดทำการชั่วคราวในเวลาเที่ยงตั้งแต่วันที่ 13.15 – 13.30 น. เพื่อให้พนักงาน/เจ้าหน้าที่ได้ทำการละหมาด นอกจากนี้ ในช่วงเดือนรอมฎอน เวลาทำการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในบังกลาเทศอาจ

เปลี่ยนแปลงจากปกติ เช่น เป็นเวลา 9.00 – 15.30 น. เนื่องจากผู้คนส่วนใหญ่เข้าร่วมพิธีถือศีลอดในช่วงเทศกาลดังกล่าว

2.7.3. วันหยุดราชการ/วันหยุดนักขัตฤกษ์

วันหยุดราชการของประเทศบังกลาเทศ แสดงไว้ในตารางที่ 2-8 โดยวันหยุดราชการและวันหยุดนักขัตฤกษ์ของประเทศบังกลาเทศ ประกอบด้วยวันหยุดทั่วไป รวมถึงวันหยุดทางศาสนา อันได้แก่ วันหยุดทางศาสนาอิสลาม วันหยุดทางศาสนาพุทธ รวมไปถึงวันหยุดทางศาสนาคริสต์ (สำหรับวันหยุดทางศาสนาบางวันจะไม่ตรงกันในแต่ละปี โดยถูกกำหนดตามปฏิทินทางศาสนา อาทิ ปฏิทินจันทรคติ)

ตารางที่ 2-7 วันหยุดราชการของประเทศบังกลาเทศ

วัน-เดือน	วันหยุดประจำชาติ
1 มกราคม	New Year's Day
21 กุมภาพันธ์	Language Martyrs' Day / International Mother Language Day
17 มีนาคม	Father of the Nation's Birth Anniversary
26 มีนาคม	Independence Day
14 เมษายน	Bangla New Year's Day
1 พฤษภาคม	Labor Day
15 สิงหาคม	National Mourning Day
16 ธันวาคม	Victory Day
25 ธันวาคม	Christmas Day

หมายเหตุ : คล้ายกับประเทศไทย หากวันหยุดดังกล่าวตรงกับวันหยุดสุดสัปดาห์ (วันศุกร์และเสาร์) อาจมีการประกาศวันหยุดชดเชยในวันทำการถัดไป

ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจากหลายแหล่งข้อมูล

2.7.4. ธรรมเนียมปฏิบัติในการติดต่อธุรกิจ

- **การติดต่อทางธุรกิจ** – การติดต่อทางธุรกิจจะใช้ภาษาบังกลา หรือภาษาอังกฤษในการติดต่อเป็นหลัก โดยควรนัดหมายการประชุมล่วงหน้า และควรเผื่อเวลาหลังจากการประชุมไว้ในกรณีที่การประชุมเลยเวลา
- **วันทำงาน** – ภาคธุรกิจในประเทศบังกลาเทศทั่วไปทำงานในวันอาทิตย์ถึงวันพฤหัสบดี โดยเฉลี่ยวันละ 8 ชั่วโมงต่อวัน ตั้งแต่ 09.00 – 17.00 น.

- **การตรงต่อเวลา** – ในการนัดประชุม ผู้นัดควรไปก่อนเวลาที่นัดหมายเล็กน้อย เพื่อเตรียมตัวการประชุม
- **การทักทาย/การต้อนรับ** – ในการทักทายหรือต้อนรับทางธุรกิจ จะทักทายโดยการจับมือและแลกนามบัตรซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม สุภาพบุรุษไม่ควรยื่นมือเพื่อขอจับมือสุภาพสตรีก่อน จนกว่าสุภาพสตรีจะยื่นมือมาเพื่อขอจับมือ
- **การแต่งกาย** – ผู้ติดต่อควรแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อยเมื่อต้องติดต่อนัดหมายหรือเข้าประชุมกับนักธุรกิจชาวบังกลาเทศ
- **อื่นๆ** – นักธุรกิจชาวบังกลาเทศให้ความสำคัญของนามบัตรอยู่พอสมควร เมื่อได้รับนามบัตรจากใคร จึงควรให้ความสนใจและใส่ใจ เพื่อการแสดงความนับถือ นอกจากนี้ ด้วยความที่คนส่วนใหญ่ในประเทศเคร่งเรื่องศาสนา ทำให้การชักชวนให้ดื่ม/มอมเบรื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงเป็นสิ่งที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง

2.7.5. พฤติกรรมผู้บริโภค

ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศบังกลาเทศมีระดับรายได้ที่ไม่สูงนัก โดยข้อมูลจาก World Bank ในปี 2557 แสดงให้เห็นว่าระดับรายได้ต่อหัว (GDP per capita) ของประชาชนบังกลาเทศอยู่ที่ 1,172 เหรียญสหรัฐ ทั้งนี้ จากตัวเลขสถิติ พบว่า ประชากรประมาณร้อยละ 31.5 ในบังกลาเทศมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน (Poverty Line)

การที่ประชากรจำนวนมากมีระดับรายได้ที่ไม่สูงมากนัก ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของชาวบังกลาเทศอย่างมาก โดยในด้านการบริโภคทั่วไป ประชาชนที่มีระดับรายได้น้อยจะค่อนข้างบริโภคอย่างพอเพียง และไม่ค่อยใช้จ่ายฟุ่มเฟือย โดยค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะถูกใช้จ่ายไปกับสินค้าบริโภคที่จำเป็น ได้แก่ อาหารและสินค้าอุปโภคบริโภค เสื้อผ้า เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และยารักษาโรค โดยระดับราคาสินค้าค่อนข้างส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อต่อคนกลุ่มดังกล่าว มากกว่าสินค้าที่มีคุณภาพแต่ระดับราคาสูง เมื่อประชาชนชาวบังกลาเทศมีระดับรายได้ที่มากขึ้น ก็จะมีการเลือกบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพดีขึ้น หรือเริ่มใช้จ่ายกับสินค้าฟุ่มเฟือยหรือสินค้าหรูหรามากขึ้น

ในกลุ่มคนบางกลุ่มในประเทศบังกลาเทศ ซึ่งมีระดับรายได้สูงมากๆ จะพิจารณาเลือกสินค้า/บริการที่มีคุณภาพสูง หรือมีความเป็น Hi-end มากๆ ซึ่งบางครั้ง สินค้า/บริการดังกล่าวไม่สามารถหาซื้อ/รับบริการได้ในตลาดในประเทศ ทำให้บุคคลกลุ่มดังกล่าว ต้องเดินทางไปต่างประเทศ เพื่อเลือกซื้อสินค้า/รับบริการในต่างประเทศแทน เช่น การเดินทางไปสหรัฐอเมริกา

สหภาพยุโรป หรือประเทศในตะวันออกกลาง เพื่อเลือกซื้อสินค้าต่างๆ (Shopping) หรือการเดินทางไปยังอินเดีย หรือไทย เพื่อมาใช้บริการด้านสุขภาพจากโรงพยาบาลในประเทศดังกล่าว หรือการเดินทางไปท่องเที่ยวในต่างประเทศ เป็นต้น โดยส่วนหนึ่งเป็นผลจากสินค้าหรือบริการบางอย่างยังไม่สามารถผลิตได้ในประเทศ หรือมีอยู่อย่างจำกัด เช่น สปา โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น ทำให้คนเหล่านี้ (กลุ่มคนที่มีระดับรายได้สูงมาก) ต้องเดินทางไปยังต่างประเทศเพื่อตอบสนองความต้องการของตน

นอกจากนี้ เนื่องด้วยประชากรส่วนใหญ่ของบังกลาเทศนับถือศาสนาอิสลาม ทำให้คนในประเทศไม่รับประทานเนื้อสุกร และจะรับประทานเนื้อไก่ เนื้อวัว เนื้อแกะ หรือเนื้อปลา เป็นหลัก

ในด้านการเดินทางและการสัญจรในชีวิตประจำวัน ประชาชนในประเทศส่วนใหญ่นิยมการเดินทางบนท้องถนน โดยยานพาหนะหลักได้แก่ จักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนบุคคลขนาดเล็ก และรถโดยสารสาธารณะ (รถบัสและรถสามล้อ) ในขณะที่การเดินทางโดยรถไฟ เป็นอีกช่องทางหนึ่งเฉพาะกับการเดินทางไปในเมืองต่างๆ ของประเทศ หากแต่ไม่ค่อยได้รับความนิยมเทียบเท่ากับการเดินทางบนท้องถนน

2.8. ภาพรวมการค้า และการลงทุนของสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

2.8.1. ภาพรวมการค้าสินค้า

2.8.1.1. การส่งออก

สำหรับการส่งออกสินค้าของประเทศบังกลาเทศ พบว่ามีทิศทางที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอัตราที่ค่อนข้างสูง แม้ว่าจะมีการชะลอตัวอยู่บ้างในระหว่างปี 2554-2555 โดยในปี 2557 ประเทศบังกลาเทศมีมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดอยู่ที่ 33,553.30 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากในปี 2552 ที่อยู่ที่ 17,535.98 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นอัตราการเติบโตเฉลี่ยแบบ CAGR ราวร้อยละ 13.83 ดังแสดงในภาพที่ 2-13

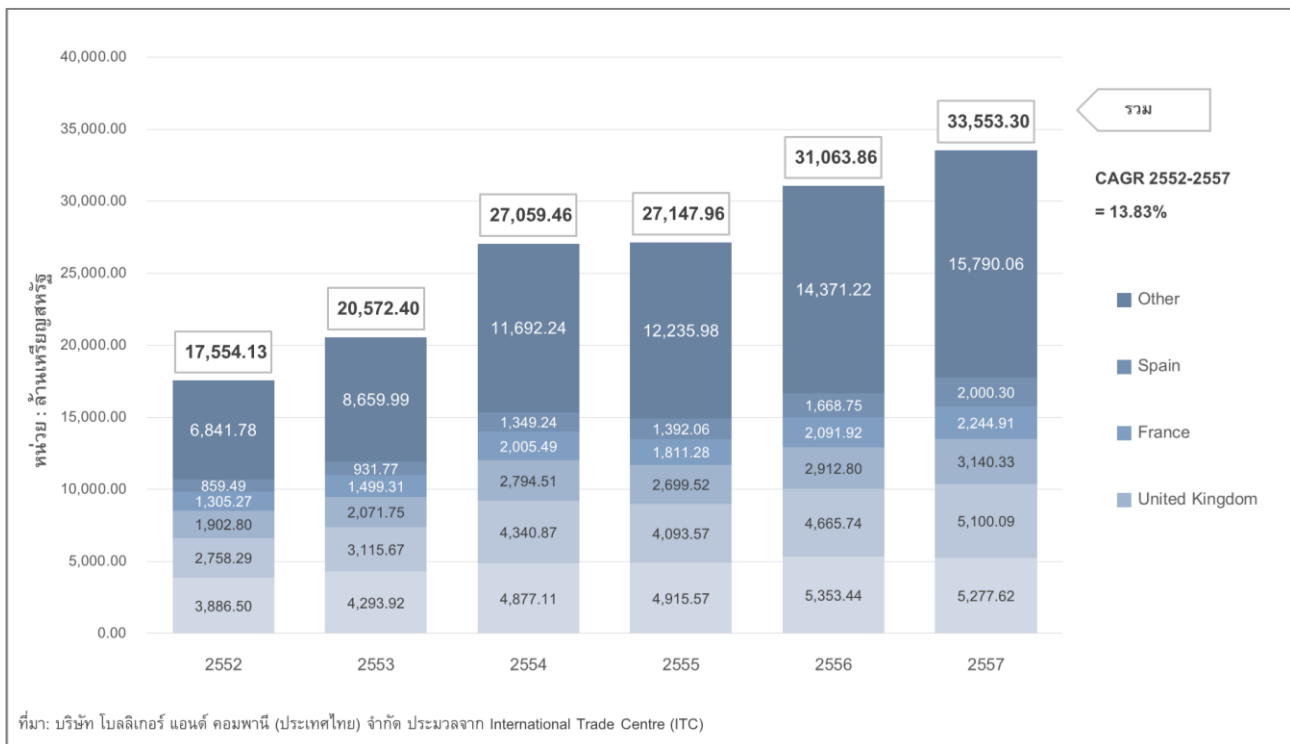

ทั้งนี้ ประเทศที่บังกลาเทศมีการส่งออกมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เยอรมนี สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส และสเปน โดยการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกาในช่วงปี 2552-2557 คิดเป็นร้อยละ 18 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศ และมีการส่งออกไปยังอีก 4 ประเทศข้างต้น ในสัดส่วนร้อยละ 15, 10, 7 และ 5 ตามลำดับ (ภาพที่ 2-14)

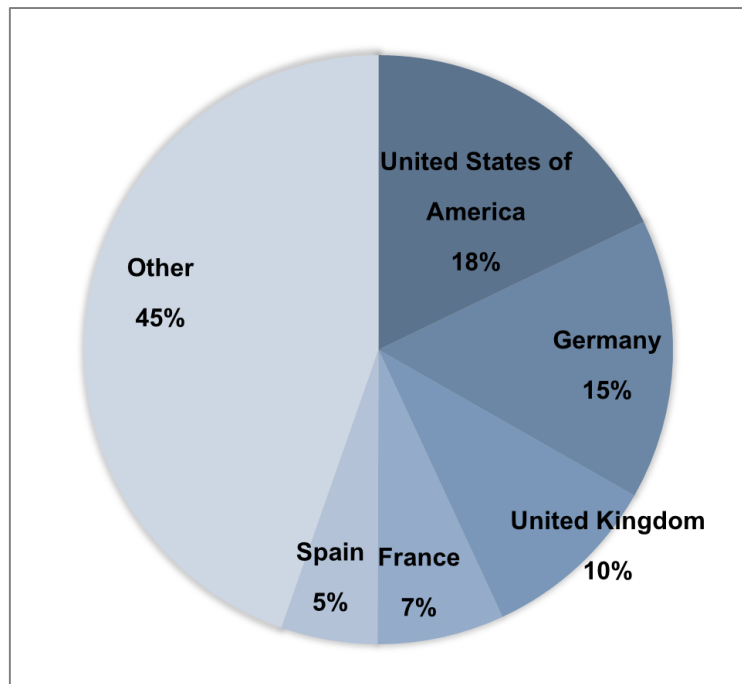
หากพิจารณาการส่งออกของบังกลาเทศในระหว่างปี 2552-2557 บังกลาเทศกับไทยมีการค้าด้วยกันค่อนข้างน้อย โดยบังกลาเทศส่งออกมาประเทศไทยคิดเป็นเพียงร้อยละ 0.19 เท่านั้นของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดในช่วง 6 ปีดังกล่าว โดยเมื่อเปรียบเทียบกับตลาดส่งออกอื่นของบังกลาเทศ ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 40 (ภาพที่ 2-15)

สำหรับสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศบังกลาเทศ ได้แก่ ทีเชิ้ต เสื้อชั้นใน, สวมเครื่องแต่งตัวเป็นชุด และแจ็กเก็ต, เจอร์ซี่ พูลโอเวอร์ และเสื้อชนิดคาร์ดิแกน และเชิ้ตของบุรุษหรือเด็กชาย ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 2-8

ภาพที่ 2-13 มูลค่าการส่งออกสินค้าของประเทศบังกลาเทศทั้งหมด ปี 2552-2557
จำแนกตามแหล่งส่งออกสำคัญ

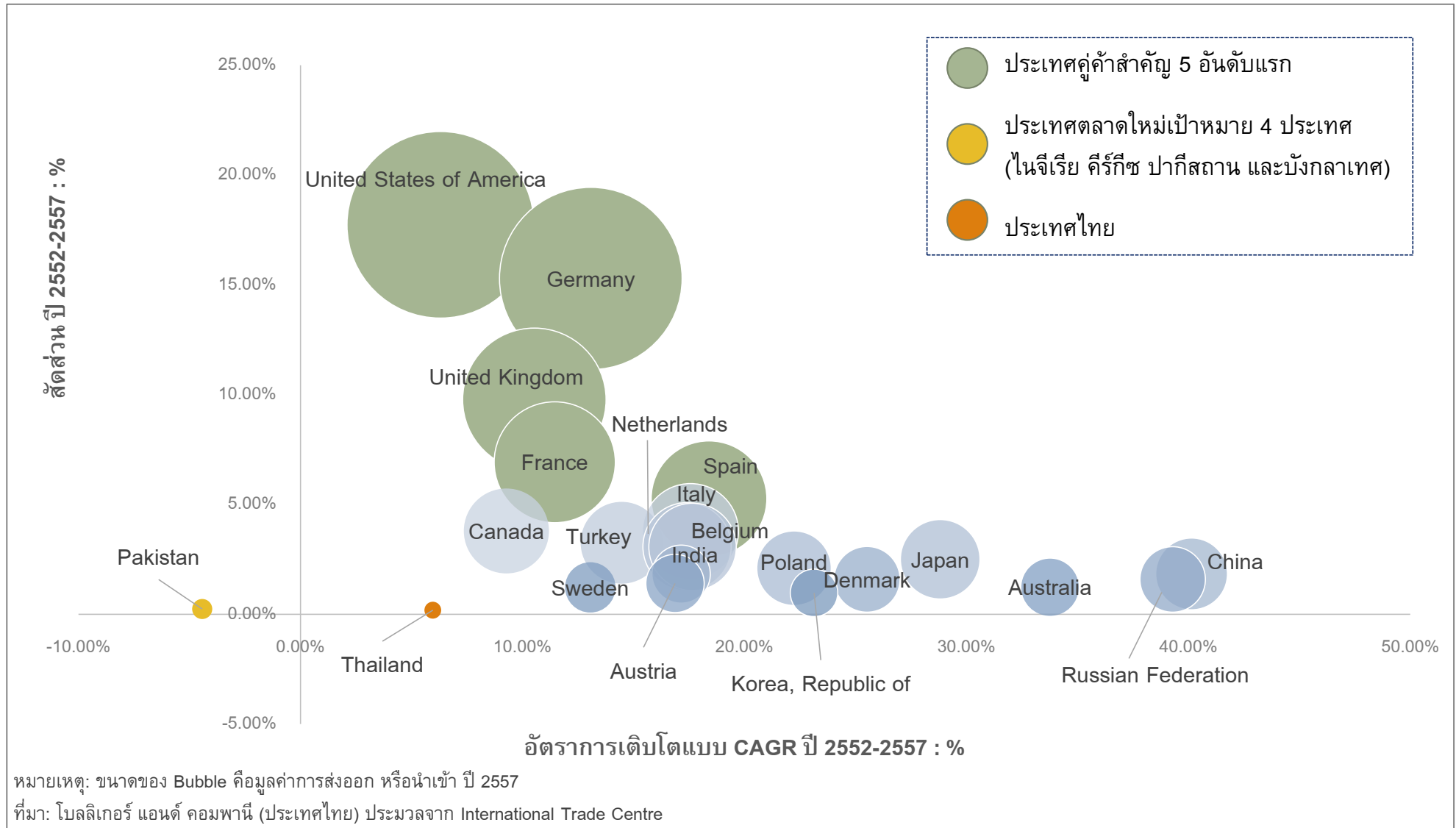
ภาพที่ 2-14 สัดส่วนการส่งออกของประเทศบังกลาเทศ
ไปยังตลาดส่งออกสินค้าสำคัญ ปี 2557

ที่มา: บริษัท โบลีเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจาก International trade centre (ITC)

ภาพที่ 2-15 ตลาดส่งออกสินค้าที่สำคัญของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557

ตารางที่ 2-8 สินค้าส่งออกสำคัญ 5 อันดับแรกของประเทศบังกลาเทศ

(หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

สินค้าส่งออกสำคัญของประเทศบังกลาเทศ				
No	Hs Code	รายการสินค้า	มูลค่าส่งออกเฉลี่ย ของบังกลาเทศ ปี 2552-2557	คิดเป็น สัดส่วน (ร้อยละ)
TOTAL		ทุกรายการสินค้า	150,868.48	100.00%
1	HS6109	ที่เช็ด เสื้อชั้นในชนิดซิงเกิลด และเสื้อชั้นในอย่างอื่น ถัก แบบนิตหรือแบบโครเชต์	20,744.39	13.75%
2	HS6203	สูท เครื่องแต่งตัวเป็นชุด แจ็กเก็ต เสื้อเบลเซอร์ กางเกง ขายาว ชุดหมีที่มีเอี๊ยมและสายโยง กางเกงขาสวมส่วน และกางเกงขาสั้น (นอกจากชุดว่ายน้ำ) ของบุรุษและ เด็กชาย	20,254.90	13.43%
3	HS6110	เจอร์ซี พูลโอเวอร์ เสื้อชนิดคาร์ดิแกน เสื้อกั๊กและเสื้อที่ คล้ายกัน ถักแบบนิตหรือแบบโครเชต์	13,860.18	9.19%
4	HS6204	สูท เครื่องแต่งตัวเป็นชุด แจ็กเก็ต เสื้อเบลเซอร์ เสื้อ กระโปรงชุด กระโปรง กระโปรงกางเกง กางเกงขายาว ชุดหมีที่มีเอี๊ยมและสายโยง กางเกงขาสวมส่วน และ กางเกงขาสั้น (นอกจากชุดว่ายน้ำ) ของสตรีหรือเด็กหญิง	10,723.10	7.11%
5	HS6205	ชุดของบุรุษหรือเด็กชาย	7,992.77	5.30%

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจาก International Trade Centre (ITC)

2.8.1.2. การนำเข้า

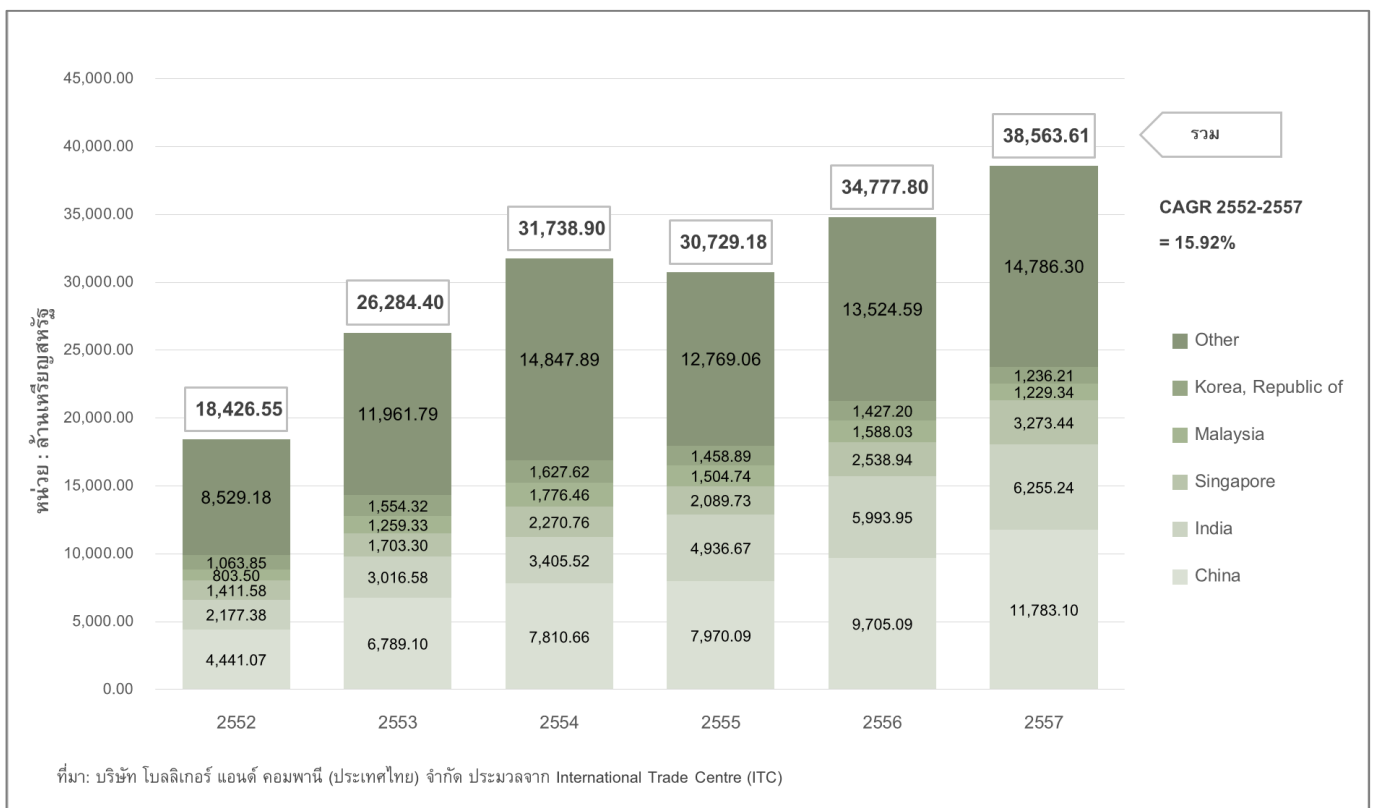
สำหรับการนำเข้าสินค้าของประเทศบังกลาเทศ พบว่าในช่วงปี 2552-2557 การนำเข้าของบังกลาเทศมีทิศทางที่เพิ่มขึ้นอย่างมากเช่นเดียวกับการส่งออก โดยจากภาพที่ 2-16 การนำเข้าของบังกลาเทศเพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีมูลค่าเท่ากับ 18,426.55 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2552 มาเป็น 38,563.61 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2557 โดยคิดเป็นอัตราการเติบโตแบบ CAGR อยู่ที่ร้อยละ 15.92 โดยแหล่งนำเข้าสินค้าที่สำคัญของประเทศบังกลาเทศ ได้แก่ จีน อินเดีย สิงคโปร์ มาเลเซีย และเกาหลีใต้ โดยบังกลาเทศมีมูลค่าการนำเข้าจากจีนมากที่สุดในช่วงระหว่างปี 2552-2557 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27 ของการนำเข้าทั้งหมดของประเทศ ส่วนประเทศแหล่งนำเข้าหลักอื่น บังกลาเทศมีการนำเข้าจากอินเดีย สิงคโปร์ มาเลเซีย และเกาหลีใต้ในสัดส่วนร้อยละ 15, 7, 5 และ 4 ตามลำดับ (ภาพที่ 2-17)

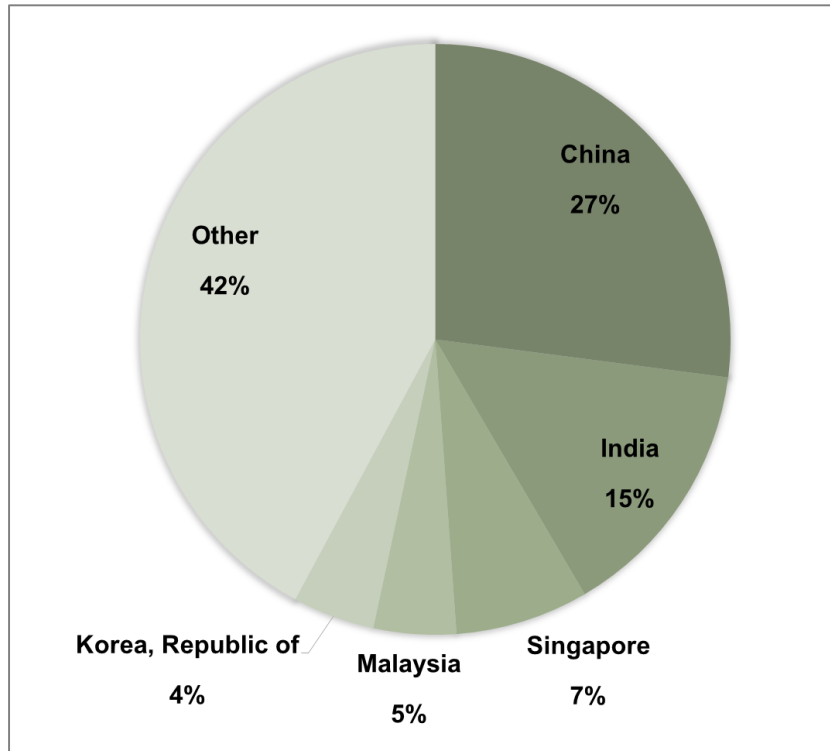
ในช่วงระหว่างปี 2552-2557 บังกลาเทศมีการนำเข้าจากประเทศไทยคิดเป็นมูลค่ารวมเท่ากับ 863.37 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.82 ของมูลค่าการนำเข้ารวมทั้งหมดของบังกลาเทศ โดยเทียบเป็นอันดับ 10 ของตลาดนำเข้าที่สำคัญของบังกลาเทศ (ภาพที่ 2-18)

สำหรับสินค้านำเข้าที่สำคัญของบังกลาเทศ พบว่า บังกลาเทศมีการนำเข้าสินค้าน้ำมันปิโตรเลียม ฝ้าย น้ำมันปาล์ม และผ้าทอทำด้วยฝ้าย มากมากที่สุด (ตารางที่ 2-9)

ภาพที่ 2-16 มูลค่าการนำเข้าสินค้าของประเทศบังกลาเทศทั้งหมด ปี 2552-2557
จำแนกตามแหล่งนำเข้าสำคัญ

ภาพที่ 2-17 สัดส่วนการนำเข้าของประเทศบังกลาเทศจากแหล่งนำเข้าสำคัญในปี 2552-2557

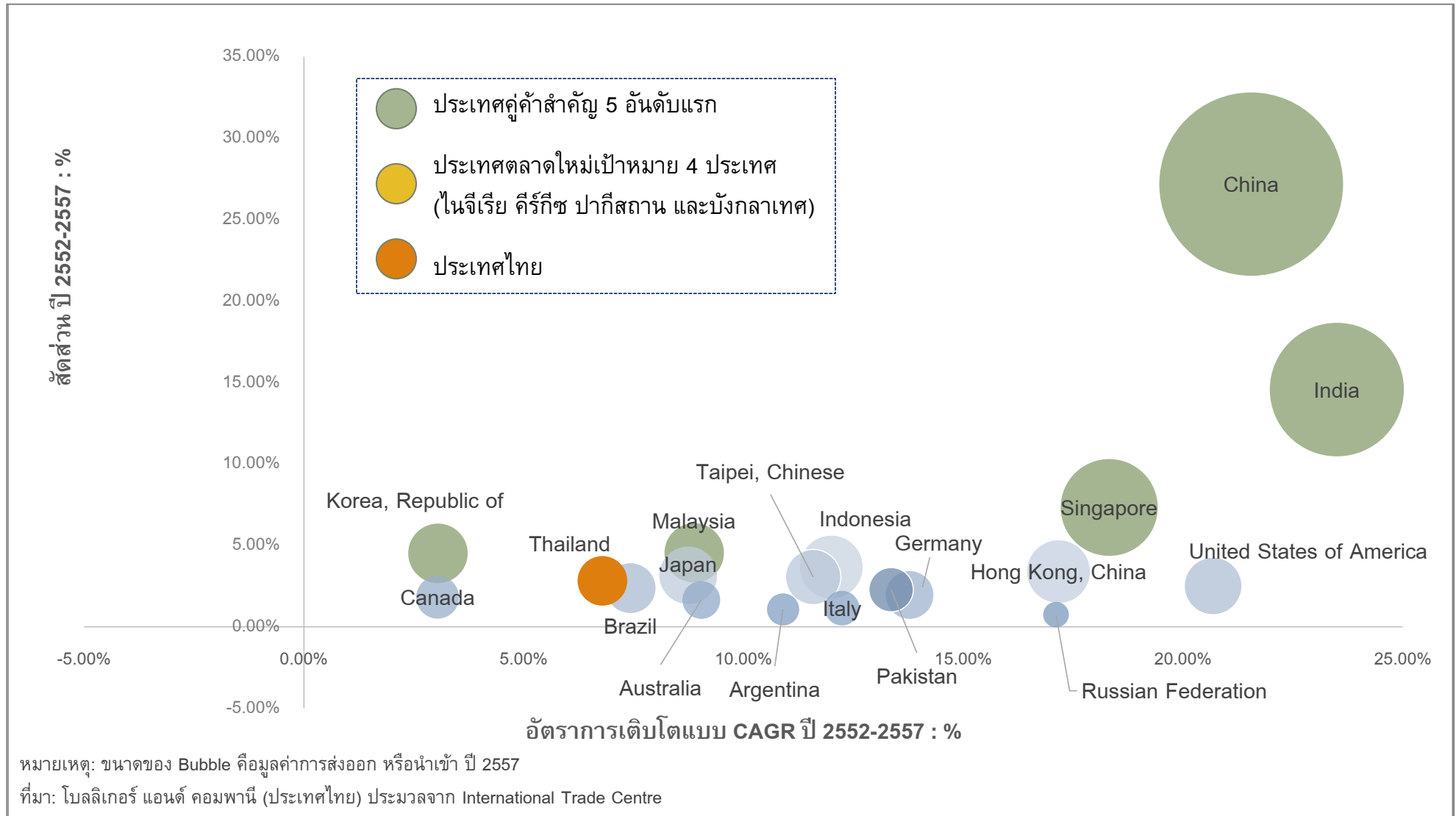

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจาก International trade centre (ITC)

ภาพที่ 2-18 แหล่งนำเข้าสินค้าที่สำคัญของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557

ตารางที่ 2-9 สินค้านำเข้าที่สำคัญ 5 อันดับแรกของประเทศบังกลาเทศ

(หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

สินค้านำเข้าสำคัญของประเทศบังกลาเทศ				
No	Hs Code	รายการสินค้า	มูลค่านำเข้าเฉลี่ย ของบังกลาเทศ ปี 2552-2557	คิดเป็น สัดส่วน (ร้อยละ)
TOTAL		ทุกรายการสินค้า	199,041.12	100.00
1	HS2710	น้ำมันปิโตรเลียมและน้ำมันที่ได้จากแร่ปิโตรมิเนส นอกจากนี้เป็นน้ำมันดิบ รวมทั้งสิ่งปรุงแต่งที่ไม่ได้ระบุหรือรวมไว้ในที่อื่น ซึ่งมีน้ำมันปิโตรเลียม หรือน้ำมันที่ได้จากแร่ปิโตรมิเนสตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไปโดยน้ำหนัก ซึ่งน้ำมันเหล่านี้เป็นองค์ประกอบหลักของสิ่งปรุงแต่งนั้น เศษน้ำมัน	11,207.45	5.63
2	HS5201	ฝ้าย ไม่ได้สาวหรือหรี	7,607.56	3.82
3	HS1511	น้ำมันปาล์มและแฟรกชันของน้ำมันปาล์ม จะทำให้บริสุทธิ์หรือไม่ก็ตาม แต่ต้องไม่ดัดแปลงทางเคมี	6,854.27	3.44
4	HS5208	ผ้าทอทำด้วยฝ้ายที่มีฝ้ายตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไปโดยน้ำหนัก และหนักไม่เกิน 200 กรัมต่อตารางเมตร	5,271.50	2.65
5	HS5209	ผ้าทอทำด้วยฝ้าย ที่มีฝ้ายตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไป โดยน้ำหนัก และหนักเกิน 200 กรัมต่อตารางเมตร	5,130.55	2.58

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจาก International Trade Centre (ITC)

2.8.2. ภาพรวมการค้าบริการ

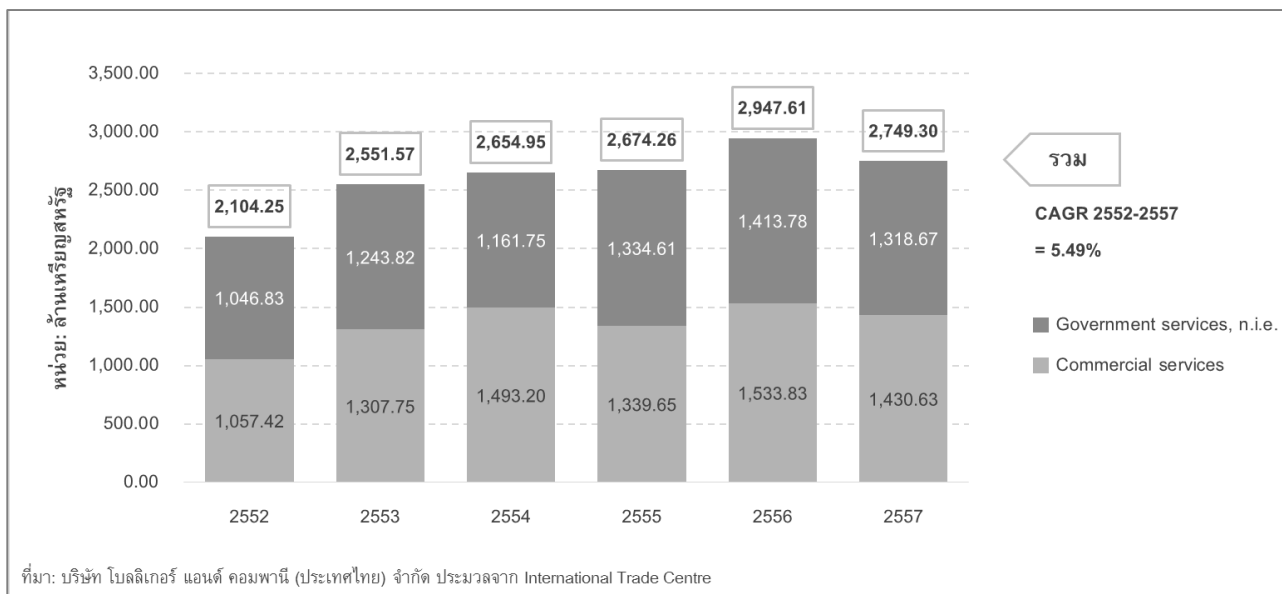
2.8.2.1. การส่งออก

สำหรับด้านการส่งออกบริการของประเทศบังกลาเทศ พบว่าในภาพรวมมีการปรับเพิ่มขึ้นปานกลาง โดยบังกลาเทศมีมูลค่าการส่งออกบริการอยู่ที่ 2,749.30 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2557 ปรับตัวเพิ่มขึ้นจากการส่งออกบริการในปี 2552 ที่อยู่ที่ 2,104.25 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นอัตราการเติบโตที่ร้อยละ 5.49 ดังแสดงในภาพที่ 2-19

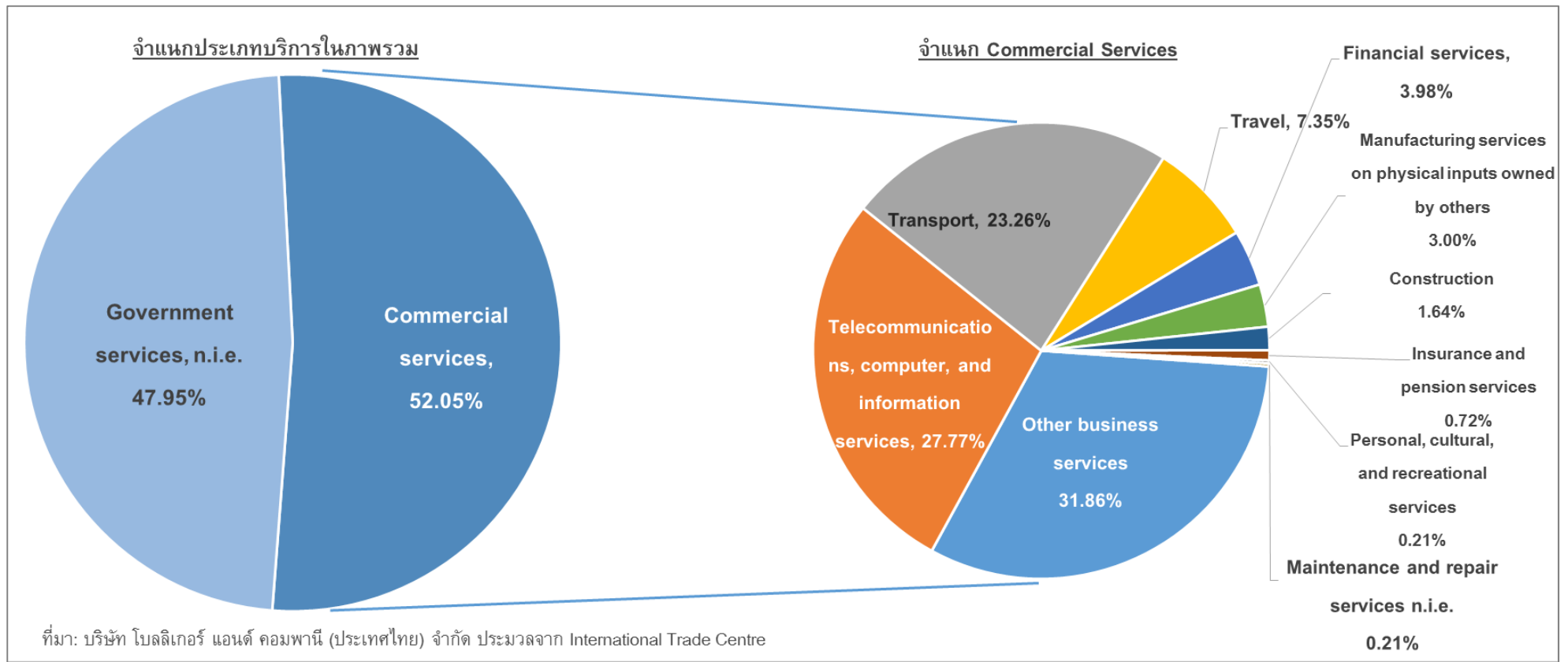
สำหรับการส่งออกบริการดังกล่าวของบังกลาเทศ ร้อยละ 52.05 เป็นการส่งออกบริการเชิงพาณิชย์ ในขณะที่ร้อยละ 47.95 จะเป็นการส่งออกบริการภาครัฐ โดยสำหรับการส่งออกบริการเชิงพาณิชย์ในระหว่างปี 2552-2557 นั้น บังกลาเทศมีการส่งออกบริการด้านธุรกิจอื่นๆ (Other Business Services) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.86 ของมูลค่าการส่งออกบริการเชิงพาณิชย์ทั้งหมด ภาคบริการที่มีการส่งออกรองลงมา ได้แก่ ภาคบริการด้านโทรคมนาคมและการสื่อสาร (Communications Services) และภาคบริการด้านการขนส่ง (Transportation) ดังภาพที่ 2-20

ภาพที่ 2-19 มูลค่าการส่งออกบริการของประเทศบังกลาเทศทั้งหมด ปี 2552-2557
จำแนกเป็นประเภทบริการ

ภาพที่ 2-20 สัดส่วนประเภทบริการที่ประเทศบังกลาเทศส่งออกเฉลี่ยปี 2552-2557

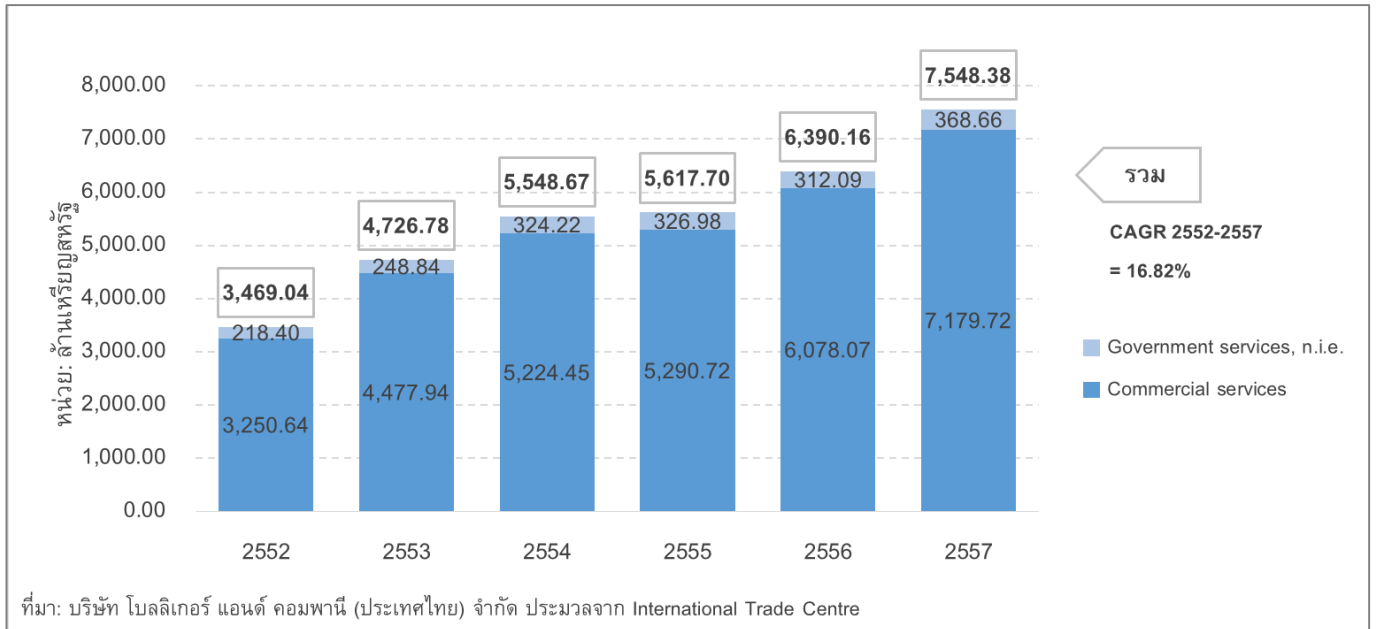

2.8.2.2. การนำเข้า

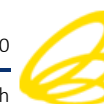
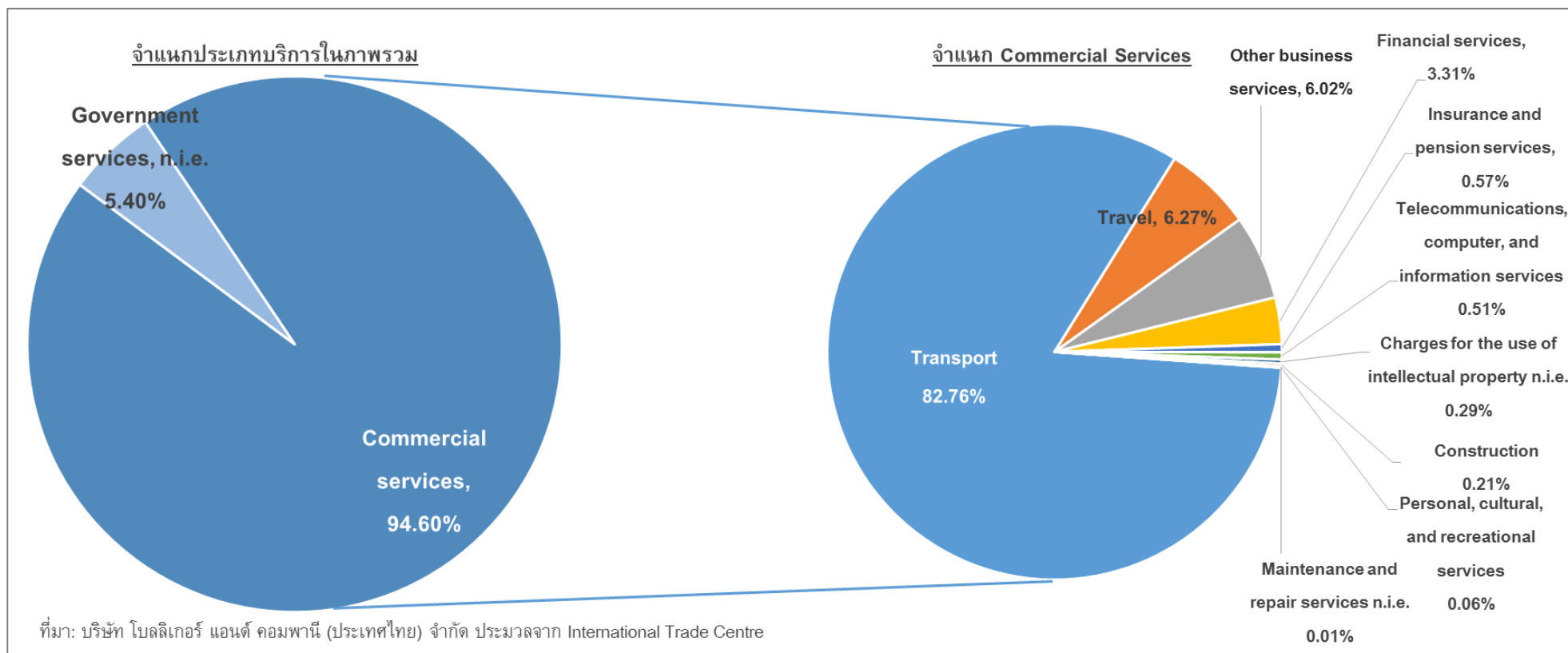
ประเทศบังกลาเทศมีการนำเข้าบริการในทิศทางที่เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับภาคการส่งออกบริการ โดยมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นจาก 3,469.04 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2552 เป็น 7,548.38 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2557 คิดเป็นอัตราการเติบโตแบบ CAGR อยู่ที่ร้อยละ 16.82 ดังแสดงในภาพที่ 2-21

โดยสำหรับการนำเข้าบริการส่วนใหญ่ของประเทศบังกลาเทศ จะแตกต่างจากภาคการส่งออกบริการเล็กน้อย เนื่องจากกว่าร้อยละ 94.60 ของมูลค่าการนำเข้าบริการทั้งหมด จะเป็นการนำเข้าบริการเชิงพาณิชย์ และมีเพียงร้อยละ 5.40 ที่เป็นบริการภาครัฐ ดังแสดงในภาพที่ 2-22 ซึ่งบริการเชิงพาณิชย์ที่นำเข้ามามากที่สุด ได้แก่ บริการด้านการขนส่ง (Transportation) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 82.76 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมด ส่วนบริการเชิงพาณิชย์ที่มีสัดส่วนรองลงมาได้แก่ การบริการด้านการท่องเที่ยว (Travel) และบริการด้านธุรกิจอื่นๆ (Other Business Services)

ภาพที่ 2-21 มูลค่าการนำเข้าบริการของประเทศบังกลาเทศทั้งหมด ปี 2552-2557
จำแนกเป็นประเภทบริการ

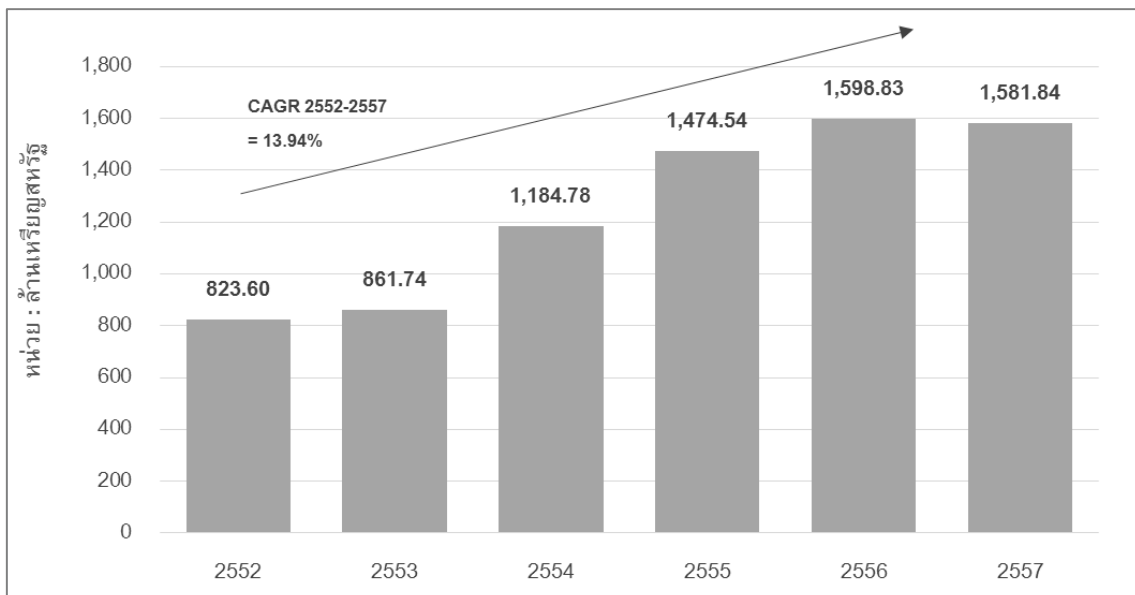
ภาพที่ 2-22 สัดส่วนประเภทบริการที่ประเทศบังกลาเทศนำเข้าเฉลี่ยปี 2552-2557

2.8.3. ภาพรวมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

สำหรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การลงทุนดังกล่าวที่เข้ามาในประเทศบังกลาเทศมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น โดยในปี 2557 บังกลาเทศมีมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศอยู่ที่ 1,581.84 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจาก 823.60 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2552 โดยคิดเป็นอัตราการเติบโตแบบ CAGR เท่ากับร้อยละ 13.94 ดังภาพที่ 2-23

ภาพที่ 2-23 ข้อมูลการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557

ที่มา: บริษัท โบลดิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจาก UNCTAD

ทั้งนี้ ประเทศนักลงทุนหลักในบังกลาเทศ⁵ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และมาเลเซีย

⁵ ข้อมูลจาก UNCTAD ณ ปี 2555

บทที่ 3

นโยบาย กฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ด้านการลงทุนของสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

3.1. นโยบายด้านการลงทุน

หลังจากที่ประเทศบังกลาเทศประกาศเอกราชจากอำนาจของประเทศปากีสถาน ประเทศบังกลาเทศเลือกที่จะดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม แปรรูปกิจการการอุตสาหกรรมสำคัญต่างๆ ให้เป็นของภาครัฐ แต่กลับไม่ประสบความสำเร็จในการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขัน ขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถเพียงพอ ส่งผลให้พัฒนาการเศรษฐกิจดำเนินไปอย่างล่าช้า อีกทั้งยังประสบปัญหาอุทกภัยครั้งใหญ่ในปี 2513 และสงครามกับประเทศปากีสถานในช่วงปี 2514 ซึ่งสร้างความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐานของประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งหลังจากที่ได้รับเอกราชจากปากีสถาน (ปี 2514) ในปี 2518 รัฐบาลบังกลาเทศก็เริ่มหันมาดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่สนับสนุนการขยายตัวของธุรกิจและการลงทุนโดยภาคเอกชนมากขึ้น

ในปัจจุบัน บังกลาเทศถือเป็นประเทศที่ดำเนินนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวยและสนับสนุนการลงทุน ตามที่รัฐบาลบังกลาเทศได้กำหนดไว้ภายใต้กรอบของยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจหลายฉบับ ซึ่งรวมถึง แผนการพัฒนาเศรษฐกิจห้าปีฉบับที่หก (The 6th Five-Year Plan 2011-2015) ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อลดข้อจำกัดทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน และเพิ่มความสามารถในการพัฒนาทุนมนุษย์ โดยตั้งเป้าหมายเพิ่มปริมาณสัดส่วนของการลงทุนต่อ GDP ให้เป็นร้อยละ 32.5 ภายในปี 2558 ทั้งนี้แผนดังกล่าวยังเน้นถึงความสำคัญของการลงทุนจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment) ทั้งในเชิงความต้องการด้านเงินทุน และผลพลอยได้ในเชิงการถ่ายทอดความรู้และการถ่ายโอนเทคโนโลยี โดยเฉพาะในการลงทุนรูปแบบความร่วมมือภาครัฐ-ภาคเอกชน (Public Private Partnership: PPP) ที่จะส่งผลกระทบในเชิงบวกต่อทั้งบริษัทต่างชาติที่มาลงทุน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของบังกลาเทศ

โดยหลักแล้ว การลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมส่งออกจะได้รับการสนับสนุนเป็นพิเศษ ซึ่งรวมถึง อุตสาหกรรมสิ่งทอ (Textiles) อุตสาหกรรมเครื่องหนัง (Leather) อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ (Electronics Products and Components)

อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และปิโตรเคมี (Chemicals and Petrochemicals) อุตสาหกรรมเยื่อปอ (Jute Pulp) อุตสาหกรรมกระดาษ (Paper) อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เส้นใย (Rayon Products) อุตสาหกรรมอาหารแช่แข็ง (Frozen Foods) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourism) อุตสาหกรรมเกษตร (Agriculture) อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์และการประมวลผลข้อมูล (Software and Data Processing)

นอกจากนี้ แผนการพัฒนาเศรษฐกิจห้าปีฉบับที่หก ยังเน้นถึงความสำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones) และนิคมอุตสาหกรรม (Industrial Parks) ต่อการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ โดยปัจจุบัน บังกลาเทศมีการจัดตั้งเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone: EPZ) เพื่ออำนวยความสะดวกธุรกิจหรือ กิจการที่มีการส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศ โดยรัฐบาลเป็นผู้จัดสร้างและบริหารจัดการ และจัดสรรสาธารณูปโภค และโครงสร้างพื้นฐานภายในเขตส่งเสริมการส่งออก

ทั้งนี้ หากพิจารณาสิทธิประโยชน์ทางการลงทุนต่างๆ ที่รัฐบาลบังกลาเทศกำหนด จะพบว่าบังกลาเทศเป็นประเทศที่มีนโยบายเปิดรับต่อการลงทุนจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก แต่ความท้าทายต่อการลงทุนกลับเป็นข้อกฎหมายอื่นๆ ที่ยังล้าสมัย มิได้มีการปรับปรุงให้เข้ากับความต้องการของธุรกิจในปัจจุบัน เพราะหากพิจารณาจากดัชนีของ World Economic Forum ที่ทำการสำรวจความคิดเห็นของนักธุรกิจที่เข้ามาลงทุนในหลายๆ ประเทศ พบว่าดัชนีที่สะท้อนว่าการเรียกเก็บเงินสินบนโดยเจ้าหน้าที่รัฐเป็นการกระทำที่พบได้บ่อยมากแค่ไหนในประเทศบังกลาเทศ (Irregular Payment and Bribes Index) อยู่ในระดับคะแนน 2.3 จากคะแนนเต็ม 7 คะแนน¹ หรืออยู่ในอันดับที่ 140 ของโลก² ซึ่งบ่งชี้ได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นที่พบได้ทั่วไป ซึ่งจะเป็นอุปสรรคทางการลงทุนประการหนึ่งที่นักลงทุนชาวไทยต้องเผชิญเมื่อเข้าไปลงทุนในประเทศบังกลาเทศ

¹ สำหรับดัชนี Irregular Payment and Bribes หากคะแนนดัชนียิ่งน้อย จะสะท้อนว่าการเรียกเก็บสินบนเป็นการกระทำที่พบได้บ่อยครั้งในประเทศนั้น แต่ถ้าหากคะแนนดัชนียิ่งมาก จะสะท้อนว่าการเรียกเก็บสินบนเป็นการกระทำที่พบได้น้อยครั้งในประเทศนั้น

² การสำรวจเรื่องความสามารถในการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาของ World Economic Forum มีประเทศกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 144 ประเทศ

3.2. กฎหมายและกฎระเบียบด้านการลงทุน

3.2.1. กฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศ

เมื่อพิจารณาโดยรวม บังกลาเทศเปิดรับการลงทุนจากทั้งในประเทศและต่างประเทศในทุกกลุ่มอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม จะมีอุตสาหกรรมบางประเภทที่ได้รับการคุ้มครองไว้สำหรับการลงทุนโดยภาครัฐเท่านั้น ซึ่งรวมถึง

- การลงทุนในอุตสาหกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตยุทโธปกรณ์ (Defense Equipment)
- การลงทุนในอุตสาหกรรมพลังงานนิวเคลียร์ (Nuclear Energy)
- การลงทุนในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้สงวน (Extraction of Reserved Forest)
- การลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตเหรียญกษาปณ์ (Minting)
- การลงทุนในอุตสาหกรรมการรถไฟ (Railway)

นอกจากกลุ่มอุตสาหกรรมที่สงวนไว้สำหรับการลงทุนโดยภาครัฐ ยังมีอุตสาหกรรมอีกกลุ่มหนึ่งที่น่าสนใจลงทุนต้องขอรับใบอนุญาตพิเศษจากหน่วยงานของรัฐบาลบังกลาเทศก่อนการดำเนินการ ดังแสดงในตารางที่ 3-1

**ตารางที่ 3-1 ประเภทธุรกิจ/กิจการที่ต้องได้รับการอนุญาตพิเศษ
ก่อนการเริ่มดำเนินการในบังกลาเทศ**

ประเภทธุรกิจ/อุตสาหกรรม	หน่วยงานผู้ควบคุม
กลุ่มธุรกิจธนาคาร (Banking)	ธนาคารกลางแห่งสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ (Bangladesh Central Bank)
กลุ่มธุรกิจการเงิน (Finance)	
กลุ่มธุรกิจประกัน (Insurance)	
กลุ่มธุรกิจบริการธนาคารและการเงิน (Merchant Banking and Brokerage)	
กลุ่มธุรกิจการสื่อสารโทรคมนาคม (Telecommunication)	คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งสาธารณรัฐ ประชาชนบังกลาเทศ (Bangladesh Telecommunication Regulatory Commission)
กลุ่มธุรกิจการกระจายเสียง (Broadcasting)	
กลุ่มธุรกิจการเดินอากาศ (Aviation)	สำนักงานการบินพลเรือนแห่งสาธารณรัฐประชาชน บังกลาเทศ (Civil Aviation Authority of Bangladesh)

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) รวบรวมจากหลายแหล่งข้อมูล

ถึงแม้ว่าบังกลาเทศจะประกาศว่าเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศในทุกรูปแบบ แต่ในทางปฏิบัติ กฎหมายธุรกิจต่างๆ กลับไม่มีความสอดคล้องและส่งเสริมต่อกันมากนัก อีกทั้งขั้นตอนการดำเนินการจัดตั้งธุรกิจในประเทศยังมีความซับซ้อน ทำให้นโยบายการเปิดเสรีการลงทุนไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกฎหมายสำคัญที่นักลงทุนไทยควรทราบเพื่อการลงทุนในบังกลาเทศ มีดังต่อไปนี้

- กฎหมายการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนจากต่างประเทศ พ.ศ. 2523 (Foreign Private Investment Promotion and Protection Act, 1980)
- กฎหมายจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2532 (Board of Investment Act, 1989)
- กฎหมายเขตส่งเสริมการส่งออก พ.ศ. 2523 (Bangladesh Export Processing Zones Authority Act, 1980)
- กฎหมายการจัดตั้งบริษัท พ.ศ. 2537 (The Company Act, 1994)

3.2.1.1. ขั้นตอนการขออนุญาตการลงทุนในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

บริษัทต่างชาติที่จะลงทุนในประเทศบังกลาเทศจะต้องขออนุญาตการลงทุน (Business Registration) กับสำนักงานการลงทุนบังกลาเทศ (BOI) และยื่นจดทะเบียนอุตสาหกรรม (Industrial Registration) เพื่อรายงานประเภทอุตสาหกรรมที่จะลงทุน รวมถึงข้อมูลเรื่องประเภทเครื่องจักรที่จะติดตั้งในฐานการผลิต และแนวทางการระดมเงินลงทุน เพื่อเป็นข้อมูลให้คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนพิจารณาสิทธิประโยชน์ที่นักลงทุนชาวต่างชาติจะได้รับ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

3.2.1.2. ขออนุญาตการลงทุน (Business Registration)

เมื่อนักลงทุนดำเนินการจัดตั้งบริษัทเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นักลงทุนจะต้องยื่นขอจดทะเบียนการลงทุนกับคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนบังกลาเทศ (BOI) โดยให้ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนการลงทุนกับ BOI บังกลาเทศโดยตรง โดยต้องมอบหลักฐานต่างๆ ดังต่อไปนี้ประกอบการพิจารณา

- หนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัท (Certificate of Incorporation) ตามที่ได้รับมาในขั้นตอนที่ 3 (การยื่นขอจดทะเบียนบริษัท)
- หนังสือบริคณห์สนธิ (Memorandum of Association) และข้อบังคับของบริษัท (Article of Association)
- สัญญาการร่วมทุน (Joint-Venture Agreement)
- สำเนาสัญญาเช่าที่ (Attested Copy of Deed for Rental Premises)
- รายละเอียดและแผนการดำเนินการลงทุน (Project Profile)
- ประวัติโดยย่อของผู้ถือหุ้นบริษัท (Shareholders' Background)
- รายการเครื่องจักรที่คาดว่าจะต้องใช้ในการดำเนินกิจการ โดยต้องมีข้อมูลราคาและจำนวนที่คาดว่าจะต้องใช้ (List of Machineries Indicating Quantity and Price)
- สำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเงินกู้ (ถ้ามี)

3.2.1.3. การจดทะเบียนอุตสาหกรรม (Industrial Registration Application)

สำหรับการยื่นขอจดทะเบียนอุตสาหกรรม ให้นักลงทุนยื่นคำร้องขอกับคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนของบังกลาเทศ (BOI) โดยต้องมอบหลักฐานต่างๆ ดังต่อไปนี้ประกอบการพิจารณา

- รายละเอียดและแผนการดำเนินการลงทุน (Project Profile)
- หนังสือบริคณห์สนธิ (Memorandum of Association) และข้อบังคับของบริษัท (Article of Association)
- เอกสารต่างๆ ที่ปรากฏข้อมูลเกี่ยวกับที่ดินที่จะใช้ดำเนินกิจการ (Land Information and Document)
- รายการเครื่องจักรที่คาดว่าจะต้องใช้ในการดำเนินกิจการ (Machinery Details)
- ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่มาของเงินทุน (Financing Source)
- หนังสือรับรองเลขทะเบียนผู้เสียภาษี (Tax Identification Number)

หากได้รับอนุมัติ BOI บังกลาเทศจะมอบหนังสือรับรองทะเบียนอุตสาหกรรม (Industrial License) ให้กับนักลงทุนไว้เป็นหลักฐาน และจะถือว่าเสร็จสิ้นขั้นตอนการจดทะเบียนการลงทุน

3.2.1.4. การยื่นขอรับสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีการนำเข้าเครื่องจักร (Tax Privileges)

หากนักลงทุนประสงค์จะขอรับสิทธิประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีนำเข้าเครื่องจักร ให้ นักลงทุนยื่นคำร้องขอกับกรมสรรพากรของบังกลาเทศ (National Board of Revenue) โดยต้อง มอบหลักฐานต่างๆ ดังต่อไปนี้ประกอบการพิจารณา

- รายละเอียดและแผนการดำเนินการลงทุน (Project Profile)
- หนังสือบริคณห์สนธิ (Memorandum of Association) และข้อบังคับของบริษัท (Article of Association)
- หนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัท (Certificate of Incorporation) ตามที่ได้รับมา ในขั้นตอนที่ 3 (การยื่นขอจดทะเบียนบริษัท)
- รายการและราคาเครื่องจักรที่คาดว่าจะนำเข้า (Machinery Details)
- ทะเบียนอุตสาหกรรม (Industrial Registration) ตามที่ได้รับมาในขั้นตอนที่ 7 (การ จดทะเบียนอุตสาหกรรม)

3.2.2. กฎหมายแรงงาน

3.2.2.1. ข้อกำหนดเรื่องเวลาการทำงานและวันลาในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

กฎหมายแรงงาน ปี 2549 (Labor Act 2006) กำหนดไว้ว่า แรงงานในบังกลาเทศ สามารถทำงานได้ไม่เกิน 6 วันต่อหนึ่งสัปดาห์ และห้ามเกิน 8 ชม. ต่อหนึ่งวัน โดยจะได้รับอัตรา ค่าแรงตอบแทนในอัตรปกติ แต่จะสามารถทำงานล่วงเวลาปกติ (Overtime) ได้เป็นเวลาไม่เกิน 2 ชม. ต่อวัน โดยจะต้องได้รับค่าตอบแทนเป็นสองเท่าของอัตราค่าตอบแทนในเวลาปกติ ทั้งนี้ เวลา การทำงานทั้งหมดต่อหนึ่งสัปดาห์ต้องไม่เกิน 48 ชม. โดยต้องได้เวลาพักเป็นเวลาอย่างน้อยหนึ่ง วันหรือหนึ่งวันครึ่งต่อสัปดาห์ (แล้วแต่ประเภทธุรกิจ) แต่ถ้าหากมีการจ้างล่วงเวลางานปกติ เวลา การทำงานทั้งหมดต่อหนึ่งสัปดาห์ต้องไม่เกิน 60 ชม. และจำนวนชั่วโมงการทำงานโดยเฉลี่ย จะต้องไม่เกิน 56 ชม. ต่อสัปดาห์ ต่อการทำงานหนึ่งปี

อายุขั้นต่ำของแรงงานที่สามารถว่าจ้างได้คือ 17 ปีบริบูรณ์ แต่กฎหมายอนุโลมให้จ้าง แรงงานที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปีได้ แต่ต้องไม่ต่ำกว่า 14 ปีบริบูรณ์ในธุรกิจหรืออุตสาหกรรมบางสาขา โดยอนุญาตให้แรงงานที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปีบริบูรณ์ทำงานได้มากที่สุด 5 ชั่วโมงต่อวัน และต้องไม่ เกิน 30 ชม. ต่อหนึ่งอาทิตย์

ในส่วนของการอนุญาตวันลา กฎหมายแรงงานของบังกลาเทศกำหนดไว้ว่า นายจ้างต้องอนุญาตให้ลาโดยที่ยังได้รับค่าตอบแทนในสัดส่วนวันลาหนึ่งวันต่อ 18 วันทำงาน กล่าวคือ แรงงานในบังกลาเทศจะต้องได้รับอนุญาตวันลาเป็นอย่างน้อย 17 วันต่อปี (หากพิจารณาในกรณีของสัญญาการว่าจ้างงานที่กำหนดวันทำงานต่อหนึ่งอาทิตย์ไว้ที่ 6 วัน) ในส่วนของการลาป่วย แรงงานในบังกลาเทศจะได้รับสิทธิการขอลาป่วยเป็นเวลาไม่เกิน 14 วันต่อปี และในส่วนของสตรีมีครรภ์ อนุญาตให้ลาคลอดโดยยังได้รับค่าตอบแทนได้เป็นเวลา 16 สัปดาห์ แต่สามารถใช้สิทธิในการลาคลอดภายใต้กฎหมายฉบับนี้ได้ไม่เกินสองครั้ง ทั้งนี้เพื่อเป็นการควบคุมจำนวนประชากรในทางอ้อมทางหนึ่ง

3.2.2.2. ใบอนุญาตทำงานสำหรับชาวต่างชาติ (Work Permit)

ในส่วนการว่าจ้างชาวต่างประเทศเพื่อมาทำงานในบังกลาเทศ บริษัทต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในบังกลาเทศที่ประสงค์จะว่าจ้างบุคลากรชาวต่างชาติจะต้องดำเนินการยื่นขอใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) จาก BOI บังกลาเทศหรือคณะกรรมการเขตส่งเสริมการส่งออก (Bangladesh Export Processing Zone Authority: BEPZA) ทั้งนี้ ประเทศบังกลาเทศเลือกที่จะดำเนินนโยบายด้านแรงงานที่คุ้มครองแรงงานในประเทศ โดยได้กำหนดข้อแม้และเงื่อนไขไว้หลายประการในการพิจารณาอนุญาตให้แรงงานชาวต่างชาติทำงานในประเทศบังกลาเทศ โดยจะอนุญาตให้ว่าจ้างชาวต่างประเทศเฉพาะในตำแหน่งงานที่ต้องการบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในบางสายอาชีพเท่านั้น ทั้งนี้ บริษัทต่างชาติที่ประสงค์จะว่าจ้างชาวต่างประเทศจะต้องเสนอคำร้องเพื่อขอว่าจ้างชาวต่างประเทศ พร้อมกับยื่นหลักฐานประกอบการพิจารณาที่แสดงว่าบริษัทนั้นไม่สามารถว่าจ้างบุคลากรชาวบังกลาเทศที่มีทักษะความชำนาญในสายงานที่ต้องการได้

สำหรับชาวต่างชาติที่มีอายุเกิน 18 ปีบริบูรณ์ ไม่ว่าจะสัญชาติของประเทศใดๆ ก็ตาม จะมีสิทธิในการยื่นขอใบอนุญาตทำงานกับ BOI บังกลาเทศ หรือ BEPZA เพื่อทำงานในประเทศบังกลาเทศได้ เว้นแต่ชาวต่างชาติผู้นั้นจะมีสัญชาติอิสราเอล อย่างไรก็ตาม ชาวต่างชาติจะได้รับอนุญาตให้ทำงานในบังกลาเทศได้เฉพาะในสายงานที่ขาดแคลนบุคลากรภายในประเทศเท่านั้น โดยบริษัทผู้ว่าจ้าง/นายจ้างจะต้องมีหลักฐานที่แสดงถึงความสามารถในการจัดหาชาวบังกลาเทศเพื่อทำงานในตำแหน่งดังกล่าวประกอบการยื่นคำขอใบอนุญาตทำงาน เช่น การประกาศโฆษณาตำแหน่งว่างในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือสื่ออินเทอร์เน็ต

นอกจากหลักฐานที่กล่าวไว้ข้างต้น บริษัทที่ประสงค์จะว่าจ้างบุคลากรชาวต่างประเทศจะต้องมอบหลักฐานดังต่อไปนี้เพิ่มเติม

- มติของคณะกรรมการบริษัทว่าด้วยการว่าจ้างบุคลากรชาวต่างประเทศ โดยจะต้องมีข้อมูลด้วยว่าบุคลากรชาวต่างชาติท่านนั้นจะเข้ามาทำงานในสายงานอะไร และได้ค่าตอบแทนในอัตราใด
- รายชื่อลูกจ้างทั้งหมดที่ปฏิบัติงานอยู่ในขณะนั้น โดยให้จำแนกตามระดับทักษะ (ระดับบริหารหรือระดับปฏิบัติการ) และสัญชาติ
- หลักฐานการศึกษา และหลักฐานประสบการณ์การทำงาน ที่สามารถยืนยันถึงคุณสมบัติและความสามารถของบุคลากรชาวต่างชาติที่บริษัทจะว่าจ้าง

นอกจากนี้ ข้อบังคับของ BOI บังกลาเทศ และ BEPZA ยังระบุว่า จำนวนชาวต่างชาติในบริษัทใดๆ ที่ดำเนินธุรกิจในบังกลาเทศจะต้องมีจำนวนคิดเป็นสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 5 ของลูกจ้างบริษัททั้งหมด ในกรณีที่บริษัทนั้นดำเนินธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรม (Industrial Enterprise) และต้องมีสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 20 ในกรณีที่บริษัทนั้นดำเนินธุรกิจในเชิงพาณิชย์ประเภทอื่นๆ (Commercial Enterprise) ทั้งนี้ BOI บังกลาเทศจะไม่ออกใบอนุญาตทำงานให้ชาวต่างชาติที่ทำงานในบริษัทที่มีมูลค่าการลงทุนน้อยกว่า 50,000 เหรียญสหรัฐ

3.2.2.3. อัตราค่าแรงขั้นต่ำ

ในส่วนของอัตราค่าตอบแทน บังกลาเทศเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการกำหนดอัตราค่าแรงขั้นต่ำ (Minimum Wages) โดยคณะกรรมการพิเศษของกระทรวงแรงงานบังกลาเทศจะเป็นผู้กำหนดและปรับปรุงอัตราค่าแรงขั้นต่ำต่างๆ ห้าปี เว้นแต่จะมีการพิจารณาเป็นพิเศษเป็นรายอุตสาหกรรมไป โดยในปัจจุบัน บังกลาเทศกำหนดอัตราค่าแรงขั้นต่ำทั่วไปในอัตราเดือนละประมาณ 1,500 ตากา³ ยกเว้นแรงงานที่ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าทำพร้อม (Ready-Made Garment) ที่จะได้รับค่าแรงขั้นต่ำที่อัตราเดือนละประมาณ 5,300 ตากา⁴

นอกจากนี้ สำหรับธุรกิจหรือโรงงานอุตสาหกรรมที่ดำเนินกิจการในเขตส่งเสริมการส่งออก อัตราค่าตอบแทนขั้นต่ำจะถูกกำหนดขึ้นตามคำสั่งของ BEPZA โดยจะแตกต่างกันไปตามกลุ่มอุตสาหกรรมและประเภทบุคลากรที่กำหนดไว้ โดยจำแนกประเภทอุตสาหกรรมต่างๆ ออกเป็น 4 กลุ่มอุตสาหกรรม ตามที่แสดงอยู่ในตารางที่ 3-2

³ อัตราค่าแรงขั้นต่ำนี้คืออัตราทั่วไป ซึ่งกำหนดเป็นระดับค่าแรงขั้นต่ำที่แรงงานที่ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมใดๆ ที่ไม่มีการกำหนดอัตราค่าแรงขั้นต่ำเป็นพิเศษจะได้รับ หมายถึงเกณฑ์ค่าแรงขั้นต่ำของแรงงานระดับล่างที่สุดตามการนิยามของอุตสาหกรรมนั้นๆ

⁴ อัตราค่าแรงขั้นต่ำสำหรับอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าทำพร้อม (Ready-Made Garment) นี้คืออัตราค่าแรงขั้นต่ำที่รวมเงินสมทบอื่นๆ แล้ว ซึ่งรวมถึง ค่าเช่าที่อยู่อาศัย (Rent Allowance) ค่าสวัสดิการอาหาร (Food Allowance) ค่าสวัสดิการการรักษาสุขภาพ (Medical Allowance) และค่าสวัสดิการเดินทาง (Travel Allowance)

**ตารางที่ 3-2 แนวทางการจำแนกอุตสาหกรรมตามที่ข้อกำหนดเรื่องค่าแรงขั้นต่ำ
สำหรับธุรกิจหรือกิจการในเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone)**

กลุ่มอุตสาหกรรม	ประเภทอุตสาหกรรมในกลุ่ม
อุตสาหกรรมกลุ่มที่ 1	อุตสาหกรรมการผลิตผ้า เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ผลิตภัณฑ์หนัง ผลิตภัณฑ์เดินเท้า ผลิตภัณฑ์พลาสติก ของเล่น หมวก รวมถึงอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
อุตสาหกรรมกลุ่มที่ 2	อุตสาหกรรมชิ้นส่วนและผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ ซอฟต์แวร์ เลนส์และผลิตภัณฑ์แก้ว การผลิตโลหะและการหล่อโลหะ การผลิตยานยนต์และชิ้นส่วน ยานยนต์ จักรยาน เครื่องสำอาง เรือเล็ก เพลาทอง อุปกรณ์การตกปลา รวมถึงอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
อุตสาหกรรมกลุ่มที่ 3	อุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอ เคมี การย้อม การกลั่นน้ำมัน ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เพอร์นิเจอร์ ผลิตภัณฑ์ไม้และไม้ไผ่ รวมถึงอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
อุตสาหกรรมกลุ่มที่ 4	อุตสาหกรรมการผลิตที่มีการคิดต้นทุนต่อหน่วยเป็นชิ้น (Piece Rated Industry)

ที่มา: คณะกรรมการเขตส่งเสริมการส่งออกบังกลาเทศ (Bangladesh Export Processing Zone Authority)

ข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในตารางที่ 3-3 ถึงตารางที่ 3-6 แสดงอัตราค่าแรงขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม ตามที่จำแนกไว้ข้างต้น โดยอัตราค่าแรงขั้นต่ำนี้ได้รับการปรับปรุงครั้งล่าสุดเมื่อเดือนธันวาคม ปี 2556

**ตารางที่ 3-3 ค่าแรงขั้นต่ำในอุตสาหกรรมกลุ่มที่ 1 ที่ดำเนินกิจการใน
เขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone)**

ประเภท	ค่าแรงพื้นฐาน (ต่อเดือน)	อัตราการขึ้นค่าตอบแทนขั้นต่ำต่อปี	เงินช่วยเหลือค่าเช่าที่อยู่อาศัย	เงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายทางการแพทย์	รวม
ระดับผู้เชี่ยวชาญชั้นสูง (High Skilled)	7,600	ร้อยละ 10	3,040	560	11,200
ระดับปฏิบัติการอาวุโส (Senior Operator)	4,800	ร้อยละ 10	1,920	560	7,280
ระดับปฏิบัติการ (Operator)	4,500	ร้อยละ 10	1,800	560	6,860
ระดับปฏิบัติการฝึกหัด (Junior Operator)	4,200	ร้อยละ 10	1,680	560	6,440
ระดับผู้ช่วย (Helper)	3,600	ร้อยละ 10	1,440	560	5,600
ระดับฝึกหัด (Apprentice)	2,800	ร้อยละ 10	1,120	560	4,480

หมายเหตุ: หน่วยเป็นเงินสกุลตাকা

ที่มา: คณะกรรมการเขตส่งเสริมการส่งออกบังกลาเทศ (Bangladesh Export Processing Zone Authority) โดยอัตราค่าแรงขั้นต่ำนี้ปรับปรุงครั้งล่าสุดเมื่อเดือนธันวาคม ปี 2556

ตารางที่ 3-4 ค่าแรงขั้นต่ำในอุตสาหกรรมกลุ่มที่ 2 ที่ดำเนินกิจการ
ในเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone)

ประเภท	ค่าแรง พื้นฐาน (ต่อเดือน)	อัตราการขึ้น ค่าตอบแทน ขั้นต่ำต่อปี	เงินช่วยเหลือ ค่าเช่าที่อยู่ อาศัย	เงินช่วยเหลือ ค่าใช้จ่าย ทางการแพทย์	รวม
ระดับปฏิบัติการ (Operator)	5,300	10%	2,120	560	7,980
ระดับปฏิบัติการฝึกหัด (Junior Operator)	4,750	10%	1,900	560	7,210
ระดับผู้ช่วย (Helper)	4,350	10%	1,740	560	6,650
ระดับฝึกหัด (Apprentice)	2,800	10%	1,120	560	4,480

หมายเหตุ: หน่วยเป็นเงินสกุลตাকা

ที่มา: คณะกรรมการเขตส่งเสริมการส่งออกบังกลาเทศ (Bangladesh Export Processing Zone Authority) โดยอัตราค่าแรงขั้นต่ำ
นี้ปรับปรุงครั้งล่าสุดเมื่อเดือนธันวาคม ปี 2556

ตารางที่ 3-5 ค่าแรงขั้นต่ำในอุตสาหกรรมกลุ่มที่ 3 ที่ดำเนินกิจการ
ในเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone)

ประเภท	ค่าแรง พื้นฐาน (ต่อเดือน)	อัตราการขึ้น ค่าตอบแทน ขั้นต่ำต่อปี	เงินช่วยเหลือ ค่าเช่าที่อยู่ อาศัย	เงินช่วยเหลือ ค่าใช้จ่าย ทางการแพทย์	รวม
ระดับผู้เชี่ยวชาญ (High Skilled)	7,600	10%	3,040	560	11,200
ระดับผู้เชี่ยวชาญ เกรด 2 (Skilled Grade-2)	4,750	10%	1,900	560	7,210
ระดับกึ่งผู้เชี่ยวชาญ (Semi-Skilled)	4,450	10%	1,780	560	6,790
ระดับไม่มีทักษะ (Un-Skilled)	3,880	10%	1,552	560	5,992
ระดับฝึกหัด (Apprentice)	2,800	10%	1,120	560	4,480

หมายเหตุ: หน่วยเป็นเงินสกุลตাকা

ที่มา: คณะกรรมการเขตส่งเสริมการส่งออกบังกลาเทศ (Bangladesh Export Processing Zone Authority) โดยอัตราค่าแรงขั้นต่ำ
นี้ปรับปรุงครั้งล่าสุดเมื่อเดือนธันวาคม ปี 2556

ตารางที่ 3-6 ค่าแรงขั้นต่ำในอุตสาหกรรมกลุ่มที่ 4 ที่ดำเนินกิจการ
ในเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone)

ประเภท	ค่าแรง พื้นฐาน (ต่อเดือน)	อัตราการขึ้น ค่าตอบแทน ขั้นต่ำต่อปี	เงินช่วยเหลือ ค่าเช่าที่อยู่ อาศัย	เงินช่วยเหลือ ค่าใช้จ่าย ทางการแพทย์	รวม
คิดอัตราค่าตอบแทนต่อหน่วยที่ผลิตได้ (Piece Rate)					
ระดับปฏิบัติการ (Piece Rate Worker)	3,880	10%	1,552	560	5,992
ระดับฝึกหัด (Apprentice)	2,800	10%	1,120	560	4,480

ประเภท	ค่าแรง พื้นฐาน (ต่อเดือน)	อัตราการขึ้น ค่าตอบแทน ขั้นต่ำต่อปี	เงินช่วยเหลือ ค่าเช่าที่อยู่ อาศัย	เงินช่วยเหลือ ค่าใช้จ่าย ทางการแพทย์	รวม
คิดอัตราค่าตอบแทนต่อเดือน (Salaried)					
ระดับปฏิบัติการ (Salaried Worker)	3,880	10%	1,552	560	5,992
ระดับฝึกหัด (Apprentice)	2,800	10%	1,120	560	4,480

หมายเหตุ: หน่วยเป็นเงินสกุลตাকা

ที่มา: คณะกรรมการเขตส่งเสริมการส่งออกบังกลาเทศ (Bangladesh Export Processing Zone Authority) โดยอัตราค่าแรงขั้นต่ำนี้ปรับปรุงครั้งล่าสุดเมื่อเดือนธันวาคม ปี 2556

3.2.3. กฎหมายที่ดินและอสังหาริมทรัพย์

กรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นประเด็นท้าทายทางสังคมและเศรษฐกิจประการหนึ่งที่บังกลาเทศประสบมาอย่างยาวนาน โดยในปัจจุบัน ประชากรที่อาศัยอยู่ในแถบชนบทที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากกว่าร้อยละ 89 มีพื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่า 6 ไร่ต่อคน และร้อยละ 39 มีพื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่า 1.2 ไร่ต่อคน ซึ่งเป็นปริมาณการถือครองที่ดินที่อยู่ในระดับต่ำมาก ชาวบังกลาเทศจำนวนหนึ่งยังมีอาชีพการปลูกไร่เลื่อนลอย ไม่มีที่ดินประกอบอาชีพเป็นของตนเอง ส่งผลให้รัฐบาลบังกลาเทศต้องกำหนดข้อห้ามเกี่ยวกับการครอบครองที่ดินในแถบชนบท (Rural Area) ว่าบุคคลใดๆ ก็ตามจะสามารถถือครองที่ดินในแถบชนบทได้ไม่เกิน 33 เอเคอร์ (81.25 ไร่) ซึ่งหากพบว่ามีกรณีการครอบครองเกินที่กำหนด รัฐบาลบังกลาเทศจะยึดที่ดินส่วนเกินนั้นมาเป็นของรัฐเพื่อจัดสรรให้ประชากรที่ยังไม่มีที่ดินของตนเองเพื่อประกอบอาชีพต่อไป

สำหรับประเด็นเรื่องวิวัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยการถือครองที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ในบังกลาเทศ พบว่ากฎหมายฉบับต่างๆ ที่กำหนดสิทธิเกี่ยวกับการครอบครองที่ดินในบังกลาเทศยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยมากนัก บางฉบับมีอายุการใช้งานมากกว่า 100 ปีและไม่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงใดๆ แต่โดยหลักแล้ว นักลงทุนควรทราบเกี่ยวกับกฎหมายที่ดินดังต่อไปนี้ก่อนการเข้าไปลงทุนในบังกลาเทศ

- กฎหมายการโอนสินทรัพย์ พ.ศ. 2426 (Transfer of Property Act, 1882)
- กฎหมายการจดทะเบียน พ.ศ. 2452 (Registration Act, 1908)
- กฎหมายการจัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2532 (The Land Reforms Board Act, 1989)

- กฎว่าด้วยการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2525 (Acquisition and equisation of Immovable Property Ordinance, 1982)
- กฎว่าด้วยการปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2527 (Land Reform Ordinance, 1984)

เมื่อพิจารณาเฉพาะในส่วนเนื้อหาข้อกฎหมาย จะสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า ประเทศบังกลาเทศอนุญาตให้ชาวต่างชาติมีสิทธิในการครอบครองที่ดินและเช่าที่ดิน โดยอาจจะ เป็นชาวต่างชาติที่เป็นบุคคลหรือนิติบุคคลก็ได้

ปัญหาทางการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของธุรกิจกลับเป็นการ ปฏิบัติจริง โดยผลการศึกษาของ UNCTAD (2014) ชี้ว่าขั้นตอนทางกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ กรรมสิทธิ์ที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ยังไม่มีประสิทธิภาพมากพอ เช่น ขั้นตอนการโอนย้าย กรรมสิทธิ์ที่ดินในบังกลาเทศยังเป็นขั้นตอนที่มีความยุ่งยากซับซ้อน เพราะระบบการตรวจสอบ วัดแปลง และการลงทะเบียนที่ดินในฐานข้อมูลยังไม่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์ ไม่มีโครงสร้าง การกำกับดูแลที่ชัดเจน เกิดความสับสนในกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดิน ส่งผลให้เกิดกรณีพิพาทขึ้น ในประเทศอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับขั้นตอนการโอนอสังหาริมทรัพย์ที่ใช้เวลาในการดำเนินการ สูง สร้างความท้าทายต่อการดำเนินธุรกิจเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม นักลงทุนชาวต่างประเทศที่ประสงค์จะลงทุนในเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone) จะได้รับการอำนวยความสะดวกมากกว่าการลงทุนในพื้นที่ส่วนอื่นๆ ของบังกลาเทศ เพราะเป็นที่ดินของภาครัฐ โดยมีคณะกรรมการเขตส่งเสริมการส่งออก (BEPZA) เป็นผู้ดูแลและกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการขอใช้ที่ดินเพื่อจัดตั้งธุรกิจ ทำให้กระบวนการมีความ โปร่งใส สร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนจากต่างประเทศ ส่งผลให้การเข้าครอบครอง ที่ดินเพื่อดำเนินธุรกิจในเขตส่งเสริมการส่งออกเป็นไปได้อย่างรวดเร็วมากกว่าในเขตพื้นที่อื่นๆ

ในส่วนของขั้นตอนการโอนกรรมสิทธิ์อสังหาริมทรัพย์ในบังกลาเทศ สำหรับนักธุรกิจที่ สนใจจะลงทุนและจัดตั้งโรงงานหรือสำนักงานในบังกลาเทศ ขั้นตอนทางกฎหมายในการโอน (ซื้อ ขาย) อสังหาริมทรัพย์ในบังกลาเทศประกอบไปด้วยขั้นตอนหลักทั้งหมด 7 ขั้นตอนตามที่ปรากฏใน ตารางที่ 3-7 ทั้งนี้ ขั้นตอนที่ 1 ถึงขั้นตอนที่ 3 จะอธิบายถึงแนวทางการตรวจสอบกรรมสิทธิ์ที่ดิน ของผู้ขายที่นักลงทุนควรทราบก่อนการดำเนินการซื้อขายจริง

ตารางที่ 3-7 ขั้นตอนการโอนกรรมสิทธิ์อสังหาริมทรัพย์ในบังกลาเทศ

ขั้นตอนและวิธีการ	ระยะเวลาที่ใช้	ค่าใช้จ่าย
<p>ขั้นตอนที่ 1: การยื่นคำร้องเพื่อให้ร่างวัดที่ (Inspection for RS Mutation)</p> <p>ก่อนที่นักลงทุนจะสามารถรับโอนกรรมสิทธิ์อสังหาริมทรัพย์ได้ นักลงทุนจะต้องดำเนินการยื่นคำร้องขอให้สำนักงานผู้ช่วยผู้ว่าการกรรมที่ดิน (Assistant Commissioner of Lands) ทำการสำรวจพื้นที่และร่างวัดที่ดิน โดยขั้นตอนนี้สามารถดำเนินการไปควบคู่กับขั้นตอนที่ 2 (การตรวจสอบประวัติการชำระภาษีที่ดิน) พร้อมกันได้</p> <p>นอกจากนี้ นักลงทุนที่จะรับโอนกรรมสิทธิ์อสังหาริมทรัพย์จะต้องตรวจสอบด้วยว่าผู้ขายได้ชำระค่าบริการสาธารณูปโภคต่างๆ ทั้งหมดไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เพื่อป้องกันความเสี่ยงเรื่องภาระหนี้สินที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต</p> <p>หน่วยงานที่รับผิดชอบ: สำนักงานผู้ช่วยผู้ว่าการกรรมที่ดิน (Assistant Commissioner of Lands)</p>	45 ถึง 60 วัน	6,000 ถึง 15,000 ตากา
<p>ขั้นตอนที่ 2: การตรวจสอบประวัติการชำระภาษีที่ดิน</p> <p>ในขณะเดียวกับที่นักลงทุนยื่นคำร้องเพื่อขอให้สำรวจและร่างวัดที่ดิน นักลงทุนต้องตรวจสอบด้วยว่าที่ดินที่กำลังจะดำเนินการซื้อขายเป็นที่ดินที่มีการชำระค่าภาษีที่ดินเรียบร้อยแล้วตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตภายหลังจากที่ได้รับโอนกรรมสิทธิ์มาแล้ว โดยให้ยื่นคำร้องขอตรวจสอบกับสำนักงานภาษีที่ดิน (Land Revenue Office) หรือกรรมที่ดิน (Land Office) โดยขั้นตอนนี้จะใช้เวลาดำเนินการประมาณ 20 วัน</p> <p>หน่วยงานที่รับผิดชอบ: สำนักงานภาษีที่ดิน (Land Revenue Office) หรือกรรมที่ดิน (Land Office)</p>	20 วัน	3,000 ถึง 6,000 ตากา
<p>ขั้นตอนที่ 3: ขออนุญาตรับรองสถานะที่ดิน (Non-Encumbrance Certificate)</p> <p>เมื่อดำเนินการขั้นตอนที่ 1 (การยื่นคำร้องเพื่อให้ร่างวัดที่) และขั้นตอนที่ 2 (การตรวจสอบประวัติการชำระภาษีที่ดิน) เรียบร้อยแล้ว นักลงทุนจะต้องยื่นคำร้องขอหนังสือรับรองสถานะที่ดิน (Non-Encumbrance Certificate) เพื่อตรวจสอบว่าผู้ขายมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่กำลังจะทำการซื้อขายอย่างแท้จริงหรือไม่ โดยให้ยื่นคำร้องขอตรวจสอบกับสำนักงานภาษีที่ดิน (Land Revenue Office)</p> <p>หน่วยงานที่รับผิดชอบ: สำนักงานภาษีที่ดิน (Land Revenue Office)</p>	3 ถึง 12 วัน	1,000 ถึง 1,500 ตากา
<p>ขั้นตอนที่ 4: เตรียมโฉนดการโอน (Transfer Deed) และชำระค่าอากรแสตมป์</p> <p>เมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนการตรวจสอบทั้งสามข้อข้างต้น ให้นักลงทุนเตรียมหนังสือการโอนโฉนด (Deed of Transfer) โดยจะต้องประทับอากรแสตมป์ลงบน</p>	1 วัน	ร้อยละ 3 ของมูลค่า อสังหาริมทรัพย์

ขั้นตอนและวิธีการ	ระยะเวลาที่ใช้	ค่าใช้จ่าย
หนังสือการโอนนั้นที่สามารถขอได้จากสำนักงานทะเบียนที่ดิน (Registry Office) ทั้งนี้ นักลงทุนต้องชำระค่าอากรแสตมป์ที่อัตราร้อยละ 3 ของมูลค่าอสังหาริมทรัพย์ หน่วยงานที่รับผิดชอบ: สำนักงานทะเบียนที่ดิน (Registry Office)		
ขั้นตอนที่ 5: การชำระภาษีกำไร (Capital Gain Tax) ค่าธรรมเนียมการโอน ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) และภาษีอื่นๆ ให้นักลงทุนผู้รับโอนชำระค่าธรรมเนียมและภาษีที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งรวมถึง <ul style="list-style-type: none"> ▪ ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนอสังหาริมทรัพย์ (Registration Fee) ที่อัตราร้อยละ 2 ▪ ภาษีรัฐบาลท้องถิ่น (Local Government Tax) ที่อัตราร้อยละ 1 ให้ชำระค่าธรรมเนียมทั้งสองชุดที่ธนาคารใดก็ได้ที่สำนักงานท้องถิ่นเป็นผู้กำหนด ทำให้ขั้นตอนนี้ใช้เวลาค่อนข้างสั้น ทั้งนี้ นักลงทุนจะต้องเก็บหลักฐานการชำระเงินไว้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบในขั้นตอนการยื่นขอจดทะเบียนอสังหาริมทรัพย์ (ขั้นตอนที่ 6)	1 วัน	ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนคิดเป็นร้อยละ 2 ของมูลค่าอสังหาริมทรัพย์
ขั้นตอนที่ 6: ยื่นขอจดทะเบียนอสังหาริมทรัพย์ที่สำนักงานในพื้นที่ นักลงทุนจะต้องยื่นขอจดทะเบียนอสังหาริมทรัพย์กับสำนักงานทะเบียนโฉนดในเขตพื้นที่ (Deed Registry Office) โดยต้องนำใบเสร็จการชำระค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนอสังหาริมทรัพย์ (Registration Fee) ที่ได้ดำเนินการไปแล้วในขั้นตอนที่ 6 (การชำระภาษีกำไร (Capital Gain Tax) ค่าธรรมเนียมการโอน ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) และภาษีอื่นๆ) เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการจดทะเบียน นักลงทุนจะต้องใช้เวลาประมาณหนึ่งสัปดาห์เพื่อรับหนังสือรับรองการยื่นขอจดทะเบียน (Certified Registration Documents) และอีกประมาณ 6 เดือนเพื่อรับหนังสือรับรองการโอนอสังหาริมทรัพย์ฉบับจริง (Original Sale Deed) ทั้งนี้ ขั้นตอนนี้สามารถดำเนินการไปควบคู่กับขั้นตอนที่ 7 (บันทึกการเปลี่ยนแปลงผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่สำนักงานภาษีที่ดิน)	180 วัน	-
ขั้นตอนที่ 7: บันทึกการเปลี่ยนแปลงผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่สำนักงานภาษีที่ดิน (Land Revenue Office) นักลงทุนจะต้องดำเนินการโอนรับภาระในการชำระภาษีที่ดินจากผู้ขาย โดยให้ยื่นคำร้องกับสำนักงานภาษีที่ดิน (Land Revenue Office) ทั้งนี้ ขั้นตอนนี้สามารถดำเนินการได้ควบคู่ไปกับขั้นตอนที่ 6 (ยื่นขอจดทะเบียนอสังหาริมทรัพย์ที่สำนักงานในพื้นที่)	45 ถึง 60 วัน	5,000 ดากา

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจากหลายแหล่งข้อมูล

3.2.4. ระบบภาษีในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

3.2.4.1. ภาษีเงินได้ทางธุรกิจ (Corporate Income Tax)

ธุรกิจหรือกิจการในบังกลาเทศที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายจะต้องรายงานภาษีเงินได้ (Income Tax) ในช่วงเวลาระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน โดยอัตราภาษีเงินได้ทางธุรกิจในบังกลาเทศจะแตกต่างกันไปตามรูปแบบการจัดตั้งบริษัท และประเภทอุตสาหกรรม ตามที่ปรากฏในตารางที่ 3-8

ตารางที่ 3-8 อัตราภาษีเงินได้ทางธุรกิจในประเภทบังกลาเทศ

ประเภทการจัดตั้งบริษัท/ประเภทธุรกิจ	อัตราภาษีเงินได้
บริษัทมหาชน (Publicly Traded Company)	ร้อยละ 27.5
บริษัทจำกัด (Limited Liability Company)	ร้อยละ 37.5
ธุรกิจหรือกิจการธนาคาร ประกัน และการเงิน	ร้อยละ 42.5
ธุรกิจหรือกิจการพาณิชย์ (Merchant Bank)	ร้อยละ 37.5
ธุรกิจหรือกิจการการผลิตบุหรี่และยาสูบ (Cigarette Manufacturing Company)	ร้อยละ 45
ธุรกิจหรือกิจการการผลิตบุหรี่และยาสูบ (Cigarette Manufacturing Company) ที่เป็นบริษัทมหาชน	ร้อยละ 40
ธุรกิจหรือกิจการการให้บริการสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Phone Operator)	ร้อยละ 45
ธุรกิจหรือกิจการการให้บริการสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Phone Operator) ที่เป็นบริษัทมหาชน	ร้อยละ 40

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจากหลายแหล่งข้อมูล

3.2.4.2. ภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax)

อัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax) จะแตกต่างกันไปตามมูลค่าผลประกอบการประจำปี (Turnover) โดยบริษัทที่มีผลประกอบการประจำปีสูงกว่า 12 ล้านบาท จะต้องชำระภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 15 ในขณะที่บริษัทที่มีผลประกอบการประจำปีน้อยกว่า 12 ล้านบาท จะต้องชำระภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 4 โดยจะต้องบันทึกการชำระภาษีเป็นรายเดือนไป

3.2.4.3. ภาษีหัก ณ ที่จ่ายเงินปันผล (Dividend Withholding Tax)

สำหรับการจ่ายเงินปันผลประจำปีในบางกรณี บริษัทผู้จ่ายจะต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย (Withholding Tax) ในอัตราดังที่ปรากฏในตารางที่ 3-9

ตารางที่ 3-9 อัตราภาษีหัก ณ ที่จ่าย สำหรับการจ่ายเงินปันผล

ประเภทการจัดตั้งบริษัท/ประเภทธุรกิจ	อัตราภาษีหัก ณ ที่จ่าย
การจ่ายเงินปันผลให้บริษัทที่จัดตั้งขึ้นในบังกลาเทศ	ร้อยละ 20
การจ่ายเงินปันผลให้บุคคลในบังกลาเทศ (ทั้งที่เป็นชาวบังกลาเทศและชาวต่างชาติที่พำนักอยู่ในบังกลาเทศ)	ร้อยละ 10
การจ่ายเงินปันผลให้บุคคลต่างชาติ	ร้อยละ 25

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจากหลายแหล่งข้อมูล

3.2.5. การจัดตั้งธุรกิจ/กิจการในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

3.2.5.1. รูปแบบธุรกิจ/กิจการในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

นักลงทุนจะสามารถเลือกรูปแบบการดำเนินกิจการได้ในหลายรูปแบบ ได้แก่

- บริษัทจำกัด โดยอาจจะเป็นบริษัทเอกชน (Private Company) หรือบริษัทมหาชน (Public Company) ก็ได้
- สำนักงานสาขา (Branch Office) หรือสำนักงานตัวแทน (Liaison Office)

อย่างไรก็ตาม นักลงทุนชาวต่างชาติจะสามารถขอรับสิทธิประโยชน์ทางการลงทุนที่รัฐบาลบังกลาเทศกำหนด ก็ต่อเมื่อจัดตั้งกิจการในรูปแบบบริษัทจำกัด (บริษัทเอกชนหรือบริษัทมหาชน) เท่านั้น อีกทั้งกิจการในรูปแบบสำนักงานสาขา (Branch Office) หรือสำนักงานตัวแทน (Liaison Office) จะสร้างอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจมากพอสมควร ทั้งต้องดำเนินการขออนุญาตการดำเนินงานเป็นระยะๆ และยังมีข้อจำกัดในการระดมเงินทุนอีกหลายประการ ทั้งนี้ บังกลาเทศมิได้กำหนดข้อห้ามใดๆ เกี่ยวกับสัดส่วนการถือหุ้นของชาวต่างชาติต่อการลงทุนในประเทศบังกลาเทศ ซึ่งทำให้นักลงทุนสามารถถือหุ้นในสัดส่วนทั้งหมดได้ ทั้งนี้ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนบังกลาเทศ (Bangladesh Board of Investment) และคณะกรรมการเขตส่งเสริมการส่งออก (Bangladesh Export Processing Zone Authority) ยังได้จำแนกรูปแบบการลงทุนจากต่างประเทศไว้ 2 รูปแบบ ได้แก่

- การลงทุนจากต่างประเทศที่ชาวต่างชาติเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมด (ในที่นี้ ชาวต่างชาติจะรวมถึงชาวบังกลาเทศที่พำนักอยู่ในต่างประเทศด้วยเช่นกัน)
- การลงทุนจากต่างประเทศที่ชาวต่างชาติเป็นผู้ถือหุ้นเป็นบางส่วน (ในที่นี้ ชาวต่างชาติจะรวมถึงชาวบังกลาเทศที่พำนักอยู่ในต่างประเทศด้วยเช่นกัน)

3.2.5.2. ขั้นตอนการจัดตั้งบริษัทจำกัด (Limited Liability Company)

ในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

สำหรับนักธุรกิจที่สนใจจะลงทุนในประเทศบังกลาเทศ การจัดตั้งบริษัทจำกัดในบังกลาเทศประกอบไปด้วย ขั้นตอนหลักทั้งหมด 6 ขั้นตอนตามที่ปรากฏในตารางที่ 3-10

ตารางที่ 3-10 วิธีการจัดตั้งบริษัทจำกัดในประเทศบังกลาเทศ

ขั้นตอนและวิธีการ	ระยะเวลาที่ใช้	ค่าใช้จ่าย
<p>ขั้นตอนที่ 1: การจองชื่อบริษัท (Clearance of Company Name)</p> <p>ในขั้นแรก นักลงทุนจะต้องตรวจสอบก่อนว่านามบริษัทที่นักลงทุนประสงค์จะใช้เป็นชื่อบริษัทในบังกลาเทศถูกใช้ไปแล้วหรือไม่ โดยให้ยื่นคำร้องขอตรวจสอบชื่อบริษัทกับสำนักทะเบียนบริษัทของบังกลาเทศ (Registrar of Joint Stock Companies & Firms, RJSCF)</p> <p>หน่วยงานที่รับผิดชอบ: สำนักทะเบียนบริษัทของบังกลาเทศ (Registrar of Joint Stock Companies & Firms, RJSCF)</p>	1 วัน	600 ตากา
<p>ขั้นตอนที่ 2: การเปิดบัญชีธนาคารของบริษัท (Company's Account)</p> <p>เมื่อนักลงทุนได้หนังสือรับรองการใช้ชื่อบริษัทที่ยื่นขอตรวจสอบ ตามที่ได้ดำเนินการไปแล้วในขั้นตอนส่วนที่ 1 (การจองชื่อบริษัท) นักลงทุนจะต้องดำเนินการเปิดบัญชีธนาคารของบริษัทเพื่อชำระทุนจดทะเบียน (Paid-In Capital) ทั้งนี้ ถึงแม้คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนของบังกลาเทศจะมีได้ตั้งข้อกำหนดใดๆ เกี่ยวกับจำนวนทุนจดทะเบียนบังคับชำระ (Paid-Up Capital) แต่ในขั้นตอนการปฏิบัติทั่วไป นักลงทุนควรชำระทุนจดทะเบียนเป็นมูลค่า 2 หุ้นในขั้นตอนการยื่นขอจดทะเบียนบริษัท (Incorporation)</p> <p>หน่วยงานที่รับผิดชอบ: ธนาคารพาณิชย์ในบังกลาเทศ</p>	-	-
<p>ขั้นตอนที่ 3: การยื่นขอจดทะเบียนบริษัท (Certificate of Incorporation)</p> <p>ภายหลังจากที่นักลงทุนได้หนังสือรับรองการใช้ชื่อบริษัทที่ยื่นขอตรวจสอบ (ขั้นตอนที่ 1: การจองชื่อบริษัท) และการชำระทุนจดทะเบียนเบื้องต้น (ขั้นตอนที่ 2: การเปิดบัญชีธนาคารของบริษัท) นักลงทุนต้องดำเนินการยื่นคำร้องขอ</p>	26 วัน	ประมาณ 4,000 ตากา ขึ้นไป ขึ้นอยู่กับมูลค่าทุนจดทะเบียน

ขั้นตอนและวิธีการ	ระยะเวลาที่ใช้	ค่าใช้จ่าย
<p>จัดตั้งบริษัท กับสำนักทะเบียนบริษัท (RJSCF) โดยจะต้องมีหลักฐานประกอบดังต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ หลักฐานการชำระหุ้นจดทะเบียนเบื้องต้น (Encashment Certificate) ▪ หนังสือบริคณห์สนธิ (Memorandum of Association) และข้อบังคับของบริษัท (Article of Association) ▪ สัญญาการร่วมทุน (Joint-Venture Agreement) และบันทึกการประชุมการตกลงร่วมทุน <p>ทั้งนี้ ในหนังสือบริคณห์สนธิ (Memorandum of Association) และข้อบังคับของบริษัท (Article of Association) จะต้องใช้อาการแสดมบีพิเศษของกระทรวงการคลังบังกลาเทศประทับ โดยขั้นตอนการขออากรแสดมบีพิเศษดังกล่าวจะใช้เวลาการดำเนินการค่อนข้างสูง เพราะว่ามีระบบการขออนุญาตระหว่างหน่วยงานที่ค่อนข้างรัดกุม ทำให้ขั้นตอนนี้ใช้เวลานาน โดยจากการประเมินของธนาคารโลก (World Bank)</p> <p>หน่วยงานที่รับผิดชอบ: สำนักทะเบียนบริษัท (RJSCF) และกระทรวงการคลังบังกลาเทศ</p>		
<p>ขั้นตอนที่ 4: การยื่นขอเลขทะเบียนผู้เสียภาษี (Tax Identification Number)</p> <p>สำหรับการยื่นขอเลขทะเบียนผู้เสียภาษี ให้นักลงทุนยื่นคำร้องขอกับกรมสรรพากรของบังกลาเทศ (National Board of Revenue) โดยต้องมอบหลักฐานต่างๆ ดังต่อไปนี้ประกอบการพิจารณา</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ สำเนาหนังสือบริคณห์สนธิ (Memorandum of Association) และสำเนาข้อบังคับของบริษัท (Article of Association) ▪ สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัท (Certificate of Incorporation) ตามที่ได้รับมาในขั้นตอนที่ 3 (การยื่นขอจดทะเบียนบริษัท) <p>หน่วยงานที่รับผิดชอบ: กรมสรรพากรของบังกลาเทศ (National Board of Revenue)</p>	1 วัน	-
<p>ขั้นตอนที่ 5: การจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT Registration)</p> <p>สำหรับการยื่นขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม ให้นักลงทุนยื่นคำร้องขอกับกรมสรรพากรของบังกลาเทศ (National Board of Revenue) โดยต้องมอบหลักฐานต่างๆ ดังต่อไปนี้ประกอบการพิจารณา</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ใบอนุญาตการค้า (Trade License) ▪ หนังสือรับรองเลขทะเบียนผู้เสียภาษี (Tax Identification Number) 	8 วัน (รวมขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่)	-

ขั้นตอนและวิธีการ	ระยะเวลาที่ใช้	ค่าใช้จ่าย
<ul style="list-style-type: none"> ▪ หนังสือบริคณห์สนธิ (Memorandum of Association) และข้อบังคับของบริษัท (Article of Association) ▪ สัญญาเช่าโรงงาน (Rental Agreement of the Factory Premises) <p>ภายหลังจากที่นักลงทุนยื่นคำขอจดทะเบียน จะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลบังกลาเทศมาตรวจสอบบริษัทตามที่ตั้งที่ระบุไว้ในคำขอจดทะเบียนว่าบริษัทมีตัวตนอยู่จริง</p> <p>หน่วยงานที่รับผิดชอบ: กรมสรรพากรของบังกลาเทศ (National Board of Revenue)</p>		
<p>ขั้นตอนที่ 6: การขอใบอนุญาตการค้า (Trade License)</p> <p>นักลงทุนยื่นคำขอรับใบอนุญาตการค้า (Trade License) กับสำนักงานบริหารเมือง (City Cooperation) โดยยื่นหลักฐานดังต่อไปนี้ประกอบการพิจารณา</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนผู้เสียภาษี (Tax Identification Number) ▪ สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT Registration) ▪ สำเนาหนังสือบริคณห์สนธิ (Memorandum of Association) และสำเนาข้อบังคับของบริษัท (Article of Association) ▪ สำเนาสัญญาเช่าสำนักงาน (Office Rent Agreement) <p>หน่วยงานที่รับผิดชอบ: สำนักงานบริหารเมือง (City Cooperation)</p>	7 วัน	2,700 ดากา

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจากหลายแหล่งข้อมูล

3.2.5.3. ขั้นตอนการจัดตั้งสำนักงานตัวแทนหรือสำนักงานสาขา (Liaison/Branch Office) ในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

ถ้านักลงทุนประสงค์จะเปิดสำนักงานตัวแทน (Liaison Office) หรือสำนักงานตัวแทน (Branch Office) จะต้องยื่นคำขอจดทะเบียนกับคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนบังกลาเทศ (Bangladesh Board of Investment) และยื่นหลักฐานดังต่อไปนี้ประกอบการยื่นคำขอ

- หนังสือบริคณห์สนธิ (Memorandum of Association) และข้อบังคับของบริษัท (Article of Association) ของบริษัทแม่
- หนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัท (Certificate of Incorporation)
- รายนามผู้บริหารของบริษัทแม่ รวมถึงข้อมูลสัญชาติของผู้บริหาร

- เอกสารบันทึกมติว่าด้วยการเปิดสำนักงานสาขาหรือสำนักงานตัวแทนของคณะผู้บริหารบริษัท (Board Resolution)
- ประวัติบัญชีการเงินของบริษัทที่ได้รับการตรวจสอบแล้ว (Audited Account)
- เอกสารที่แสดงถึงโครงสร้างองค์กร (Organogram)
- เอกสารรายการกิจกรรมองค์กร (List of Proposed Office Activities)

ทั้งนี้ หลักฐานประกอบการจดทะเบียนจัดตั้งสำนักงานตัวแทน (Liaison Office) หรือสำนักงานตัวแทน (Branch Office) ทั้งหมดจะต้องได้รับการรับรองจากสถานเอกอัครราชทูตบังกลาเทศในประเทศที่บริษัทนั้นจดทะเบียนอยู่

อนึ่ง นักลงทุนจะต้องคำนึงด้วยว่า กฎหมายของบังกลาเทศกำหนดไว้ว่า สำนักงานตัวแทน (Liaison Office) จะไม่มีสิทธิในการดำเนินธุรกิจใดๆ ก็ตามที่มีรายได้ค่าตอบแทนในบังกลาเทศ และมีขอบเขตการดำเนินงานไม่เกินไปกว่าการเป็นผู้ประสานงานกับตัวแทนของบริษัทแม่ที่ปฏิบัติการกิจอยู่ในบังกลาเทศหรือการเป็นผู้รวบรวมข้อมูลทางธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ตามที่ได้กำหนดไว้ในเอกสารรายการวัตถุประสงค์ของบริษัทเท่านั้น รวมถึงจะไม่มีสิทธิในการหาแหล่งเงินทุนเพื่อดำเนินธุรกิจในประเทศ ดังนั้น บริษัทแม่ที่จัดตั้งอยู่ในต่างประเทศจะต้องเป็นผู้จัดหาค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่สำนักงานสาขาต้องใช้สำหรับการดำเนินกิจการในบังกลาเทศทั้งหมด ในขณะที่สำนักงานสาขา (Branch Office) จะมีสิทธิในการดำเนินธุรกิจที่มีรายได้ค่าตอบแทนในบังกลาเทศ หากได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Bangladesh Board of Investment) โดยสำนักงานสาขาจะมีข้อจำกัดในการดำเนินธุรกิจมากกว่าบริษัทจำกัด (Limited Company) ที่จะสามารถดำเนินกิจการได้ในเขตพื้นที่และกำหนดเวลาที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนกำหนดเท่านั้น และใบอนุญาตการดำเนินกิจการมีเวลาจำกัดและจะต้องยื่นขอต่ออายุใบอนุญาตหากประสงค์จะดำเนินกิจการต่อ

3.3. สิทธิประโยชน์ทางการลงทุน (Investment Incentives)

ทิศทางนโยบายการส่งเสริมการลงทุนของบังกลาเทศมิได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าอุตสาหกรรมใดจะได้รับการสนับสนุนเป็นพิเศษ ดังนั้น สิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่นักลงทุนได้รับจะแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่ (1) สิทธิประโยชน์ทั่วไปทางด้านภาษีเงินได้ที่รัฐบาลบังกลาเทศหรือคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนบังกลาเทศ (BOI) เป็นผู้กำหนด ที่จะไม่แตกต่างกันในแต่ละอุตสาหกรรม (2) สิทธิประโยชน์สำหรับการลงทุนในเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing

Zone) และ (3) สิทธิประโยชน์ตามประเภทอุตสาหกรรมที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน บังกลาเทศ (BOI) หรือหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ เป็นผู้กำหนด โดยคณะผู้วิจัยนำเสนอประเด็น สิทธิประโยชน์รายอุตสาหกรรมในส่วนการวิเคราะห์รายอุตสาหกรรม

ทั้งนี้ เมื่อคณะผู้วิจัยศึกษาสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่นักลงทุนต่างชาติพึงได้รับเมื่อเข้ามา ดำเนินกิจการในบังกลาเทศ คณะผู้วิจัยพบว่าบังกลาเทศมีนโยบายที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนมาก พอสมควร โดยเฉพาะสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวกับเงินได้ธุรกิจ ที่ยกเว้นภาษีเงินได้ธุรกิจให้นักลงทุน เป็นเวลาหลายปี และสิทธิประโยชน์ทางด้านการลดหย่อนภาษีนำเข้าเครื่องจักร รวมถึงนโยบาย การส่งเสริมการลงทุนพิเศษที่มุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะการลงทุนในกิจการ พลังงาน

3.3.1. สิทธิประโยชน์ทั่วไป

นักลงทุนชาวต่างชาติที่เข้ามาดำเนินธุรกิจในบังกลาเทศจะได้รับสิทธิประโยชน์ทั่วไป ทางการค้าในรูปแบบการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีเงินได้ทางธุรกิจ การยกเว้นหรือ ลดหย่อนภาษีนำเข้าสินค้าบางประเภท การเร่งบันทึกค่าเสื่อมเพื่อหักลดหย่อนภาษี และสิทธิ ประโยชน์เพื่อชาวต่างชาติที่เข้ามาทำงานในบังกลาเทศ (Expatriate)

ในส่วนภาษีเงินได้ทางธุรกิจ (Corporate Income Tax) บังกลาเทศจะมอบสิทธิประโยชน์ สำหรับการลงทุนในอัตราที่แตกต่างกันไปตามประเภทของธุรกิจและแหล่งที่ตั้ง โดยธุรกิจที่จัดตั้ง ขึ้นในเขตพื้นที่ที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจน้อยหรือธุรกิจที่ผลิตสินค้าส่งออกจะได้รับสิทธิ ประโยชน์ทางภาษีเงินได้ทางธุรกิจสูงกว่าธุรกิจอื่น และสำหรับการลงทุนในสาขาหรืออุตสาหกรรม ที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เช่น อุตสาหกรรมพลังงาน การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของ ประเทศ จะได้รับสิทธิประโยชน์เป็นพิเศษเช่นกัน

3.3.1.1. สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ธุรกิจในประเทศเศรษฐกิจ

ในส่วนแรก บังกลาเทศจะมอบสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ให้กับบริษัทหรือกิจการ ต่างชาติที่ลงทุนในอุตสาหกรรมยาและเวชภัณฑ์ (Pharmaceuticals) อุตสาหกรรมน้ำยาง (Contraceptive and Rubber Latex) อุตสาหกรรมเคมี (Chemical) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (Electronics) อุตสาหกรรมปุ๋ยชีวภาพ (Bio-Fertilizer) อุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) อุตสาหกรรมหม้อไอน้ำ (Boilers) อุตสาหกรรมเครื่องคอมพิวเตอร์

(Compressor) อุตสาหกรรมฮาร์ดแวร์คอมพิวเตอร์ (Computer Hardware) อุตสาหกรรมเครื่องใช้พลังงาน (Energy Appliance) ที่จัดตั้งในเขตเศรษฐกิจที่รัฐบาลบังกลาเทศกำหนดไว้ โดยจะแบ่งออกเป็นสองเขตเศรษฐกิจ ได้แก่

- เขตเศรษฐกิจที่ 1: เขตธากา (Dhaka Division) และเขตจิตตะกอง (Chittagong Division) ยกเว้นเขตกรุงธากา (Dhaka) เมืองนารายางานจ์ (Narayanganj) เมืองการชิเปอร์ (Gazipur) เมืองจิตตะกอง (Chittagong) เมืองรังกามาติ (Rangamati) เมืองบานดาร์บาน (Bandarban) และเมืองคากาซารี (Khagrachari)
- เขตเศรษฐกิจที่ 2: เขตราชฮาฮี (Rajshahi Division) เขตขุลนา (Khulna Division) เขตศรีฮัททา (Sylhet Division) เขตบรีซอล (Brisal Division) เขตรังกามาติ (Rangamati Division) เขตบานดาร์บาน (Bandarban Division) และเขตคากาซารี (Khagrachari Division)

รูปแบบและระยะเวลาที่ธุรกิจในบังกลาเทศในแต่ละเขตเศรษฐกิจจะได้รับการผ่อนผันภาษีเงินได้ทางธุรกิจจะแตกต่างกันไปตามระดับการพัฒนาการทางเศรษฐกิจของแต่ละเขต ดังที่ปรากฏในตารางที่ 3-11 และ 3-12

ตารางที่ 3-11 สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ธุรกิจในเขตเศรษฐกิจที่ 1

ระยะเวลาที่ได้รับการผ่อนผัน (นับจากวันที่เริ่มดำเนินการผลิต)	สัดส่วนของภาษีเงินได้ที่ได้รับการผ่อนผัน (Rate of Tax Exemption)
ปีที่ 1 และปีที่ 2	ร้อยละ 100
ปีที่ 3	ร้อยละ 60
ปีที่ 4	ร้อยละ 40
ปีที่ 5	ร้อยละ 20

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) รวบรวมจากหลายแหล่งข้อมูล

ตารางที่ 3-12 สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ธุรกิจในเขตเศรษฐกิจที่ 2

ระยะเวลาที่ได้รับการผ่อนผัน (นับจากวันที่เริ่มดำเนินการผลิต)	สัดส่วนของภาษีเงินได้ที่ได้รับการผ่อนผัน (Rate of Tax Exemption)
ปีที่ 1 และปีที่ 2	ร้อยละ 100
ปีที่ 3	ร้อยละ 70
ปีที่ 4	ร้อยละ 55
ปีที่ 5	ร้อยละ 40
ปีที่ 6	ร้อยละ 25

ระยะเวลาที่ได้รับการผ่อนผัน (นับจากวันที่เริ่มดำเนินการผลิต)	สัดส่วนของภาษีเงินได้ที่ได้รับการผ่อนผัน (Rate of Tax Exemption)
ปีที่ 7	ร้อยละ 10

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) รวบรวมจากหลายแหล่งข้อมูล

3.3.1.2. สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ธุรกิจสำหรับการลงทุนในเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone)

สำหรับบริษัทต่างชาติที่ลงทุนในเขตส่งเสริมการส่งออกเมืองจิตตะกอง (Chittagong EPZ) เขตส่งเสริมการส่งออกกรุงธากา (Dhaka EPZ) เขตส่งเสริมการส่งออกเมืองโคมิลลา (Comilla EPZ) เขตส่งเสริมการส่งออกเมืองอะตามจี (Adamjee EPZ) และเขตส่งเสริมการส่งออกเมืองคาร์นาพูลี (Karnaphuli EPZ) ที่คณะกรรมการเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone Authority) กำหนดไว้ จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ตามที่ปรากฏในตารางที่ 3-13

ตารางที่ 3-13 สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ธุรกิจ

ในเขตส่งเสริมการส่งออกกรุงธากา เมืองโคมิลลา เมืองอะตามจี และเมืองคาร์นาพูลี

ระยะเวลาที่ได้รับการผ่อนผัน (นับจากวันที่เริ่มดำเนินการผลิต)	สัดส่วนของภาษีเงินได้ที่ได้รับการผ่อนผัน (Rate of Tax Exemption)
ปีที่ 1 และปีที่ 2	ร้อยละ 100
ปีที่ 3 และปีที่ 4	ร้อยละ 50
ปีที่ 5	ร้อยละ 25

ที่มา: คณะกรรมการเขตส่งเสริมการส่งออกบังกลาเทศ (Bangladesh Export Processing Zone Authority)

นอกจากที่กล่าวไปแล้ว บริษัทต่างชาติที่ลงทุนในเขตส่งเสริมการส่งออกเมืองมงลา (Mongla EPZ) เขตส่งเสริมการส่งออกเมืองอิชารวดี (Ishwardi EPZ) เขตส่งเสริมการส่งออกเมืองอุตตารา (Uttara EPZ) ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนามากนัก จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ทางธุรกิจสูงกว่าธุรกิจที่จัดตั้งในเขตพื้นที่อื่นๆ ดังที่ปรากฏในตารางที่ 3-14

ตารางที่ 3-14 สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ธุรกิจ

ในเขตส่งเสริมการส่งออกเมืองมงลา เมืองอิชารวดี และเมืองอุตตารา

ระยะเวลาที่ได้รับการผ่อนผัน (นับจากวันที่เริ่มดำเนินการผลิต)	สัดส่วนของภาษีเงินได้ที่ได้รับการผ่อนผัน (Rate of Tax Exemption)
ปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 3	ร้อยละ 100
ปีที่ 4 ปีที่ 5 และปีที่ 6	ร้อยละ 50

ระยะเวลาที่ได้รับการผ่อนผัน (นับจากวันที่เริ่มดำเนินการผลิต)	สัดส่วนของภาษีเงินได้ที่ได้รับการผ่อนผัน (Rate of Tax Exemption)
ปีที่ 7	ร้อยละ 25

ที่มา: คณะกรรมการเขตส่งเสริมการส่งออกบังกลาเทศ (Bangladesh Export Processing Zone Authority)

ทั้งนี้ นอกจากสิทธิประโยชน์ทางการลงทุนด้านภาษีธุรกิจที่นักลงทุนต่างชาติจะได้รับเมื่อลงทุนในเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone) นักลงทุนจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินปันผล (Dividend Tax) อีกด้วย

3.3.1.3. สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ธุรกิจสำหรับการลงทุนในอุตสาหกรรมพลังงาน

ทั้งนี้ ในส่วนของกลุ่มอุตสาหกรรมพิเศษที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน บังกลาเทศยังเป็นประเทศที่มีอัตราการเข้าถึงไฟฟ้าในระดับต่ำ บังกลาเทศจึงดำเนินนโยบายการลงทุนที่ส่งเสริมการขยายตัวของอุตสาหกรรมพลังงาน (Power Generations) มากเป็นพิเศษ เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของบังกลาเทศในอนาคต โดยนักลงทุนจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางการลดหย่อนภาษีเงินได้ทางธุรกิจในอัตราที่สูงกว่าและระยะเวลาที่ยาวกว่า เมื่อเทียบกับการลงทุนในอุตสาหกรรมอื่นๆ ตามที่ปรากฏในตารางที่ 3-15

ตารางที่ 3-15 สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ธุรกิจ
สำหรับการลงทุนในอุตสาหกรรมพลังงาน

ระยะเวลาที่ได้รับการผ่อนผัน (นับจากวันที่เริ่มดำเนินการผลิต)	สัดส่วนของภาษีเงินได้ที่ได้รับการผ่อนผัน (Rate of Tax Exemption)
ปีที่ 1 ถึงปีที่ 5	ร้อยละ 100
ปีที่ 6 ถึงปีที่ 8	ร้อยละ 50
ปีที่ 9 และปีที่ 10	ร้อยละ 25

ที่มา: บริษัท โบลีเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) รวบรวมจากหลายแหล่งข้อมูล

3.3.1.4. สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้สำหรับการลงทุนเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน

เช่นเดียวกันกับการลงทุนในธุรกิจพลังงาน รัฐบาลบังกลาเทศจะมอบสิทธิประโยชน์ลดหย่อนภาษีเงินได้ทางธุรกิจให้กับธุรกิจหรือกิจการที่ลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยสัดส่วนและระยะเวลาที่จะได้รับสิทธิประโยชน์จะเป็นไปตามที่ปรากฏในตารางที่ 3-16

**ตารางที่ 3-16 สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ธุรกิจ
สำหรับการลงทุนเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน**

ระยะเวลาที่ได้รับการผ่อนผัน (นับจากวันที่เริ่มดำเนินการผลิต)	สัดส่วนของภาษีเงินได้ที่ได้รับการผ่อนผัน (Rate of Tax Exemption)
ปีที่ 1 และปีที่ 2	ร้อยละ 100
ปีที่ 3	ร้อยละ 80
ปีที่ 4	ร้อยละ 70
ปีที่ 5	ร้อยละ 60
ปีที่ 6	ร้อยละ 50
ปีที่ 7	ร้อยละ 40
ปีที่ 8	ร้อยละ 30
ปีที่ 9	ร้อยละ 20
ปีที่ 10	ร้อยละ 10

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) รวบรวมจากหลายแหล่งข้อมูล

3.3.1.5. สิทธิประโยชน์ด้านภาษีการนำเข้าเครื่องจักร

โดยปกติแล้ว บริษัทที่จะนำเข้าเครื่องจักร (Capital Machinery) สู่มณฑลภูเก็ตเพื่อเริ่มกิจการใหม่ หรือฟื้นฟูสายการผลิตที่ใช้เครื่องจักรที่ล้าสมัย จะต้องชำระภาษีนำเข้าที่อัตราร้อยละ 3 ของมูลค่าเครื่องจักร อย่างไรก็ตาม รัฐบาลมณฑลภูเก็ตจะมอบสิทธิประโยชน์ยกเว้นภาษีนำเข้าให้กับธุรกิจที่ผลิตสินค้าส่งออกทั้งหมด (100 Percent Export-Oriented Industry) ส่วนธุรกิจอื่นๆ ที่ไม่ผลิตสินค้าส่งออกทั้งหมด จะยังสามารถรับสิทธิประโยชน์ได้ในสัดส่วนที่น้อยลงไป

อย่างไรก็ตาม ธุรกิจที่ได้รับการยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักรจะต้องฝากเงินภาษีนำเข้าที่ได้รับการยกเว้น ในรูปของหนังสือค้ำประกันของธนาคาร (Bank Guarantee) หรือพันธบัตรค้ำประกัน (Indemnity Bond) และจะสามารถไถ่ถอนขอคืนได้ทั้งหมดก็ต่อเมื่อเครื่องจักรที่นำเข้าได้รับการติดตั้งเสร็จสิ้นแล้ว

3.3.1.6. สิทธิประโยชน์ด้านการบันทึกค่าเสื่อม

บริษัทที่จดทะเบียนการลงทุนกับคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนจะได้รับอนุญาตให้บันทึกค่าเสื่อมต่อปีของอุปกรณ์โรงงานและเครื่องจักร (Plant and Machinery) ในอัตราที่สูงขึ้น (Accelerated Depreciation) โดยบริษัทจะสามารถบันทึกค่าเสื่อมได้สูงสุดคิดเป็นมูลค่าร้อยละ 50

ร้อยละ 30 และร้อยละ 20 ของต้นทุนค่าอุปกรณ์โรงงานและเครื่องจักรในปีแรก ปีที่สอง และปีที่สามของการดำเนินงาน (Commercial Operation) ตามลำดับ ทั้งนี้ บริษัทที่จัดตั้งขึ้นระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2557 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2562 เท่านั้นที่จะมีสิทธิในการรับสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีนี้

3.3.1.7. สิทธิประโยชน์สำหรับชาวต่างชาติที่เข้ามาทำงานในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ (Expatriate)

นอกจากสิทธิประโยชน์ต่อนักลงทุนในด้านภาษีเงินได้ทางธุรกิจและการยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักร รัฐบาลบังกลาเทศยังสนับสนุนชาวต่างชาติเข้ามาทำงานในบังกลาเทศ โดยจะมอบสิทธิประโยชน์โดยการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลให้แก่บุคลากรชาวต่างชาติที่ปฏิบัติงานในบังกลาเทศในสาขาดังต่อไปนี้เป็นเวลาสามปีนับจากวันที่เริ่มปฏิบัติงานในบังกลาเทศ

- ชาวต่างชาติที่เข้ามาทำงานในบังกลาเทศกับกิจการที่ลงทุนในอุตสาหกรรมพลังงาน
- ชาวต่างชาติที่เข้ามาทำงานในบังกลาเทศภายใต้โครงการใดๆ ที่ริเริ่มจากความร่วมมือระหว่างรัฐบาลบังกลาเทศกับรัฐบาลต่างชาติ

3.3.1.8. สิทธิประโยชน์อื่นๆ

นอกจากที่กล่าวไปข้างต้น รัฐบาลบังกลาเทศจะมอบสิทธิประโยชน์ทางการลงทุนอื่นๆ ให้กับนักลงทุนชาวต่างชาติ ซึ่งรวมถึง

- สิทธิในการไถ่ถอนเงินทุนและเงินปันผลทั้งหมด (Repatriation) เมื่อเลิกดำเนินการ
- สิทธิในการรับสิทธิประโยชน์การลงทุนจากการลงทุนซ้ำด้วยผลกำไร (Reinvestment)
- สิทธิการยกเว้นภาษีนำเข้าวัตถุดิบ (Raw Material) สำหรับธุรกิจหรือกิจการที่ส่งออกสินค้าทั้งหมด (100 Percent Export-Oriented Industry)
- การยกเว้นการเก็บภาษีซ้อน (Double Taxation) กับประเทศอื่นๆ ที่บังกลาเทศมีข้อตกลงทวิภาคีอยู่ด้วย⁵

⁵ ประเทศคู่ค้าของบังกลาเทศที่มีสัญญาการเก็บภาษีซ้อน (Double Taxation) บังคับใช้ขณะนี้ ได้แก่ สหราชอาณาจักร ประเทศสิงคโปร์ ประเทศสวีเดน ประเทศเกาหลี ประเทศแคนาดา ประเทศปากีสถาน ประเทศโรมาเนีย ประเทศศรีลังกา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศมาเลเซีย ประเทศญี่ปุ่น ประเทศอินเดีย ประเทศเยอรมนี ประเทศเนเธอร์แลนด์ ประเทศอิตาลี ประเทศเดนมาร์ก ประเทศจีน ประเทศเบลเยียม ประเทศไทย ประเทศโปแลนด์

- สิทธิการใช้ประโยชน์จาก Generalized System of Preferences หรือสิทธิประโยชน์ทางการยกเว้นภาษีการนำเข้าจากประเทศกำลังพัฒนา สำหรับการส่งออกสินค้าจากบังกลาเทศไปยังสหรัฐฯ สหภาพยุโรป และประเทศญี่ปุ่น
- นักลงทุนจะได้รับสถานะเป็นพลเมืองของบังกลาเทศหากลงทุนในบังกลาเทศเกินกว่า 500,000 เหรียญสหรัฐฯ และจะได้รับสถานะถิ่นที่อยู่ถาวรในบังกลาเทศเมื่อลงทุนเกินกว่า 75,000 เหรียญสหรัฐฯ
- เงินอุดหนุนการส่งออก (Subsidies) ในอัตราร้อยละ 5 ถึงร้อยละ 20 ของมูลค่าสินค้า โดยคิดมูลค่าสินค้าจากราคา ณ ท่าเรือต้นทาง

3.3.2. สิทธิประโยชน์ในเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone)

ตามที่ได้อธิบายไว้เบื้องต้น นอกเหนือจากการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและอุตสาหกรรมการผลิตพลังงาน บังกลาเทศมิได้กำหนดอุตสาหกรรมนำร่องใดๆ ที่ต้องได้รับการส่งเสริมอย่างเร่งด่วนไว้อย่างชัดเจน แต่ดำเนินนโยบายที่มุ่งเน้นส่งเสริมการขยายตัวของธุรกิจเป็นรายพื้นที่ไป โดยรัฐบาลบังกลาเทศจะมอบสิทธิประโยชน์ต่างๆ ทางการลงทุนให้พื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา (Undeveloped Areas) มากกว่าการลงทุนในเขตอื่นๆ ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว (Developed Areas) ทั้งนี้ ในส่วนของเขตส่งเสริมการส่งออก อัตราค่าธรรมเนียมการใช้พื้นที่เขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zones) ก็จะแตกต่างกันไปตามแหล่งที่ตั้งเช่นเดียวกัน โดยในปัจจุบัน บังกลาเทศมีเขตส่งเสริมการส่งออกทั้งหมด 8 เขตกระจายอยู่ในเขตเมืองใหญ่ของประเทศ ตามที่ปรากฏในตารางที่ 3-17

ทั้งนี้ จะสังเกตได้ว่า อัตราค่าธรรมเนียมการใช้พื้นที่เฉลี่ย (Average Plot Tariff) และค่าธรรมเนียมการใช้อาคาร (Standard Factory Building Tariff) ของเขตส่งเสริมการส่งออกเมืองอิชารวดี (Ishwardi EPZ) เขตส่งเสริมการส่งออกเมืองมองลา (Mongla EPZ) และเขตส่งเสริมการส่งออกเมืองอุตตารา (Uttara EPZ) จะอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเขตส่งเสริมการส่งออกอื่นๆ ในบังกลาเทศ บ่งชี้ว่าบังกลาเทศมีแนวทางสนับสนุนการขยายตัวอุตสาหกรรมในพื้นที่ทั้งสามเขตนี้เป็นพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับข้อกำหนดเรื่องสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเงินได้ธุรกิจที่นักลงทุนจะได้รับที่สัดส่วนภาษีเงินได้ทางธุรกิจที่จะได้รับการยกเว้นและระยะเวลาจะสูงกว่าในเขตเศรษฐกิจอื่นๆ

ตารางที่ 3-17 รายชื่อเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone) ในบังกลาเทศและค่าธรรมเนียมการใช้พื้นที่โดยเฉลี่ย

เขตส่งเสริมการส่งออก	พื้นที่ทั้งหมด	จำนวนแปลงที่สามารถจัดตั้งโรงงานได้ (Plot)	ขนาดต่อแปลง (Plot Size)	ค่าธรรมเนียมการใช้พื้นที่เฉลี่ย (Average Plot Tariff)	ค่าธรรมเนียมการใช้อาคาร (Standard Factory Building Tariff)
อะตามจี (Adamjee EPZ)	620 ไร่	290 แปลง	2,000 ตารางเมตร	2.2 เหรียญสหรัฐ ต่อตารางเมตร ต่อปี	2.75 เหรียญสหรัฐ ต่อตารางเมตร ต่อปี
จิตตะกอง (Chittagong EPZ)	1,146 ไร่	501 แปลง	2,000 ตารางเมตร	2.2 เหรียญสหรัฐ ต่อตารางเมตร ต่อปี	2.75 เหรียญสหรัฐ ต่อตารางเมตร ต่อปี
โคมิลลา (Comilla EPZ)	676 ไร่	238 แปลง	2,000 ตารางเมตร	2.2 เหรียญสหรัฐ ต่อตารางเมตร ต่อปี	2.75 เหรียญสหรัฐ ต่อตารางเมตร ต่อปี
ธากา (Dhaka EPZ)	900 ไร่	451 แปลง	2,000 ตารางเมตร	2.2 เหรียญสหรัฐ ต่อตารางเมตร ต่อปี	2.75 เหรียญสหรัฐ ต่อตารางเมตร ต่อปี
อิชารวดี (Ishwardi EPZ)	782 ไร่	290 แปลง	2,000 ตารางเมตร	1.25 เหรียญสหรัฐ ต่อตารางเมตร ต่อปี	1.60 เหรียญสหรัฐ ต่อตารางเมตร ต่อปี
คาร์นาพูลี (Karnaphuli EPZ)	529 ไร่	255 แปลง	2,000 ตารางเมตร	2.2 เหรียญสหรัฐ ต่อตารางเมตร ต่อปี	2.75 เหรียญสหรัฐ ต่อตารางเมตร ต่อปี
มองลา (Mongla EPZ)	646 ไร่	190 แปลง	2,000 ตารางเมตร	1.25 เหรียญสหรัฐ ต่อตารางเมตร ต่อปี	1.60 เหรียญสหรัฐ ต่อตารางเมตร ต่อปี
อุตตารา (Uttara EPZ)	540 ไร่	180 แปลง	2,000 ตารางเมตร	1.25 เหรียญสหรัฐ ต่อตารางเมตร ต่อปี	1.60 เหรียญสหรัฐ ต่อตารางเมตร ต่อปี

ที่มา: คณะกรรมการเขตส่งเสริมการส่งออกบังกลาเทศ (Bangladesh Export Processing Zone Authority)

3.4. สรุปต้นทุนการประกอบธุรกิจ (Cost of Doing Business) ในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

ตารางที่ 3-18 สรุปข้อมูลต้นทุนการประกอบธุรกิจที่สำคัญในประเทศบังกลาเทศไว้

ตารางที่ 3-18 ต้นทุนทางการดำเนินธุรกิจในประเทศบังกลาเทศ

ต้นทุนทางการธุรกิจ	ประเทศบังกลาเทศ
ต้นทุนทางการเริ่มดำเนินธุรกิจ	
ค่าธรรมเนียมการขอวีซ่าธุรกิจ (Business Visas)	2,160 บาท – เข้าประเทศบังกลาเทศได้หนึ่งครั้ง (Single Entry) 5,380 บาท – เข้าประเทศได้หลายครั้ง (Multiple Entry)
ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนบริษัท	7,300 ตากา (ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนบริษัท)
อัตราภาษีต่าง ๆ	
ภาษีเงินได้ทางธุรกิจ (Cooperate Income Taxes)	<ul style="list-style-type: none"> บริษัทมหาชน – ร้อยละ 27.5 บริษัทจำกัด – ร้อยละ 37.5 ถึง 42.5 แล้วแต่ประเภทอุตสาหกรรม
ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT)	<ul style="list-style-type: none"> หากผลประกอบการประจำปีมากกว่า 12 ล้านบาท – ร้อยละ 15 หากผลประกอบการประจำปีน้อยกว่า 12 ล้านบาท – ร้อยละ 4
ภาษีชำระ ณ ที่จ่าย (Withholding Taxes)	<ul style="list-style-type: none"> การจ่ายเงินปันผลให้บริษัทที่จัดตั้งขึ้นในประเทศ – ร้อยละ 20 การจ่ายเงินปันผลให้บุคคลในประเทศ (ทั้งที่เป็นชาวบังกลาเทศและชาวต่างชาติที่พำนักอยู่ในบังกลาเทศ) – ร้อยละ 10 การจ่ายเงินปันผลให้บุคคลต่างชาติ – ร้อยละ 25
ภาษีเงินได้ส่วนบุคคล (Personal Income Taxes)	อัตราภาษีก้าวหน้า <ul style="list-style-type: none"> รายได้ระหว่าง 1 ถึง 220,000 ตากา – ร้อยละ 0 รายได้ระหว่าง 220,001 ถึง 520,000 ตากา – ร้อยละ 10 รายได้ระหว่าง 520,001 ถึง 920,000 ตากา – ร้อยละ 15 รายได้ระหว่าง 920,001 ถึง 1,220,000 ตากา – ร้อยละ 20 รายได้ตั้งแต่ 1,220,001 ขึ้นไป – ร้อยละ 25

ต้นทุนทางการธุรกิจ	ประเทศบังกลาเทศ
ต้นทุนทางการดำเนินธุรกิจ	
อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ (Minimum Wage)	<ul style="list-style-type: none"> อัตราทั่วไป - 1,500 ตากา อัตราสำหรับการผลิตเสื้อผ้าทำพร้อม (Ready-Made Garment) - 5,300 ตากา อัตราในเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) - 4,480 ถึง 11,200 ตากา แล้วตำแหน่งการทำงาน
ต้นทุนค่าสาธารณูปโภค	
อัตราค่าใช้ไฟฟ้าสำหรับธุรกิจ (Electricity Rate for Business) (per kWh)	5.84 - 9.10 ตากา
ค่าน้ำสำหรับธุรกิจ (Water Billing for Commercial Property)	27 ตากา ต่อลูกบาศก์เมตร
ค่าเชื้อเพลิง	<ul style="list-style-type: none"> ก๊าซ: 2.58 – 9.47 ต่อลูกบาศก์เมตร ต่อเดือน ราคาน้ำมันเบนซิน: 99 ตากา ราคาน้ำมันดีเซล: 68 ตากา
ต้นทุนค่าเช่าสถานที่	
ค่าเช่าพื้นที่อุตสาหกรรม (Industrial Estate rent)	<ul style="list-style-type: none"> 8.30 – 15 ตากา ต่อตารางเมตร ต่อเดือน
ค่าเช่าอาคารสำนักงาน (Office rent)	<ul style="list-style-type: none"> สำนักงาน: 753 – 3,229 ตากา ต่อตารางเมตร ต่อเดือน สำนักงานขาย (Store/Showroom): 431 – 4,306 ต่อตารางเมตร ต่อเดือน
ค่าใช้จ่ายทางธุรกิจประเภทอื่น ๆ	
ภาษีสรรพสามิต (Excise Taxes)	<ul style="list-style-type: none"> บุหรี่ยาสูบ – ร้อยละ 10

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจากหลายแหล่งข้อมูล

บทที่ 4

โอกาสและศักยภาพการลงทุนไทย ในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของประเทศบังกลาเทศ อันได้แก่ ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ รวมไปถึงการพิจารณาสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ศาสนา นโยบาย เศรษฐกิจ นโยบายการค้า นโยบายการต่างประเทศ รวมไปถึงการศึกษาความพร้อมในด้าน โครงสร้างพื้นฐานของประเทศบังกลาเทศ ทำให้ทราบว่า ประเทศบังกลาเทศ เป็นประเทศขนาด ไม่ใหญ่นัก หากแต่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะทรัพยากร ด้านการเกษตร ซึ่งบังกลาเทศสามารถเพาะปลูกฝ้าย ข้าว ข้าวสาลี อ้อย และปอกระเจา ได้ในแต่ละปีเป็นปริมาณมาก และมีการแปรรูปสินค้าทางการเกษตรที่เพาะปลูกได้เพื่อผลิตเป็น สินค้าส่งออกหลักอย่างสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และน้ำตาล

ทั้งนี้ ในด้านหนึ่ง ประเทศบังกลาเทศยังคงประสบปัญหาอยู่หลายประการจากการที่เป็น ประเทศที่กำลังพัฒนา อันได้แก่ ปัญหาความแออัดและความขาดแคลนในโครงสร้างพื้นฐานและ ระบบสาธารณสุขไปรษณีย์ของประเทศ ปัญหาการพัฒนาในระบบการศึกษาและระบบการแพทย์ อย่างไรก็ดี ในอีกด้านหนึ่ง ประเทศบังกลาเทศยังคงเป็นประเทศที่มีโอกาสในการลงทุนอยู่มาก เนื่องด้วยจำนวนประชากรในประเทศที่มากถึง 168.9 ล้านคน และตลาดแรงงานในประเทศที่มี ราคาถูกและหาได้ง่าย

เมื่อได้ทำการศึกษาในข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับนโยบาย กฎหมาย และกฎระเบียบที่ เกี่ยวข้องกับการเข้าไปลงทุนและประกอบธุรกิจในประเทศบังกลาเทศ จะพบว่า ประเทศ บังกลาเทศเป็นประเทศกำลังพัฒนาหนึ่งที่เปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะใน อุตสาหกรรมที่เป็นอุตสาหกรรมขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ อันได้แก่ อุตสาหกรรม พลังงานและโครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรมอาหาร/อาหารแปรรูป อุตสาหกรรมก่อสร้าง รวมไปถึง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ภาพที่ 4-1 แสดงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของประเทศบังกลาเทศในภาพรวม โดยจะพบว่า ประเทศบังกลาเทศมีจุดแข็งอยู่ที่มีประชากรในประเทศมากถึง 168.9 ล้านคน จึงทำให้แรงงานในประเทศหาได้ง่าย และมีค่าจ้างที่ถูก มีทรัพยากรทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ทั้งเหมืองแร่ ประมง ก๊าซธรรมชาติ รวมไปถึงภูมิประเทศที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร นอกจากนี้ ประเทศบังกลาเทศยังเป็นประเทศฐานการผลิตอุตสาหกรรมสิ่งทอขนาดใหญ่ประเทศหนึ่งของเอเชีย

อย่างไรก็ดี จุดอ่อนสำคัญของประเทศบังกลาเทศ ได้แก่ การที่ประชากรจำนวนมากซึ่งยังไม่รู้หนังสือ และไม่มีโอกาสในการเข้าเรียนหนังสือ แรงงานส่วนใหญ่ขาดทักษะและความสามารถในการทำงาน ทำให้เป็นต้นทุนสำหรับผู้ประกอบการในการต้องฝึกอบรมแรงงานประเทศขาดความหลากหลายในภาคการผลิต เนื่องจากมีภาคอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เพียงไม่กี่อุตสาหกรรม (เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมยา อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปบางชนิด เป็นต้น) อุตสาหกรรมสนับสนุนในประเทศมีอยู่ไม่มากและมีขนาดเล็ก การพัฒนาในระบบระบบโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคยังไม่ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลหรือชนบท และระบบโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคในบางพื้นที่ของประเทศ ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดตั้งโรงงาน

ทั้งนี้ โอกาสในการเข้าไปลงทุนในประเทศบังกลาเทศ เกิดจากจำนวนประชากรในประเทศที่มาก ทำให้เป็นโอกาสสำหรับนักลงทุนในการเข้าไปประกอบธุรกิจที่ต้องอาศัยตลาดในประเทศ เช่น อุตสาหกรรมอาหาร ธุรกิจภาคบริการ เป็นต้น และตลาดแรงงานที่ใหญ่ ทำให้เป็นโอกาสสำหรับการเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมเกษตร รวมไปถึงอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมาก

ส่วนอุปสรรคสำคัญในการเข้าไปลงทุน/ประกอบธุรกิจในบังกลาเทศ ได้แก่ ปัญหาความแออัดของประชากรในประเทศ รวมไปถึงปัญหาซึ่งเกิดจากความยากจนของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมอื่นๆ ตามมา ปัญหาการเมืองที่ขาดเสถียรภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน ปัญหาขาดแคลนพลังงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมของประเทศ และข้อจำกัดจากการที่ภาคการเงินและการธนาคารยังมีระดับการพัฒนาที่ต่ำ ทำให้การกู้ยืมเงินและการระดมทุนในบังกลาเทศเกิดขึ้นได้ยาก ซึ่งรวมถึงการทำธุรกรรมทางการเงินต่างๆ เช่น การทำธุรกรรมทางการเงินระหว่างประเทศ มีความล่าช้าหรือความยากลำบาก หรือการที่ธนาคารในประเทศเป็นธนาคารพาณิชย์รายย่อยจำนวนมาก ทำให้ยากที่จะทำธุรกรรม เพราะต้องขึ้นอยู่กับกฎระเบียบและการบริการของแต่ละธนาคาร รวมถึงความน่าเชื่อถือของธนาคารนั้นๆ

ภาพที่ 4-1 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของประเทศบังกลาเทศ

4.1. ภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่สำคัญของสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

ภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และบริการที่สำคัญของประเทศบังกลาเทศ ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมหัตถกรรม อุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเป็นอาหาร อุตสาหกรรมยา อุตสาหกรรมต่อเรือ อุตสาหกรรมโทรคมนาคม อุตสาหกรรมการเงินและการธนาคาร อุตสาหกรรมก่อสร้าง และอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการโรงแรม

ทั้งนี้ อุตสาหกรรมเกษตรและอาหารของบังกลาเทศมีการผลิตที่สำคัญ คือ การผลิตวัตถุดิบ และการแปรรูปวัตถุดิบ ซึ่งมีทั้งโรงงานขนาดใหญ่ (Large Scale Processor) และโรงงานขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Scale Processor) ซึ่งกระบวนการผลิตเน้นแบบฮาลาลเป็นหลัก เนื่องจากประชาชนทั้งในประเทศนับถือศาสนาอิสลาม

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศ นับเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีมูลค่าการค้าและมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ค่อนข้างสูง โดยผู้ประกอบการเจ้าของแบรนด์เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มเป็นจำนวนมากใช้และอาศัยประเทศบังกลาเทศเป็นฐานการผลิตเพื่อผลิตสินค้าและส่งออกสินค้าต่างๆ ทั่วโลก

ขณะที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวบังกลาเทศ นับเป็นอุตสาหกรรมที่กำลังเติบโตของประเทศ เนื่องด้วยแหล่งท่องเที่ยวในประเทศมีความหลากหลาย โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น ทะเล ป่าชายเลน ภูเขา และไร้ชา เป็นต้น และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และทางศาสนาจำนวนมาก ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในบังกลาเทศ

4.2. ภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่น่าสนใจ (Attractive Sector) ของสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

สำหรับในหัวข้อนี้ คณะผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกและพิจารณาอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่น่าสนใจ (Attractive Sector) ของประเทศบังกลาเทศ โดยอาศัยที่ได้จากการศึกษาทั้งหมด ทั้งการข้อมูลพื้นฐานของประเทศ การศึกษาข้อมูลกฎหมายและกฎระเบียบด้านการลงทุน รวมไปถึงการเดินทางไปศึกษาข้อมูลเชิงลึก (Fact Finding) ในประเทศบังกลาเทศ มาประกอบการพิจารณาและใช้เกณฑ์การคัดเลือกอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่น่าสนใจ (Attractive Sector) ทำการคัดเลือก

อุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่น่าสนใจจากกลุ่มอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่สำคัญของประเทศบังกลาเทศ จากนั้น จะทำการศึกษาวิเคราะห์อุตสาหกรรมเชิงลึก อันประกอบด้วยการศึกษาภาพรวมและความสำคัญของอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมดังกล่าว การประเมินโอกาสและศักยภาพของนักลงทุนไทยในอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมดังกล่าว และการศึกษาวิเคราะห์พื้นที่ที่น่าสนใจ (Attractive Area) ที่เหมาะสมต่อการเข้าไปลงทุน

4.2.1. การพิจารณาอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่น่าสนใจ (Attractive Sector)

4.2.1.1. ภาคอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่มีความสำคัญด้านการค้า

สำหรับอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมของประเทศบังกลาเทศที่มีความสามารถในการส่งออกสูงที่สุด คือ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม โดยการส่งออกในอุตสาหกรรมดังกล่าวมากถึงร้อยละ 88.77 ของการส่งออกทั้งหมดของประเทศ และในช่วงระหว่างปี 2552-2556 อุตสาหกรรมดังกล่าวมีอัตราการเติบโตของการส่งออกเฉลี่ยร้อยละ 19.80 ต่อปี (ตารางที่ 4-1)

ตารางที่ 4-1 อุตสาหกรรม/เกษตรกรรมบังกลาเทศที่มีความสามารถในการส่งออกสูง 10 อันดับแรก

อันดับ	อุตสาหกรรม/เกษตรกรรม	มูลค่าการส่งออกรวม ปี 2552-2556 (ล้านเหรียญสหรัฐ)	อัตราการเติบโตแบบ CAGR ของมูลค่าการ ส่งออกปี 2552-2556	สัดส่วนมูลค่าการ ส่งออกทั้งหมด ในช่วงปี 2552-2556
1	สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	104,277.41	19.80%	88.77%
2	อาหารแปรรูป	3,782.43	14.76%	3.22%
3	รองเท้าและอุปกรณ์สวมศีรษะ	2,239.11	32.15%	1.91%
4	เครื่องหนัง	1,633.88	17.98%	1.39%
5	น้ำมันดิบ	1,155.73	-20.75%	0.98%
6	ยานยนต์และชิ้นส่วน	634.35	-10.87%	0.54%
7	เคมีภัณฑ์	506.60	-14.71%	0.43%
8	สินค้าเบ็ดเตล็ด	442.63	26.51%	0.38%
9	ยาสูบ	367.51	17.12%	0.31%
10	ปิโตรเคมี พลาสติก และ ผลิตภัณฑ์พลาสติก	353.61	16.63%	0.30%
	อื่น ๆ	2,080.39	7.73%	1.77%
	ทั้งหมด	117,473.64	18.80%	100.00%

ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจาก International Trade Centre (ITC)

ในส่วนของภาคบริการ อุตสาหกรรมภาคบริการอื่นๆ อุตสาหกรรมโทรคมนาคมและการสื่อสาร อุตสาหกรรมขนส่งและโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม ICT เป็นอุตสาหกรรมบริการของบังกลาเทศที่มีความสามารถในการส่งออกสูงที่สุด 5 อันดับแรก

4.2.1.2. ภาคอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่ได้ประโยชน์จากศักยภาพของประเทศ

ประเทศบังกลาเทศเป็นประเทศที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ทำให้เหมาะแก่การประกอบธุรกิจทางการเกษตร ทั้งนี้ ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ในบังกลาเทศ ได้แก่ เกษตรและป่าไม้ ก๊าซธรรมชาติ และทรัพยากรทางทะเล ในขณะที่เดียวกัน ตลาดแรงงานซึ่งมีขนาดใหญ่ (มีแรงงานมากถึง 80 ล้านคน) ส่งผลทำให้สำหรับอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาแรงงานจำนวนมาก เป็นอุตสาหกรรมที่สามารถใช้ความได้เปรียบดังกล่าวของประเทศบังกลาเทศเป็นจุดแข็งเพื่อเสริมขีดความสามารถทางการแข่งขันได้ นอกจากนี้ ประเทศบังกลาเทศยังประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และทางศาสนาหลายแห่งในประเทศ เหมาะแก่การดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวและการโรงแรม

ด้วยเหตุนี้ สำหรับภาคอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่ได้ประโยชน์จากศักยภาพของประเทศบังกลาเทศ จึงได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมประมง อุตสาหกรรมปศุสัตว์ อุตสาหกรรมอาหารและอาหารแปรรูป อุตสาหกรรมปิโตรเลียมและก๊าซธรรมชาติ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมเครื่องหนัง อุตสาหกรรมพลังงาน และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม

4.2.1.3. ภาคอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่มีความสำคัญในเชิงนโยบายภาครัฐ

อุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่มีความสำคัญในเชิงนโยบายภาครัฐของประเทศบังกลาเทศ ประกอบด้วยอุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมเครื่องหนัง อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และปิโตรเคมี อุตสาหกรรมเยื่อปอ อุตสาหกรรมกระดาษ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เส้นใย อุตสาหกรรมอาหารแช่แข็ง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการเกษตร และอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์และการประมวลผลข้อมูล (Software and Data Processing)

นอกจากนี้ อุตสาหกรรมพลังงาน อุตสาหกรรมโทรคมนาคมและการสื่อสาร และอุตสาหกรรม ICT ยังเป็นอุตสาหกรรมอีกภาคส่วนที่รัฐบาลให้ความสำคัญเช่นกันในฐานะอุตสาหกรรมรากฐานที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศ และ/หรือเป็นอุตสาหกรรมสนับสนุนสำคัญของประเทศ

4.2.1.4. ภาคอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่ไม่มีข้อจำกัดหรือข้อกำหนดทางกฎหมายหรือกฎระเบียบที่มีให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุน

รัฐบาลบังกลาเทศมีการเปิดรับการลงทุนในหลายกลุ่มอุตสาหกรรม โดยมีเพียงบางประเภทอุตสาหกรรมที่ได้รับการคุ้มครองไว้สำหรับการลงทุนภาครัฐ อาทิ การลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตอาวุธและยุทโธปกรณ์ อุตสาหกรรมพลังงานนิวเคลียร์ อุตสาหกรรมป่าไม้ สงวน อุตสาหกรรมผลิตเหรียญกษาปณ์ และอุตสาหกรรมการรถไฟ นอกจากนี้ ยังมีอุตสาหกรรมและธุรกิจที่ต้องได้รับอนุญาตพิเศษก่อนจึงจะสามารถดำเนินกิจการได้ โดยส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเงินและการธนาคาร การโทรคมนาคมและการสื่อสาร การกระจายเสียง และการเดินอากาศ

4.2.1.5. ภาคอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่มีความน่าสนใจหรือมีโอกาอย่างแท้จริง

ถึงแม้อุตสาหกรรมหลายอุตสาหกรรมในบังกลาเทศจะมีศักยภาพและเป็นอุตสาหกรรมที่ไทยมีความสามารถทางการแข่งขันที่สูง ได้แก่ อุตสาหกรรมการเกษตรและเกษตรแปรรูป อุตสาหกรรมอาหารและอาหารแปรรูป อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ และพลาสติก รวมถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม

อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในประเทศบังกลาเทศ ได้แก่ ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานและความพร้อมของระบบสาธารณูปโภค ปัญหาทักษะแรงงาน ฯลฯ ส่งผลให้ในหลายอุตสาหกรรมอาจจะไม่เหมาะสำหรับนักลงทุนไทยที่จะเข้าไปลงทุนและประกอบธุรกิจ

ทั้งนี้ จากผลการเดินทางไปสำรวจข้อมูลเชิงลึก (Fact Finding) ในประเทศบังกลาเทศ อุตสาหกรรม/เกษตรกรรมของบังกลาเทศที่มีความน่าสนใจและนักลงทุน/ผู้ประกอบการไทยมีโอกาสอย่างแท้จริง คือ อุตสาหกรรมการเกษตรและเกษตรแปรรูป อุตสาหกรรมอาหารและอาหารแปรรูป และอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เนื่องด้วยขนาดระบบเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่ จำนวนแรงงานในตลาดแรงงานที่มีอยู่มาก และอัตราค่าจ้างที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับไทย

จึงถือเป็นภาคธุรกิจหนึ่งที่ไทยมีโอกาสนำเงินเข้าไปลงทุนในประเทศดังกล่าว นอกจากนี้
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรมของบังกลาเทศก็อาจจะมีช่องทางในการลงทุนเช่นกัน

4.2.2. สรุปอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่น่าสนใจ (Attractive Sector) ของ สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

จากการพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ อันได้แก่ การเป็นอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่มีความ
สำคัญในด้านการค้า (การส่งออก) การเป็นอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่ประเทศมีศักยภาพ
รวมถึงการเป็นอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่มีความสำคัญเชิงนโยบายรัฐ หรือไม่มีข้อจำกัด/ข้อห้าม
จากกฎหมายหรือกฎระเบียบ สามารถสรุปอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่น่าสนใจ (Attractive
Sector) ของประเทศบังกลาเทศ ดังตารางที่ 4-2

- อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
- อุตสาหกรรมเกษตรและเกษตรแปรรูป
- อุตสาหกรรมอาหารและอาหารแปรรูป
- อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม

ตารางที่ 4-2 อุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่สำคัญของประเทศบังกลาเทศ

อุตสาหกรรม	มีความสำคัญ ด้านการค้า	ได้ประโยชน์ จากศักยภาพ ของประเทศ	มีความสำคัญ ในเชิงนโยบาย ภาครัฐ	ไม่มีข้อจำกัด และ/หรือ ข้อกำหนดทางกฎหมาย หรือกฎระเบียบที่มีให้หัก ลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุน	เป็นอุตสาหกรรม ที่ไทยมีศักยภาพ	มีความน่าสนใจ หรือมีโอกาสอย่าง แท้จริง *
อุตสาหกรรมเหมืองแร่				✓		
อุตสาหกรรมเกษตรและเกษตรแปรรูป	✓	✓		✓	✓	★
อุตสาหกรรมอาหารและอาหารแปรรูป	✓	✓		✓	✓	★
อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	✓	✓	✓	✓	✓	★
อุตสาหกรรมเครื่องหนังและรองเท้า	✓	✓	✓	✓		
อุตสาหกรรมปิโตรเลียมและก๊าซธรรมชาติ	✓	✓		✓		
อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน	✓			✓	✓	
อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์			✓	✓	✓	
อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ				✓	✓	
อุตสาหกรรมพลังงาน		✓	✓			
อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์	✓		✓	✓	✓	
อุตสาหกรรมพลาสติก	✓			✓	✓	
อุตสาหกรรมกระดาษ			✓	✓		
อุตสาหกรรมเบ็ดเตล็ด	✓			✓		
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม	✓	✓	✓	✓	✓	★
อุตสาหกรรมการก่อสร้าง				✓	✓	
อุตสาหกรรมขนส่งและโลจิสติกส์	✓					

อุตสาหกรรม	มีความสำคัญด้านการค้า	ได้ประโยชน์จากศักยภาพของประเทศ	มีความสำคัญในเชิงนโยบายภาครัฐ	ไม่มีข้อจำกัด และ/หรือ ข้อกำหนดทางกฎหมายหรือกฎระเบียบที่มีให้หักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุน	เป็นอุตสาหกรรมที่ไทยมีศักยภาพ	มีความน่าสนใจหรือมีโอกาสอย่างแท้จริง *
อุตสาหกรรมโทรคมนาคมและการสื่อสาร	✓		✓			
อุตสาหกรรม ICT	✓		✓	✓		
อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์			✓	✓		
อุตสาหกรรมการเงินและการธนาคาร			✓			

หมายเหตุ : * เป็นผลการศึกษาที่ได้จากการเดินทางไปศึกษาข้อมูลเชิงลึก (Fact Finding) โดย ★ หมายความว่าพอมีความน่าสนใจอยู่บ้าง
ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด

4.3. การวิเคราะห์เชิงลึกอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่น่าสนใจของสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

ในหัวข้อนี้ คณะผู้วิจัยจะทำการศึกษาวิเคราะห์เชิงลึกในอุตสาหกรรมอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมที่น่าสนใจ (Attractive Sector) ของประเทศบังกลาเทศ โดยการศึกษาวิเคราะห์ดังกล่าวจะประกอบด้วยการศึกษาภาพรวมและความสำคัญของอุตสาหกรรมในมิติต่างๆ อันได้แก่มิติด้านเศรษฐกิจ การผลิต การค้า และการลงทุน การประเมินโอกาสและศักยภาพของนักลงทุนไทย ผ่านการวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน-โอกาส-อุปสรรค (SWOT Analysis) ของอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมของประเทศ และการพิจารณาและระบุภาคธุรกิจที่มีโอกาสในการเข้าไปลงทุน/ประกอบธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการไทย

4.3.1. การวิเคราะห์เชิงลึกในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปของสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ¹

4.3.1.1. ภาพรวมและความสำคัญของอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปเป็นอุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศบังกลาเทศ ในอดีต บังกลาเทศจำเป็นต้องนำเข้าสินค้าทางการเกษตรและอาหารเป็นจำนวนมาก ต่อมา ภายหลังจากที่รัฐบาลได้ร่วมมือกับองค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐฯ (U.S. Agency for International Development: USAID) ในการเพิ่มทักษะแก่เกษตรกรภายในประเทศ จัดสรรเครื่องมือและเครื่องจักรที่จำเป็น ดำเนินการวิจัยเทคโนโลยีการผลิต ตลอดจนการเข้าไปพัฒนาชนบท และพัฒนาสาธารณูปโภคและระบบโครงสร้างพื้นฐาน ส่งผลทำให้ภาคการเกษตรของบังกลาเทศเกิดการเติบโตอย่างรวดเร็ว และสามารถเพาะปลูกได้มากขึ้น

ตารางที่ 4-3 แสดงความสำคัญของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปที่มีต่อเศรษฐกิจของประเทศบังกลาเทศ โดยพบว่า อุตสาหกรรมดังกล่าวมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ หรือสัดส่วนต่อ GDP ของบังกลาเทศ คิดเป็นร้อยละ 17.5 ในปี 2557 โดยบังกลาเทศสามารถส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมได้ 950.34 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (คิดเป็นราวร้อยละ 2.83 ของการส่งออกของ

¹ ในที่นี้ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและความสมบูรณ์ของการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ทำการพิจารณาวิเคราะห์เชิงลึกของอุตสาหกรรมที่น่าสนใจ (Attractive Sector) ในอุตสาหกรรมเกษตรและเกษตรแปรรูป และอุตสาหกรรมอาหารและอาหารแปรรูปพร้อมกัน

ทั้งประเทศ) และมีการนำเข้าจากต่างประเทศประมาณ 5,830.01 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (คิดเป็นราวร้อยละ 15.12 ของการนำเข้าของทั้งประเทศ)

ในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปบังกลาเทศ มีจำนวนบริษัทในอุตสาหกรรมอยู่ราว 6,139 บริษัท และประมาณการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมได้ราว 47.33 ล้านคน ทั้งนี้ สินค้าทางการเกษตรและสินค้าอาหารแปรรูปที่ผลิตและสามารถส่งออกได้มาก ได้แก่ ข้าว ปอกระเจา (Jute) น้ำมันปาล์ม รวมถึงอาหารแช่แข็ง (Frozen Food)

ตารางที่ 4-3 ความสำคัญของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารบังกลาเทศ

ประเด็นความสำคัญ	2555	2556	2557
ด้านการผลิต			
ปริมาณการผลิตข้าวและธัญพืช (หน่วย : ล้านตัน)	36.84	37.26	38.17
ปริมาณการผลิตปศุสัตว์ทั้งหมด (หน่วย : ล้านตัว)	288.56	296.26	304.17
ปริมาณสัตว์น้ำที่ได้จากการประมงทั้งจากแหล่งน้ำในประเทศและทะเล (หน่วย : ล้านตัน)	3.26	3.41	3.55
ด้านการบริโภค			
ประมาณการปริมาณนำเข้าข้าว (หน่วย : ตัน)	N/A	N/A	875,350
ประมาณการปริมาณนำเข้าน้ำมันปาล์ม (Palm Oil) (หน่วย : ตัน)	N/A	N/A	1,250,000
ด้านการค้า			
มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารแปรรูปของประเทศบังกลาเทศ (หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	787.24	943.98	950.34
ส่วนแบ่งมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารแปรรูปต่อการส่งออกทั้งหมดของประเทศบังกลาเทศ (หน่วย : ร้อยละ)	2.90%	3.04%	2.83%
มูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารแปรรูปของประเทศบังกลาเทศ (หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	5,102.98	5,429.47	5,830.01
ส่วนแบ่งมูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารแปรรูปต่อการนำเข้าทั้งหมดของประเทศบังกลาเทศ (หน่วย : ร้อยละ)	16.61%	15.61%	15.12%
ด้านอื่นๆ			
มูลค่าภาคการเกษตรกรรม (Agricultural Sector) เทียบกับมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP composition by sector) (หน่วย : ร้อยละ)	N/A	N/A	17.5%
จำนวนบริษัทในอุตสาหกรรม (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน ปี 2557)	N/A	N/A	6,139
จำนวนบริษัทขนาดเล็ก (Small Scale Manufacturing) แรงงานไม่เกิน 50 คน	N/A	N/A	5,525
ประมาณการของแรงงานในอุตสาหกรรมเมื่อเทียบกับกำลังแรงงานทั้งหมด (หน่วย : ร้อยละ)	N/A	N/A	47.33

ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจากหลายแหล่งข้อมูล

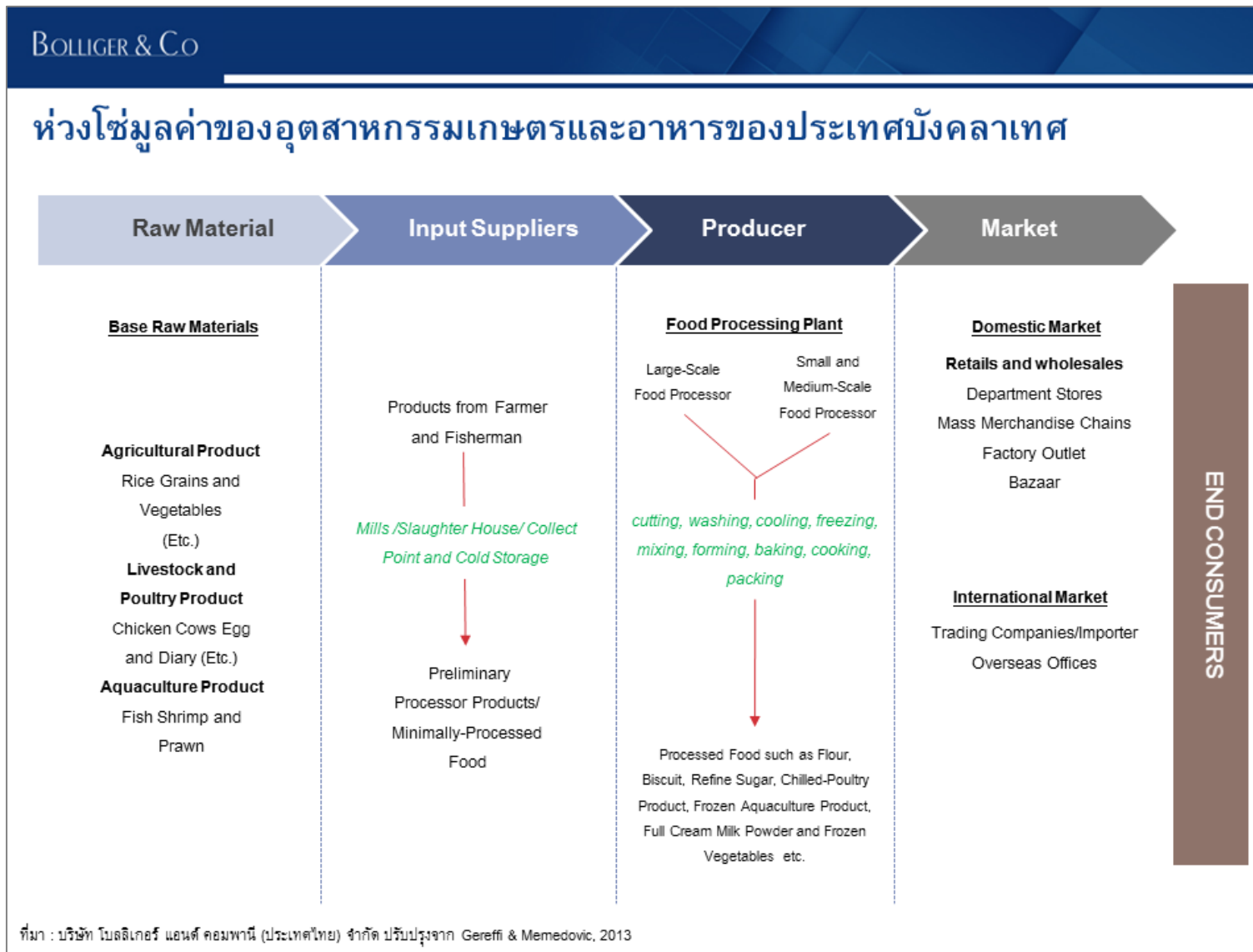

โครงสร้างของห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารบังกลาเทศ แสดงในภาพที่ 4-2 โดยจะพบว่า ห่วงโซ่การผลิตขั้นพื้นฐานของอุตสาหกรรมเป็นการเพาะปลูก การทำปุ๋ยสัตว์ และการประมง โดยเกษตรกรและชาวประมงส่วนใหญ่ในประเทศเป็นเกษตรกร/ชาวประมงขนาดเล็ก เช่นเดียวกับในภาคการปศุสัตว์ ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ รวมถึงที่สามารถเลี้ยง/จับได้ จะถูกจำหน่ายในตลาดภายในประเทศ และ/หรือถูกนำไปเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปในห่วงโซ่การผลิตที่สูงขึ้น

ทั้งนี้ สำหรับภาคการแปรรูปสินค้าเกษตร/ปศุสัตว์/ประมงของบังกลาเทศที่สำคัญ ได้แก่ การขัดสีข้าว การแปรรูปข้าวและธัญพืช (อุตสาหกรรมแป้ง และอุตสาหกรรมเบเกอรี่) การแปรรูปอ้อย (อุตสาหกรรมน้ำตาลและผลิตภัณฑ์) การแปรรูปผักและผลไม้ (อุตสาหกรรมน้ำผัก/ผลไม้ และผลไม้แปรรูป) การแปรรูปนมสด (อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากนม) และการแปรรูปอาหารทะเล (อุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็ง)

ภาพที่ 4-2 ห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารของประเทศบังกลาเทศ

4.3.1.2. ภาพรวมการผลิตของประเทศ

อุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปของบังกลาเทศมีภาคการผลิตที่สำคัญ 3 ส่วน ประกอบด้วย (1) ภาคการเพาะปลูกข้าวและธัญพืช (2) ภาคการปศุสัตว์ และ (3) ภาคการประมง

จากตารางที่ 4-4 แสดงปริมาณการผลิตข้าวและธัญพืช สัตว์น้ำ และการปศุสัตว์ของประเทศบังกลาเทศ ระหว่างปี 2553-2557 โดยจะพบว่า บังกลาเทศสามารถเพาะปลูกข้าวและธัญพืชได้ 38.17 ล้านตัน ในปี 2557 โดยสามารถปลูกได้เพิ่มขึ้นจากในปี 2553 ที่อยู่ที่ 35.81 ล้านตัน คิดเป็นอัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปี (อัตราการเติบโตแบบ CAGR) เท่ากับร้อยละ 1.61 ในส่วนของภาคการปศุสัตว์ จำนวนผลผลิตจากการปศุสัตว์ในปี 2557 เท่ากับ 304.17 ล้านตัว โดยเพิ่มขึ้นจาก 270.71 ล้านตัวในปี 2553 คิดเป็นอัตราการเติบโตแบบ CAGR เท่ากับร้อยละ 2.96 นอกจากนี้ ในภาคการประมงของบังกลาเทศ ปริมาณสัตว์น้ำที่ได้จากการทำประมงทั้งหมดในปี 2557 มีปริมาณ 3.55 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากในปี 2553 ที่อยู่ที่ 2.89 ล้านตัน และคิดเป็นอัตราการเติบโตแบบ CAGR เท่ากับร้อยละ 5.23

ทั้งนี้ สินค้าจากภาคการเกษตรและปศุสัตว์ของประเทศส่วนใหญ่ถูกนำมาใช้เพื่อการบริโภคในประเทศ (ทั้งนำไปแปรรูปก่อนและการบริโภคโดยไม่ผ่านการแปรรูป) ส่วนในภาคการประมง พบว่า มีการนำไปแปรรูปเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ กล่าวคือ การแปรรูปเป็นอาหารทะเลแช่แข็ง เช่น กุ้งและกุ้งแช่แข็ง (Frozen Shrimp and Prawn) ปลาแช่แข็ง (Frozen Fish) ปลาสด/แช่เย็น (Fresh and Chilled Fish) ชิ้นปลาดัดแต่งแช่แข็ง (Frozen Fillets and Steaks of Fish) และครีบบปลาดฉลาม (Shark Fins) เป็นต้น

ตารางที่ 4-4 ปริมาณการผลิตข้าว สัตว์น้ำ และการปศุสัตว์ของประเทศบังกลาเทศ ปี 2553-2557

สินค้า	2553	2554	2555	2556	2557	อัตราการเติบโตแบบ CAGR ปี 2553-2557
ข้าวและธัญพืช (Food Grains Production) (หน่วย : ล้านตัน)	35.81	36.06	36.84	37.26	38.17	1.61%
อัตราการเติบโตต่อปี	-	0.71%	2.15%	1.16%	2.43%	-
การปศุสัตว์ (วัว แกะ แพะ ไก่ และเป็ด) (Livestock and Poultry Populations) (หน่วย : ล้านตัว)	270.71	278.80	288.56	296.26	304.17	2.96%
อัตราการเติบโตต่อปี	-	2.99%	3.50%	2.67%	2.67%	-
สัตว์น้ำจากการประมงจากแหล่งน้ำในประเทศ (Inland Fish Production) (หน่วย : ล้านตัน)	2.40	2.51	2.68	2.82	2.94	5.25%
อัตราการเติบโตต่อปี	-	4.70%	6.68%	5.14%	4.50%	-
สัตว์น้ำจากการประมงทะเล (Marine Fish Production) (หน่วย : ล้านตัน)	0.49	0.55	0.58	0.59	0.61	5.13%
อัตราการเติบโตต่อปี	-	9.86%	5.86%	1.90%	3.06%	-
สัตว์น้ำจากการประมงทั้งหมด (Country Fish Production) (หน่วย : ล้านตัน)	2.89	3.06	3.26	3.41	3.55	5.23%
อัตราการเติบโตต่อปี	-	5.62%	6.53%	4.54%	4.25%	-

หมายเหตุ : ข้อมูลปี 2557 เป็นตัวเลขประมาณการ

ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมข้อมูลจาก Bangladesh Economic Review 2014, Ministry of Finance, People's Republic of Bangladesh.

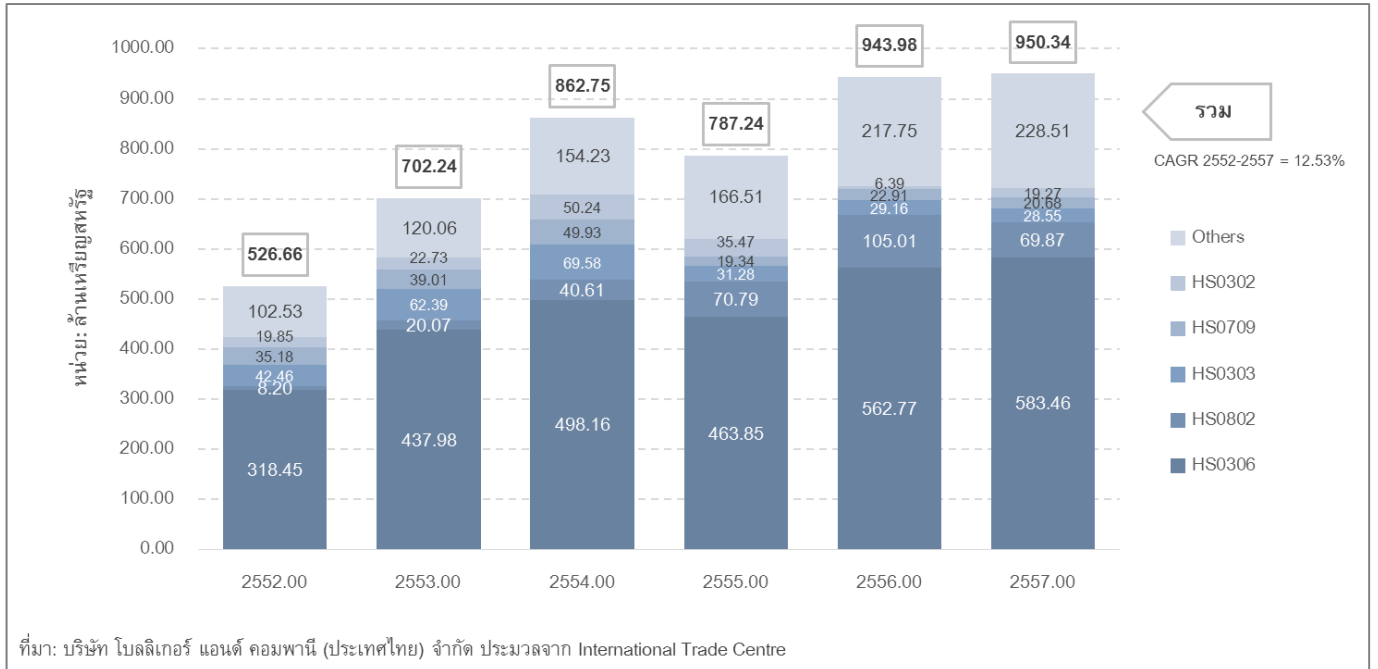
4.3.1.3. ภาพรวมการค้าของประเทศ

➤ การส่งออก

ระหว่างปี 2552-2557 บังกลาเทศมีการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปเพิ่มขึ้นจากเดิม 526.66 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2552 เป็น 950.34 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2557 คิดเป็นอัตราการเติบโตแบบ CAGR เท่ากับร้อยละ 12.53 ดังแสดงในภาพที่ 4-3

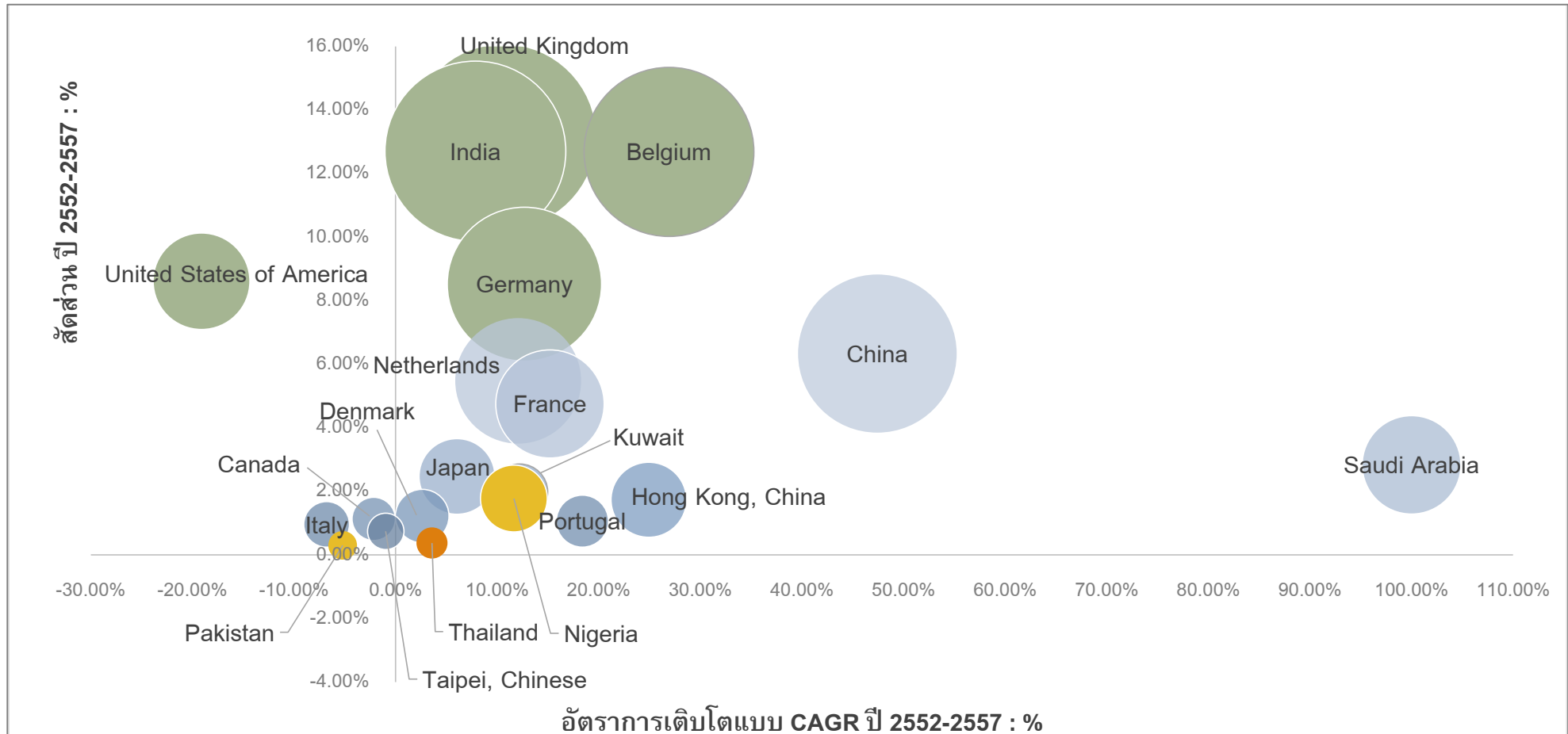
**ภาพที่ 4-3 มูลค่าการส่งออกทั้งหมดสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูป
ของประเทศไทย ปี 2552-2557**

บังกลาเทศมีการส่งออกไปยังสหราชอาณาจักร อินเดีย เวียดนาม สหรัฐอเมริกา และเยอรมนี เป็นสัดส่วนมากที่สุดใน 5 อันดับแรก (ภาพที่ 4-4) และสินค้าส่งออกสำคัญของบังกลาเทศ ได้แก่ กล้วย หรือกล้วยแช่แข็ง (HS0306) ลูกนัต (HS0802) ปลาแช่แข็ง (HS0303) พืชผักต่างๆ (HS0709) และพลาสติกแช่เย็น (HS0302) ดังแสดงในตารางที่ 4-5

ภาพที่ 4-4 ตลาดส่งออกสำคัญสินค้าเกษตรและอาหารของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557

หมายเหตุ: ขนาดของ Bubble คือมูลค่าการส่งออก หรือนำเข้าในปี 2557
 ที่มา: โพลีเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) ประมวลจาก International Trade Centre

ตารางที่ 4-5 สินค้าเกษตรและอาหารแปรรูปที่ส่งออก 5 อันดับแรกของประเทศบังกลาเทศ

(หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

สินค้าส่งออกหลักของประเทศบังกลาเทศในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูป				
No.	HS Code	รายการสินค้า	มูลค่าส่งออกทั้งหมด ของบังกลาเทศ ปี 2552-2557	คิดเป็น สัดส่วน (ร้อยละ)
	All Products	ทุกสินค้าในอุตสาหกรรม	4,773.21	100.00
1	HS0306	กุ้ง ปู กุ้งแช่เย็นแช่แข็ง	2,864.67	60.02
2	HS0802	ลูกไม้ชนิดอื่นๆ สดหรือแห้ง จะเอาเปลือกออกหรือไม่ก็ตาม	314.55	6.59
3	HS0303	ปลา แช่เย็นจนแข็ง	263.41	5.52
4	HS0709	พืชผักชนิดอื่นๆ สดหรือแช่เย็น	187.03	3.92
5	HS0302	ปลา สดหรือแช่เย็น	153.95	3.23

ที่มา: บริษัท โบลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจาก International Trade Centre

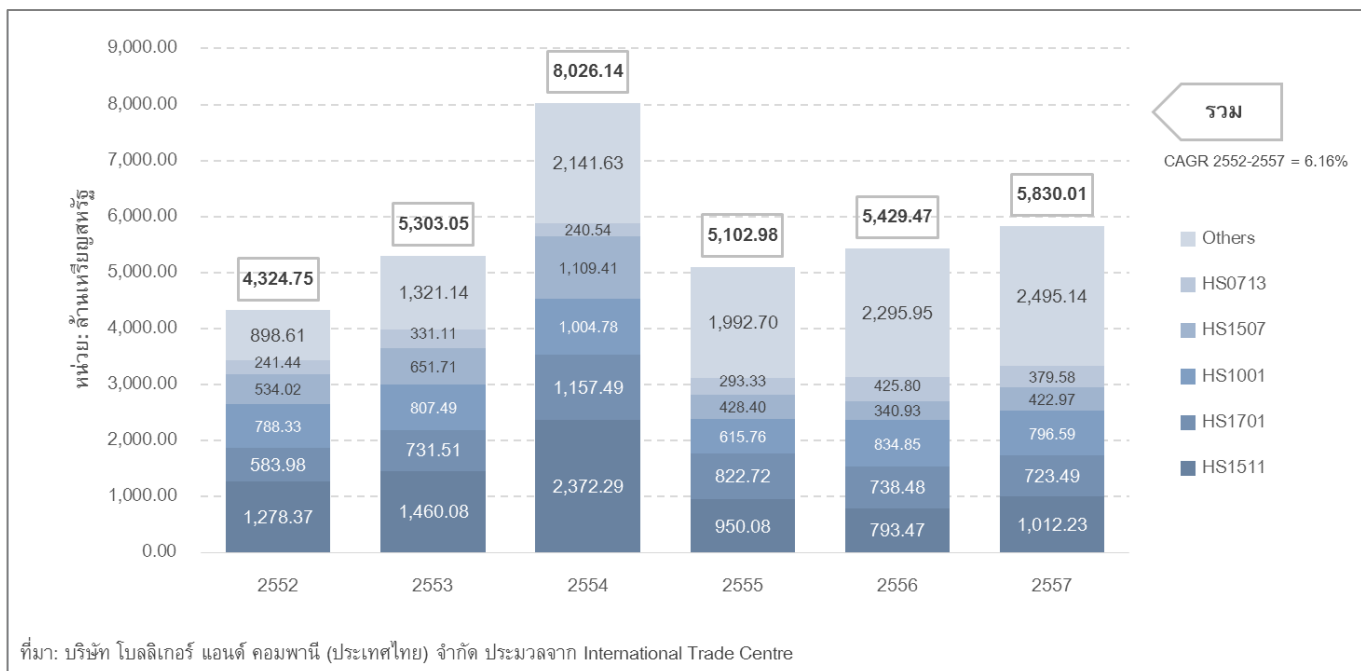
➤ การนำเข้า

สำหรับในฝั่งนำเข้าของบังกลาเทศ ระหว่างปี 2552-2557 การนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารมีการเติบโตอยู่ที่ร้อยละ 6.16 โดยมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นจาก 4,324.75 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2552 เป็น 5,830.01 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2557 ดังแสดงในภาพที่ 4-5

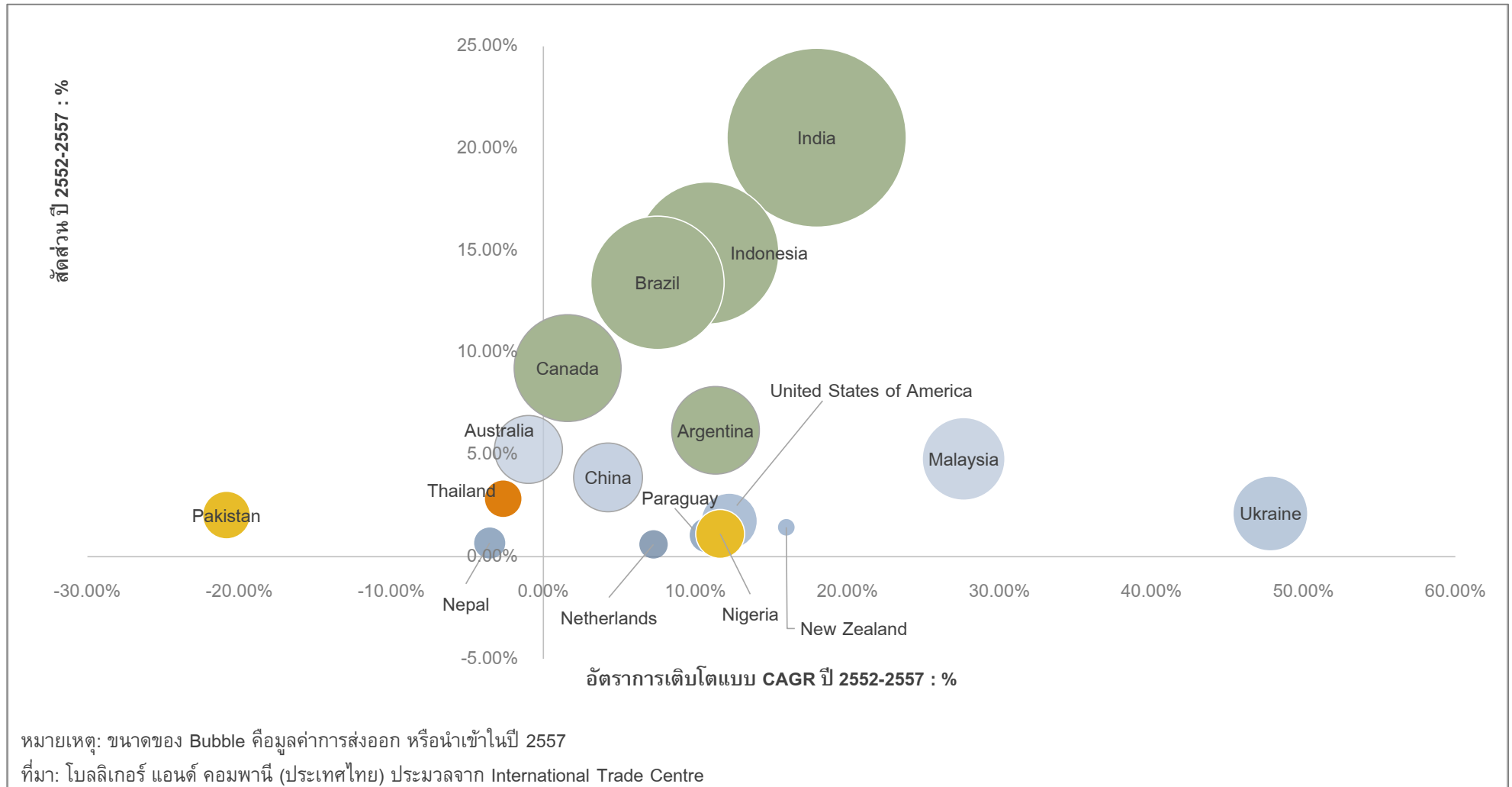
บังกลาเทศมีการนำเข้าจากแหล่งนำเข้าหลัก 5 อันดับแรก ได้แก่ อินเดีย อินโดนีเซีย บราซิล แคนาดา และอาร์เจนตินา (ภาพที่ 4-6) และสินค้านำเข้าสำคัญของบังกลาเทศ ได้แก่ น้ำมันปาล์ม (HS1511) ข้าวสาลีและเมสลิน (HS1001) น้ำตาล (HS1701) น้ำมันถั่วเหลือง (HS1507) และพืชตระกูลถั่ว (HS0713) ดังแสดงในตารางที่ 4-6

ภาพที่ 4-5 มูลค่าการนำเข้าทั้งหมดสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูป
ของประเทศไทย ปี 2552-2557

ภาพที่ 4-6 แหล่งนำเข้าสำคัญสินค้าเกษตรและอาหารแปรรูปของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557

ตารางที่ 4-6 สินค้าเกษตรและอาหารแปรรูปที่นำเข้า 5 อันดับแรกของประเทศบังกลาเทศ

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ

สินค้านำเข้าหลักของประเทศบังกลาเทศในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูป				
No.	HS Code	รายการสินค้า	มูลค่านำเข้าทั้งหมด ของบังกลาเทศ ปี 2552-2557	คิดเป็น สัดส่วน (ร้อยละ)
	All Products	ทุกสินค้า	34,016.39	100.00
1	HS1511	น้ำมันปาล์มและแฟรกชันของน้ำมันปาล์ม จะทำให้ บริสุทธิ์หรือไม่ก็ตาม แต่ต้องไม่ดัดแปลงทางเคมี	7,866.51	23.13
2	HS1001	ข้าวสาลีและเมสลิน	4,847.81	14.25
3	HS1701	น้ำตาลที่ได้จากอ้อยหรือหัวบีต และซูโครสที่บริสุทธิ์ ในทางเคมี ในลักษณะของแข็ง	4,757.67	13.99
4	HS1507	น้ำมันถั่วเหลืองและแฟรกชันของน้ำมันถั่วเหลือง จะทำ ให้บริสุทธิ์หรือไม่ก็ตาม แต่ต้องไม่ดัดแปลงทางเคมี	3,487.43	10.25
5	HS0713	พืชผักตระกูลถั่วแห้งและเอาเปลือกออก จะลอกเยื่อ หรือทำให้แยกจากกันหรือไม่ก็ตาม	1,911.81	5.62

ที่มา: บริษัท โบลีเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจาก International Trade Centre

4.3.1.4. ภาพรวมด้านการลงทุน

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Inward Foreign Direct Investment: FDI) ของประเทศบังกลาเทศมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี และส่วนใหญ่เป็นการลงทุนนอกเขตการผลิตเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone: EPZ) จากข้อมูลของ Bangladesh Bank ในปี 2557 มีมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ 1,730.63 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ประเทศที่เข้ามาลงทุน 5 อันดับแรก ได้แก่ สหราชอาณาจักร เกาหลีใต้ ปากีสถาน สิงคโปร์ และฮ่องกง

ตารางที่ 4-7 แสดงมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศจำแนกตามภาคการผลิตของประเทศบังกลาเทศ ปี 2555-2557 ภาคการเกษตรกรรมและประมง (Agriculture and Fishing Sector) มีสัดส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศทั้งหมด ซึ่งในปี 2555 มูลค่าการลงทุนเฉพาะภาคการเกษตรกรรมและประมงมีมูลค่ามากที่สุด โดยมีมูลค่า 60.58 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เช่นเดียวกับภาคอุตสาหกรรมการผลิตอาหาร (Food Product Manufacturing) มีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมากที่สุดในปีดังกล่าว คือ มูลค่า 74.55 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

**ตารางที่ 4-7 มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศจำแนกตามภาคการผลิต
ของประเทศบังกลาเทศ ปี 2555-2557**

หน่วย: ล้านเหรียญสหรัฐ

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ จำแนกตามภาคการผลิตของประเทศบังกลาเทศ							
ปี	ภาคการเกษตรกรรมและประมง (Agriculture & Fishing Sector)	ภาคอุตสาหกรรม (Industry Sector)		ภาคบริการ (Services Sector)			รวม
		ธุรกิจพลังงานและปิโตรเลียม (Power, Gas & Petroleum)	โรงงานอุตสาหกรรม (Manufacturing)	ธุรกิจการค้าบริการ (Trade & Commerce)	การโทรคมนาคมและการสื่อสาร (Transport & Telecommunications)	อื่น ๆ (Other Services)	
2555	60.85	126.63	515.21 (Food Product 74.55)	163.72	375.64	47.52	1,289.57
2556	31.04	98.88	702.05 (Food Product 40.13)	345.51	326.21	88.81	1,592.50
2557	31.58	49.84	722.88 (Food Product 53.19)	366.70	235.04	60.49	1,466.53

ที่มา: บริษัท โบลีเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจาก the Statistics Department of Bangladesh Bank

สำหรับบริษัทอาหารแปรรูปในบังกลาเทศมีหลากหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิตสัตว์น้ำแช่แข็ง น้ำมันพืช แป้งและเบเกอรี่ บุหรี่ และผลิตภัณฑ์จากนม เป็นต้น โดยการผลิตดังกล่าวใช้ทั้งบริโภคในประเทศ และส่งออกไปยังต่างประเทศ รายชื่อผู้เล่นรายสำคัญในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแสดงในตารางที่ 4-8 ซึ่งแต่ละบริษัทมีความโดดเด่นแตกต่างกันไป เช่น บริษัท Gemini Seafood Ltd. ส่งออกกุ้งกุลาดำเป็นหลัก บริษัท Olympic Industries Ltd. ผลิตเบเกอรี่เพื่อใช้บริโภคในประเทศ โดยส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับหนึ่ง บริษัท Fuwang Foods Ltd. เน้นสายการผลิตที่หลากหลายทั้งอาหาร และเครื่องดื่ม บริษัท Rahima Food Corporation Ltd. ผลิตน้ำมันพืชและเนยผัก (Vegetables Ghee) เป็นต้น

ตารางที่ 4-8 ผู้เล่นรายสำคัญในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารประเทศบังกลาเทศ

ลำดับ	บริษัท	ประเภท
1	APEX FOODS LIMITED	กุ้งแช่แข็ง
2	GULF FOODS LIMITED.	กุ้งแช่แข็ง
3	BEACH HATCHERY LTD	ปลา และไก่แต่งชิ้น
4	DHAKA FISHERIES LIMITED	ปลา และกุ้งแช่แข็ง
5	GEMINI SEA FOOD LIMITED	ปลา และกุ้งแช่แข็ง
6	BRITISH AMERICAN TOBACCO BANGLADESH COMPANY LIMITED	บุหรี่
7	ZEAL BANGLA SUGAR MILLS LIMITED	น้ำตาล

ลำดับ	บริษัท	ประเภท
8	SHYAMPUR SUGAR MILLS LIMITED	น้ำตาล
9	NATIONAL TEA COMPANY LIMITED	ชา
10	BANGAS LIMITED	เบเกอรี่ เส้นบะหมี่
11	FUWANG FOODS LIMITED	อาหารและเครื่องดื่ม
12	MEGHNA CONDENSED MILK INDUSTRIES LTD.	น้ำมันพืช
13	OLYMPIC INDUSTRIES LIMITED.	เบเกอรี่
14	HILL PLANTATION LIMITED	อาหารและเครื่องดื่ม
15	RAHIMA FOOD CORPORATION LIMITED	น้ำมันพืชและเนย
16	YOUSUF FLOUR	แป้ง
17	RANGPUR DAIRY & FOOD PRODUCTS LTD.	ผลิตภัณฑ์จากนม
18	EMERALD OIL INDUSTRIES LTD.	น้ำมันพืช
19	UNILEVER BANGLADESH	อาหารและเครื่องดื่ม
20	AJINOMOTO BANGADESH LTD.	ผงปรุงรส
21	AMCL PRAN	ผักและผลไม้แช่แข็ง

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจาก StockBangladesh Limited

4.3.1.5. นโยบายและมาตรการจากภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนดูแลด้านการลงทุนในประเทศ คือ Board of Investment (BOI) ของบังกลาเทศ ทั้งนี้ สำหรับการลงทุนในบังกลาเทศ มิได้มีข้อจำกัดในเรื่องของสัดส่วนการถือหุ้นของชาวต่างชาติ รวมทั้งยังไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของการเข้าซื้อกิจการในบังกลาเทศโดยต่างชาติ โดยในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูป นักลงทุนสามารถเลือกลงทุนได้ทั้งในรูปแบบของการร่วมทุนกับนักลงทุนท้องถิ่น และไม่ต้องร่วมทุน (100% Owned)

4.3.1.6. SWOT ของอุตสาหกรรม

➤ จุดแข็งและจุดอ่อนของอุตสาหกรรม

ประเทศบังกลาเทศมีแรงงาน (Labor Workforce) ในประเทศประมาณ 80 ล้านคน โดยครึ่งหนึ่งของของแรงงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม ขณะเดียวกัน ต้นทุนอัตราค่าจ้างแรงงานค่อนข้างต่ำ (อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของบังกลาเทศอยู่ที่เฉลี่ย 5,300 ตากาต่อเดือน หรือประมาณไม่ถึง 70 เหรียญสหรัฐต่อเดือน) นอกจากนี้ ด้วยจำนวนประชากรในประเทศที่มากถึง 168.9 ล้านคน ยังทำ

ให้ความต้องการในสินค้าเกษตรและอาหารภายในประเทศมีอยู่อย่างมาก โดยเฉพาะในเมืองสำคัญ ได้แก่ กรุงธากา และเมืองจิตตะกอง ซึ่งเป็นเมืองที่มีผู้นอกอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก² อีกทั้งยังเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่ค่อนข้างมีกำลังซื้อสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเมืองอื่นๆ ของบังกลาเทศด้วยกัน ปัจจัยข้างต้นจึงถือได้ว่าเป็นจุดแข็งสำคัญของบังกลาเทศสำหรับการเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูป ซึ่งเป็นภาคการผลิตที่พึ่งพาและอาศัยแรงงานในการผลิตค่อนข้างมาก และได้รับผลประโยชน์จากการเติบโตของอุปสงค์ภายในประเทศ

ถึงกระนั้น ในการเข้ามาลงทุนในบังกลาเทศ อาจจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยบางประเด็น เช่นกัน โดยพบว่า ณ ปัจจุบัน ประเทศบังกลาเทศเริ่มประสบปัญหาขาดแคลนกระแสไฟฟ้าไม่เพียงพอสำหรับภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นผลจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมภายในประเทศที่สูง

บังกลาเทศยังมีปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่มีความต่อเนื่องในการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ³ แม้มีรูปแบบการขนส่งทั้งทางถนน ราง อากาศ และทางน้ำ แต่ขาดการเชื่อมโยงกัน อีกทั้ง เส้นทางบางส่วนมักชำรุด เนื่องด้วยได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยเฉพาะปัญหาอุทกภัย

นอกจากนี้ จากปัญหาอุทกภัยดังกล่าว ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ยังส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตทางการเกษตรภายในประเทศบังกลาเทศไม่คงที่ และสร้างปัญหาให้กับภาคธุรกิจที่เข้าไปลงทุนตามมาในแง่ของการบริหารจัดการ อันเป็นต้นทุนในการผลิตต่อผู้ประกอบการ

➤ โอกาสและอุปสรรคสำหรับนักลงทุน

ตั้งแต่ปี 2533 เป็นต้นมา รัฐบาลบังกลาเทศสนับสนุนการปฏิรูปเปิดตลาดเสรี และส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนประการหนึ่ง ก็คือ การให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุน โดยเฉพาะการลงทุนที่เข้าไปลงทุนในเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone: EPZ) ของประเทศ ซึ่งผู้ประกอบการจะได้รับประโยชน์ อาทิ การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล หรือการยกเว้นภาษีศุลกากรสำหรับสินค้านำเข้าเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าส่งออก ฯลฯ

² กรุงธากามีประชากรอาศัยอยู่ราว 14.4 ล้านคน และเมืองจิตตะกองมีประชากรอาศัยอยู่ราว 6.5 ล้านคน

³ การขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ (Multimodal Transportation) เป็นการขนส่งสินค้าด้วยวิธีการผสมผสานการขนส่งหลายรูปแบบจากสถานที่หนึ่งหรือจากผู้ส่งสินค้าต้นทางไปสู่สถานหนึ่งหรือต่อเนื่องไปจนถึงสถานที่หรือผู้รับสินค้าปลายทาง เหมาะสำหรับการขนส่งเชื่อมโยงในระดับภูมิภาคหรือการขนส่งระหว่างประเทศ

ส่วนของปัญหาอุปสรรคหลักในการลงทุนภาคอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปของบังกลาเทศ ประกอบด้วยปัญหาอุทกภัยและดินถล่มจากพายุไซโคลนที่เกิดขึ้นทุกปี เนื่องจากประเทศบังกลาเทศตั้งอยู่ริมอ่าวเบงกอล มหาสมุทรอินเดีย ได้รับอิทธิพลลมมรสุมจากมหาสมุทรอินเดียและถือเป็นจุดที่พายุไซโคลนเข้ามาที่สูงสุดในเอเชียใต้ ส่งผลให้บังกลาเทศประสบปัญหาอุทกภัยท่วมขังพื้นที่เพาะปลูกเป็นประจำ

➤ SWOT ของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปบังกลาเทศ

ตารางที่ 4-9 ได้สรุปจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปบังกลาเทศเอาไว้

ตารางที่ 4-9 SWOT ของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปบังกลาเทศ

SWOT ของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปบังกลาเทศ	
จุดแข็ง	จุดอ่อน
ประเทศบังกลาเทศมีพื้นที่เพาะปลูกที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำการเกษตรและเพาะปลูกพืชได้หลายชนิด	ประสบปัญหาด้านการผลิตพลังงานซึ่งไม่เพียงพอต่อการใช้ในภาคอุตสาหกรรมการผลิต และมีแนวโน้มที่ความรุนแรงมากขึ้น
มีแรงงานในประเทศจำนวนมาก และอัตราค่าจ้างแรงงานในประเทศค่อนข้างต่ำ	โครงสร้างพื้นฐานทางด้านการขนส่งขาดความต่อเนื่อง
มีอุปสงค์ในประเทศค่อนข้างมาก	ผลผลิตทางการเกษตรไม่คงที่ ทั้งในด้านปริมาณและราคา เนื่องด้วยภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อพื้นที่การเพาะปลูก ตลอดจนการขนส่งวัตถุดิบต่างๆ ภายในประเทศ
โอกาส	อุปสรรค
รัฐบาลให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนต่างประเทศทั้งการผลิตเพื่อการส่งออก ในเขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (EPZ) และเพื่อบริโภคในประเทศในเขตเศรษฐกิจ (EZ)	อุทกภัยที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้นทุกปี สร้างความเสียหายในการผลิตอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูป
ขาดเทคโนโลยีในการผลิตและการถนอมอาหาร รัฐบาลจึงได้ส่งเสริมให้นักลงทุนต่างประเทศมาลงทุนอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารด้วยการจัดตั้งเป็นกองทุนขึ้น	

ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด

4.3.2. การวิเคราะห์เชิงลึกในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

4.3.2.1. ภาพรวมและความสำคัญของอุตสาหกรรม

แม้ว่าประเทศบังกลาเทศจะมีพื้นที่ค่อนข้างเล็ก โดยมีพื้นที่คิดเป็น 1 ใน 3 เมื่อเทียบกับประเทศไทย แต่บังกลาเทศมีจำนวนประชากรที่มากกว่าประเทศไทยกว่าสองเท่า จากปัจจัยดังกล่าว ทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มกลายเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถอาศัยความได้เปรียบจากแรงงานที่อยู่มากในประเทศบังกลาเทศ ในขณะเดียวกัน หลังจากรัฐบาลบังกลาเทศใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี ได้นำไปสู่โอกาสสำหรับภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนและการดำเนินการกิจการในอุตสาหกรรมมากขึ้น และส่งผลทำให้ปัจจุบัน อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มกลายเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศบังกลาเทศ

ทั้งนี้ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของบังกลาเทศ มีการผลิตและส่งออกที่สร้างรายได้ให้กับประเทศบังกลาเทศในแต่ละปีคิดเป็นมูลค่าหลายล้านเหรียญสหรัฐ เช่นเดียวกับมีการสร้างอาชีพให้แก่ประชาชนเป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 4-10 แสดงความสำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่มีต่อเศรษฐกิจประเทศบังกลาเทศ โดยสำหรับบังกลาเทศแล้ว อุตสาหกรรมดังกล่าวเป็นอุตสาหกรรมส่งออกที่มีมูลค่าการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 89.80 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศในปี 2557 ขณะเดียวกัน อุตสาหกรรมดังกล่าวยังมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นจำนวนมากในอุตสาหกรรม คือ ผู้ประกอบการกว่า 5,000 ราย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการในธุรกิจเสื้อผ้าสำเร็จรูป (Ready-made Garments) ที่อาศัยแรงงานเป็นจำนวนมากในการผลิต นอกเหนือจากผู้ประกอบการข้างต้น ยังมีแรงงานในภาคการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศราว 4 ล้านคน

ตารางที่ 4-10 ความสำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศ

ประเด็นความสำคัญ	2555	2556	2557
ด้านการผลิต			
ปริมาณการผลิตเส้นด้าย (หน่วย : พันตัน)	613	688	N/A
ปริมาณการผลิตผ้าผืน (หน่วย : ล้านเมตร)	3,950	4,200	N/A
ปริมาณการผลิตเครื่องนุ่งห่ม (Cloth) (หน่วย : พันชิ้น)	56,949	4,782	N/A

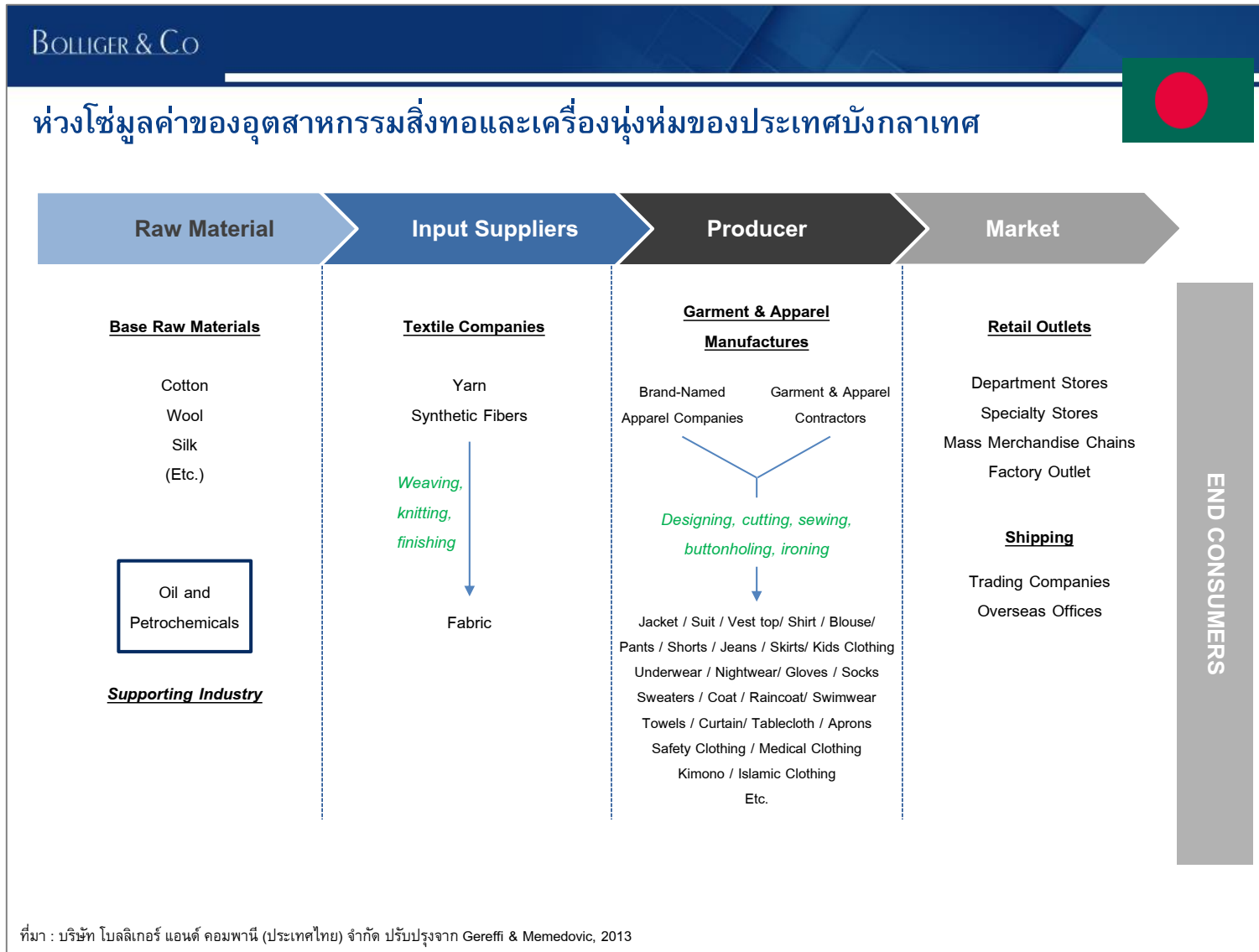
ประเด็นความสำคัญ	2555	2556	2557
ปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์ปอกระเจา (Jute Textile) (หน่วย: พันชิ้น)	189	234	N/A
ด้านการบริโภค			
ประมาณการปริมาณการบริโภคด้าย (หน่วย : ล้านตัน)	940	960	980
ประมาณการปริมาณการบริโภคผ้าผืน (หน่วย : ล้านเมตร)	6,150	6,200	6,500
ด้านการค้า			
มูลค่าการส่งออกสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศบังกลาเทศ (หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	24,343.76	27,905.87	30,131.26
ส่วนแบ่งมูลค่าการส่งออกสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มต่อการส่งออกทั้งหมดของประเทศบังกลาเทศ (หน่วย : ร้อยละ)	89.67%	89.83%	89.80%
มูลค่าการนำเข้าสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศบังกลาเทศ (หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	8,101.39	9,432.40	9,972.34
ส่วนแบ่งมูลค่าการนำเข้าสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มต่อการนำเข้าทั้งหมดของประเทศบังกลาเทศ (หน่วย : ร้อยละ)	26.36%	27.12%	25.86%
ด้านอื่น ๆ			
ประมาณการจำนวนบริษัทในอุตสาหกรรม	N/A	N/A	5,652
จำนวนธุรกิจเสื้อผ้าสำเร็จรูป (Ready-made Garments) ในอุตสาหกรรมของบังกลาเทศ	N/A	N/A	4,222
จำนวนธุรกิจปั่นด้าย (Spinning) ในอุตสาหกรรมของบังกลาเทศ	N/A	N/A	407
จำนวนธุรกิจผ้าทอ/ผ้าถัก (Weaving/Knitting) ในอุตสาหกรรมของบังกลาเทศ	N/A	N/A	787
จำนวนธุรกิจฟอก ย้อม พิมพ์ (Dying-Printing-Finishing) ในอุตสาหกรรมของบังกลาเทศ	N/A	N/A	236
ประมาณการจำนวนแรงงานในอุตสาหกรรม (หน่วย : ล้านคน)	N/A	N/A	4

ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจากหลายแหล่งข้อมูล

โครงสร้างของห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศถูกแสดงในภาพที่ 4-7 โดยจะพบว่า ภาคธุรกิจแรกสุดของห่วงโซ่ในอุตสาหกรรมในบังกลาเทศ คือ เกษตรกรเพาะปลูกฝ้าย เกษตรกรทำฟาร์มเลี้ยงหนอนไหม ธุรกิจขนสัตว์ รวมถึงผู้ผลิตจากอุตสาหกรรมสนับสนุนอย่างอุตสาหกรรมปิโตรเลียมและเคมีภัณฑ์ โดยกลุ่มธุรกิจดังกล่าวจะเป็นผู้ป้อนวัตถุดิบ ได้แก่ ฝ้าย ขนสัตว์ ไหม เข้าไปในกระบวนการผลิตด้ายและเส้นใย และผลิตภัณฑ์จากอุตสาหกรรมปิโตรเลียมและเคมีภัณฑ์ เข้าไปในกระบวนการผลิตเส้นใยสังเคราะห์ จากนั้นเส้นด้าย (Yarn) รวมถึงเส้นใยสังเคราะห์ต่างๆ จะถูกถักหรือทอ ให้กลายเป็นผ้าผืน (Fabric) ในขั้นตอนนี้ ผู้เล่นสำคัญก็คือบริษัทผู้ผลิตสิ่งทอ ซึ่งทำหน้าที่เป็นเหมือนผู้ผลิตวัตถุดิบที่จะถูกนำไปใช้ในการตัดเย็บในอุตสาหกรรมลำดับถัดไป คือ อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม

ภาพที่ 4-7 ห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศบังกลาเทศ

ทั้งนี้ อุตสาหกรรมดังกล่าวในบังกลาเทศประกอบไปด้วยผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) เป็นส่วนใหญ่ โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการท้องถิ่น และสำหรับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมส่วนที่เหลือเป็นนักลงทุนต่างชาติและภาครัฐวิสาหกิจ

สำหรับภาคธุรกิจเสื้อผ้าสำเร็จรูปถือเป็นภาคธุรกิจหลักในอุตสาหกรรม โดยภาคธุรกิจดังกล่าวมีผู้ประกอบการคิดเป็นประมาณร้อยละ 75 ของผู้ประกอบการทั้งหมดในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศ ส่วนภาคธุรกิจที่มีสัดส่วนรองลงมา ได้แก่ ธุรกิจผ้าถัก/ผ้าทอ (ร้อยละ 14) ธุรกิจปั่นด้าย (ร้อยละ 7) และธุรกิจฟอก ย้อม พิมพ์ (ร้อยละ 4) ตามลำดับ

ส่วนในอุตสาหกรรม/ธุรกิจสิ่งทอ (Textile Industry) ซึ่งประกอบไปด้วยอุตสาหกรรมระดับต้นน้ำ และกลางน้ำ ถือเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เงินลงทุนและพึ่งพาเทคโนโลยีการผลิตที่ค่อนข้างสูง จึงเป็นข้อจำกัดของภาคเอกชนหลายรายในบังกลาเทศซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายย่อย (อุตสาหกรรมในครัวเรือนและโรงงานขนาดเล็ก) ขาดแคลนเงินทุน ดังนั้น อุตสาหกรรมสิ่งทอโดยรวมของบังกลาเทศยังถือว่ามีระดับการพัฒนาไม่สูงนัก โดยผลผลิตที่ได้ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการในประเทศ เช่นเดียวกับคุณภาพที่ยังไม่สูงมากเนื่องจากผลผลิตที่ได้จากการผลิตโดยผู้ประกอบการขนาดเล็กจำนวนหนึ่งไม่ได้อยู่ในระดับมาตรฐานที่สูง ทำให้บังกลาเทศมีการนำเข้าสิ่งทอจากต่างประเทศอยู่พอสมควร โดยเฉพาะการนำเข้าจากจีนและอินเดีย

ส่วนในธุรกิจเครื่องนุ่งห่ม (Garment & Apparel Industry) ของบังกลาเทศส่วนใหญ่เป็นการลงทุนของภาคเอกชนและการลงทุนจากต่างประเทศเป็นสำคัญ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ภาคธุรกิจ ได้แก่ กลุ่มภาคธุรกิจที่เป็นผู้ประกอบการเจ้าของแบรนด์สินค้า ที่ได้เข้าไปลงทุนจัดตั้งโรงงานตัดเย็บสินค้าของตนเองในประเทศบังกลาเทศ และกลุ่มภาคธุรกิจที่เป็นผู้ประกอบการที่มีได้เป็นเจ้าของแบรนด์เสื้อผ้าหรือเครื่องนุ่งห่มใดๆ หากแต่รับจ้างทำสัญญากับบริษัทเจ้าของแบรนด์สินค้า เพื่อตัดเย็บเครื่องนุ่งห่มให้กับบริษัทคู่สัญญา (กลุ่มผู้ผลิต CMT⁴ และ OEM/FOB⁵)

⁴ การผลิตแบบ CMT หรือ Cut-Make-Trim เป็นรูปแบบการผลิตสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มแบบง่าย ซึ่งอาศัยเพียงกระบวนการตัดเย็บและการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปเท่านั้น โดยการผลิตดังกล่าว โรงงานผลิตมักจะไม่ต้องการยุ่งเกี่ยวกับการจัดหาวัตถุดิบ การออกแบบ การวิจัยพัฒนา หรือการขนส่งสินค้ามากนัก เพราะซัพพลายเออร์ที่เป็นผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้จัดหาและบริหารกระบวนการดังกล่าวให้ ดังนั้น โรงงานผลิตที่มีการผลิตแบบ CMT จึงต้องการความรู้และเทคโนโลยีเพียงการตัดเย็บตามแบบที่จัดสรรมาให้แล้ว (Pattern) และการผลิตออกมาเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยกระบวนการในการผลิตแบบ CMT จะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์เพียงเล็กน้อยเท่านั้น หากเปรียบเทียบกับกระบวนการผลิตแบบอื่นๆ เช่น OEM/FOB ODM OBM เป็นต้น

⁵ การผลิตแบบ OEM หรือ Original Equipment Manufacturing เป็นกระบวนการผลิตที่มีความซับซ้อนมากขึ้นจากการผลิตแบบ CMT โดยโรงงานที่มีกระบวนการผลิตในรูปแบบดังกล่าว จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดหาวัตถุดิบเพื่อการผลิต (Raw Material Sourcing) แทนที่จะได้รับการป้อนวัตถุดิบจากซัพพลายเออร์ผู้ว่าจ้างผลิต ดังนั้น โรงงานผลิตแบบ OEM/FOB จะต้อง

โดยสำหรับกลุ่มภาคธุรกิจในกลุ่มแรก เกือบทั้งหมดเป็นผู้ประกอบการต่างชาติที่เข้ามาลงทุนจัดตั้งโรงงานตัดเย็บของตนเอง ซึ่งคิดเป็นส่วนน้อยในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศ ส่วนภาคธุรกิจกลุ่มที่สองนั้น (ซึ่งคิดเป็นส่วนมากในอุตสาหกรรม) ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการท้องถิ่นที่จัดตั้งโรงงานเพื่อรับจ้างตัดเย็บให้กับบริษัทต่างชาติที่เป็นเจ้าของแบรนด์เสื้อผ้า/เครื่องนุ่งห่ม แต่ก็มีผู้ประกอบการที่เป็นบริษัท/ธุรกิจต่างชาติ ที่เข้ามาจัดตั้งโรงงานตัดเย็บเพื่อรับจ้างตัดเย็บให้กับบริษัทเจ้าของแบรนด์สินค้าเช่นกัน

4.3.2.2. ภาพรวมการผลิตของประเทศ

ในภาคการผลิตเริ่มแรกของห่วงโซ่ หรือการผลิตเส้นด้าย และ/หรือใยสังเคราะห์ ของบังกลาเทศ พบว่า บังกลาเทศมีพื้นที่เพาะปลูกฝ้ายในประเทศประมาณ 43,000 เฮกเตอร์ ซึ่งผลผลิตต่อไร่อยู่ที่ราว 2.79 ตันต่อเฮกเตอร์ หลังจากนั้น ฝ้ายดังกล่าวจะถูกนำไปแปรรูปเป็นเส้นใยและผ้าผืนต่อไป โดยการผลิตเส้นใยของบังกลาเทศ สามารถผลิตได้เท่ากับ 2.1 ล้านตัน ในปี 2557 ส่วนการผลิตผ้าผืนของบังกลาเทศนั้น พบว่า มีการผลิตอยู่ที่ 2,800 ล้านเมตร ในปี 2557

4.3.2.3. ภาพรวมการค้าของประเทศ

➤ การส่งออก

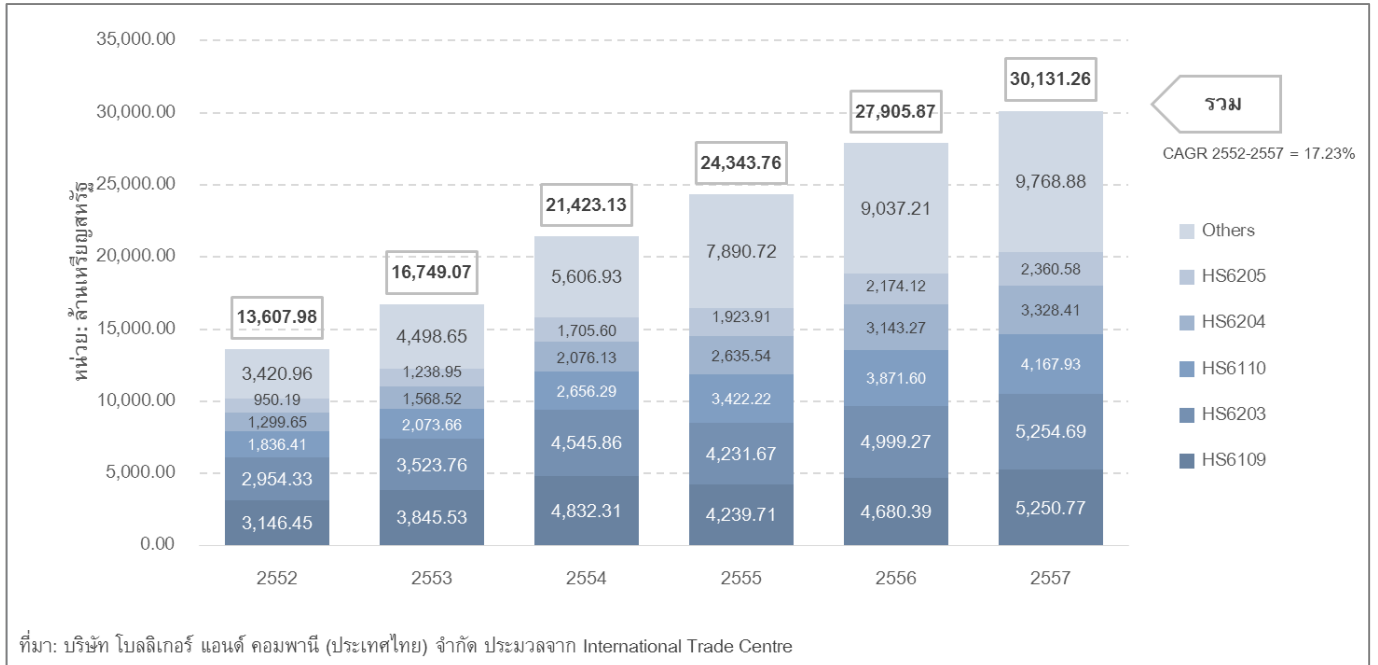
ระหว่างปี 2552-2557 บังกลาเทศมีการส่งออกสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเพิ่มขึ้นจากเดิม 13,607.98 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2552 เป็น 30,131.26 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2557 คิดเป็นอัตราการเติบโตแบบ CAGR เท่ากับร้อยละ 17.23 ดังแสดงในภาพที่ 4-8

รับผิดชอบในส่วนของการจัดหาวัตถุดิบ การขนส่งวัตถุดิบมายังโรงงาน และการผลิตสินค้าออกมาจนสำเร็จเสร็จสิ้น ทำให้นอกจากความรู้และเทคโนโลยีการตัดเย็บตามแบบที่จัดสรรมาให้แล้ว (Pattern) และการผลิตออกมาเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป ผู้ผลิตจำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญหรือชำนาญในการจัดหาวัตถุดิบเพื่อการผลิต การควบคุมคุณภาพของวัตถุดิบ ไปจนถึงการบริหารจัดการการไหล (Flow) ของวัตถุดิบและสินค้าสำเร็จรูปในกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกัน (กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ จะต้องสามารถคาดการณ์ปริมาณการใช้วัตถุดิบ ให้วัตถุดิบเพื่อการผลิตมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ไม่ขาดตอน เช่นเดียวกับการควบคุมคุณภาพวัตถุดิบให้ได้มาตรฐาน เพื่อรักษาระดับคุณภาพของสินค้า (เสื้อผ้า) สำเร็จรูป

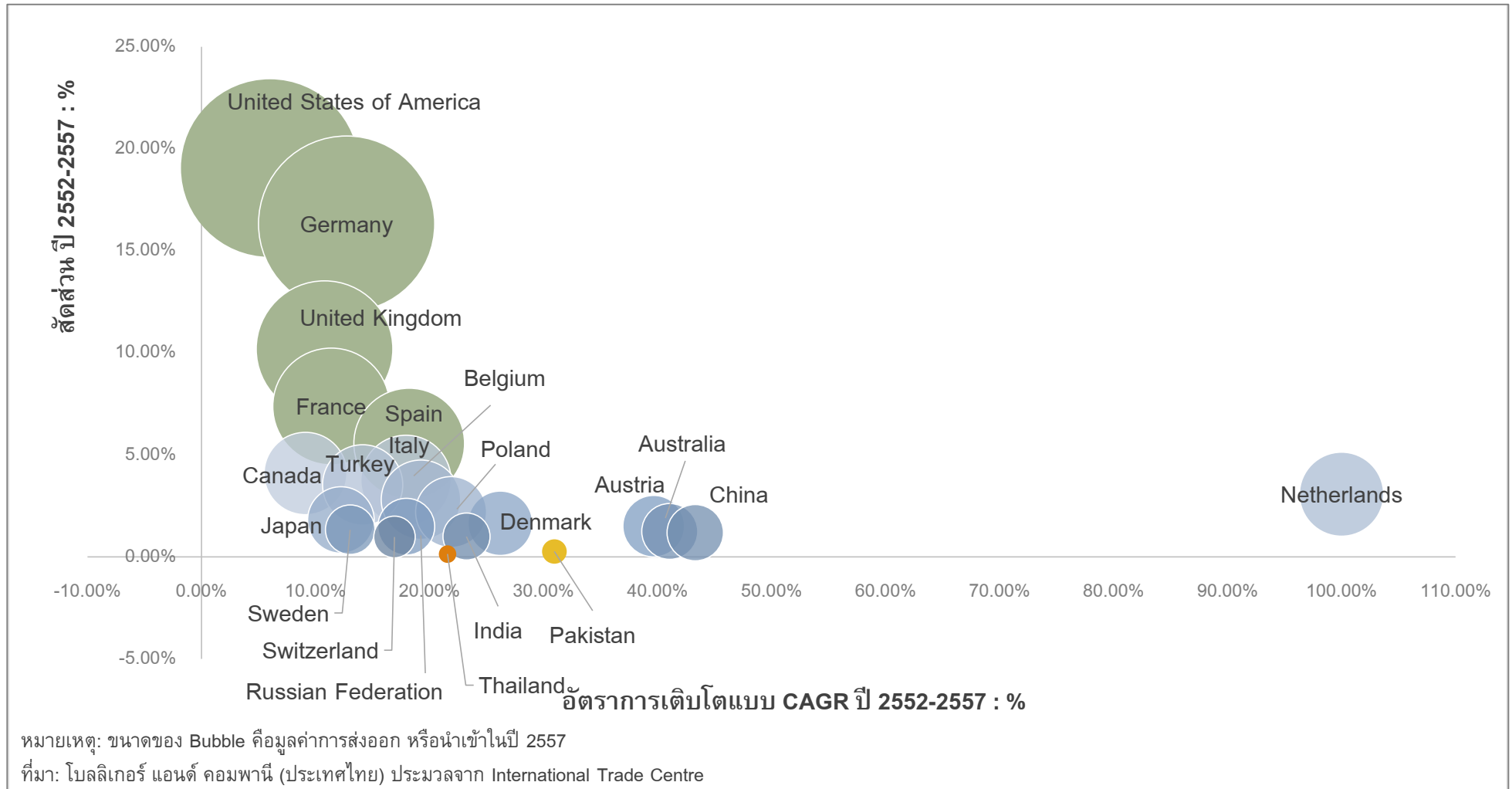
**ภาพที่ 4-8 มูลค่าการส่งออกทั้งหมดสินค้าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
ของประเทศไทย ปี 2552-2557**

ประเทศไทยมีการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา เยอรมนี สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส และสเปน เป็นสัดส่วนมากที่สุดใน 5 อันดับแรก (ภาพที่ 4-9) โดยสินค้าส่งออกสำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ที่เชิ้ต, สูท และเครื่องแต่งตัวเป็นชุดของสุภาพบุรุษ, เจอร์ซี, สูท และเครื่องแต่งตัวเป็นชุดของสุภาพสตรี และเชิ้ตของบุรุษหรือเด็กชาย ดังแสดงในตารางที่ 4-11

ภาพที่ 4-9 ตลาดส่งออกสำคัญสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557

ตารางที่ 4-11 สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่ส่งออก 5 อันดับแรกของประเทศบังกลาเทศ

(หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่ส่งออกเป็นหลักของประเทศบังกลาเทศ				
No	Hs Code	รายการสินค้า	มูลค่าส่งออกทั้งหมด ของบังกลาเทศ ปี 2552-2557	คิดเป็นสัดส่วน (ร้อยละ)
	All Products	ทุกสินค้า	134,161.07	100.00%
1	HS6109	ที่เช็ด เสื้อชั้นในชนิดซิงเกิลด และเสื้อชั้นในอย่างอื่น ถักแบบนิตหรือแบบโครเชต์	25,995.16	19.38%
2	HS6203	สูท เครื่องแต่งตัวเป็นชุด แจ็กเก็ต เสื้อเบลเซอร์ กางเกงขายาว ชุดหมี่ที่มีเอี๊ยมและสายโยง กางเกงขา สามส่วน และกางเกงขาสั้น (นอกจากชุดว่ายน้ำ) ของ บุรุษและเด็กชาย	25,509.59	19.01%
3	HS6110	เจอร์ซี พูลโอเวอร์ เสื้อชนิดคาร์ดิแกน เสื้อกั๊กและเสื้อที่ คล้ายกัน ถักแบบนิตหรือแบบโครเชต์	18,028.10	13.44%
4	HS6204	สูท เครื่องแต่งตัวเป็นชุด แจ็กเก็ต เสื้อเบลเซอร์ เสื้อ กระโปรงชุด กระโปรง กระโปรงกางเกง กางเกงขายาว ชุดหมี่ที่มีเอี๊ยมและสายโยง กางเกงขาสามส่วน และ กางเกงขาสั้น (นอกจากชุดว่ายน้ำ) ของสตรีหรือ เด็กหญิง	14,051.52	10.47%
5	HS6205	เชิ้ตของบุรุษหรือเด็กชาย	10,353.35	7.72%

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจาก International Trade Centre (ITC)

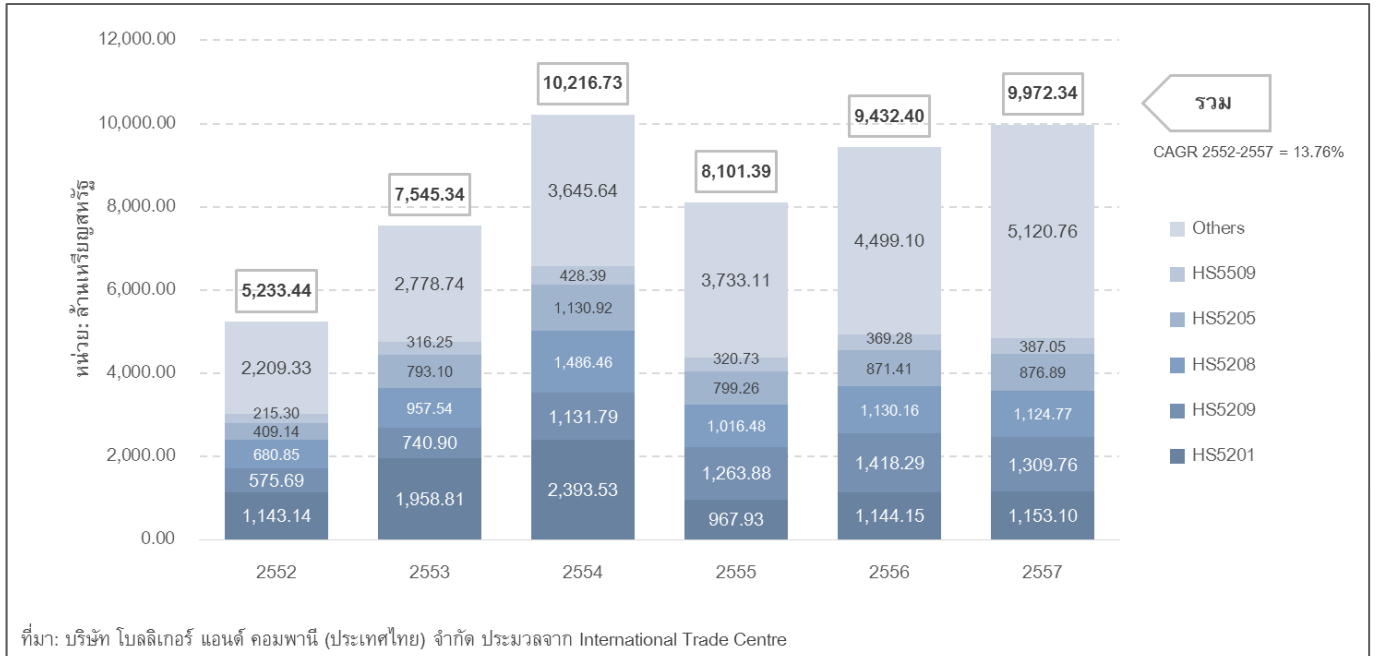
➤ การนำเข้า

สำหรับในฝั่งนำเข้าของบังกลาเทศ ระหว่างปี 2552-2557 การนำเข้าสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีการเติบโตอยู่ที่ร้อยละ 13.76 โดยมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นจาก 5,233.44 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2552 เป็น 9,972.34 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2557 ดังแสดงในภาพที่ 4-10

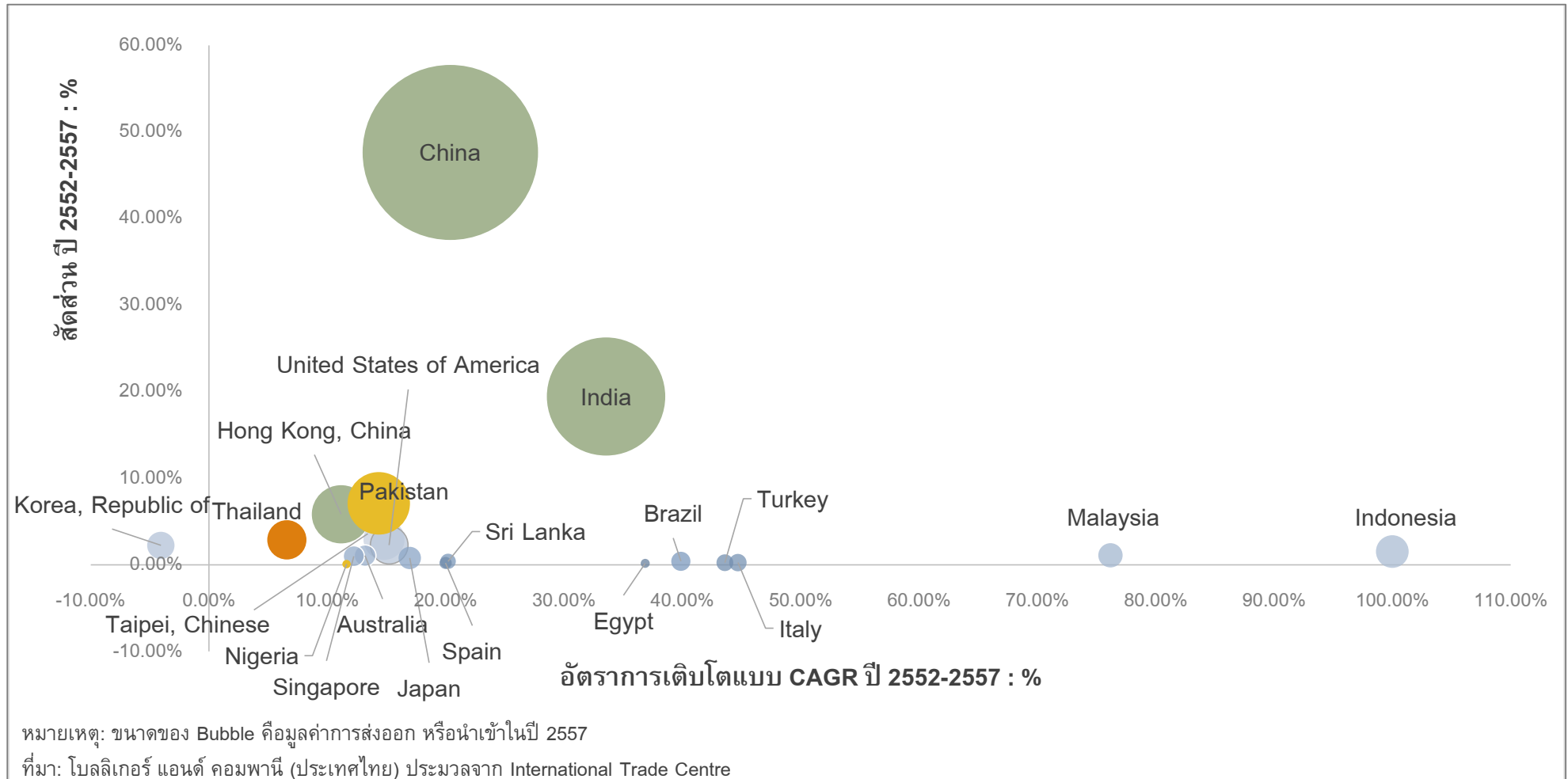
**ภาพที่ 4-10 มูลค่าการนำเข้าทั้งหมดของสินค้าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
ของประเทศไทย ปี 2552-2557**

ประเทศไทยมีการนำเข้าจากแหล่งนำเข้าหลัก 5 อันดับแรก ได้แก่ จีน อินเดีย ปากีสถาน ฮองกง และไต้หวัน (ภาพที่ 4-11) และสินค้านำเข้าสำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ฝ้าย, ผ้าทอทำด้วยฝ้าย, ด้ายฝ้าย และด้ายใยสังเคราะห์ ดังแสดงในตารางที่ 4-12

ภาพที่ 4-11 แหล่งนำเข้าสำคัญสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศบังกลาเทศ ปี 2552-2557

ตารางที่ 4-12 สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่นำเข้า 5 อันดับแรกของประเทศบังกลาเทศ

(หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่นำเข้าเป็นหลักของประเทศบังกลาเทศ				
No	Hs Code	รายการสินค้า	มูลค่านำเข้าทั้งหมด ของบังกลาเทศ ปี 2552-2557	คิดเป็นสัดส่วน (ร้อยละ)
	All Products	ทุกสินค้า	50,501.63	100.00%
1	HS5201	ผ้าไหมได้sangหรือหวี	8,760.67	17.35%
2	HS5209	ผ้าทอทำด้วยฝ้าย ที่มีฝ้ายตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไป โดยน้ำหนัก และหนักเกิน 200 กรัมต่อตารางเมตร	6,440.31	12.75%
3	HS5208	ผ้าทอทำด้วยฝ้ายที่มีฝ้ายตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไปโดยน้ำหนัก และหนักไม่เกิน 200 กรัมต่อตารางเมตร	6,396.27	12.67%
4	HS5205	ด้ายฝ้าย (นอกจากด้ายเย็บ) ที่มีฝ้ายตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไป โดยน้ำหนัก ไม่ได้จัดทำขึ้นเพื่อการขายปลีก	4,880.72	9.66%
5	HS5509	ด้าย (นอกจากด้ายเย็บ) ทำด้วยเส้นใยสังเคราะห์ ไม่ได้จัดทำขึ้นเพื่อการขายปลีก	2,036.99	4.03%

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจาก International Trade Centre (ITC)

4.3.2.4. ภาพรวมด้านการลงทุน

ในปี 2556 มูลค่าเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของบังกลาเทศในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มอยู่ที่ 412.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 33.57 ของมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมสำคัญของบังกลาเทศ และมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปีในช่วงปี 2552-2556 อยู่ที่ร้อยละ 33.37

ทั้งนี้ หากพิจารณาผู้เล่นสำคัญในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของบังกลาเทศ จะพบว่า กลุ่มนักลงทุนหลักจะเป็นกลุ่มนักลงทุนในอุตสาหกรรมตัดเย็บเป็นหลัก โดยมีนักลงทุนจากสหภาพยุโรป และสหรัฐ เนื่องจากบังกลาเทศสามารถใช้สิทธิประโยชน์ในการลงทุน ส่งออกสินค้าไปยังประเทศสหรัฐ และกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป ได้

ในส่วนของแผนผังการลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของกลุ่มธุรกิจจากต่างประเทศ จะเห็นได้ว่า กลุ่มธุรกิจเสื้อผ้าแบรนด์ดังของโลก ต่างตั้งฐานการลงทุนในบังกลาเทศใน 2 แคว้นหลัก ได้แก่ แคว้นธากา และเขตแคว้นจิตตะกอง ดังแสดงในภาพที่ 4-12 โดยสาเหตุของการลงทุนที่กระจุกตัวในเขตดังกล่าว จะกล่าวถึงในส่วนถัดไป

ภาพที่ 4-12 แผนที่การลงทุนของกลุ่มธุรกิจสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจากต่างประเทศ

4.3.2.5. นโยบายและมาตรการจากภาครัฐ

ตั้งแต่ปี 2533 บังกลาเทศได้ปรับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนหลายประการเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เนื่องจากการเจรจาข้อตกลงว่าด้วยสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (Agreement on Textiles and Clothing: ATC) ได้ผ่อนคลายกฎระเบียบ และกระตุ้นให้นักลงทุนในธุรกิจสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเข้ามาลงทุนมากยิ่งขึ้น ประกอบกับอัตราค่าแรงในประเทศที่ต่ำที่สุดในภูมิภาค (อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของปากีสถาน อัฟกานิสถาน และเนปาล อยู่ที่ราว 94.66, 88.98 และ 80.83 เหรียญสหรัฐต่อเดือน ตามลำดับ ขณะที่อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของบังกลาเทศอยู่ที่ราว 68.19 เหรียญสหรัฐต่อเดือน⁶) ทำให้เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศไหลเข้ามายังอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในบังกลาเทศสูงมาก

4.3.2.6. SWOT ของอุตสาหกรรม

➤ จุดแข็งและจุดอ่อนของอุตสาหกรรม

ในอดีต อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในบังกลาเทศจะเน้นการผลิตเพื่อจำหน่ายในต่างประเทศ แต่เมื่อภาคอุตสาหกรรมเริ่มมีการขยายตัวขึ้นก็ทำให้สามารถผลิตเพื่อการส่งออกได้มากขึ้นตามมา และในปัจจุบัน อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศได้กลายเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมส่งออกหลักของประเทศ

ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าวของประเทศบังกลาเทศเป็นอย่างมากก็คือ ความตกลงว่าด้วยสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (Agreement on Textile and Clothing: ATC) ซึ่งความตกลงดังกล่าวนี้ กำหนดให้สมาชิกภายใต้ GATT/WTO ยกเลิกการกีดกันสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่เคยทำภายใต้ความตกลงเส้นใยระหว่างประเทศ (Multi-Fibre Arrangement: MFA) ภายในระยะเวลา 10 ปี ซึ่ง ATC ได้เปลี่ยนทิศทางและแนวโน้มของประเทศให้มีการเปิดเสรีมากขึ้น ได้ก่อให้เกิดการเข้ามาลงทุนจากนักลงทุนต่างชาติในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศ รวมไปถึงการเข้ามาจัดจ้างผู้ประกอบการในประเทศผลิตสินค้าให้กับบริษัทของตน (การผลิตแบบ CMT/OEM)

⁶ นำเสนอไปในบทที่ 1

สำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ผู้ประกอบการและนักลงทุนไทยยังมีโอกาสอยู่บ้าง โดยเฉพาะพิจารณาถึงปัจจัยด้านแรงงานในบังกลาเทศที่มีอยู่มาก และอัตราค่าจ้างไม่สูงนัก ทำให้ความน่าสนใจในอุตสาหกรรมดังกล่าวต่อผู้ประกอบการไทยยังมีอยู่ แม้อาจจะมียังปัจจัยบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุนเช่นกัน

ทั้งนี้ หากกล่าวถึงจุดแข็งสำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของบังกลาเทศ จะพบว่า จุดแข็งสำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศ ได้แก่ การที่ประเทศมีแรงงานในประเทศจำนวนมาก และมีอัตราค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ อีกทั้ง ประเทศตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งวัตถุดิบ (อาเซีย และจีน) ทำให้สามารถนำเข้าวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตได้ง่าย รวมไปถึงการที่ประเทศตั้งอยู่ใกล้กับตลาดขนาดใหญ่ที่สุดในโลกอย่างจีน

ขณะเดียวกัน บังกลาเทศยังมีต้นทุนอัตราค่าจ้างแรงงานในประเทศที่ต่ำ (อัตราค่าจ้างขั้นต่ำโดยเฉลี่ยต่อเดือนจะอยู่ที่ราว 68.19 เหรียญสหรัฐต่อเดือน) ประกอบกับภูมิศาสตร์ของประเทศที่ค่อนข้างได้เปรียบในด้านการคมนาคมขนส่งทางเรือ จึงทำให้การเข้าไปลงทุนอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาอาศัยแรงงานเป็นจำนวนมากอย่างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม สามารถที่จะใช้ประโยชน์จากแรงงานในประเทศที่มีอยู่มากและต้นทุนค่าจ้างที่ต่ำกว่าไทยเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ การเข้าไปลงทุนในบังกลาเทศยังจะทำให้ผู้ประกอบการที่ต้องการส่งออกไปยังประเทศคู่ค้าใหญ่ๆ อาทิ สหรัฐอเมริกา หรือสหภาพยุโรป สามารถได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี GSP จากประเทศเหล่านี้ เนื่องจากบังกลาเทศยังได้รับสิทธิประโยชน์ดังกล่าวจากประเทศทั้ง 2 อยู่

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจุดอ่อนสำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศ จะพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายย่อยซึ่งประกอบกิจการโดยนักลงทุน/บริษัทต่างชาติเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70) การผลิตส่วนใหญ่เป็นการผลิตแบบ CMT และ OEM ซึ่งพึ่งพาเทคโนโลยีการผลิตจากต่างชาติ ในขณะที่การวิจัยและพัฒนาและการสร้างแบรนด์ในอุตสาหกรรมของประเทศยังค่อนข้างมีอยู่น้อย ทำให้สินค้า/ผลิตภัณฑ์ของบังกลาเทศ มีมูลค่าเพิ่มไม่มาก และเป็นการอาศัยแรงงานในการผลิตเป็นสำคัญ เมื่อพิจารณาถึงการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของประเทศ บังกลาเทศยังมีการพัฒนาในระบบดังกล่าวที่ไม่ครอบคลุมนัก และในปัจจุบัน ก็ยังประสบปัญหาด้านการผลิตพลังงานซึ่งไม่เพียงพอต่อการใช้งานในภาคอุตสาหกรรมการผลิตในหลายพื้นที่ของประเทศอีกด้วย

➤ โอกาสและอุปสรรคสำหรับนักลงทุน

ประเทศบังกลาเทศนั้นมีการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบจำพวกฝ้าย หรือผ้าทอ เพื่อนำมาใช้ในการผลิตเพื่อตัดเย็บเป็นปริมาณมากในแต่ละปี ความต้องการในวัตถุดิบดังกล่าว ส่งผลทำให้บังกลาเทศมีมูลค่าการนำเข้าสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มคิดเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างมาก (ราวร้อยละ 25.86 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดในปี 2557) ทั้งนี้ สาเหตุหลักเป็นผลมาจากพื้นที่เพาะปลูกฝ้ายในประเทศยังมีไม่เพียงพอที่จะผลิตฝ้ายเพื่อมาแปรรูปเป็นเส้นด้ายและวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตได้เพียงพอ โดยพื้นที่เพาะปลูกฝ้ายในบังกลาเทศมีอยู่ราว 43,000 เฮกเตอร์ ในขณะที่เดียวกัน ก็เป็นผลจากคุณภาพของสิ่งทอที่ผลิตโดยผู้ประกอบการรายย่อย (SMEs) ในประเทศมีระดับคุณภาพที่อาจไม่สูงมาก ส่งผลทำให้ต้องมีการนำเข้าวัตถุดิบบางประเภทที่ต้องการคุณภาพที่สูง (รวมถึงที่ไม่สามารถผลิตได้เพียงพอต่อความต้องการ)

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอในบังกลาเทศอาจเป็นโอกาสหนึ่งสำหรับผู้ประกอบการที่อาจเข้าไปจัดตั้งโรงงานแปรรูปด้าย หรือโรงงานทอผ้าเพื่อผลิตและป้อนวัตถุดิบให้กับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มในบังกลาเทศที่มีอยู่กว่าร้อยละ 70 ของผู้ประกอบการทั้งหมดในอุตสาหกรรม

อีกด้านหนึ่ง การที่มีรัฐบาลบังกลาเทศมีแผนที่จะจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) หรือเขตส่งเสริมการส่งออก (EPZ) เพิ่มเติม จากที่มีการจัดตั้งไปแล้ว ยังถือเป็นการสนับสนุนนักลงทุนที่เข้าไปลงทุนในบังกลาเทศอย่างมาก เนื่องจากนอกจากจะสามารถเลือกสรรพื้นที่ที่ตนสามารถเข้าไปลงทุนได้หลายพื้นที่แล้ว ยังมีโอกาสที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ด้านการลงทุนต่าง ๆ จากภาครัฐอย่างเต็มที่อีกด้วย

แต่ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคที่อาจพบเจอจากการเข้าไปลงทุนนั้น นักลงทุนอาจจะประสบกับปัญหาจากการแข่งขันจากนักลงทุนท้องถิ่นและบริษัทต่างประเทศที่มีการเข้าไปลงทุนอยู่แล้วในประเทศบังกลาเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัญหาดังกล่าวเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาถัดมา คือ การแย่งแรงงานระหว่างโรงงานผลิตในอุตสาหกรรมด้วยกัน (หรือแม้แต่ระหว่างอุตสาหกรรม) อันส่งผลให้ปัจจุบัน ต้นทุนค่าจ้างในประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้น หรือแรงงานมีอำนาจต่อรองค่าแรงมากยิ่งขึ้น

➤ SWOT ของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศ

ตารางที่ 4-13 ได้สรุปจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศเอาไว้

ตารางที่ 4-13 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศ

จุดแข็ง	จุดอ่อน
ประเทศมีแรงงานในประเทศจำนวนมาก และมีอัตราค่าจ้างแรงงานที่ไม่สูง และแรงงานมีทักษะในด้านการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปมายาวนาน	โครงสร้างของอุตสาหกรรมยังไม่แข็งแรง โดยประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทักษะทางการตลาด และทักษะการบริหารจัดการยังไม่ดีเพียงพอ
มีชายฝั่งติดทะเล (อ่าวเบงกอล) และมีแม่น้ำปัทมาตัดขวางประเทศ เชื่อมไปยังประเทศอินเดียได้	การผลิตส่วนใหญ่เป็นการผลิตแบบ OEM ซึ่งพึ่งพาเทคโนโลยีการผลิตจากต่างชาติ ในขณะที่การวิจัยและพัฒนา และการสร้างแบรนด์ในอุตสาหกรรมของประเทศยังค่อนข้างมีอยู่น้อย ทำให้สินค้า/ผลิตภัณฑ์ของบังกลาเทศ มีมูลค่าเพิ่มไม่มาก
ประเทศตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งวัตถุดิบ (อาเซีย และจีน) ทำให้สามารถนำเข้าวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตได้ง่าย	ประเทศยังมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคที่ไม่ครอบคลุม และประสบปัญหาด้านการผลิตพลังงานซึ่งไม่เพียงพอต่อการใช้ในภาคอุตสาหกรรม
ประเทศตั้งอยู่ใกล้กับตลาดขนาดใหญ่ที่สุดในโลกอย่างจีน	ยังพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบในอุตสาหกรรมต้นน้ำ เนื่องจากยังไม่สามารถผลิตฝ้ายสำหรับผลิตสินค้าในอุตสาหกรรมต่อเนื่องได้ไม่เพียงพอ
ภาพลักษณ์ของประเทศที่เป็นผู้ผลิตสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มรายใหญ่ของโลกที่น่าเชื่อถือ	มีภาพลักษณ์ที่ไม่ดีนัก ในการพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยของแรงงานให้เท่าเทียมระดับสากล
สิทธิประโยชน์ทางภาษี โควต้า และสิทธิ GSP ในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (ถึงปี 2017)	ปัญหาการเมือง สังคม และการประท้วงของแรงงาน
มีผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศที่ครบทั้งห่วงโซ่ โดยเฉพาะในสินค้าหมวดเสื้อผ้าประเภทัก (Knitwear)	ความเชื่อมโยงกับซัพพลายเออร์ยังไม่เพียงพอ ทำให้อาจเกิดปัญหาความล่าช้าในระยะเวลาการสั่งซื้อวัตถุดิบ จนกระทั่งได้รับวัตถุดิบ
โอกาส	อุปสรรค
ประเทศบังกลาเทศยังมีการนำเข้าสินค้าและวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตที่ค่อนข้างสูง ทำให้เป็นโอกาสอันดีสำหรับการเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรมการด้ายและกลางน้ำ	การแข่งขันจากนักลงทุนท้องถิ่นและบริษัทต่างประเทศที่มีการเข้าไปลงทุนอยู่แล้วในประเทศบังกลาเทศมีค่อนข้างมาก
มีการจัดตั้งเขตอุตสาหกรรมพิเศษ/เขตส่งเสริมการส่งออกเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม และการให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนค่อนข้างมาก	ปัญหาการแย่งแรงงานเข้ามาทำงานในโรงงาน ทำให้ต้นทุนในการจ้างแรงงานเพิ่มสูงขึ้น

จุดแข็ง	จุดอ่อน
การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าในอุตสาหกรรม โดยพัฒนาความเชื่อมโยงกับซัพพลายเออร์ให้ดีขึ้น และกระจายการผลิตสินค้าจากเสื้อผ้าสำเร็จรูปพื้นฐาน ไปสู่เสื้อผ้าที่มีความเป็นแฟชั่นมากขึ้น	อุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยเฉพาะผ้าฝ้ายจำเป็นต้องใช้บลงทุนมหาศาล
	ตลาดส่งออกสินค้ากระจุกตัว (สหรัฐฯและสหภาพยุโรป)
	ขาดการวิจัยและพัฒนาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์

ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด

4.3.3. การวิเคราะห์เชิงลึกในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรมของสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

4.3.3.1. ภาพรวมและความสำคัญของอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรมของบังกลาเทศนั้น สร้างรายได้ให้กับประเทศบังกลาเทศในแต่ละปีคิดเป็นมูลค่าหลายล้านเหรียญสหรัฐ โดยในปี 2557 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นสาขาการบริการที่มีสร้างรายได้ให้บังกลาเทศทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 4.1 ของ GDP ของประเทศ และมีอัตราการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวในปี 2555 – 2556 ที่สูงมาก

ตารางที่ 4-14 แสดงความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจประเทศบังกลาเทศ โดยรายได้จากการท่องเที่ยวจากต่างชาติของบังกลาเทศ ปี 2556 มีมูลค่าถึง 128 ล้านเหรียญสหรัฐ มีอัตราการเติบโตของรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติระหว่างปี 2555 – 2556 สูงถึงร้อยละ 21.9

นอกจากนี้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของบังกลาเทศได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและส่งผลกระทบต่อแรงงานพอสมควร โดยมีผลกระทบโดยตรงเชิงเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวที่มีต่อ GDP ในปี 2557 อยู่ที่ 3.8 พันล้านเหรียญสหรัฐ และมีผลกระทบทั้งหมดในเชิงเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวที่มีต่อ GDP ปี 2557 อยู่ที่ 8.1 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งผลกระทบดังกล่าวยังถูกคาดการณ์ว่าจะเติบโตต่อไปในอัตราที่ค่อนข้างสูง (ร้อยละ 6) ทั้งนี้ ในปี 2557 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของบังกลาเทศยังได้สร้างการจ้างงานให้ประเทศเพิ่มขึ้นกว่า 1.98 ล้านราย

ตารางที่ 4-14 ความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวบังกลาเทศ

ประเด็นความสำคัญ	จำนวน
จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้	
จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ ปี 2556 (International Tourist Arrivals) (หน่วย: คน)	148,000
ส่วนแบ่งตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อตลาดท่องเที่ยวของภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ปี 2556 (หน่วย: ร้อยละ)	0.05
อัตราการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติระหว่างปี 2555 – 2556 (หน่วย: ร้อยละ)	18.4
รายได้จากการท่องเที่ยวจากต่างชาติ ปี 2556 (International Tourism Receipts) (หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	128
ส่วนแบ่งตลาดของรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อตลาดท่องเที่ยวของภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ปี 2556 (หน่วย: ร้อยละ)	0.03
อัตราการเติบโตของรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติระหว่างปี 2555 – 2556 (หน่วย: ร้อยละ)	21.9
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัวของนักท่องเที่ยวในบังกลาเทศ ปี 2556 (หน่วย: เหรียญสหรัฐต่อคน)	864.5
มูลค่าทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวบังกลาเทศ	
ผลกระทบโดยตรงเชิงเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวที่มีต่อ GDP ปี 2557 (หน่วย: พันล้านเหรียญสหรัฐ)	3.8 (1.9% of Total GDP)
ผลกระทบทั้งหมดในเชิงเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวที่มีต่อ GDP ปี 2557 (หน่วย: พันล้านเหรียญสหรัฐ)	8.1 (4.1% of Total GDP)
ประมาณการอัตราการเติบโตของผลกระทบทั้งหมดในเชิงเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวที่มีต่อ GDP ในปี 2558 (หน่วย: ร้อยละ)	6
ผลกระทบทั้งหมดของการท่องเที่ยวที่มีต่อการจ้างงานในบังกลาเทศ ปี 2557 (หน่วย: ล้านราย)	1.98
ประมาณการอัตราการเติบโตของผลกระทบทั้งหมดของการท่องเที่ยวที่มีต่อการจ้างงานในบังกลาเทศในปี 2558 (หน่วย: ร้อยละ)	2.2

ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจากหลายแหล่งข้อมูล

เมื่อพิจารณารูปแบบของการท่องเที่ยวของประเทศบังกลาเทศ สามารถแบ่งออกเป็น 8 รูปแบบ ตามจุดประสงค์ของการท่องเที่ยว ดังนี้

- การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน (Leisure Tourism) – เป็นการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน จุดหมายปลายทางส่วนมากจะเป็นรีสอร์ท โรงแรมบริเวณภูเขา ชายหาด ทะเล หรือ เกาะต่างๆ

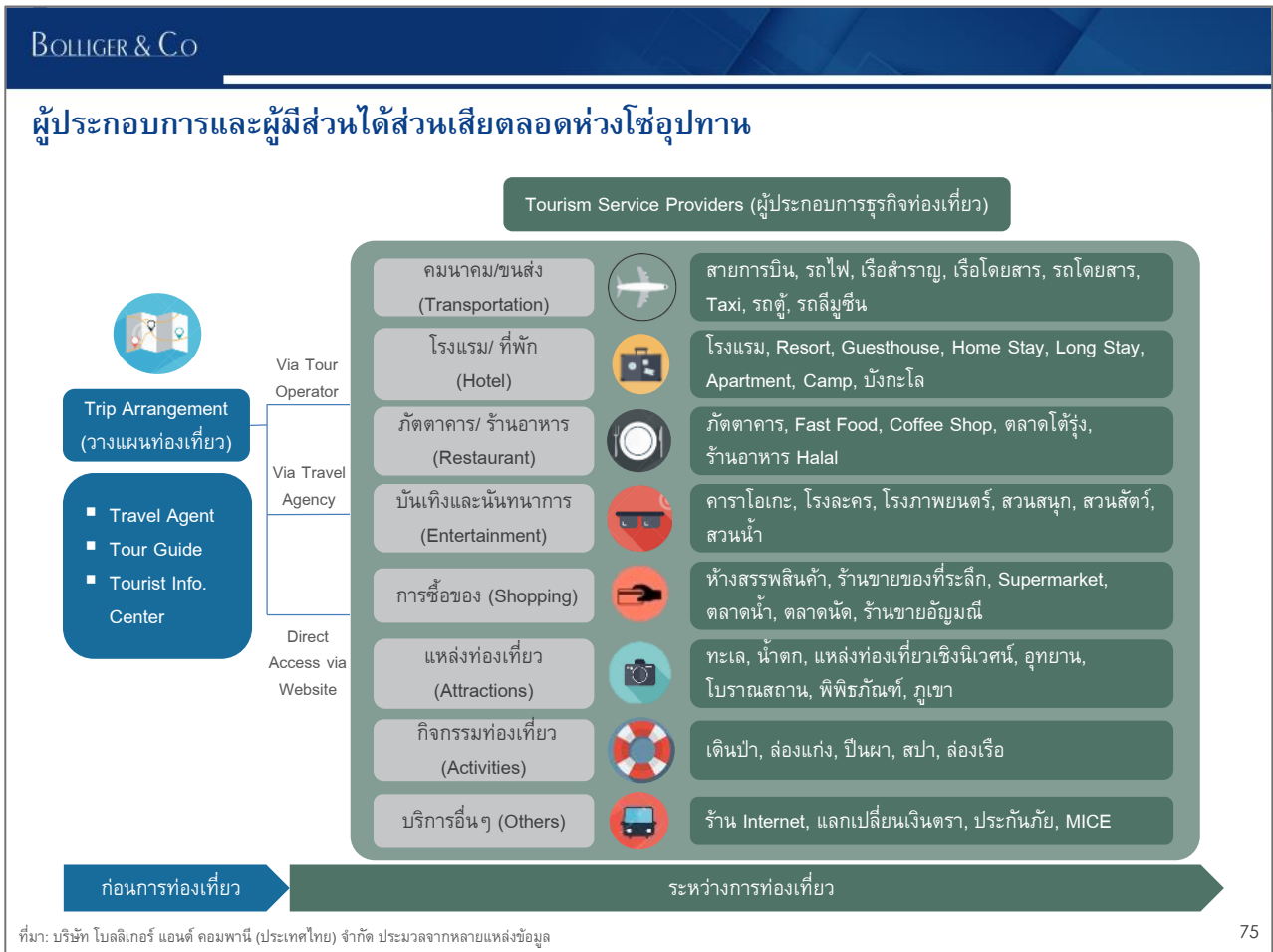
- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) – การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ผู้ท่องเที่ยวต้องการศึกษาวิถีชีวิตผู้คน การแต่งกาย ดนตรี การละเล่น สถาปัตยกรรม และงานเทศกาลต่างๆ เป็นต้น
- การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism) – เป็นการท่องเที่ยวเพื่อจุดประสงค์ทางศาสนาเพื่อเดินทางไปยังสถานที่สำคัญทางศาสนา
- การท่องเที่ยวแบบครอบครัว (Family Tourism) – เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมครอบครัว ญาติ หรือเพื่อน
- การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Health Tourism) – การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพหรือการท่องเที่ยวเพื่อการแพทย์ (Medical Tourism) นักท่องเที่ยวจะมีจุดประสงค์เพื่อเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางเพื่อทำการรักษา และบำบัดสุขภาพของตน พร้อมทั้งเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในบริเวณจุดหมายปลายทางนั้นๆ
- การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) – เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเข้าชมหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมและกีฬาที่จุดหมายปลายทางนั้นๆ เช่น เข้าร่วม Olympic เข้าร่วม FIFA World Cup เป็นต้น
- การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Educational Tourism) – เป็นการท่องเที่ยวที่ถูกพัฒนาขึ้นมาไม่นาน โดยมีจุดประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ ฝึกฝนทักษะ หรือศึกษาวัฒนธรรมนอกห้องเรียน อาทิ โครงการการศึกษาแลกเปลี่ยน เป็นต้น
- การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism) – เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์ทางธุรกิจ อาทิ การเข้าร่วมประชุมในการต่างประเทศ การพบลูกค้า และการจัดแสดงนิทรรศการในต่างประเทศ เป็นต้น

ทั้งนี้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของบังกลาเทศ ประกอบไปด้วยผู้ประกอบการขนาดเล็ก และขนาดกลาง (SMEs) จำนวนมาก โดยโครงสร้างของห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวบังกลาเทศถูกแสดงในภาพที่ 4-13 ซึ่งจะพบว่า ภาคธุรกิจแรกสุดของห่วงโซ่ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในบังกลาเทศ คือกลุ่มธุรกิจการจัดการการท่องเที่ยว (Trip Arrangement) ประกอบไปด้วยกลุ่มผู้แทนท่องเที่ยว กลุ่มบริษัทนำเที่ยว โดยกลุ่มธุรกิจดังกล่าวจะเป็นผู้จัดหานักท่องเที่ยวจากตลาดต่างๆ เข้าสู่ประเทศ โดยเมื่อเข้าสู่ช่วงระหว่างการท่องเที่ยว จะมีผู้เล่นสำคัญจากธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ก็คือกลุ่มธุรกิจขนส่ง อาทิ สายการบิน รถไฟ เรือสำราญ รถโดยสาร รถแท็กซี่ และรถเช่า เป็นต้น กลุ่มโรงแรมและที่พัก เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮ้าส์ โฮมสเตย์ และบังกะโล เป็นต้น กลุ่มภัตตาคารและร้านอาหาร อาทิ ร้านอาหาร ภัตตาคาร ร้านกาแฟ ตลาดนัด ร้านอาหาร Halal เป็นต้น กลุ่มธุรกิจบันเทิงและนันทนาการ อาทิ สวนสนุก โรงละคร โรงภาพยนตร์ สวนสนุก และสวนสัตว์ เป็นต้น กลุ่มการจับจ่ายซื้อของ เช่น

ห้างสรรพสินค้า ร้านขายของที่ระลึก และซูเปอร์มาร์เก็ต เป็นต้น และกลุ่มธุรกิจกิจกรรมท่องเที่ยว อาทิ เดินป่า ปีนเขา ล่องแก่ง สปา และล่องเรือ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มธุรกิจเหล่านี้ ทำหน้าที่เป็นเหมือนผู้อำนวยการความสะดวกและสร้างความประทับใจในการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยือน

ภาพที่ 4-13 ห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศบังกลาเทศ

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของบังกลาเทศ เนื่องจากบังกลาเทศเป็นประเทศที่มีอาณาเขตติดทะเลเป็นแนวยาวถึง 710 กิโลเมตร ประกอบกับภูมิประเทศที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำขนาดใหญ่ไหลผ่านสองสาย คือแม่น้ำคงคา (Ganga) และแม่น้ำพรหมบุตร (Brahmaputra) จากปัจจัยดังกล่าว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวของบังกลาเทศมีความหลากหลาย ดังแสดงในภาพที่ 4-14 ทั้งนี้ เนื่องด้วยบังกลาเทศตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้นมีฝนตกชุก จึงมีช่วงที่เหมาะสมที่สุด (High Season) ในการท่องเที่ยวคือ ฤดูหนาว ตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ส่วนช่วงที่ไม่เหมาะสม (Low Season) ในการท่องเที่ยว คือ ฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน และฤดูฝน ระหว่างเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน

ภาพที่ 4-14 แผนที่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญในบังกลาเทศ

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด

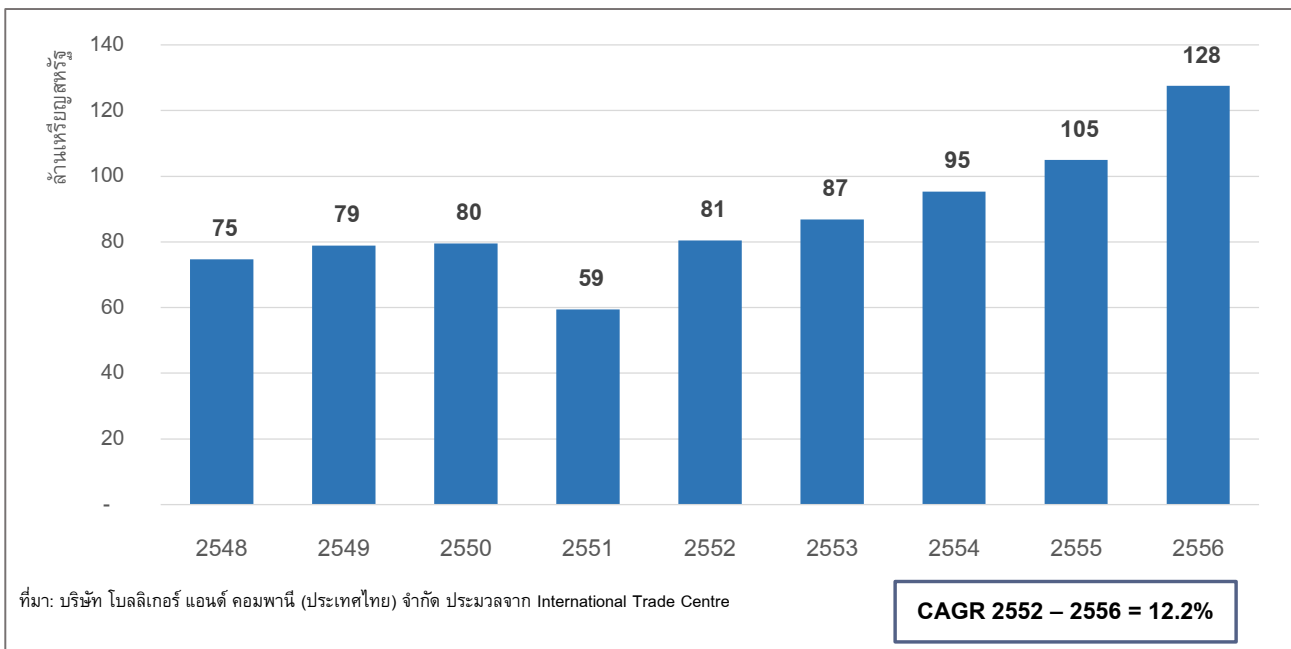

เมืองที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของบังกลาเทศ ได้แก่ กรุงธากาซึ่งป็นเมืองหลวงของประเทศ มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยมีผ้าฝ้ายและสุหร่าที่โด่งดังในระดับโลก สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก อีกทั้ง ยังมีโบสถ์ทางคริสตศาสนา พุทธ ฮินดู ฯลฯ รวมถึง สวนสัตว์ สวนสาธารณะ และพิพิธภัณฑ์ต่างๆ เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเมือง และเมืองจิตตะกอง ซึ่งเป็นเมืองใหญ่ที่สุดอันดับที่สองรองจากกรุงธากา และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกเมืองหนึ่ง โดยสภาพแวดล้อมของเมืองจิตตะกองเป็นพื้นที่ที่มีแนวชายหาดที่ยาวที่สุดในประเทศ โดยชายหาดสำคัญ ได้แก่ ชายหาด Cox's Bazar ที่มีความยาวถึง 120 กิโลเมตร รายล้อมไปด้วยธรรมชาติ ป่าเขา นอกจากนี้ ยังมีเกาะ St. Martin ที่เป็นหมู่เกาะแนวปะการังที่สวยงาม และมีสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์จำนวนมาก

4.3.3.2. ภาพรวมด้านการค้า

ระหว่างปี 2552-2556 บังกลาเทศมีการส่งออกการบริการการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากเดิม 81 ล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2552 เป็น 128 ล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2556 คิดเป็นอัตราการเติบโตแบบ CAGR เท่ากับร้อยละ 12.2 ดังแสดงในภาพที่ 4-15

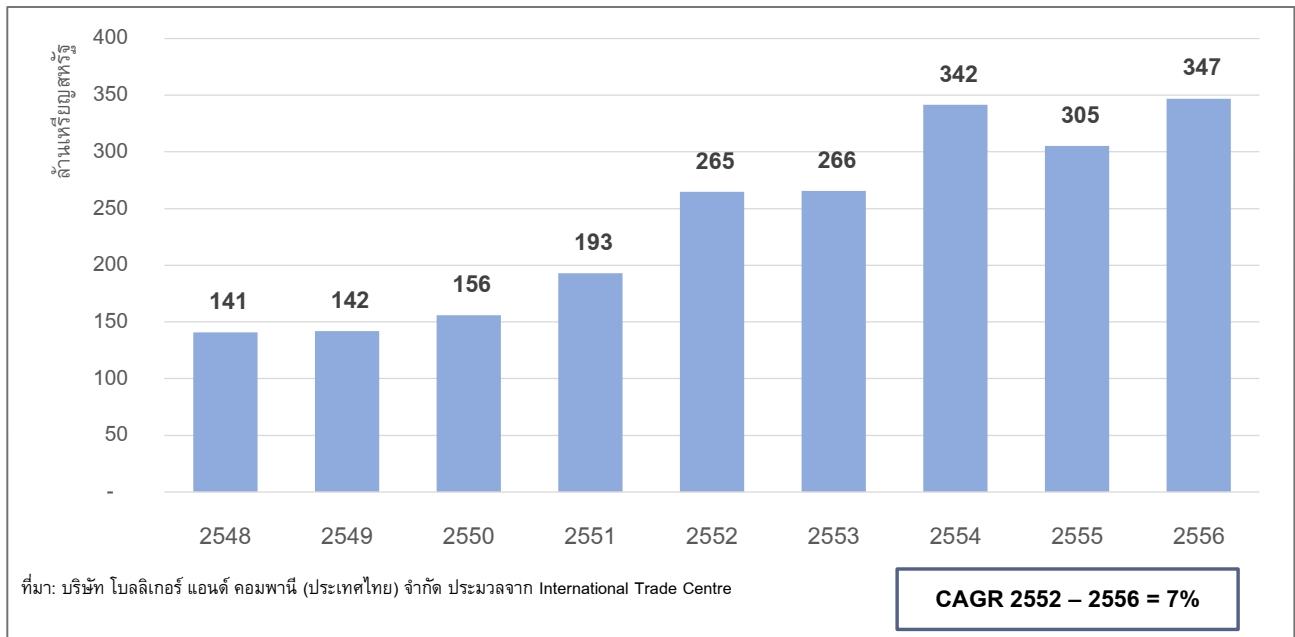
ภาพที่ 4-15 มูลค่าการส่งออกการบริการท่องเที่ยวของประเทศบังกลาเทศ ปี 2548 - 2556

ในส่วนของการนำเข้าการบริการการท่องเที่ยวของประเทศบังกลาเทศในระหว่างปี 2552 - 2556 พบว่า มูลค่าการนำเข้าการบริการการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากเดิม 265 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2552 เป็น 347 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2556 คิดเป็นอัตราการเติบโตแบบ CAGR เท่ากับร้อยละ 7 ดังแสดงในภาพที่ 4-16

ภาพที่ 4-16 มูลค่าการนำเข้าการบริการท่องเที่ยวของประเทศบังกลาเทศ ปี 2548 - 2556

จะเห็นได้ว่า มูลค่าการนำเข้าการบริการท่องเที่ยวของบังกลาเทศสูงกว่ามูลค่าการส่งออก แสดงให้เห็นถึงความนิยมในการท่องเที่ยวต่างประเทศของชาวบังกลาเทศที่สูงมากกว่าการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติในบังกลาเทศ อย่างไรก็ตาม อัตราการเติบโตของมูลค่าการส่งออกการบริการท่องเที่ยวของบังกลาเทศในช่วงปี 2552 – 2556 สูงกว่าอัตราการเติบโตของมูลค่าการนำเข้าการบริการท่องเที่ยวของบังกลาเทศ สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในตลาดการท่องเที่ยวของบังกลาเทศ ที่ยังสามารถพัฒนาต่อ ยอดให้เกิดมูลค่าได้อีกมาก

4.3.3.3. นโยบายและมาตรการจากภาครัฐ

สำหรับหน่วยงานต่างๆ ที่มีบทบาทในภาคการท่องเที่ยวของบังกลาเทศ มีอยู่หลายหน่วยงานด้วยกัน โดย Bangladesh Parjatan Corporation (BPC) หน่วยงานในสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและการบิน (Ministry of Civil Aviation and Tourism) ก่อตั้งขึ้นในปี 2515 โดย

หน้าที่หลักของ BPC คือการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวและให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ

National Hotel and Tourism Training Institute (NHTTI) คืออีกหนึ่งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝึกอบรมวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการท่องเที่ยว NHTTI อยู่ภายใต้สังกัด BPC จัดตั้งเมื่อ 2517 โดยหลักสูตรการบริหารจัดการโรงแรมหลักสูตรแรกเริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการในปี 2537 ทั้งนี้ สถาบัน NHTTI ยังให้บริการฝึกอบรมอาชีพสำหรับบุคลากรของ BPC และจัดการสัมมนาและอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศ

นอกจากนี้ หน่วยงานที่มีบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในบังกลาเทศอีกแห่ง ก็คือ คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว (Bangladesh Tourism Board: BTB) ซึ่งจัดตั้งในปี 2553 โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของบังกลาเทศที่เติบโตขึ้น และมีความต้องการพัฒนาในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจากภาคเอกชนและผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวที่สูงขึ้น โดย BTB เป็นหน่วยงานที่เป็นสมาชิกของ The United Nations World Tourism Organizations (UNWTO)

ในด้านของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของบังกลาเทศ รัฐบาลบังกลาเทศได้ปฏิรูบนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศในปี 2553 โดยจุดประสงค์หลัก คือการเพิ่มอัตราการจ้างงาน ให้การท่องเที่ยวสนับสนุนเศรษฐกิจ และรักษาสภาพแวดล้อมให้มีความยั่งยืน ดังนั้น เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ข้างต้น ภาครัฐจึงมุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Eco-tourism) เพื่อสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชน พร้อมทั้งเป็นการอนุรักษ์คุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างความมีส่วนร่วมและแบ่งปันสิ่งที่ดีในชุมชน

รายละเอียดจุดประสงค์ของนโยบายการท่องเที่ยวบังกลาเทศทั้งหมด เป็นดังนี้

- 1) เพื่อพัฒนากฎระเบียบและกฎหมายที่มีเป้าประสงค์ในการลดช่องว่างทางกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 2) เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมต่างๆ และพัฒนาไปตามทิศทางของแผน
- 3) เพื่อที่จะสร้างความตระหนักในการป้องกันและพัฒนาการท่องเที่ยว
- 4) เพื่อที่สร้างการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบผ่านการสร้างสรรค์ของทุกภาคส่วน ทั้งจากภาคเอกชน ภาครัฐ ท้องถิ่น องค์กรต่างๆ และสื่อ

- 5) เพื่อที่จะสร้างช่องทางการสื่อสารที่ดีขึ้นระหว่างหน่วยงานการท่องเที่ยวในระดับสากลกับภาครัฐและหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องธุรกิจท่องเที่ยว
- 6) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งกับนักท่องเที่ยวบังกลาเทศกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง
- 7) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรในบังกลาเทศ และทำการตลาดการท่องเที่ยวในตลาดที่มีศักยภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- 8) เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกอบรมบุคลากร
- 9) เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยการรักษาคุณภาพและปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อให้ให้บริการท่องเที่ยวในประเทศดำเนินไปอย่างราบรื่น
- 10) เพื่อสร้างความมั่นใจในการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 11) เพื่อปกป้องสิทธิสตรีและสร้างความมั่นใจในการมีส่วนร่วมของสตรีในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
- 12) เพื่อศึกษาวิจัยอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อสำรวจตลาดนักท่องเที่ยวต่างประเทศ และเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลการท่องเที่ยวต่างๆ

นอกจากนี้ ภาครัฐยังได้ออก พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ว่าด้วยการการคุ้มครองแหล่งท่องเที่ยวและเขตท่องเที่ยวพิเศษ ค.ศ. 2010 (Protected areas of tourism and special tourism zone Act - 2010) โดยพื้นที่ที่ได้รับการคุ้มครองในบังกลาเทศมีทั้งหมด ประกอบไปด้วยอุทยานแห่งชาติ 17 แห่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 34 แห่ง Game Reserve 1 แห่ง Eco-Park 5 แห่ง และซาฟารีปาร์ค 1 แห่ง

4.3.3.4. SWOT ของอุตสาหกรรม

➤ จุดแข็งและจุดอ่อนของอุตสาหกรรม

จะเห็นว่าธุรกิจใ่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของบังกลาเทศ เป็นธุรกิจที่ยังมีศักยภาพและมีอัตราการเติบโตในปีที่ผ่านมาสูง ทั้งในแง่ของรายได้และจำนวนนักท่องเที่ยว ดังนั้น การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จะช่วยให้นักลงทุนเห็นภาพรวมที่ชัดเจน และสามารถตัดสินใจลงทุนได้อย่างถูกต้อง

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้บังกลาเทศเป็นประเทศที่น่าสนใจลงทุนในทุกๆ อุตสาหกรรมคือ ปัจจัยด้านแรงงาน โดยแรงงานในประเทศบังกลาเทศมีจำนวนมหาศาล และมีค่าจ้างแรงงานที่ไม่สูงมากนัก ทำให้ความน่าสนใจในอุตสาหกรรมดังกล่าวต่อผู้ประกอบการไทยยังมีอยู่ ถึงแม้ว่าอาจจะ มีปัจจัยด้านทักษะการบริการของแรงงานที่ยังต้องพัฒนาเพิ่มเติมก็ตาม

ทั้งนี้ หากกล่าวถึงจุดแข็งสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของบังกลาเทศ จะพบว่า จุด แข็งสำคัญ ได้แก่ การที่ประเทศมีชายฝั่งติดทะเลที่ยาวมากถึง 710 กิโลเมตร และมีแหล่งท่องเที่ยว และภูมิประเทศที่คล้ายคลึงกับไทย อาทิ ทะเล แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และพื้นที่ราบลุ่ม เป็นต้น อีกทั้ง ประเทศบังกลาเทศตั้งอยู่ใกล้กับตลาดนักท่องเที่ยวขนาดใหญ่ ที่สุดในโลกอย่างจีน และอินเดียอีกด้วย

สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศบังกลาเทศเป็นอีกจุดแข็งหนึ่งที่สามารถดึงดูด นักท่องเที่ยวจากต่างชาติได้ โดยเสื้อผ้าจากแบรนด์ดังจากทั่วโลก ล้วนจ้างให้ประเทศบังกลาเทศ เป็นผู้ผลิตสินค้าให้ ทำให้ภาพลักษณ์ดังกล่าวอาจสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่นิยมจับจ่ายซื้อของ ประเภทแฟชั่นระหว่างท่องเที่ยวได้

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจุดอ่อนสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวบังกลาเทศ จะพบว่า แรงงานจำนวนมากในประเทศเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ยังขาดทักษะในการบริการ ประกอบกับการ บริหารจัดการการบริการในประเทศบังกลาเทศยังขาดประสิทธิภาพ งบประมาณในการสนับสนุน การท่องเที่ยวของรัฐบาลบังกลาเทศที่ค่อนข้างน้อย และระบบสาธารณูปโภค อาทิ การจัดการขยะ และไฟฟ้า เป็นต้น ที่อาจจะไม่เพียงพอต่อความต้องการ จะทำให้การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว อาจมีความราบรื่นไม่เท่ากับเมืองท่องเที่ยวอื่นๆ ของโลก

นอกจากนี้ จุดอ่อนอีกประการหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในบังกลาเทศ คือ ประเด็นในเรื่องของซัพพลายเออร์ในธุรกิจการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ โดยผู้จัดหาวัตถุดิบในธุรกิจการบริการที่เกี่ยวข้องไม่เพียงพอ อาจต้องพึ่งพาการนำเข้าจาก ต่างประเทศ ทำให้การสร้างฐานของธุรกิจท่องเที่ยวและการบริการที่เกี่ยวข้องที่แข็งแกร่งใน บังกลาเทศเป็นไปได้ยาก

➤ โอกาสและอุปสรรคสำหรับนักลงทุน

หากพิจารณาถึงโอกาสในการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวในบังกลาเทศที่มีอยู่มากมายแล้ว ปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญในปัจจุบันปัจจัยหนึ่งคือ ปัจจัยด้านความนิยม/ความเชื่อมั่นในสินค้าและบริการของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริการของประเทศไทยที่มีชื่อเสียงมายาวนาน โดยชาวบังกลาเทศนิยมที่จะใช้บริการสายการบินการบินไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีความพึงพอใจในการบริการ นอกจากนี้ โอกาสเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในบังกลาเทศยังมีอีกมากมาย เช่น กำลังซื้อของนักท่องเที่ยวในจากกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่ในภูมิภาคเอเชียที่เติบโตจากอดีตมาก จำนวนเที่ยวบินของสายการบินต้นทุนต่ำที่มีมากขึ้นและแข่งขันกันรุนแรงขึ้น ซึ่งส่งผลดีต่อนักท่องเที่ยว เทศกาลหรือการแข่งขันกีฬาที่สำคัญในบังกลาเทศเองอย่าง World Cup Cricket ที่อาจดึงดูดนักท่องเที่ยวในกลุ่ม Sport Tourism ในภูมิภาคได้มาก

ในอีกด้านหนึ่ง ปัญหาและอุปสรรคที่อาจพบได้ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของบังกลาเทศคือ ปัญหาด้านการเมือง ปัญหาเชิงสังคม การประท้วงของแรงงาน และปัญหาภัยธรรมชาติ โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองเกิดขึ้นหลายครั้งในประเทศ และเหตุการณ์การประท้วงของแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ประกอบกับปัญหาทางภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นเป็นประจำอย่างอุทกภัยและวาตภัย ทำให้ผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจในการลงทุนท่องเที่ยวพึงระมัดระวัง และพิจารณาปัญหาเหล่านี้ในการประเมินความเสี่ยงในการลงทุนด้วย

นอกเหนือจากปัญหาและอุปสรรคข้างต้น สภาวะเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัว โดยเฉพาะการชะลอตัวของเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วอย่างสหภาพยุโรป ซึ่งมีนักท่องเที่ยวที่นิยมท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมชาติของตน ทำให้นักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่งอาจจะทบทวนการตัดสินใจท่องเที่ยวในต่างประเทศอีกครั้ง อีกทั้ง ผู้เล่นหน้าใหม่สามารถเข้ามาแข่งขันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในบังกลาเทศได้เช่นกัน ผนวกกับความแตกต่างด้านวัฒนธรรมของชาวบังกลาเทศและชาวไทย ทำให้ประเด็นข้างต้นอาจจะเป็นอุปสรรคในการทำธุรกิจในการท่องเที่ยวในบังกลาเทศได้

➤ SWOT ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรมบังกลาเทศ

ตารางที่ 4-15 ได้สรุปจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศเอาไว้

ตารางที่ 4-15 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวบังกลาเทศ

จุดแข็ง	จุดอ่อน
ประเทศมีแรงงานในประเทศจำนวนมาก และมีอัตราค่าจ้างแรงงานที่ไม่สูง	แรงงานส่วนมากเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ขาดทักษะในการบริการ
มีชายฝั่งติดทะเล (อ่าวเบงกอล) ที่ยาวถึง 710 กิโลเมตร	การบริหารจัดการการบริการในประเทศยังขาดประสิทธิภาพ
ประเทศตั้งอยู่ใกล้กับตลาดท่องเที่ยวขนาดใหญ่ที่สุดในโลกอย่างจีน และอินเดีย	ประเทศยังมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคที่ไม่ครอบคลุม และประสบปัญหาด้านการผลิตพลังงานซึ่งอาจไม่เพียงพอ
มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก และมีภูมิประเทศที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย	งบประมาณในการสนับสนุนการท่องเที่ยวของภาครัฐค่อนข้างน้อย เนื่องจากปัญหาทางการเงิน
ภาพลักษณ์ของประเทศที่เป็นผู้ผลิตสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มรายใหญ่ของโลกที่น่าเชื่อถือ สามารถเป็นสินค้าดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเลือกซื้อได้	จำนวนซัพพลายเออร์ในธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอาจจะมีไม่เพียงพอที่จะสร้างฐานของธุรกิจที่แข็งแกร่งในประเทศ
	จำนวนผู้แทนการจัดการท่องเที่ยว (Tour Operators) มีน้อย
โอกาส	อุปสรรค
ชาวบังกลาเทศมีความนิยม/ความเชื่อมั่นในสินค้าและบริการของประเทศไทย	ปัญหาการเมือง สังคม และการประท้วงของแรงงาน
การแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยวของบังกลาเทศยังไม่สูงมาก มีช่องว่างให้เข้าไปทำกำไรและหารายได้ได้อีกมาก	ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นเป็นประจำ เช่น พายุไซโคลน และอุทกภัย
เศรษฐกิจของประเทศตลาดเกิดใหม่ในภูมิภาคเอเชียเติบโตรวดเร็ว นักท่องเที่ยวจากภูมิภาคดังกล่าวจึงมีกำลังซื้อมากขึ้น	สภาวะเศรษฐกิจโลกชะลอตัว ทำให้นักท่องเที่ยวบางรายอาจจะทบทวนการตัดสินใจท่องเที่ยวในต่างประเทศ
สายการบินต้นทุนต่ำที่มากขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ง่ายมากขึ้น	ผู้เล่นหน้าใหม่สามารถเข้าแข่งขันได้ตลอดเวลา
การมีเทศกาลหรือการแข่งขันที่สำคัญในประเทศที่อาจช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวในกลุ่ม Sport Tourism อาทิ World Cup Cricket เป็นต้น	ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของไทยและบังกลาเทศ อาทิ ภาษา วัฒนธรรมในการใช้ชีวิต เป็นต้น

ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด

4.4. โอกาสและศักยภาพของนักลงทุนไทยในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

4.4.1. อุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูป

4.4.1.1. สถานการณ์และสภาพอุตสาหกรรมในปัจจุบัน

สถานการณ์และสภาพอุตสาหกรรมในปัจจุบันของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปของประเทศบังกลาเทศ ในบริบทของการส่งออก อุตสาหกรรมดังกล่าวมีความสำคัญค่อนข้างน้อย เนื่องจากส่วนแบ่งมูลค่าการค้าของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร ประมาณร้อยละ 3.25 เมื่อเทียบกับมูลค่าการค้าส่งออกทั้งหมด แต่ในทางกลับกัน บังกลาเทศกลับมีการพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบและสินค้า เพื่อมาใช้บริโภคและแปรรูปในประเทศ โดยเฉพาะวัตถุดิบทางการเกษตร เห็นได้จากการนำเข้าน้ำมันพืช และข้าว สำหรับภาคธุรกิจที่โดดเด่น คือ อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล/สัตว์น้ำแช่แข็ง ซึ่งมีการส่งออกสัดส่วนค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับมูลค่าการค้าของอุตสาหกรรมที่ส่งออกไปยังต่างประเทศ

4.4.1.2. ภาคธุรกิจที่มีโอกาสในการเข้าไปลงทุน/ประกอบธุรกิจ

ภาคธุรกิจผู้ประกอบการไทยที่มีโอกาสในการเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปของบังกลาเทศ มีด้วยกัน 2 ภาคธุรกิจหลัก ได้แก่ ภาคธุรกิจแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร⁷ และภาคธุรกิจอาหารแปรรูป⁸

➤ ภาคธุรกิจแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

- ธุรกิจแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรจากพืชเกษตรที่สำคัญ (Major Crops) (ข้าว ข้าวโพด ข้าวสาลี อ้อย และพืชน้ำมัน) และพืชอื่นๆ เช่น การแปรรูปข้าวและธัญพืช เป็นแป้งเพื่อเป็นวัตถุดิบของภาคธุรกิจอาหารแปรรูป การแปรรูปผลไม้เป็นผลไม้กระป๋องหรือน้ำผลไม้

⁷ ธุรกิจแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นการนำผลผลิตทางการเกษตรมาผ่านกระบวนการต่างๆ เพื่อให้เก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตรไว้ได้นานก่อนถึงตลาดและผู้ซื้อ

⁸ ธุรกิจอาหารแปรรูป (food processing) เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงวัตถุดิบให้เป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่อยู่ในสภาพเหมาะสม สะอาด และปลอดภัยต่อการบริโภค ถือเป็นกระบวนการถนอมอาหาร อีกทั้ง ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความหลากหลายและเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้บริโภค

- ธุรกิจแปรรูปจากการปศุสัตว์ ได้แก่ การแปรรูปนมสดเป็นผลิตภัณฑ์นมพร้อมดื่ม และเนย การแปรรูปสัตว์มีชีวิตเป็นเนื้อแช่แข็ง การแปรรูปไข่เป็นไข่ผงเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในผลิตภัณฑ์เบเกอรี่
- ธุรกิจแปรรูปจากการประมง ได้แก่ การแปรรูปสัตว์น้ำไม่ว่าจะเป็นปลา หรือกุ้งเป็นอาหารแช่แข็ง

➤ ภาคธุรกิจอาหารแปรรูป

- ธุรกิจอาหารแปรรูปที่ใช้เทคนิคทำให้แห้ง ได้แก่ อาหารแห้งที่เป็นผง เครื่องดื่มผงสำเร็จรูป เช่น ชา กาแฟ ครีมเทียม เครื่องดื่มจากธัญพืช น้ำสมุนไพรพร้อมดื่ม เครื่องเทศ วัตถุเจือปนอาหาร (Food additive) เช่น ผงปรุงรส
- ธุรกิจอาหารแปรรูปที่ใช้ความร้อนสูง เช่น อาหารกระป๋อง
- ธุรกิจอาหารแปรรูปที่ใช้การหมักดอง เช่น น้ำส้มสายชู น้ำปลา นมเปรี้ยว
- ธุรกิจอาหารแปรรูปที่ใช้การแช่เยือกแข็ง เช่น อาหารพร้อมรับประทานแช่เยือกแข็ง

4.4.1.3. บริษัทกรณีศึกษา (Case Study)

➤ บริษัท Apex Foods Limited

บริษัท Apex Foods Ltd. เป็นบริษัทผู้ผลิตกุ้งแช่แข็งรายสำคัญของประเทศบังกลาเทศ โดยอาศัยการผลิตที่ทันสมัย ส่งผลให้บริษัทดังกล่าวมีการส่งออกสินค้าไปยังตลาดต่างประเทศเป็นหลัก ทั้งในสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ ปัจจุบัน บริษัท Apex Foods Ltd. มีมูลค่าบริษัทราว 51.5 ล้านเหรียญสหรัฐ มีแรงงานอยู่ในบริษัทประมาณ 560 คน และมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงธากา โดยทุกปี บริษัทจะสามารถผลิตกุ้งแช่แข็งเฉลี่ยประมาณ 5,000 ตันต่อปี โดยร้อยละ 50 ของกุ้งแช่แข็งที่ผลิตได้อยู่ที่ร้อยละ 50 ของกุ้งแช่แข็งทั้งหมดที่ผลิตได้ในประเทศ ซึ่งปริมาณดังกล่าว (เกือบ 2,500 ตัน) เป็นการส่งออกไปยังเนเธอร์แลนด์ และโปรตุเกสเป็นสำคัญ

บริษัทได้ให้ความสำคัญในมาตรฐานการรับรองความปลอดภัยในการผลิตระดับสากลที่ประเทศนำเข้ากำหนดไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้ประเทศนำเข้าปฏิเสธสินค้าโดยอ้างว่าไม่มีการรับรองมาตรฐาน ซึ่งมาตรฐานที่บริษัทได้รับการรับรอง ได้แก่ มาตรฐานระบบบริหารงานคุณภาพของ

อุตสาหกรรม ISO 9001: 2008⁹ มาตรฐานรับรองสัตว์น้ำ (Best Aquaculture Practices: BAP¹⁰ Certificate 2011) เป็นต้น

➤ **บริษัท Agricultural Marketing Company Limited (AMCL)**

บริษัท Agricultural Marketing Company Limited (AMCL) ก่อตั้งอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2539 สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่กรุงธากา ถือเป็นบริษัทส่งออกสินค้าเกษตร (Agro Food Exporter) ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศบังกลาเทศ โดยส่งออกไปยัง 77 ประเทศทั่วโลก ปัจจุบันมีแรงงานในความดูแลประมาณ 30,000 คน สินค้าสำคัญของบริษัท คือ ผัก และผลไม้ แบ่งเป็น 10 ประเภท 200 ชนิดสินค้า สินค้าประเภทผัก เช่น กะหล่ำปลี มะเขือยาว มะเขือเทศ ถั่วลันเตา และกระเทียม เป็นต้น สินค้าประเภทผลไม้ ได้แก่ ส้ม กล้วย และสับปะรด เป็นต้น

ในการได้มาซึ่งวัตถุดิบ บริษัทได้ทำสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรกับเกษตรกรรายย่อย โดยให้ความรู้และอบรมเกษตรกรด้านเทคโนโลยีการผลิตที่ทำให้วัตถุดิบมีคุณภาพ และมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงขึ้น อีกทั้งซื้อวัตถุดิบในราคายุติธรรม หลังจากได้วัตถุดิบมาแล้ว บริษัทจะเข้าสู่กระบวนการทำความสะอาด ตัดแต่ง ตรวจสอบความปลอดภัย และบรรจุหีบห่อเพื่อส่งขายทั้งตลาดในประเทศ และส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ ซึ่งกระบวนการผลิตเป็นไปตามมาตรฐานการผลิตที่โรงงานอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปควรได้รับ เช่น ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม (Hazard Analysis Critical Control Point: HACCP) เป็นมาตรฐานการผลิตอุตสาหกรรมอาหารของสหรัฐอเมริกา¹¹ หรือมาตรฐานฮาลาล¹² ที่ผ่านการรับรองและตรวจสอบให้เป็นไปตาม General Guideline for use of the Term " Halal " ของหน่วยงานมาตรฐานอาหารระหว่าง

⁹ ISO 9001: 2008 ประกอบด้วยข้อกำหนด 8 ข้อที่จำเป็นในการบริหารคุณภาพ ซึ่งใช้ควบคุมระบบบริหารงานภายในองค์กร เพื่อให้มั่นใจว่าองค์กรดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับข้อกำหนดตามมาตรฐาน

¹⁰ Best Aquaculture Practices เป็นมาตรฐานสัตว์น้ำที่กำหนดขึ้นโดยสหรัฐฯ มี 3 ประเภทได้แก่ BAP สำหรับโรงฟักกุ้ง ฟาร์มเลี้ยงกุ้ง และโรงงานแปรรูปอาหารทะเล ครอบคลุม 4 ด้าน คือ ด้านชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความปลอดภัยของอาหาร และด้านการตรวจสอบย้อนกลับ

¹¹ HACCP เป็นวิธีปฏิบัติในอุตสาหกรรมอาหาร ด้วยการวิเคราะห์อันตราย จุดควบคุมวิกฤต เป็นแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการป้องกันอันตราย ที่อาจเกิดขึ้น ในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงานกิจกรรมใด ๆ โดยมีกระบวนการดำเนินงานเชิงวิทยาศาสตร์ รวมทั้งมีการควบคุม และเฝ้าระวัง เพื่อให้มั่นใจว่ามาตรการป้องกัน ที่กำหนดขึ้นนั้น มีประสิทธิภาพตลอดเวลา

¹² “ฮาลาล” (Halal) เป็นคำมาจากภาษาอารบิก หมายถึง การผลิต การให้บริการ หรือการจำหน่ายใด ๆ ที่ไม่ขัดต่อบัญญัติของศาสนา ดังนั้น “อาหารฮาลาล” คือ อาหารที่ได้ผ่านกรรมวิธีในการทำ ผสมปรุง ประกอบ หรือแปรรูป ตามศาสนบัญญัติ การใช้ตรารับรองมาตรฐานฮาลาล จึงเป็นการรับประกันว่า ชาวมุสลิมโดยทั่วไปสามารถบริโภคอาหาร หรืออุปโภคสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ได้อย่างมั่นใจ

ประเทศ (CODEX) และมาตรฐานระบบบริหารงานคุณภาพของอุตสาหกรรม ISO 9001: 2008¹³ เป็นต้น

4.4.1.4. พื้นที่ที่น่าสนใจ (Attractive Area) ต่อการเข้าไปลงทุน/ประกอบธุรกิจ

สำหรับพื้นที่ที่น่าสนใจในการเข้าไปลงทุนและประกอบธุรกิจโรงงานในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปในประเทศบังกลาเทศคือ กรุงธากา และเมืองจิตตะกอง

➤ กรุงธากา

ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่

ภาพที่ 4-17 แสดงที่ตั้งของกรุงธากา ซึ่งเป็นเมืองหลวงตั้งอยู่ตอนกลางของประเทศบังกลาเทศ และถือเป็นเมืองที่สำคัญของภูมิภาคเอเชียใต้ มีประชากรที่อาศัยอยู่ทั้งสิ้น 14.4 ล้านคน

กรุงธากาถือเป็นศูนย์กลางธุรกิจ การศึกษา และวัฒนธรรม ซึ่งธุรกิจหลักที่สร้างมูลค่าการค้าให้กรุงธากามากที่สุด คือ ธุรกิจค้าปลีกค้าส่ง รองลงมาคือ โรงงานอุตสาหกรรม สำหรับพืชเกษตรที่เพาะปลูกได้มาก หรือมีอยู่มากในกรุงธากา ได้แก่ ปอกระเจา ข้าวสาลี ถั่วลิสง มะม่วง และมะละกอ เป็นต้น ส่วนโรงงานอุตสาหกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมเซรามิค อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม และอุตสาหกรรมแปรรูปปอกระเจา เป็นต้น

กรุงธากายังเป็นเมืองที่มีประชากรมากและหนาแน่นที่สุดในประเทศบังกลาเทศ อุปสงค์การบริโภคจึงมีมากตามไปด้วย นอกจากนี้ ยังเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ในวัตถุดิบ โดยเฉพาะผักและผลไม้

¹³ ISO 900: 2008 ประกอบด้วยข้อกำหนด 8 ข้อที่จำเป็นในการบริหารคุณภาพ ซึ่งใช้ควบคุมระบบบริหารงานภายในองค์กร เพื่อให้มั่นใจว่าองค์กรดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับข้อกำหนดตามมาตรฐาน

ภาพที่ 4-17 ที่ตั้งของกรุงธากา ประเทศบังกลาเทศ

ที่มา : บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด

ผู้ประกอบการรายสำคัญในพื้นที่

ตารางที่ 4-16 แสดงผู้ประกอบการรายสำคัญในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปของกรุงธากา โดยบริษัท AMCL เป็นบริษัทแปรรูปผักและผลไม้แช่แข็ง ใช้วัตถุดิบภายในประเทศทั้งหมด โดยส่งสินค้าทั้งในตลาดในประเทศและต่างประเทศ บริษัท British American Tobacco Bangladesh Company Ltd. เป็นบริษัทข้ามชาติที่เข้ามาลงทุนธุรกิจบุหรี่ในประเทศ

ตารางที่ 4-16 ผู้ประกอบการรายสำคัญในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปของกรุงธากา

ลำดับ	บริษัท	ประเภท
1	BEACH HATCHERY LTD	ปลา และไก่แช่แข็ง
2	BRITISH AMERICAN TOBACCO BANGLADESH COMPANY LIMITED	บุหรี่
3	ZEAL BANGLA SUGAR MILLS LIMITED	น้ำตาล
4	NATIONAL TEA COMPANY LIMITED	ชา
5	BANGAS LIMITED	เบเกอรี่ เส้นปะหมี่
6	FUWANG FOODS LIMITED	อาหารและเครื่องดื่ม
7	YOUSUF FLOUR	แป้ง
8	AMCL	ผักและผลไม้แช่แข็ง

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจากหลายแหล่งข้อมูล

➤ เมืองจิตตะกอง (Chittagong)

ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่

ภาพที่ 4-18 แสดงที่ตั้งของเมืองจิตตะกอง ซึ่งเป็นเมืองท่าที่ใหญ่ที่สุดของบังกลาเทศ ตั้งอยู่ตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศบังกลาเทศ มีประชากรอาศัยอยู่ทั้งสิ้น 6.5 ล้านคน **ทั้งนี้** เมืองจิตตะกองเป็นศูนย์กลางภาคอุตสาหกรรมของประเทศโดยมีโรงงานตั้งอยู่ในพื้นที่มากกว่า 1,500 โรงงาน ซึ่งอยู่ในภาคอุตสาหกรรมปิโตรเลียม อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมอาหารแปรรูป และอุตสาหกรรมยา เป็นหลัก

เมืองจิตตะกองยังสามารถเพาะปลูกพืชต่างๆ ได้ โดยพืชเกษตรกรรมที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ชา มะม่วง และมะพร้าว เป็นต้น

รัฐบาลบังกลาเทศยังมีการจัดตั้งเขตส่งเสริมการส่งออก (EPZ) และมีแผนที่จะจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพิ่มเติม ในเมืองจิตตะกอง เพื่อให้สิทธิประโยชน์ด้านต่างๆ แก่นักลงทุน

นอกจากนี้ เนื่องด้วยบังกลาเทศเป็นเมืองที่อยู่ติดทะเล จึงเอื้ออำนวยในการทำประมง อย่างไรก็ตาม เมืองจิตตะกองมักเกิดอุทกภัยอย่างหนักต่อเนื่องทุกปี

ภาพที่ 4-18 ที่ตั้งของเมืองจิตตะกอง ประเทศบังกลาเทศ

ที่มา : บริษัท โพลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด

ผู้ประกอบการรายสำคัญในพื้นที่

ตารางที่ 4-17 แสดงผู้ประกอบการรายสำคัญในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปที่ใช้เมืองจิตตะกองเป็นฐานการผลิต ทั้งนี้ ธุรกิจที่สำคัญที่นักลงทุนเข้ามาลงทุนในจิตตะกอง ได้แก่ อุตสาหกรรมกุ้งแช่แข็ง และอุตสาหกรรมปลาแช่แข็ง (อาหารทะเลแช่แข็ง) โดยโรงงานที่เป็นผู้ประกอบการสำคัญ ได้แก่ บริษัท Apex Foods Ltd. บริษัท Gulf Foods Ltd. บริษัท Dhaka Fisheries Ltd. และบริษัท Gemini Seafood Ltd. เป็นต้น

**ตารางที่ 4-17 ผู้ประกอบการรายสำคัญในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร
ของเมืองจิตตะกอง ประเทศบังกลาเทศ**

ลำดับ	บริษัท	ประเภท
1	APEX FOODS LIMITED	กุ้งแช่แข็ง
2	GULF FOODS LIMITED.	กุ้งแช่แข็ง
3	DHAKA FISHERIES LIMITED	ปลา และกุ้งแช่แข็ง
4	GEMINI SEA FOOD LIMITED	ปลา และกุ้งแช่แข็ง
6	MEGHNA CONDENSED MILK INDUSTRIES LTD.	น้ำมันพืช
6	OLYMPIC INDUSTRIES LIMITED.	เบเกอรี่
7	RANGPUR DAIRY & FOOD PRODUCTS LTD.	ผลิตภัณฑ์จากนม
8	UNILEVER BANGLADESH	อาหารและเครื่องดื่ม

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจาก StockBangladesh Limited

4.4.2. อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

4.4.2.1. สถานการณ์และสภาพอุตสาหกรรมในปัจจุบัน

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศถือเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมส่งออกหลักของประเทศบังกลาเทศ อุตสาหกรรมดังกล่าวเป็นภาคการผลิตที่มีการเติบโตที่รวดเร็ว อันเห็นได้จากการส่งออกสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15 ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา¹⁴

ส่วนหนึ่งก็เป็นผลจากการที่นักลงทุนต่างชาติมีการเข้ามาลงทุนใช้บังกลาเทศเป็นฐานการผลิตสินค้าในอุตสาหกรรมดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ประกอบกับอัตราค่าจ้างแรงงานที่ค่อนข้างถูก และวัตถุดิบในประเทศที่มีต้นทุนไม่สูงนัก ส่งผลทำให้ผู้ประกอบการเสื้อผ้าชั้นนำระดับโลกหลากหลายแบรนด์ อาทิ H&M, Zara, Gap, Marks & Spencer, Levi's และ Walmart เลือกบังกลาเทศเป็นหนึ่งในฐานการผลิตและผลิตสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาสถานการณ์และสภาพอุตสาหกรรมในปัจจุบัน พบว่า อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศในปัจจุบัน ยังประสบปัญหาหลักคือ ผลผลิตที่เป็นวัตถุดิบสำคัญ

¹⁴ อัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปี (อัตราการเติบโตแบบ CAGR) ของการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศ ปี 2552-2557 อยู่ที่ร้อยละ 17.23

อย่างฝ้าย ไม่สามารถเพาะปลูกได้เพียงพอต่อความต้องการในประเทศ ในขณะเดียวกัน การผลิตผ้าทอ/ผ้าฝืน (Fabric) ในธุรกิจสิ่งทอบังกลาเทศ ก็ประสบปัญหาในลักษณะเดียวกัน ส่งผลให้ในแต่ละปี บังกลาเทศต้องมีการนำเข้าวัตถุดิบ เช่น ฝ้าย ด้าย ผ้าทอ เป็นต้น ที่ค่อนข้างมาก ในขณะเดียวกัน การที่อุตสาหกรรมภายในประเทศประกอบไปด้วยผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) เป็นจำนวนมาก อาจเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้ภาคอุตสาหกรรมต้นน้ำ และกลางน้ำของบังกลาเทศ ไม่สามารถป้อนวัตถุดิบให้พอเพียงพอต่อความต้องการของภาคธุรกิจปลายน้ำ คือ ภาคการตัดเย็บและผลิตเสื้อผ้า/เครื่องนุ่งห่มสำเร็จรูป

ในด้านนโยบายการสนับสนุนอุตสาหกรรม และการส่งเสริมการลงทุนของบังกลาเทศในปัจจุบัน จะพบว่า การสนับสนุนของภาครัฐต่อการลงทุนอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในบังกลาเทศ อาจจะมีได้มีการส่งเสริมและผลักดันที่มากเหมือนในอดีต เนื่องมาจากมีการเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมดังกล่าวอยู่เป็นจำนวนมากแล้ว ทั้งจากผู้ประกอบการในประเทศเองและผู้ประกอบการต่างชาติ นอกจากนี้ เนื่องจากเหตุการณ์โรงงาน รานา พลาซ่า ถล่มลงมาและทำให้มีผู้เสียชีวิตเกือบ 1,000 ราย ในปี 2556¹⁵ ทำให้กลุ่มผู้ประกอบการชาวต่างชาติได้กดดัน ให้ภาครัฐบังกลาเทศออกมาตรการด้านความปลอดภัยของโรงงานสิ่งทอขึ้น จากเหตุการณ์นี้ ส่งผลให้เกิดการตรวจสอบความปลอดภัยของโรงงานสิ่งทอทั่วประเทศ และโรงงานจำนวนมากซึ่งไม่ผ่านมาตรฐานความปลอดภัยต้องปิดตัวลงในปีดังกล่าว

ดังนั้น ประเด็นการนำเข้าวัตถุดิบที่ค่อนข้างมากในแต่ละปี รวมไปถึงการสนับสนุนอุตสาหกรรมจากภาครัฐที่มีแนวโน้มได้รับสิทธิประโยชน์น้อยลง ถือเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้ประกอบการหรือนักลงทุนที่สนใจหรือวางแผนจะเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในบังกลาเทศต้องให้ความสำคัญ อย่างไรก็ตาม หากตัดประเด็นข้อจำกัดข้างต้นออกไป อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของบังกลาเทศยังถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสนใจจากปัจจัยเชิงบวกด้านแรงงานและต้นทุนการผลิตอยู่มาก และมากพอที่จะลบล้างข้อจำกัดบางประการอย่างสิทธิประโยชน์ที่ลดน้อยลงไปได้

4.4.2.2. ภาคธุรกิจที่มีโอกาสในการเข้าไปลงทุน/ประกอบธุรกิจ

เนื่องจากการขาดอุตสาหกรรมต้นน้ำ และกลางน้ำในบังกลาเทศ ซึ่งยังมิได้รับการส่งเสริมให้มีเพียงพอ เช่น อุตสาหกรรมปั่นด้าย การทอ การถัก การผลิตผ้า และอุปกรณ์/เครื่องประดับที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้บังกลาเทศต้องพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบเหล่านี้เป็นหลัก

¹⁵ ข้อมูลจาก <http://www.reuters.com/article/2013/05/09/us-bangladesh-fire-idUSBRE94801T20130509>

ประกอบกับคุณภาพของวัตถุดิบในอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย และคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายของไทยมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ดังนั้น ธุรกิจในอุตสาหกรรมสิ่งทอต้นน้ำและกลางน้ำของไทยจึงยังมีโอกาสและทางเลือกอีกมาก อาทิ ธุรกิจปั่นด้าย ธุรกิจผ้าทอ ธุรกิจผ้าถัก และธุรกิจฟอก ย้อม พิมพ์ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเกื้อหนุนในประเทศที่ค่อนข้างดีอย่างจำนวนแรงงานที่ประเทศไทยขาดแคลน ค่าแรงของไทยที่สูงกว่าของบังกลาเทศโดยเปรียบเทียบ และเขตส่งเสริมการส่งออก (EPZ)/เขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) ของบังกลาเทศที่กำลังขยายตัวรองรับนักลงทุน ทำให้ผู้ประกอบการไทยที่มีศักยภาพพร้อมควรที่จะพิจารณาประเทศบังกลาเทศ ให้เป็นอีกหนึ่งประเทศที่น่าสนใจในการลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมากที่สุดขณะนี้

4.4.2.3. บริษัทกรณีศึกษา (Case Study)

➤ บริษัท Inditex¹⁶

บริษัทอินดิเท็กซ์ (Inditex) เป็นบริษัทแม่ของสินค้าเสื้อผ้าแฟชั่นชื่อดังจากประเทศสเปน ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากทั่วโลก โดยมีแบรนด์ที่ได้รับความนิยมในเครืออยู่เป็นจำนวนมาก อาทิ Zara ซึ่งมีกำลังการผลิตสินค้าใหม่กว่า 11,000 ชนิดที่ไม่ซ้ำกันในแต่ละปี และปรับปรุงสินค้าที่วางขายอยู่แล้วในร้านทุกๆ สองสัปดาห์ โดยในปัจจุบัน Zara มีสาขา 6,683 สาขาทั่วโลก รวมถึงในบังกลาเทศด้วยเช่นกัน

ปัจจุบัน สินค้ากว่าร้อยละ 56 ของ Zara ถูกผลิตขึ้นในสเปน ร้อยละ 26 ในสหภาพยุโรป และร้อยละ 24 ผลิตขึ้นในเอเชียและแอฟริกา ในปี 2557 Zara มีฐานการผลิต (Production Base) ในบังกลาเทศเป็นโรงงานตัดเย็บจำนวนมากกว่า 90 โรงงานทั่วประเทศ และมีซัพพลายเออร์ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานอีกกว่า 190 ราย มีแรงงานที่เกี่ยวข้องกับบริษัท Inditex ในบังกลาเทศอยู่ถึง 346,311 ราย โดยลักษณะการผลิตของ Zara จะเป็นการจัดตั้งโรงงานผลิตให้ใกล้กับซัพพลายเออร์มากที่สุด เพื่อที่จะลดระยะเวลาการส่งมอบวัตถุดิบไปถึงผู้ผลิตให้สั้นที่สุด

➤ กลุ่มบริษัท Ha-Meem

กลุ่มบริษัท Ha-Meem เป็นหนึ่งในกลุ่มผู้ประกอบการสิ่งทอขนาดใหญ่ที่สุดในบังกลาเทศ ก่อตั้งเมื่อปี 2527 โดยเริ่มต้นธุรกิจเป็นผู้ผลิตเสื้อผ้าแบบคำสั่ง และปัจจุบัน กลุ่ม Ha-Meem

¹⁶ ข้อมูลจาก http://www.inditex.com/documents/10279/18789/Inditex_Annual_Report_2014_web.pdf/a8323597-3932-4357-9f36-6458f55ac099

ประกอบด้วย บริษัทผลิตเสื้อผ้า 26 โรงงาน 250 สายการผลิต และโรงงานซักรีด 7 โรงงาน ซึ่งแต่ละบริษัทต่างก็มีความเชี่ยวชาญด้านการผลิตสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่แตกต่างกันออกไป โดย 9 บริษัทจาก 26 บริษัทในธุรกิจผลิตเสื้อผ้า จะมุ่งเน้นการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป อาทิ กางเกงยีนส์ กระโปรง เสื้อเชิ้ต แจ็กเก็ต ชุดเดรส และอื่นๆ โดยมี 1 บริษัททำหน้าที่รับจ้างผลิตผืนผ้ายีนส์ให้แก่แบรนด์เสื้อผ้าชั้นนำ อาทิ GAP JCPenny NEXT และ KOHL'S เป็นต้น มี 1 บริษัทรับจ้างผลิตผ้าถักและผลิตเสื้อเวดเตอร์ ส่วนบริษัทอื่นๆ ในเครือจะมีบทบาทต่างกันไป เช่น บริษัทออกแบบเสื้อผ้า บริษัทซักรีด บริษัทผลิตเครื่องประดับ และบริษัทผลิตสารเคมีสำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอ เป็นต้น

กลุ่มลูกค้าหลักของ Ha-Meem คือแบรนด์เสื้อผ้าสำเร็จรูป และเสื้อผ้ากีฬาจากสหรัฐฯ และกลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปเป็นหลัก นอกจากนี้ กลุ่ม Ha-Meem ยังมีธุรกิจอื่นๆ ที่นอกเหนือจากธุรกิจในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มอยู่ด้วยกันหลากหลายธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็น ธุรกิจไร่ชา ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจสื่อสารมวลชน และธุรกิจสิ่งพิมพ์¹⁷

4.4.2.4. พื้นที่ที่น่าสนใจ (Attractive Area) ต่อการเข้าไปลงทุน/ประกอบธุรกิจ

สำหรับพื้นที่ที่น่าสนใจในการเข้าไปลงทุนและประกอบธุรกิจโรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ประเทศบังกลาเทศคือ กรุงธากา และเมืองจิตตะกอง

➤ กรุงธากา

กรุงธากาและพื้นที่โดยรอบ ถือเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจสำหรับนักลงทุนและผู้ประกอบการไทยที่ต้องการเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ทั้งนี้ พื้นที่ดังกล่าวอยู่ใกล้กับแหล่งตลาดขนาดใหญ่ของประเทศ ซึ่งมีประชากรอาศัยอยู่กว่า 14.4 ล้านคน ประกอบกับยังมีเขตส่งเสริมการส่งออก/นิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่หลายแห่ง และโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในพื้นที่ดังกล่าวเองก็มีความพร้อมและสามารถรองรับการลงทุนที่ดีกว่าในหลายเขตพื้นที่ในประเทศบังกลาเทศ

ในขณะเดียวกัน กรุงธากาและพื้นที่โดยรอบนั้น อยู่ใกล้กับท่าอากาศยานและท่าเรือภายในประเทศที่สำคัญบังกลาเทศ ได้แก่ ท่าเรือ Sadarghat ท่าเรือ Narayanganj และท่าอากาศยานนานาชาติที่กรุงธากา (สนามบินเซียบ) ทำให้ พื้นที่ดังกล่าวเป็นหนึ่งในศูนย์กลางกระจายสินค้าที่

¹⁷ ข้อมูลจาก <http://www.hameemgroup.net/>

ใหญ่ที่สุดของประเทศและสามารถขนส่งสินค้าจากโรงงานมายังท่าเรือหรือท่าอากาศยานได้สะดวกยิ่งไปกว่านั้น กลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศส่วนใหญ่ยังกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่กรุงธากาและเมืองโดยรอบเป็นจำนวนมาก (เกาะกลุ่มแบบ Cluster) ทำให้การขนส่งวัตถุดิบ/สินค้าสำเร็จรูประหว่างกันเป็นไปได้โดยง่ายและรวดเร็ว

ดังนั้นแล้ว การเข้าไปลงทุนในพื้นที่ดังกล่าวยังช่วยให้การจัดการแหล่งวัตถุดิบ หรือการส่งสินค้าที่ผลิตได้ให้กับโรงงานในชั้นปลายน้ำ ทำได้ง่ายและมีค่าใช้จ่ายด้านการขนส่งที่ต่ำกว่าโดยเปรียบเทียบกับ การไปลงทุนในพื้นที่อื่นๆ

ผู้ประกอบการรายสำคัญในพื้นที่

ผู้ประกอบการที่จัดตั้งโรงงานหรือธุรกิจในพื้นที่กรุงธากาและเมืองสำคัญๆ โดยรอบกรุงธากา ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการที่ผลิตในรูปแบบ CMT/OEM และเป็นผู้ประกอบการเอกชนขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงผู้ประกอบการรายสำคัญในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของบังกลาเทศในกรุงธากา ผู้ประกอบการกลุ่ม Ha-Meem คือหนึ่งในกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด โดยนอกเหนือจากกลุ่ม Ha-Meem แล้ว บริษัทผู้ประกอบการภาคเอกชนที่สำคัญในพื้นที่แห่งนี้ได้แก่ กลุ่ม Standard Group (บริษัทผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของบังกลาเทศ ที่มีโรงงานผลิตเสื้อผ้า 11 โรงงาน และแรงงานในเครือกว่า 40,000 ราย) บริษัท Amann. Bangladesh Ltd. (ผู้ผลิตเส้นด้ายสำหรับตัดเย็บขนาดใหญ่ของบังกลาเทศ ที่มีสาขาเอเชีย) และบริษัท Masihata Sweaters Ltd. (บริษัทผู้ผลิตเสื้อสเวตเตอร์สำหรับส่งออกไปยังแบรนด์เสื้อผ้างานระดับโลก อาทิ GAP, NEXT, H&M, CELOX, TESCO, ADLER, Beshka และ ESPRIT เป็นต้น)

➤ เมืองจิตตะกอง

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบังกลาเทศเป็นอุตสาหกรรมภาคการส่งออกสำคัญที่สุดของประเทศ ดังนั้น การเข้าไปลงทุนในพื้นที่ที่สามารถขนส่งสินค้าไปยังท่าเรือได้โดยง่าย จึงถือเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ประกอบการ

เมืองจิตตะกอง ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศมีชายฝั่งหลายร้อยกิโลเมตรติดกับอ่าวเบงกอล จึงทำให้การขนส่งทางน้ำเป็นจุดแข็งสำคัญของจิตตะกอง โดยจิตตะกองมีท่าเรือสำคัญ

คือ ท่าเรือจิตตะกอง ซึ่งเป็นท่าเรือที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ และรองรับการขนส่งสินค้าราวร้อยละ 75-80 ของปริมาณการค้าทั้งหมดของประเทศในปัจจุบัน¹⁸

เมืองจิตตะกองยังมีศูนย์การค้าโลก (World Trade Centre Chittagong: WTC Chittagong) ตั้งอยู่ที่ใจกลางเมืองจิตตะกอง โดยเป็นอาคารที่มีเครื่องมืออำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ทันสมัย เพื่อที่จะสนับสนุนการทำธุรกิจ การส่งออก และนำเข้าต่างๆ ในบังกลาเทศ อีกทั้ง ยังมีพื้นที่จัดนิทรรศการ ศูนย์ประชุม และห้องแสดงสินค้าขนาดใหญ่

ในขณะเดียวกัน เมืองจิตตะกองยังมีการจัดตั้งเขตส่งเสริมการส่งออก (EPZ) ซึ่งมีโรงงานสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม โรงงานปอกระเจา และโรงงานยางที่ดำเนินกิจการในเขตส่งเสริมการส่งออกเหล่านั้นอยู่จำนวนมาก (เป็นโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่จำนวนมากถึง 510 โรงงาน และมีโรงงานสิ่งทออีกกว่า 33 โรงงาน)

นอกจากนี้ เมืองจิตตะกองยังมีโรงงานผลิตไฟฟ้าขนาดใหญ่ในเมืองจิตตะกองทั้งสิ้น 3 โรงงาน ซึ่งมีกำลังการผลิตไฟฟ้าสูงสุดอยู่ที่ 720 เมกะวัตต์¹⁹ และหากพิจารณาในการขนส่งสินค้า มิใช่แต่เพียงเพื่อส่งออกหากแต่หมายถึงการขายภายในประเทศ เมืองจิตตะกองยังสามารถขนส่งสินค้าไปขายในกรุงธากาได้ โดยผ่านเส้นทางหลวงกรุงธากา-จิตตะกอง (Dhaka-Chittagong Highway) หรือทางรถไฟระหว่างกรุงธากาและจิตตะกอง ซึ่งสามารถขนส่งสินค้าได้ประมาณ 120 ตู้คอนเทนเนอร์ต่อวัน

ผู้ประกอบการรายสำคัญในพื้นที่

กลุ่ม Youngone เป็นหนึ่งในกลุ่มผู้ประกอบการข้ามชาติในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มขนาดใหญ่บังกลาเทศ มีศูนย์ดำเนินการอยู่ในหลากหลายประเทศ เช่น บังกลาเทศ จีน เวียดนาม และเอล ซัลวาดอร์ เป็นต้น โดย Youngone เป็นบริษัทสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มสัญชาติเกาหลีใต้ที่มีแรงงานในเครือจำนวนมากถึง 52,000 ราย (ข้อมูลปี 2557)

ในปัจจุบัน Youngone ผลิตสินค้าในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มกว่าครึ่งหนึ่งในบังกลาเทศ ซึ่งมีโรงงานกระจายตัวไปตามภูมิภาคต่างๆของบังกลาเทศ อาทิ กรุงธากา เมืองจิตตะกอง และเขตส่งเสริมการส่งออกเกาหลี (KEPZ)

¹⁸ รวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง รวมถึงการไปศึกษาข้อมูลเชิงลึก (Fact Finding) และสัมภาษณ์กับหน่วยงาน/ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

¹⁹ ข้อมูลจากหอการค้าจิตตะกอง

นอกจากนี้ Youngone เป็นผู้ส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่สำคัญ โดยมีมูลค่าการส่งออกต่อปีมากกว่า 600 ล้านดอลลาร์ ซึ่งเป็มูลค่าการส่งออกเฉพาะสินค้าประเภทเสื้อผ้าเพียงอย่างเดียวอยู่ที่ 500 ล้านดอลลาร์ โดยมีการคาดการณ์ว่า ในปี 2558 ยอดขายของกลุ่ม Youngone จะมีอัตราการเติบโตที่ร้อยละ 8.3 และอัตราการเติบโตกำไรจากการดำเนินการอยู่ที่ร้อยละ 11.8

นอกเหนือจากกลุ่ม Youngone แล้ว บริษัทผู้ประกอบการภาคเอกชนที่สำคัญในพื้นที่แห่งนี้ได้แก่ กลุ่ม Univogue Group บริษัทผู้ผลิตเครื่องนุ่งห่มของศรีลังกา ที่มีแรงงานในเครื่องราว 4,000 ราย และส่งออกสินค้าไปยังสหรัฐ และแคนาดาเป็นหลัก มีแบรนด์เสื้อผ้าดังระดับโลกที่เป็นผู้จ้างเย็บ ได้แก่ JC Penny, Sears, Walmart, Kohls, Oshkosh, H&M และ Ralph Lauren เป็นต้น²⁰

4.4.3. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม

4.4.3.1. สถานการณ์และสภาพอุตสาหกรรมในปัจจุบัน

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวบังกลาเทศถือเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่น่าจับตามองของประเทศบังกลาเทศ อุตสาหกรรมดังกล่าวเป็นภาคการบริการที่มีการเติบโตที่รวดเร็ว อันเห็นได้จากอัตราการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งเติบโตสูงถึงร้อยละ 18.4 และร้อยละ 21.5 ตามลำดับ ในช่วงปีที่ผ่านมา

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวยังบังกลาเทศคือ ความสะดวกในการเดินทางเข้าออกประเทศบังกลาเทศ ซึ่งการเดินทางเข้าประเทศโดยไม่ต้องตรวจลงตราวีซ่า เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยว (Visa on Arrival)

จากตารางที่ 4-18 แสดงถึงจำนวนสัญชาติของนักท่องเที่ยวที่สามารถเดินทางเข้ามายังประเทศบังกลาเทศโดยได้รับการยกเว้นวีซ่า พบว่า นักท่องเที่ยวจาก 24 ประเทศสามารถเดินทางท่องเที่ยวในบังกลาเทศได้โดยได้รับการยกเว้นวีซ่าบังกลาเทศ และนักท่องเที่ยวจาก 17 ประเทศสามารถทำวีซ่า ณ ประเทศบังกลาเทศได้

²⁰ ข้อมูลจาก Univogue group

**ตารางที่ 4-18 รายชื่อประเทศที่ได้รับสิทธิในการยกเว้นการตรวจลงตราวีซ่า
หรือได้รับสิทธิการขอทำวีซ่า ณ ประเทศบังกลาเทศ**

	จำนวนประเทศ	รายชื่อประเทศ
สัญชาติที่ได้รับการยกเว้นการตรวจลงตราวีซ่า	24 ประเทศ	บาร์เบโดส ภูฏาน บอตสวานา บุร์กินาฟาโซ ฟิจิ กาบอน แกมเบีย กานา เกรนาดา กินีบิสเซา จาไมกา เคนยา เลโซโท มาลาวี มัลดีฟว์ ปาปัวนิวกินี เซนต์คิตส์และเนวิส ซามัว เซเชลส์ เซียร์ราลีโอน แทนซาเนีย ตองกา แซมเบีย
สัญชาติที่สามารถขอรับ Visa on Arrival ได้	17 ประเทศ	กลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป กลุ่มประเทศสมาชิกสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป ออสเตรเลีย บาห์เรน แคนาดา จีน ญี่ปุ่น คูเวต มาเลเซีย นิวซีแลนด์ โอมาน กาตาร์ รัสเซีย ซาอุดีอาระเบีย สิงคโปร์ เกาหลีใต้ สหรัฐ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

หมายเหตุ: ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปประกอบด้วย – กรีซ โครเอเชีย ไชปรัส เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ บัลแกเรีย เบลเยียม โปรตุเกส โปแลนด์ ฝรั่งเศส ฟินแลนด์ มอลตา เยอรมนี โรมานี ลักเซมเบิร์ก ลัตเวีย ลิทัวเนีย สเปน สโลวาเกีย สโลวีเนีย สวีเดน สหราชอาณาจักร สาธารณรัฐเช็ก ออสเตรีย อิตาลี เอสโตเนีย ไอร์แลนด์ และอังกฤษ
ประเทศสมาชิกสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรปประกอบด้วย – ไอซ์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ นอร์เวย์ และสวิตเซอร์แลนด์
ที่มา: สมาคมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (International Air Transport Association: IATA)

4.4.3.2. ภาคธุรกิจที่มีโอกาสในการเข้าไปลงทุน/ประกอบธุรกิจ

เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในบังกลาเทศที่กำลังเติบโตอย่างมาก ประกอบกับความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยที่สูงติดอันดับต้นๆ ของโลก นอกจากนี้ ความนิยมในอาหารไทยและบริการไทยในบังกลาเทศมีอยู่ค่อนข้างมาก ทำให้ประเทศไทยมีโอกาสในการลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในบังกลาเทศอยู่ โดยธุรกิจในการลงทุนดังกล่าวที่ไทยจึงยังมีโอกาส ได้แก่ ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจโรงแรม และธุรกิจสปา

ทั้งนี้ ธุรกิจร้านอาหาร คาดหมายว่าจะเป็นธุรกิจหนึ่งที่มีความน่าสนใจ เนื่องจากชาวบังกลาเทศค่อนข้างชื่นชอบอาหารไทยอยู่ระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ธุรกิจโรงแรมและธุรกิจสปา ถือว่ามีโอกาสอยู่พอสมควรเช่นกัน เนื่องจากมีผู้เข้าไปลงทุนในบังกลาเทศในธุรกิจดังกล่าวไม่มากนัก อีกทั้งยังเป็นภาคธุรกิจที่ผู้ประกอบการไทยมีความสามารถทางการแข่งขัน มีความชำนาญและทักษะ และได้รับการยอมรับในคุณภาพของการให้บริการอยู่แล้ว

4.4.3.3. บริษัทกรณีศึกษา (Case Study)

➤ เครือโรงแรมในกลุ่ม Starwood²¹

เครือบริษัท Starwood เป็นเครือโรงแรมและรีสอร์ทชั้นนำของโลก โดยมีสังหาริมทรัพย์กว่า 1,112 แห่ง ในกว่า 100 ประเทศทั่วโลก และมีพนักงานในเครือทั้งหมดกว่า 154,000 ราย ประกอบไปด้วยแบรนด์โรงแรม รีสอร์ท และที่พักในเครือมากมาย ได้แก่ St. Regis, The Luxury Collection, W Westin, Le Méridien, Sheraton, Four Points, Aloft และ Element

กลยุทธ์หลักในการสร้างความภักดีในตราสินค้า (Brand Loyalty) ของเครือ Starwood คือการสร้างระบบสมาชิกโรงแรมที่เรียกว่า Starwood Preferred Guest (SPG) โดยระบบสมาชิกนี้จะจัดให้สมาชิกของเครือ Starwood ได้รับแต้มสะสมเมื่อมีการใช้บริการของเครือ Starwood โดยแต้มสะสมจะสามารถใช้ในการลดราคาห้องพัก อพเกรดห้องพัก หรือกระทั่งลดราคาตั๋วเครื่องบิน โดยแต้มสะสมจะไม่มีวันหมดอายุอีกด้วย

ปัจจุบัน โรงแรมในเครือ Starwood ในบังกลาเทศ มีทั้งสิ้น 3 แห่ง โดยอยู่ในกรุงธากา ทั้งหมด ได้แก่ โรงแรม Four Points by Sheraton Dhaka โรงแรม Le Méridien Dhaka และโรงแรม The Westin Dhaka นอกจากนี้ กลุ่มเครือ Starwood ยังมีโรงแรมในเครือที่กำลังจะเปิดตัวในอีก 1-2 ปีข้างหน้าอีก 2 โรงแรม ได้แก่ โรงแรม Sheraton Dhaka ที่คาดว่าจะเปิดในปี 2559 และโรงแรม Sheraton Dhaka Banani ที่คาดว่าจะเปิดในปี 2560

4.4.3.4. พื้นที่ที่น่าสนใจ (Attractive Area) ต่อการเข้าไปลงทุน/ประกอบธุรกิจ

➤ จิตตะกอง (Chittagong)

เมืองจิตตะกองอยู่ในแคว้นจิตตะกอง ซึ่งประกอบไปด้วยเมืองทั้งหมด 10 เมือง ได้แก่ เมืองจิตตะกอง เมือง Chandpur เมือง Comila เมือง Lakshmipur เมือง Noakhali เมือง Feni เมือง Khagrachari เมือง Rangamati เมือง Bandarban และเมือง Cox's Bazar ทั้งนี้ ในแคว้นดังกล่าว มีเมืองซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงที่สุดของประเทศ ได้แก่ เมือง Cox's Bazar รวมถึงเป็นที่ตั้งของหมู่เกาะ St. Martin ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง

²¹ ข้อมูลจาก <http://www.starwoodhotels.com/corporate/directory/hotels/all/bd/list.html>

ผู้ประกอบการรายสำคัญในพื้นที่

กลุ่มเครือโรงแรมขนาดใหญ่อย่าง Radisson, Westin, Panpacific, Best Western, Marriot, Hilton, Ascot, Le Meridians, Peninsula, Swissotel และ Sheraton ได้เข้ามาทำธุรกิจโรงแรมในเขตเมืองสำคัญอย่างเมืองจิตตะกอง (รวมถึงกรุงธากา) มาอย่างยาวนาน โดยกลุ่มผู้ประกอบการโรงแรมสามดาวถึงห้าดาวเหล่านี้ มีห้องพักเปิดให้บริการรวมกันมากกว่า 2,000 ห้อง

ในเมืองจิตตะกอง เครือโรงแรมขนาดใหญ่ที่มีบทบาทมากที่สุดคือ โรงแรม Radisson Blu โรงแรม Peninsula และโรงแรม Agrabad ซึ่งให้บริการห้องพักระดับห้าดาว สี่ดาว และสามดาวตามลำดับ โดยโรงแรมทั้งสามโรงแรมนี้ มีห้องพักให้บริการรวมกันมากกว่า 500 ห้อง นอกจากนี้ยังมีรีสอร์ทในบริเวณ Cox's Bazar ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่เทียบเท่าระดับห้าดาวอย่าง Ocean Paradise อีกด้วย

จะเห็นได้ว่า มีผู้เล่นในธุรกิจโรงแรมรายสำคัญของโลกเข้าไปทำธุรกิจในเมืองจิตตะกอง และบริเวณแหล่งท่องเที่ยวสำคัญอย่าง Cox's Bazar และหมู่เกาะ St. Martin จำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่แบรนด์โรงแรมดังระดับโลกให้ความสำคัญในพื้นที่ดังกล่าว ประกอบกับความนิยมในการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน (Leisure Tourism) ของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง มีโอกาสในการสร้างรายได้อย่างมากให้แก่ผู้ประกอบการและแก่ตัวประเทศบังกลาเทศเอง

4.5. บทสรุป

ประเทศบังกลาเทศเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียใต้ที่มีจำนวนประชากรหนาแน่นเป็นอันดับต้นๆ ของโลก โดยประเทศดังกล่าวมีภาคอุตสาหกรรม/เกษตรที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมหัตถกรรม อุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเป็นอาหาร อุตสาหกรรมยา อุตสาหกรรมต่อเรือ อุตสาหกรรมโทรคมนาคม อุตสาหกรรมการเงินและการธนาคาร อุตสาหกรรมก่อสร้าง และอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการโรงแรม

อุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่มีความน่าสนใจและผู้ประกอบการไทยอาจมีโอกาสนำเข้าไปลงทุนทำธุรกิจ ได้แก่ อุตสาหกรรมเพาะปลูก อุตสาหกรรมการแปรรูปพืชผลทาง

การเกษตร รวมไปถึงอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงานในการผลิตอย่างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม นอกจากนี้ ภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและภาคบริการบางส่วนที่เกี่ยวข้องของบังกลาเทศ ก็ค่อนข้างเป็นภาคส่วนที่เริ่มมีการขยายตัวและมีศักยภาพที่เพิ่มสูงขึ้น โดยส่วนหนึ่งเป็นผลจากนโยบายภาครัฐ ประกอบกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของประเทศที่มีความสวยงาม ยังไม่ถูกทำลาย

สำหรับพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเข้าไปลงทุน/ประกอบธุรกิจในบังกลาเทศ ได้แก่ เมืองหลวง คือ กรุงธากา และเมืองท่าสำคัญ คือ เมืองจิตตะกอง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมที่สุดสำหรับการเข้าไปลงทุนในทั้ง 3 ภาคอุตสาหกรรม/เกษตรกรรม (อุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูป อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม)

บรรณานุกรม

Bangladesh Export Processing Zone Authority. (2013). Regarding re-fixation of minimum wages for the workers of the enterprises of EPZs-2013. Dhaka.

Bangladesh Export Processing Zone Authority. Information for Investors. Dhaka.

EY. (2014). Bangladesh Announces 2014-15 Budget Proposals. EY.

Islam, Anwar and Biswas, Tuhin. (2014). Health System in Bangladesh: Challenges and opportunities. American Journal of Health Research. 2014. 2 (6). pp. 366-374.

Kanner, S. L., Lind, C., Toldi, S., Fisk, D., Berger. 2007. "Facilitator Guide to Participatory Decision-Making." Jossey-Bass Business & Management Series.

Kingdom of the Netherlands. (2011). Investing in Bangladesh. A Guide for New Investors. Dhaka.

Ministry of Finance, Bangladesh. (2014). Bangladesh Economic Review 2014.

UHY International. (2014). Doing Business in Bangladesh. Dhaka.

UNCTAD. (2013). Bangladesh Investment Policy Review. Geneva.

World Bank. (2015). Doing Business 2015 Economy Profile Bangladesh.

World Economic Forum. (2015). The Global Competitiveness Report 2014-2015. Geneva.

World Economic Forum. (2015). The Travel & Tourism Competitiveness Report 2015. Geneva.

เว็บไซต์

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. <http://www.dtn.go.th>

กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกาใต้, กระทรวงการต่างประเทศ. <http://sameaf.mfa.go.th/>

ไทย-เอฟทีเอ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. <http://www.thaifta.com>

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. <http://www.exim.go.th/>

ธนาคารแห่งประเทศไทย. <http://www.bot.or.th>

ศูนย์ข้อมูลการลงทุนไทยในต่างประเทศ. <http://toi.boi.go.th/>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ <http://www.nesdb.go.th>

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน <http://www.boi.go.th>

Agricultural Marketing Company Limited. <http://www.amclpran.com/>

Apex Foods Limited. <http://www.apexfoods.com/>

Bangladesh Bureau of Statistics (BBS). <http://www.bbs.gov.bd/>

Bangladesh Economic Zone Authority (BEZA). <http://www.beza.gov.bd/>

Bangladesh Export Processing Zone Authority (BEPZA). <http://www.epzbangladesh.org.bd/>

Bangladesh Frozen Foods Exporters Association (BFFEA). <http://www.bffea.net/>

Board of Investment, Bangladesh. <http://www.boi.gov.bd/>

Central Intelligence Agency. The World Factbook.

<http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook>

Embassy of Bangladesh to Bangkok, Thailand. <http://www.bdembassybangkok.org/>

Export Processing Zone Authority (EPZA), Bangladesh. <http://www.epzbangladesh.org.bd/>

Food and Agriculture Organization (FAO) of the United Nations Statistic Division.

<http://faostat3.fao.org/>

Ha-Meem Group. <http://www.hameemgroup.net/>

International Air Transport Association (IATA). <http://www.iata.org/>

Japan External Trade Organization (JETRO). <https://www.jetro.go.jp/en/>

KPMG. <https://home.kpmg.com/>

Ministry of Agriculture, Bangladesh. <http://www.moa.gov.bd/>

Ministry of Commerce, Bangladesh. <http://www.mincom.gov.bd/>

Ministry of Finance, Bangladesh. <http://www.mof.gov.bd/>

Nations Online. <http://www.nationsonline.org/>

Reuters. <http://www.reuters.com/>

Starwood Hotels & Resorts. <http://www.starwoodhotels.com/>

StockBangladesh. <http://www.stockbangladesh.org/>

The Federation of Bangladesh Chamber of Commerce and Industries (FBCCI). .
<http://www.fbcci-bd.org/>

The Heritage Foundation. <http://www.heritage.org/>

Trade Map, International Trade Center (ITC). <http://www.trademap.org/>

Transparency International. <http://www.transparency.org/>

U.S. Agency for International Development (USAID). <https://www.usaid.gov/>

UNCTAD STAT. <http://unctadstat.unctad.org/>

United Nations Development Programme (UNDP). <http://hdr.undp.org/>

United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (UNESCAP).
<http://www.unescap.org/>

United States Census Bureau. <http://www.census.gov/>

United States Department of Agriculture (USDA). <http://www.usda.gov/>

World Bank. <http://www.worldbank.org/>

World Economic Forum. <http://www.weforum.org/>

World Travel & Tourism Council (WTTC). <http://www.wttc.org/>

Young One Apparel. <http://www.youngoneapparel.com/>

